

BOZCAADA TURİZM ANA PLANI

Yazarlar

Prof. Dr. Muharrem TUNA

Prof. Dr. Nuray TÜRKER

Öğr. Gör. Nahide Övgü DEMİRAL

Demet AĞAOĞLU

Ankara, 2022

DETAY YAYINLARI : 1643

1. Baskı : Aralık 2022
ISBN : 978-605-254-706-9
Yayıncı Sertifika No : 46573
Matbaa Sertifika No : 42488

© Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi : Detay Yayıncılık
Kapak Tasarım : Detay Yayıncılık
Kapak Görselleri : Fotoğraf Sanatçısı Erbil Balta
Baskı ve Cilt : Bizim Buro Basımevi
1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı

Muharrem Tuna, Nuray Türker, Nahide Övgü Demiral, Demet Ağaoğlu
Bozcaada Turizm Ana Planı, 1. Baskı
ISBN: 978-605-254-706-9, xvi + 204 sayfa, kaynakça var, dizin yok

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ

DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA

Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42

Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

Bu yayın **Bozcaada Belediyesi** tarafından hazırlattırılmıştır.

*“Doğal ve kültürel değerleri ile ada kimliğinin yaşatıldığı,
tarım ile turizmin bütünleştirilerek uzun vadeli faydaların gözetildiği,
yerel halkın yaşam kalitesinin ön planda tutulduğu, nitelikli hizmet
anlayışı ile çevreye duyarlı misafirin buluşturulduğu,
geçmişin mirası geleceğin emaneti Bozcaada”*

AKADEMİK DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Derman Küçükaltan	: İzmir Kavram Meslek Yüksek Okulu
Prof. Dr. Mustafa Boz	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Prof. Dr. Rüstem Aslan	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Prof. Dr. Şule Aydın	: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi
Prof. Dr. Turan Takaoğlu	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Prof. Dr. Erol Duran	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
Doç. Dr. Bekir Eşitti	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü
Doç. Dr. Gencay Saatçı	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
Doç. Dr. Murat Aksu	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
Doç. Dr. Oğuz Diker	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Müzecilik ve Kültürel Miras Yönetimi
Doç. Dr. Serkan Türkmen	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü
Doç. Dr. Sinan Gökdemir	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü
Doç. Dr. Tülay Güzel	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
Doç. Dr. Bilge Çavuşgil Köse	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ezine Meslek Yüksek Okulu
Doç. Dr. Buket Bulluk Eşitti	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Türkmen	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksek Okulu

SEKTÖR DANIŞMA KURULU

Dr. Cem Kınay	: Gastronomi Turizmi Derneği Başkanı
Gürkan Boztepe	: Türkiye Otelciler Federasyonu Koordinatörü
Necip Boz	: TURSAB Havayolu ve IATA İhtisas Başkanı
Numan Olcar	: Olcar Tur Yönetim Kurulu Başkanı
Özge Ersu	: Profesyonel turist rehberi ve gezi yazarı
Süreyya Üzmez	: Restoran sahibi, televizyoncu

ÖNSÖZ

Bozcaada, el değmemiş koyları, doğal güzellikleri, tarihi zenginlikleri, özgün mimarisi ve muhteşem yerel lezzetlerini bir araya toplamış eşsiz bir adadır. Pek çok özelliği bir arada toplayan bu küçük coğrafyanın, artan ziyaretçi sayısı karşısında sürdürülebilir bir anlayışla, turizmin planlı gelişimine önem vermekteyiz.

Tamamı doğal ve arkeolojik sit alanı olan 'Bozcaada'mızı ve en büyük ailemiz hemşerilerimizi korumak birinci önceliğimizdir. Son yıllarda giderek artan ziyaretçi yoğunluğu taşıma kapasitesi ve doğal yaşam üzerinde ciddi baskı oluşturmaktadır. Turizm faaliyetlerinin koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülmesi, nicelikten ziyade nitelikli bir turizm anlayışının benimsenmesi, turizm ile birlikte yerel yaşamın ve bileşenlerinin korunması zaruridir.

Bu bağlamda, başta Bozcaada'nın doğal kaynakları ve yerel değerleri olmak üzere turizmin sürdürülebilirliğinin bir plan dahilinde yürütülmesi amacıyla Bozcaada Turizm Ana Plan çalışmaları başlatılmış ve tüm paydaşların katılımıyla yürütülmüştür. Plan, öncelikle Bozcaada'nın mevcut kaynaklarını tespit ederken, bir yandan da zengin bir derleme sonrasında geleceğe dair yapılması gereken çalışmalar hakkında kapsamlı bir eylem planı ve proje önerilerini içermektedir. Titizlikle hazırlanan bu çalışmada yer alan eylem önerilerinin hayata geçirilmesi önceliğimizdir.

Bozcaada Turizm Ana Plan'ı çalışmalarına görüş ve önerileriyle katkı sunan Akademik Danışma Kurulu'nun ve Sektör Danışma Kurulu'nun değerli üyelerine, toplantılara katılan birbirinden değerleri hemşerilerimize, planın yürütücü ekibi olan Sayın Prof. Dr. Muharrem Tuna, Prof. Dr. Nuray Türker, Öğr. Gör. Övgü Demiral ve Demet Ağaoğlu'na hocalarıma emekleri, katkıları ve özverili çalışmalarından ötürü teşekkür ederim.

Dr. Hakan Can YILMAZ
Bozcaada Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
HARİTALAR LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Turizm Ana Planının Kapsamı ve Temel Kurgusu	1
2. MEVCUT DURUM ANALİZİ	5
2.1. Planlama Alanının Tanımı ve Genel Özellikleri.....	5
2.1.1. İdari Yapı ve Demografik Yapı	5
2.1.2. Coğrafi Konum	6
2.1.3. Tarihçe.....	7
2.1.4. Mitolojide Bozcaada	10
2.1.5. Bilim ve Bozcaada	11
2.1.6. İklim - Meteorolojik Veriler	12
2.1.7. Jeolojik Yapı.....	15
2.1.8. Toprak Yapısı ve Arazi Kullanımı	17
2.1.8.1. Toprak Yapısı	17
2.1.8.2. Arazi Kullanımı	21
2.1.9. Su Kaynakları.....	23
2.1.10. Flora ve Fauna	24
2.2. Sosyokültürel Yapı	27
2.2.1. Geleneksel Mimari.....	27
2.2.2. Bozcaada'nın Somut Kültürel Değerleri	29
2.2.2.1. Anıtlar	29
2.2.2.2. Sit Alanları ve Arkeolojik Buluntular	31
2.2.2.3. Eski Para	36
2.2.2.4. Tarihi Sualtı Varlıkları	37
2.2.2.5. Tekstil ve El Sanatları	39
2.2.2.6. Bozcaada ve Edebiyat	39
2.2.3. Bozcaada'nın Somut Olmayan Kültürel Değerleri	40
2.2.3.1. Rivayetler	40
2.2.3.2. Toplumsal Uygulamalar, İnanışlar, Ritüeller, Şölenler	40

2.2.3.3. Yöresel Etkinlikler ve Festivaller	42
2.2.3.4. Geleneksel Yemekler	42
2.3. Alt Yapı ve Hizmetler	44
2.3.1. Sağlık	44
2.3.2. Ulaşım ve Haberleşme	46
2.3.3. İçme Suyu, Kanalizasyon, Arıtma ve Katı Atık	47
2.3.4. Enerji	48
2.4. Sosyoekonomik Durum	48
2.4.1. Bağcılık ve Diğer Tarımsal Faaliyetler	52
2.4.2. Şarapçılık	57
2.4.3. Balıkçılık, Denizel Biyoçeşitlilik, Hayvancılık	59
2.4.3.1. Balıkçılık, Denizel Biyoçeşitlilik	59
2.4.3.2. Büyükbaş-Küçükbaş-Kanatlı Üretimi	66
2.4.3.3. Arıcılık	67
2.4.4. Turizm	68
3. BOZCAADA'DA TURİZM VE SEYAHAT	69
3.1. Turizm Çeşitleri	69
3.1.1. Deniz- Kum Güneş Turizmi	69
3.1.2. Deniz turizmi	71
3.1.3. Kültür Turizmi	72
3.1.4. Etkinlik Turizmi	72
3.1.5. Gastronomi Turizmi	73
3.1.6. Tarım Turizmi	75
3.1.7. İnanç Turizmi	77
3.1.8. Spor Turizmi	78
3.2. Turistik Üstyapı	80
3.3. Ziyaretçi ve Araç Verileri	82
3.4. Turizmin Bozcaada Üzerindeki Etkileri	85
3.4.1. Ziyaretçi Anketi Sonuçları	85
3.4.2. Yerel Halk Anketi Sonuçları	93
3.5. Bozcaada Turizm Paydaşları	100
3.5.1. Kooperatifler	100
3.5.2. Diğer Sivil Toplum Kuruluşları	101
3.6. Güçlü Yönler Zayıf Yönler Fırsatlar Tehditler (GZFT) Analizi	102
4. ULUSAL VE BÖLGESEL STRATEJİ, PLAN VE PROJELERDE BOZCAADA	106
4.1. Turizm Stratejisi 2023 Dokümanı ve Bozcaada	106
4.2. Turizm Şurası Raporları, Eylem Planı ve Bozcaada	107
4.3. Onbirinci Kalkınma Planı ve Bozcaada	109

4.4. Çanakkale Destinasyonu Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması	109
4.5. Balıkesir ve Çanakkale İlleri 1/100000 Çevre Düzeni Planı ve Balıkesir ve Çanakkale İlleri 1/50.000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planları ve Bozcaada.....	116
4.6. Çanakkale Doğa Turizmi Master Planı	120
4.7. Türkiye Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı	120
4.8. Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı.....	123
4.9. Gökçeada ve Bozcaada Tarım Master Planı için Pilot Stratejik Çevresel Değerlendirme Projesi.....	124
4.10. Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölge Gelişme Planında Bozcaada	125
4.11. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çanakkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Çanakkale İli Deniz Çöpleri Eylem Planı DÇEP (2020-2025).....	126
4.12. Bozcaada İlçesi Nazım İmar ve Uygulama Planları	129
5. BOZCAADA TURİZM PLANININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTU	131
5.1. Bozcaada Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının İncelemesi	131
5.2. Bozcaada Taşıma Kapasitesi.....	135
5.2.1. Nüfus ve Turist Yoğunluğu.....	137
5.2.2. Yiyecek-İçecek Hizmetleri Kapasitesi.....	140
5.2.3. Plajlar Taşıma Kapasitesi	141
5.2.4. Trafik Yoğunluğu	143
5.2.5. Bozcaada Kalesi	147
5.2.6. Yeşil Alanlar	147
5.2.7. Temiz Su Kapasitesi.....	148
5.2.8. Atık Su ve Tuvaletler	149
5.2.9. Katı Atık Kapasitesi.....	150
5.2.10. Taşıma Kapasitesi Genel Değerlendirme	151
6. TURİZM ANA PLANI VİZYON, HEDEF, STRATEJİ, EYLEM VE TEMEL PROJELERİ	154
6.1. Bozcaada Turizm Ana Planı Vizyon, Hedef, Strateji ve Eylemleri	154
6.2. Bozcaada Turizm Ana Planı Kapsamında Önerilen Temel Projeler	186
SONSÖZ.....	192

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Bozcaada Coğrafi Konumu	6
Harita 2: Troya Kültür Rotası Haritası	11
Harita 3: Bozcaada Ortalama Rüzgâr Hızı Veri Haritası (20m)	14
Harita 4: Bozcaada Jeolojik Haritası.....	15
Harita 5: Bozcaada Topraklarının Yapısına Göre Dağılımı	17
Harita 6: Bozcaada Detaylı Toprak Haritası	18
Harita 7: Bozcaada Erozyon Etkinliği Haritası	21
Harita 8: Bozcaada Arazi Kullanımı.....	22
Harita 9: Bozcaada Jeoloji ve Hidrojeoloji Puanlarına Göre Derecelendirilmiş Koruma Alanları	23
Harita 10: Ağaç Türlerinin Yayılışı	25
Harita 11: Bozcaada Sit Alanları	32
Harita 12: Bozcaada İlçesi Derecelendirilmiş Doğal Sit Alanları	32
Harita 13: Bozcaada Derecelendirilmiş Sit Alanları Haritası.....	34
Harita 14: Bozcaada'da Batıklar ve Dalış Yapılan Bölgeler	38
Harita 15: Çanakkale Adalar Arası Hasta Nakil Yolları.....	44
Harita 16: Bozcaada Arazi Kullanım Durumu Haritası.....	53
Harita 17: Bozcaada'da Bağcılığa Uygun Alanlar Haritası	54
Harita 18: Bozcaada'da Kekik Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar Haritası	57
Harita 19: Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığı	64
Harita 20: Çanakkale Boğazı Güney Girişi Demirleme Sahaları	65
Harita 21: Bozcaada Balıkçı Barınağı-İskele Uydu Görüntüsü	66
Harita 22: Bozcaada Koyları	70
Harita 23: Bozcaada Bağ Evleri Kullanılış Amaçları	77
Harita 24: Bozcaada %0-20 Eğimli Yürüyüş Alanları Haritası.....	78
Harita 25: Bozcaada Rüzgâr Haritası.....	79
Harita 26: Bozcaada Deniz Ulaşımı	118
Harita 27: Çanakkale Tsunami Taşkın Haritası	122
Harita 28: Bozcaada Uygunluk Sonuç Haritası.....	140
Harita 29: Bozcaada'da Bulunan Karayolları ve Mesafeler (km)	144

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Bozcaada Sıcaklık Değerleri	12
Grafik 2: Bozcaada En Yüksek Sıcaklıklar	13
Grafik 3: Belirli Saatlerde Ortalama Rüzgâr Hızları	15
Grafik 4: Ziyaretçilerin Bozcaada'daki Hizmetlerden Duydukları Memnuniyet.....	88
Grafik 5: Ziyaretçilerin Fiyat-Alınan Hizmet Kalitesi Algısı.....	89
Grafik 6: Katılımcıların Bozcaada'daki Sağlık Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumuna Göre Dağılımı.....	89
Grafik 7: Katılımcıların Bozcaada'daki Güvenlik Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumuna Göre Dağılımı.....	90
Grafik 8: Ziyaretçilerin Bozcaada'da Taşıma Kapasitesinin Aşılmasına Yönelik Algıları	91
Grafik 9: Katılımcıların Bozcaada Seyahatinden Duydukları Genel Memnuniyet Düzeyi.....	92
Grafik 10: Katılımcıların Bozcaada'yı Tekrar Ziyaret Etme İstekleri	92
Grafik 11: Katılımcıların Bozcaada'yı Tanıdıklarına Tavsiye Etme Durumu	93
Grafik12: Yerel Halkın Turizmin Olumlu Ekonomik Etkilerine Yönelik Algıları	94
Grafik 13: Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkilerine Yönelik Algıları	95
Grafik 14: Yerel Halkın Turizmin Olumlu Sosyal Etkilerine Yönelik Algıları	96
Grafik 15: Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Sosyal Etkilerine Yönelik Algıları	96
Grafik 16: Yerel Halkın Turizmin Olumlu Kültürel Etkilerine Yönelik Algıları	97
Grafik 17: Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Kültürel Etkilerine Yönelik Algıları	98
Grafik 18: Yerel Halkın Turizmin Olumlu Çevresel Etkilerine Yönelik Algıları	98
Grafik 19: Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Çevresel Etkilerine Yönelik Algıları	99
Grafik 20: Yerel Halkın Bozcaada'nın Taşıma Kapasitesin Aşılmasına Yönelik Algıları	100
Grafik 21: Geyikli Bozcaada 2019-2022 Temmuz Ağustos Araç ve Yolcu Sayısı	145

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Aylara Göre Bozcaada Kuraklık-Nemlilik Tablosu	14
Tablo 2: Bozcaada'da Arazinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı, 2021	21
Tablo 3: Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliğinin (IUCN) Kriterlerine Göre Tehdit Altındaki Türler	26
Tablo 4: Tescil Edilmiş Taşınmaz Kültür Varlıkları ve Sit Alanları	33
Tablo 5: Türlerine Göre Sit Alanları	33
Tablo 6: Etkinlikler ve Festivaller	42
Tablo 7: Geleneksel Yemekler	43
Tablo 8: Çanakkale İli Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması	51
Tablo 9: Bozcaada Vergi Gelirleri ve Turizm Payı	52
Tablo 10: Bozcaada Bitkisel Üretimi	53
Tablo 11: Yıllara Göre Üzüm Üretimi	54
Tablo 12: Bozcaada Topraklarına Göre Ekilebilecek Üzüm Türleri	55
Tablo 13: Marka Koruması İçin Başvurulmuş Değerler	59
Tablo 14: Bozcaada Balıkçılığı Hedef Türleri, Avlanma Dönemi ve Araçları	63
Tablo 15: Bozcaada Koy ve Kumsallar	70
Tablo 16: Bozcaada'nın Turizm Sezonunda Yoğun Olarak Kullanılan Kumul Alanları ve Uzunlukları	71
Tablo 17: Bozcaada Konaklama İşletmeleri	80
Tablo 18: Bozcaada Yiyecek-İçecek İşletmeleri	80
Tablo 19: Çanakkale İli Konaklama Tesisleri	81
Tablo 20: Çanakkale Toplam Geceleme	82
Tablo 21: Yıllara göre Geyikli-Bozcaada/Bozcaada-Geyikli Toplam Araç ve Yolcu Girişleri	83
Tablo 22: 2019-2020 Özelliklerine Göre Araç Giriş/Çıkış Rakamları	84
Tablo 23: Deniz Otobüsü Yolcu Sayıları	85
Tablo 24: Diğer Sivil Toplum Kuruluşları	101
Tablo 25: Bozcaada GZFT Analizi	103
Tablo 26: Adalar Destinasyonu Eylem Planı	110
Tablo 27: Üst Ölçekli Strateji Ve Planlarda Bozcaada Turizm Endüstrisi İle İlgili Öncelikler	128
Tablo 28: Bozcaada Nüfus ve Turist Yoğunluğu	137
Tablo 29: Bozcaada Alan Dağılımı	140
Tablo 30: Yeme-İçme Tesisleri Kapasitesi	141
Tablo 31: Bozcaada Plajlar Taşıma Kapasitesi	142
Tablo 32: Bozcaada Temiz Su İhtiyacı	148
Tablo 33: Bozcaada Atık Su Miktarları	149
Tablo 34: Bozcaada Belediyesi Katı Atık Yönetimi	150
Tablo 35: Taşıma Kapasitesine Ait Temel Göstergeler	152
Tablo 36: Taşıma Kapasitesi Aşımı Olası Etkileri	152
Tablo 37: Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri	158

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Plan Çalışmaları Metodolojisi	4
Şekil 2: Balıkesir Çanakkale İlleri 1/50.000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planı Bozcaada Bölgesi	117
Şekil 3: Proje Sahasının, İlave Mendirek ve Kıyı Yapıları Genel Görünümü	119
Şekil 4: 1/5000 Ölçekli Balıkçı Barınağı Nazım İmar Planı.....	119
Şekil 5: Bozcaada 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı	129

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Geleneksel Mimari Doku (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)	28
Fotoğraf 2: Bozcaada Kalesi (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)	30
Fotoğraf 3: Kuş Biçimli Seramik Türü (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)	35
Fotoğraf 4: İki kulplu içki kabı 'Karkhesion' (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)	35
Fotoğraf 5: Sfenks'i Betimleyen Törensel İçki Kabı Parçası (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)	36
Fotoğraf 6: M.Ö. 400-350 Tarihli Tipik Antik Tenedos Sikkesi 9	37
Fotoğraf 7: Ada Sokaklarında Sergilenen Ürünler (Cemre Ağaoğlu Fotoğraf Arşivi)	50
Fotoğraf 8: Gün Batımı Yolu'nda Keçiler (Cemre Ağaoğlu Fotoğraf Arşivi)	67
Fotoğraf 9: Ayazma Plajı (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)	69
Fotoğraf 10: Anakaraya Nakledilecek Bozcaada Çavuş Üzümlüğü (Bozcaada Belediyesi Fotoğraf Arşivi)	74
Fotoğraf 11: Ada Merkezi Araç Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)	144
Fotoğraf 12: Gün Batımı Yolu Trafik Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)	146
Fotoğraf 13: Ada Merkezi Araç Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)	146
Fotoğraf 14: Ada Merkezi Turist Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)	147

1. GİRİŞ

1.1 Turizm Ana Planının Kapsamı ve Temel Kurgusu

Bozcaada, sahip olduğu eşsiz doğal ve kültürel değerleri sayesinde ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden birisidir. Bu doğrultuda turizm endüstrisi son yıllarda adanın ekonomisini şekillendiren temel faaliyet alanı haline gelmiştir. Turizmin adada hızlı ve plansız gelişmesi beraberinde birtakım sorunları da getirmiş, aşırı turizme bağlı olarak taşıma kapasitesinin aşılması çevre kirliliğine, kalabalığa ve buna bağlı olarak altyapı sorunlarına yol açmaya başlamıştır. Söz konusu sorunlara ilgili tüm paydaşlarca ortak çözüm üretilebilmesi; çevresel, kültürel ve sosyal çevrenin dikkate alınarak bir plan dâhilinde yapılacak çalışmalarla mümkündür. Bu düşünce doğrultusunda hazırlanan Bozcaada Turizm Ana Planı, adadaki turizmin gelişme sınırlarının çizilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bozcaada, ülkemizin turistik öneme sahip adalarının başında gelmektedir. Özellikle 2000'li yıllarda başlayan turistik talep artışı, günümüzde Bozcaada'yı gerek konaklayan gerekse günübirlikçi ziyaretçiler açısından oldukça cazip bir konuma getirmiştir. Bu cazibe, zaman içerisinde adaya gelen kişi sayısının gereğinden fazla artmasına neden olmuş, bu durum ise ada halkının yaşam kalitesinin düşmesine yol açmıştır. Bozcaada için hazırlanan bu turizm ana planı bir yandan ekonomik gelirlerin azami düzeye çıkarılmasını diğer yandan ise olumsuz ekonomik, çevresel ve sosyokültürel etkilerin en aza indirilmesini ve turizm endüstrisinin, taşıma kapasitesi sınırlarını dikkate alacak şekilde gelişmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda planda; turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla turizmin çeşitlendirilmesi, turizm sezonunun uzatılması ve oniki aya yayılması, yerel halkın yaşam kalitesi ile ziyaretçilerin memnuniyetinin artırılması ve ziyaretçi beklentilerinin karşılanması gibi konulara ağırlık verilmiştir.

Bozcaada'da turizm endüstrisi tüm dünyada olduğu gibi otel işletmeleri, restoranlar, eğlence mekânları, perakende işletmeler gibi çok sayıda hizmet işletmesinden oluşmaktadır. Turizmin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi, varlığını devam ettirebilmesi, güçlü bir destinasyon oluşturulabilmesi ve yerel halkın yaşam kalitesinin artırılabilmesi için bütün bu işletmeleri, yerel turizm örgütlerini, yerel yönetimleri, yerel halkı tek bir vizyon etrafında birleştirmek büyük önem taşımaktadır.

Bozcaada Turizm Ana Planı, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda on yıllık süreyi (2022-2032) kapsayacaktır. Katılımcı bir anlayışla geliştirilecek olan stratejiler ve öngörülen eylemler kısa, orta ve uzun vadeli olarak kurgulanmıştır.

Plan içeriği ana hatları ile aşağıda belirtilen bileşenlerden oluşmaktadır:

- Mevcut durum analizi
- Üst ölçekli belirleyiciler, üst ölçekli planlar
- Turizm Ana Planı'nın yaklaşım biçimi dayanakları ve felsefesi
- Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) analizi
- Turizm stratejisinin oluşturulması
- Eylem planı, eylem planında önerilerin faaliyetlere dair zaman planlaması ve proje önerileri

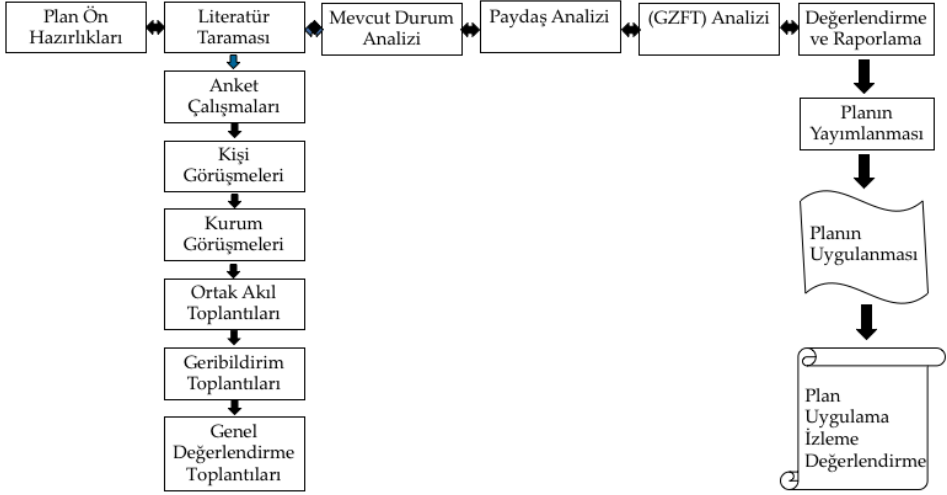
Plan kapsamında ilk çalışmalar; turizm paydaşlarının (Kaymakamlık ve Belediye Başkanlığı'na bağlı yetkililer, Cumhuriyet ve Alaybey mahalle muhtarları, Belediye Meclisi üyeleri, siyasi parti temsilcileri, GESTAŞ yetkilileri, kooperatifler, meslek kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, Bozcaada sakinleri) katıldığı halk toplantısı ile başlamıştır. Tüm toplantılar, paydaş grupları baz alınarak farklı zaman dilimlerinde organize edilmiştir. Paydaşlardan elde edilen bilgiler, beklenti, talep ve öneriler doğrultusunda planın ana çerçevesi oluşturulmuştur. Paydaş toplantıları, pandemi nedeniyle çevrim içi ortamlarda odak grup toplantıları şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın önemli ayağı olan yerel halk ve ziyaretçi anketleri, dijital platformlar aracılığı ve yerel medya desteği ile yüksek katılımla gerçekleştirilmiştir. Plan kapsamında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ile Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu akademisyenlerinden oluşturulan Akademik Danışma Kurulu (Prof. Dr. Derman Küçükaltan, Prof. Dr. Şule Aydın, Prof. Dr. Mustafa Boz, Prof. Dr. Turan Takaoğlu, Prof. Dr. Rüstem Aslan, Doç. Dr. Oğuz Diker, Doç. Dr. Murat Aksu, Doç. Dr. Erol Duran, Doç. Dr. Tülay Güzel, Doç. Dr. Gencay Saatçı, Doç. Dr. Bekir Eşitti, Doç. Dr. Serkan Türkmen, Doç. Dr. Sinan Gökdemir, Dr. Öğr. Üyesi Bilge Çavuşgil Köse, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Türkmen, Arş. Gör. Dr. Buket Bulluk Eşitti), anketlerin değerlendirilmesi ve planın hazırlanması aşamasında görüş ve önerileri ile plana önemli katkılar sağlamıştır. Benzer şekilde turizm sektörünün önde gelen uzmanlarından (Dr. Cem Kınay, Gastronomi Turizmi Derneği Başkanı Gürkan Boztepe, Türkiye Otelciler

Federasyonu Koordinatörü Necip Boz, TURSAB Havayolu ve IATA İhtisas Başkanı ve Olcar Tur Yönetim Kurulu Başkanı Numan Olcar, dünyaca ünlü Trilye restoranları sahibi ve televizyoncu Süreyya Üzmez, profesyonel turist rehberi ve gezi yazarı Özge Ersu) oluşturulan Sektör Danışma Kurulu'nun bilgi ve deneyimlerinden faydalanılarak eylem planı aşamasında destek ve görüşleri alınmıştır. Çalışmanın envanter ve eylem öneri toplama aşamasının tamamlanması neticesinde Bozcaada Turizm Ana Planı vizyonu oluşturulmuş ve Çanakkale Valisi Sayın İlhami Aktaş önderliğinde, Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çanakkale Çevre ve Şehircilik Müdürlüklerinin katılımı ile Çanakkale'de ve Bozcaada'da olmak üzere iki ayrı toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda, eylem önerilenin var olan koşullar ve yasal çerçevede uygulanabilirlikleri değerlendirilmiştir. Tüm bu çalışmalar sonucunda, paydaşların (Bozcaada halkı, ziyaretçiler, turizm işletmeleri, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları vb.) talepleri ortak bir zeminde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak; ülke ve bölge menfaatlerine hizmet eden, çevreye, kültüre saygılı, ekonomik getirisi yüksek, kaliteli, planlı ve sürdürülebilir bir turizm anlayışı ile Bozcaada turizmine yön vermeyi amaçlayan Bozcaada Turizm Ana Planı hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmalar ve plana dair metodoloji aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Şekil 1. Plan Çalışmaları Metodolojisi

Bu planın hazırlanması ve hayata geçirilmesinde iki temel husus önemle vurgulanmalıdır. Bunlardan ilki, çevresel sürdürülebilirliktir. Bu plandaki tüm eylemlerde doğal ve kültürel çevrenin korunması (yerel halkın yaşam kalitesi de dikkate alınarak) esas alınmıştır. İkinci husus ise paydaş katılımıdır. Bu bağlamda turizmin sürdürülebilir gelişmesinde turizmin tüm taraflarının (kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, yerel halk) her düzeyde sinerji oluşturmaları teşvik edilmektedir.

2. MEVCUT DURUM ANALİZİ

2.1. Planlama Alanının Tanımı ve Genel Özellikleri

Planlamaya konu olan Bozcaada, Çanakkale'nin Ege Denizi'ne açılan ağzında yer alır. Türkiye'nin yüzölçümü itibariyle üçüncü büyük adasıdır. Bozcaada'nın yakınında, Tavşan, Yılan, Orak, Pırasa, Fener, Taş, Kaşık, Gökçe ve Sıçancık adaları bulunmaktadır. ¹Bozcaada'nın çevresi 38 km'dir. Adaya ait alan 36,67 km² ve etrafında toplam 0.93 km² büyüklüğünde irili ufaklı 17 adacıkla toplam yüzölçümü 37,6 km²'dir.² Özgün mimarisi, eşsiz doğası, yerel lezzetleri, tarihi ve yüzyıllardır kardeşçe ve uyum içinde yaşayan Rum ve Türk kültürü ile ön plana çıkan Bozcaada hem bölgenin hem de ülkemizin önemli turizm merkezlerinden birisidir.¹

2.1.1. İdari Yapı ve Demografik Yapı

Çanakkale iline bağlı bir ilçe olan Bozcaada, köyü olmayan tek ilçedir. ² İlçe merkezi Ada'nın kuzey-doğusunda yer almaktadır. İlçe merkezi, Cumhuriyet ve Alaybey Mahallesi olmak üzere iki mahalleden oluşmaktadır.²

İlçede Genel İdare Kuruluşlarının yanı sıra, Belediye Başkanlığı ve 25.06.1927 tarih ve 1151 Sayılı Bozcaada ve Gökçeada Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun gereğince kurulmuş ikinci bir yerel yönetim birimi olan Mahalli İdare Başkanlığı bulunmaktadır.²

Bozcaada'nın ilk nüfus sayımı Osmanlı döneminde 1831 yılında yapılmıştır. Nüfus sayımda askere alınabileceklerin tespiti için sadece erkekler sayılmış ve erkek nüfusun 1232 kişi olduğu tespit edilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında 1919 yılında adada 4959 kadın ve erkek nüfusun olduğu belirlenmiştir.³ Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan 1927 yılı nüfus sayımında nüfus 1631 olarak belirlenmiştir. ⁴ Adanın nüfusu 2000 yılında yapılan nüfus sayımında 2427 kişidir. Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanına göre 2007 yılında 2276 kişi, 2017 yılında 2730 kişi, 2018 yılında 3023 kişi ve 2019 yılında 2988 kişi olarak belirlenmiştir. İlçede 29 Rum asıllı Türk vatandaşı yaşamaktadır.⁴ İlçede 2020 yılında 3052, 2021 verilerine göre 1693'ü erkek, 1405'i kadın olmak üzere toplam 3098 kişi yaşamaktadır.⁵

Bozcaada'da belirli dönemlerde kalınması geçmişte de yaşanmış 1840 yılına ait Bozcaada'ya ait 16036 ve 16037 numaralı temettuât defterlerinde,

bazı hane reislerinin İskenderiye, İzmir, Çanakkale, Ayvalık, İstanbul, Bayramiç, Ezine, Midilli, Sakız gibi başka yerlerde de ikamet ettikleri öğrenilmiştir.³ Adada yaşayan nüfus, genel olarak “Yerliler”, “Bayramiçliler” ve “İstanbulullar” olarak kategorize edilmektedir. Yerli olarak tanımlanan nüfus, Bozcaada’nın Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katıldığı dönemden itibaren adada yaşayan Türk ve Rumlardan oluşmaktadır. Bayramiçliler adaya 1960’lı yıllarda çalışmak amacıyla Çanakkale’nin Bayramiç ilçesinden göç eden ve sonrasında adaya yerleşen kişilerdir. İstanbulullar ise adanın turistik bir bölge olarak keşfedilmesiyle birlikte adaya ağırlıklı olarak İstanbul’dan göç edip yerleşen sürekli ya da sadece yaz döneminde adada yaşayan nüfustur.⁶

İlçe nüfusunun mesleklere göre dağılımını gösterir istatistikler bulunmakla birlikte, nüfusun yaklaşık %25’i işçi, memur ve emekli, %5’i öğrenci, %6’sı ticaret erbabıdır. Nüfusun %10’u tarımsal faaliyetlerle, %45’i turizmle, %1’i balıkçılıkla geçimini sağlamaktadır. Geriye kalan kısmı ise çocuk, ev kadını, işsiz ve yaşlılardan oluşmaktadır.⁴

İlçe nüfusunun yaklaşık %30’u ilköğretim, %31’i ortaöğretim, %29’u yükseköğretim mezunu olup %10’u diplomasızdır ya da okul çağında değildir. İlçede okur-yazarlık oranı %100’dür.⁴

2.1.2. Coğrafi Konum

Bozcaada İlçesi 39 50’- 39 47’ kuzey enlemleri ile 25 57’- 26 05’ doğu boylamları arasında bulunmaktadır.⁷

Harita 1. Bozcaada Coğrafi Konumu⁷

Bozcaada; Bozbaba, Gökçeada, Limni, Semadirek, Taşoz ve Tavşan adaları ile birlikte 'Boğazönü Adaları' içinde yer almaktadır. Bu nedenle tarih boyunca son derece stratejik bir konumdadır.⁸

Ege Denizi'nin kuzey-doğusunda Çanakkale Boğazı'nın 12 deniz mili güneyindedir. Çanakkale il merkezine 25 mil, Gökçeada'ya 17 mil, anakara ile ulaşımın sağlandığı Ezine İlçesi Geyikli Beldesi Yükyeri Feribot İskelesine 4 mil uzaklıktadır.⁴

2.1.3. Tarihçe

Türkiye'nin Ege Denizi'ndeki iki adasından biri olan Bozcaada, antik çağlardan bugüne Anadolu'ya yakın olması, deniz ticaretinde Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan boğazlara yakın olması itibarı ile çok sayıda savaşa konu olan tarihi öneme haiz bir yerleşimdir.

Adanın Türk hâkimiyetine girmesi ile Bozcaada ekonomisi ve sosyokültürel yaşamı hakkında önemli bilgilere sahip olunmasına rağmen Osmanlı öncesi dönemlere ait bilgiler sınırlıdır. 1950'li yıllardan itibaren Bozcaada'da gerçekleştirilen arkeolojik kazı ve yüzey araştırmaları adanın tarihi ile ilgili önemli bilgiler ortaya koymaktadır.⁹ Arkeolojik çalışmalar Bozcaada'da ilk insan izlerinin Erken Tunç Çağına (M.Ö. 3000-2000) ait olduğunu göstermektedir.¹⁰

Ada, stratejik konumundan dolayı çağlar boyunca birçok kez istila edilmiştir. Antik çağda Leukophrys, Yunan Mitolojisinde ise Tenedos adıyla bilinen Bozcaada'nın ilk sakinlerinin Akhaların bir kolu olan ve M.Ö. 2000 yıllarında yerleştikleri tahmin edilen Pelasg'lar (Pelazziler)dir.⁹

Ünlü ozan Homeros'un M.Ö. 1200'lerde gerçekleştiği düşünülen Troya Savaşları ve sonrasını anlattığı iki önemli destan olan İlyada ve Odysseda'da Bozcaada'nın adı Tenedos olarak birkaç kez geçmektedir.^{11,12} Homeros'un yazdıklarından adanın özellikle stratejik açıdan büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tenedos'ta yerel üretim olduğu ileri sürülen gri seramiklerin M.Ö. 8. yüzyılın sonlarından itibaren görüldüğü, M.Ö. 7. yüzyıla ait mezarlarda yerel gri seramiklerin ve pembemsi-devetüyü renginde çok sert, iyi arındırılmış ve iyi pişmiş kil yapısına sahip narin cidarlı seramikleri yanında Korinth kökenli seramiklerin ortaya çıkmaya başlaması Tenedos'un bölgede Yunan kolonizasyonu ve ticari faaliyetleri ile ilişkilendirilebilir.¹³

Akhalarından sonra Ada'ya sırasıyla Fenikeliler, Atinalılar ve Yunanlılar hâkim olmuştur. Ada M.Ö. 493'de Pers istilasına uğramış, M.Ö.334 yılında Pers istilasına sona ermiş Büyük İskender devri başlamıştır.¹⁰

Bozcaada'nın özellikle Geç Tunç Çağında tekrar büyük bir önem kazandığı görülmektedir. Bozcaada'da gerçekleştirilen kazı ve yüzey araştırmaları, adanın özellikle Arkaik (M.Ö. 620-480) ve Klasik (M.Ö. 480-330) dönemlerde en

refah zamanlarını yaşadığını göstermektedir. M.Ö. 6. yüzyıl boyunca Tenedos'un görkemli bir dönem yaşamasının altında yatan nedenlerden biri adanın İonya'nın en önemli kentlerinden Milet liderliğinde sürdürülen deniz ticareti içinde önemli bir rol oynaması olabilir. Tenedos mezarlık alanı kazılarında İonya kökenli çok sayıda seramiğin ortaya çıkarılması bu durumu doğrular niteliktedir. Ayrıca; nekropol sahasında yapılan kazılarda Bozcaada'ya ait özel paraların bulunması adada bir darphanenin bulunduğunu düşündürmektedir. Deniz ticareti, Tenedos'da ayrıca bilim ve felsefenin de gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Örneğin; ünlü doğa bilimcisi Thales'in ömrünün son yıllarını adada geçirdiği ve Tenedos'lu gök bilimci Kleostratos'u etkilediği bilinmektedir.¹⁰

M.Ö. 8. yüzyıl sonuna doğru yaşamış olan ozan Homeros'un Tenedos'ta tanrı Apollon Smintheus'a ait bir tapınağın varlığından bahsettiği, tapınağın büyük olasılıkla bugün antik limanın kuzeyinde halen Kale'nin bulunduğu denize uzanan bir burun üzerinde yer aldığı düşünülmektedir.¹³

M.Ö. 3. yüzyılda yaşamış Rodoslu Apollonios ve M.Ö. 1. yüzyılda yaşamış Latin şair Virgilius yazdığı Aeneas destanında Troya atının şehre girişi sürecinde Akha donanmasının Bozcaada'nın batı kısmında saklandığı ile ilgili olarak ilgi çekici ve destekleyici bilgiler sunmaktadır.⁹

Arkaik ve Klasik dönemlerde Tenedos'un şarap üretiminde önemli bir konuma ulaştığı ileri sürülebilir. Mezarlık alanında bulunan yaklaşık 80 cm yüksekliğindeki şarap saklamada kullanılan tipik pişmiş toprak kaplar ayrıca mezar olarak ikincil amaçla da kullanılmaktadır. Bu durum, bu dönemde adada şarap veya zeytinyağı üretiminin yapıldığına işaret etmektedir. Gerçekten de M.Ö. 400 ve 350 tarihleri arasında Tenedos'un bastığı sikkelerin üzerinde üzüm salkımı, şarap amforası ve şarap içmede kullanılan kylix ve kantaros gibi iki kulplu kapların betimlenmesi adanın günlük yaşamı ve ekonomisinde bağıcılığın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.¹⁰

Yüzey incelemeleri sırasında Klasik Dönemin sonuna ve Helenistik Döneme tarihlenebilecek 10 civarında çiftlik veya bağ evi niteliğinde yapılara ait kalıntılar bulunmuştur. Bu kalıntılar arasında bu döneme ait şarap veya zeytinyağı depolama kapları, çatı kiremitleri, zeytin veya üzüm işlik parçaları ve amfora gibi yoğun seramik parçaları tespit edilmiştir. Bozcaada mezarlık alanı kazılarında ele geçen çok sayıdaki amfora parçaları M.Ö. 4. yüzyıl ve Helenistik Dönem boyunca şarabın ada halkı için önemini ortaya koymaktadır. Tenedos'da bu döneme ait bu kadar çok sayıda amfora ele geçirilmesi bir tür üretim fazlası olduğunu göstermektedir.¹⁰

Bergama Krallığı'ndan sonra M.Ö.168 yılında Bozcaada Roma hâkimiye-tine girmiştir. Romalı senatör Verres'in oğlu Tenedos, kendi ile aynı addaki Bozcaada'yı yağmalayıp Bozcaada'yı Aleksandra Troya şehrine bağlamıştır. Ünlü kral Jül Sezar döneminde Bozcaada limanı bölgenin önemli limanların-dan biri haline gelmiştir.¹⁴ Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye bölün-mesiyle Doğu Roma'ya yani Bizans İmparatorluğuna dahil olmuştur. 1203 yı-lından sonra Bozcaada üzerinde Bizans-Ceneviz-Venedikliler arasında ege-menlik mücadelesi başlamıştır.¹⁰ Adaya kimin hakim olacağı belirleneme-yince ada, 1383'te boşaltılmıştır. Hatta ada halkı Girit ve Ağriboz'a (Eğriboz) nakledilmiştir. Bozcaada bir süre boş kalmıştır. Bu yüzden bu dönem 'Boş Ada' olarak adlandırıldığı belirtilmektedir. 1403 yılında Semerkant'a Ti-mur'un yanına gitmekte olan İspanyol seyyah Clavijo, seyahat notlarında adada metruk yapılar ve harap kale olduğunu, 1435- 1439 yıllarında İspanyol seyyah Pero Tafur adanın boş ve ihmal edilmiş olduğunu kaydetmiştir. Boz-caada'da 1383-1439 tarihleri arasında iskân edilmediği söylenebilir. ¹⁵ Boz-caada, 1453 yılında İstanbul'un fethedilmesiyle birlikte Osmanlı İmparator-luğu'na katılmıştır. Boğaz güvenliği ve Bozcaada'nın stratejik konumu nede-niyle kale yeniden yaptırılıp korunaklı hale getirilmiştir. Uzun süren Osmanlı - Venedik savaşlarında, son olarak 1657 yılında Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından Venedikliler'den geri alınmıştır. 1657 yılında Bozcaada'yı zi-yaret eden Evliya Çelebi Bozcaada Kalesi'ni şu şekilde anlatır: "*Adanın doğu-sunda, Anadolu tarafının görüldüğü bir kaya üzerinde yedi köşeli ve dirsek bir-birini örten kaleler ve bedenlerle süslü olup... Etrafında kesme derin hendekleri vardır. Kapısı iki kat ve demirdendir. Hisar içinde epeyce kiremit örtülü evleri vardır. Dizdar, kethüda, imam ve müezzin evleri mamurdur. Cephanesi ambar-ları suyolları ve Hünkâr Camisi var. Çevresi bin adımdır.*"³

1657 yılı tahrir defterlerine göre halkın en önemli geçim kaynağının bağ-cılık olduğu ve adanın yaklaşık %85'inin bağ olduğu belirtilmektedir.¹⁶

17. yüzyılda Köprülü Mehmed Paşa tarafından adanın mimari yapısına pek çok eser katıldığı, halkın Köprülü Mehmed Paşa Cami, Ulu Cami etrafında oluşan mahallede hem de Bozcaada Kalesi'nde iskan ettiği belirtilmektedir.¹⁵ 1840 yılında Adada yaşayan 1421 erkekten % 65'i Gayrimüslim (930 kişi), %35'i ise (491 kişi) Müslim olduğu, Bunlar arasında İngiliz konsolosu, İs-panya, Rusya, İngiltere, Yunanistan, İspanya konsolos vekilleri ve İngiliz, Fransız, Rus, Nemçe, Albanos tebaası kişiler bulunduğu ifade edilmektedir.³ 18. yüzyılın sonlarına doğru adada Müslüman nüfusun arttığı, 1885 tarihli salnameye göre 844 hane bulunduğu, nüfusun ibadethanelerin etrafında bu-lunan mahallelerde ikamet ettiği belirlenmiştir.¹⁵

Bozcaada, 7 Kasım 1912 tarihinde Balkan Savaşları sırasında Yunan donanması tarafından işgal edilmiştir. 1915 Çanakkale Savaşları esnasında İngiliz ve Fransızlar tarafından askeri üs olarak kullanılmıştır. Bu dönemde müttefik kuvvetler Ayazma Tepesi'nde, Habbele Ovası ve Tepesinde savaş uçakları için üç pist yapmış; savaş sırasında müttefik askerleri, Bozcaada'da tedavi olmuş ve dinlenmiştir.¹⁷ O tarihlerde yayımlanan Şark Ticaret Yıllıklarına göre Bozcaada'da 1500 Türk ve 3500 Rum'un yaşadığı belirtilmektedir.¹⁸ 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması sonucunda Bozcaada Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır.¹⁹ Bozcaada 20 Eylül 1923 tarihinde Hızır Reis gambotu ile gelen Mülkiye Müfettişi Kadri Bey, Avni Bey ve Teğmen Nevzat Bey komutasındaki jandarma ve polis memurları tarafından teslim alınmıştır.²⁰ Böylece 1912'de başlayan Yunan işgali dönemi sona ermiştir. Adada 20 Eylül Kurtuluş Günü olarak kutlanmaktadır.

2.1.4. Mitolojide Bozcaada

Antik çağda Leukophrys, Yunan mitolojisinde ise Tenedos adıyla bilinen Bozcaada'nın mitolojide ilk geçtiği yer Tenedos ismini alması sırasındadır. Mitolojide yer alan hikâye şöyledir:

Derler ki: Denizlerin efendisi Poseidon'un kim bilir kaç çocuğundan biri, Kyknos adında bir kralmış. Lapseki bölgesindeki Miletos Kolonisi, Kolonai kentine hükmedermiş. Tenes adında bir oğlu varmış. Tenes'in annesi ölünce babası tekrar evlenmiş. Fakat üvey anne Philomene, Tenes'e iftira etmiş. Üstelik kendine yalancı tanık olarak bir kavalcı bulmuş. Kral Kyknos bu iftiraya kanmış ve oğlunu bir sandığa koyarak denize attırmış. Sandık, Tenes'in büyükbabası Poseidon'un yardımı ile boğazdan geçerek Leukophrys kıyılarına ulaşmış. Ada halkı Tenes'i alıp kral yapmışlar ve adanın ismi Tenes'in adası anlamına gelen Tenedos olmuş. Kyknos kısa süre sonra oğluna atılan iftirayı anlamış ve oğlundan özür dilemek için Leukophrys'e hareket etmiş. Tenes babasının gemilerinin limana yanaştığını görünce elindeki balta ile gemilerin halatlarını kesmiş. Yunanistan'da kullanılan "Tenes'in baltası ile kesmek" deyimini buradan gelmektedir. Bir kişi biriyle görüşmek istemediği zaman Tenes'in baltası ile kesti denilmektedir.²¹

Troya zengin bir kenttir. Savaş Yunan yarımadasından gelen Akhalar ile Anadolu'da yaşayan Troyalılar arasında geçer. Krallar kralı Agememnon'un yönetimindeki Akha donanması yiyecek ve içecek sağlamak için Tenedos'ta karaya çıkarlar. Troya'yı savaşla fethedemeyeceklerini anlayan Akhalılar bir hile hazırlarlar. Devasa bir tahta atı Troyalılara hediye olarak sunduktan sonra, savaşı artık bırakıp evlerine dönecekleri izlenimini yaratırlar. Ama gemileriyle

*uzaklaşıp Bozcaada'nın arkasında Ayazma denilen mevkide beklemeye koyulurlar. Troyalılar hediyenin tanrılara adandığını düşünerek kabul ederler. Savaşın yorgunluğu ve kutlamalarda içilen şarabın etkisiyle herkes uyuduğunda tahta ata gizlenen Akha askerleri atın içinden çıkarak, diğer askerlerin içeri girmesini sağlar, kaleyi ele geçirir ve kenti yağmalarlar.*²²

Geçmişteki bu bağlantının günümüzde de yaşatılması kaçınılmazdır. Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen "Troya Kültür Rotaları Projesi"nde Bozcaada'nın tarihi değerlerinin bölgeyle bütünleşik sunulması turizmi olumlu etkileyecektir.²³ Harita 2'de projeye ait rotalar gözükmemektedir. Bozcaada Sokrat-İncesu etabında yer almaktadır. Projede fiziksel ve sanal altyapı (rota üzerindeki tabelalarda QR kodların bulunması vb.), iletişim araçları geliştirilmiş, turistlerin cep telefonlarına indirebileceği "Troas Kültür Rotaları" adlı uygulama ve aynı adla bir internet sitesi (www.troaskultur-rota.com) web sitesi hayata geçmiştir.²⁴

Harita 2. Troya Kültür Rotaları Haritası²³

2.1.5. Bilim ve Bozcaada

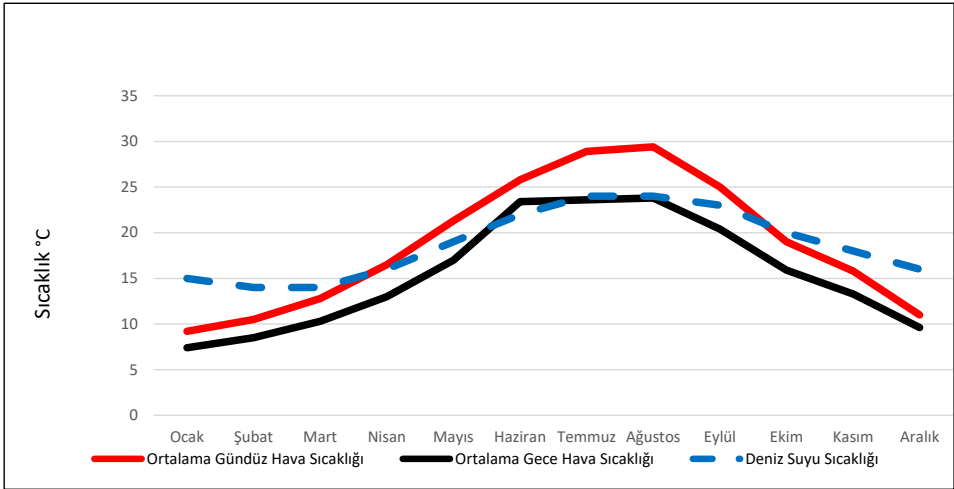
Bozcaada'nın sahip olduğu zengin tarihi üzerine yapılan araştırmalarda, M.S. 6. yüzyılda zamanın gökbilimcisi, güneş takviminin ve Koç ve Yay ile başlayan zodyak kuşağının yaratıcılarından Tenedos'lu Cleostratos'un yıldızların hareketlerine ilişkin gözlemlerini derlediği 'Astrologia' isimli bir eseri bu-

lunduğu belirtilmiştir.^{25,26,27,28} Ayrıca bazı kaynaklarda, Bozcaada'da Androetas isimli bir coğrafyacının yaşadığı ve denizde yaptığı seyrüseferlere dair notlarının bulunduğu dair görüşler ifade edilmiştir.²⁹

2.1.6. İklim - Meteorolojik Veriler

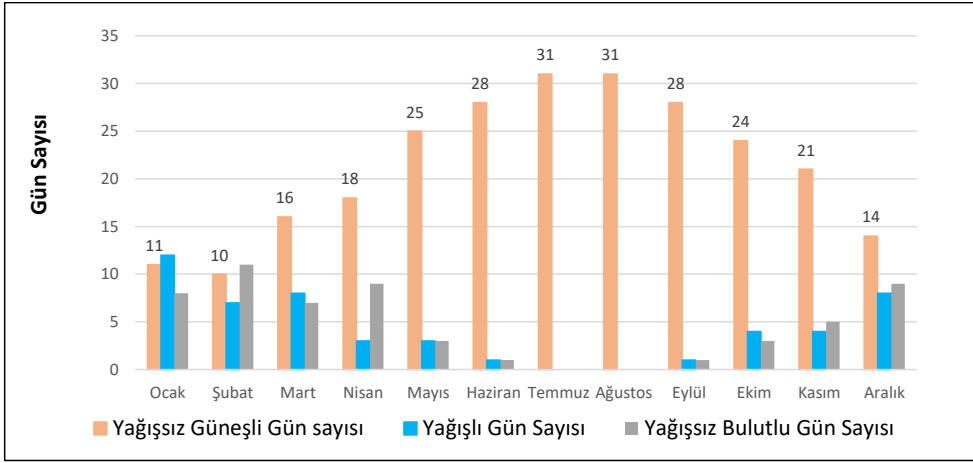
Bulunduğu coğrafi konum nedeniyle Bozcaada Akdeniz iklimine yakın özellikler gösterir. Bozcaada, kışları serin ve rüzgârlı, yazları sıcak ve ilkbahar-sonbaharları ise serin ve yağışlıdır.

Bozcaada'nın son on yıla ait sıcaklık verilerinin ortalaması alınarak hazırlanan aylık ortalama gündüz ve gece sıcaklık dereceleri ile deniz suyu sıcaklıklarına ilişkin grafik aşağıda verilmektedir.³⁰

Grafik 1. Bozcaada Sıcaklık Değerleri

Deniz suyu sıcaklığının en düşük olduğu aylar 14 °C ile Şubat ve Mart ayları olup en yüksek olduğu aylar ise 24 °C ile Temmuz ve Ağustos aylarıdır.

Grafik 2. Bozcaada En Yüksek Sıcaklıklar

Adada en soğuk ay Ocak, en sıcak ay ise Ağustos ayıdır. Şubat ayından Ağustos ayına kadar olan süreçte yükselen sıcaklıklar Eylül ayından itibaren düşmeye başlamaktadır.

Bozcaada'da yağışlı günü en yüksek olan ay Şubattır. Son on yılda Temmuz ve Ağustos aylarında hiç yağış olmamıştır. Mayıs, Ekim ve hatta Kasım aylarında güneşli gün sayısının oldukça yüksek olması alternatif turizm faaliyetlerinin bahar aylarında da rahatlıkla yapılmasına olanak tanımaktadır.

Bozcaada'nın aylara göre kuraklık ya da nemlilik durumu aşağıda sunulmuştur. Veriler Çanakkale Orman Bölge Müdürlüğü sorumluluk alanında bulunan Bozcaada'daki klimatoloji ve meteoroloji istasyonlarının BMÇSS aridite indisleri ile kuraklık/nemlilik değerlendirmelerinden temin edilmiştir. Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları kurak geçerken, Mayıs ve Eylül ayları yarı kurak geçmektedir. İklim değişikliği ve kuraklıkla mücadele için Bozcaada'nın ağaçlandırılması, erozyonun riskinin azaltılması için yararlı olacaktır.³¹

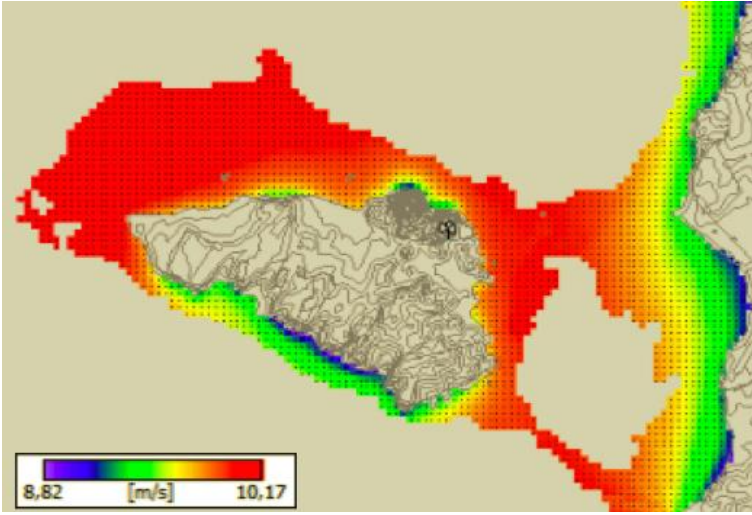
Bozcaada'da kurak geçen Mayıs-Ekim dönemde ormanlık alanlar için yangın riski yüksektir, Bu nedenle yaz döneminde ormanlık alanlara giriş yasaklanmaktadır.

Tablo 1. Aylara Göre Bozcaada Kuraklık-Nemlilik Tablosu³¹

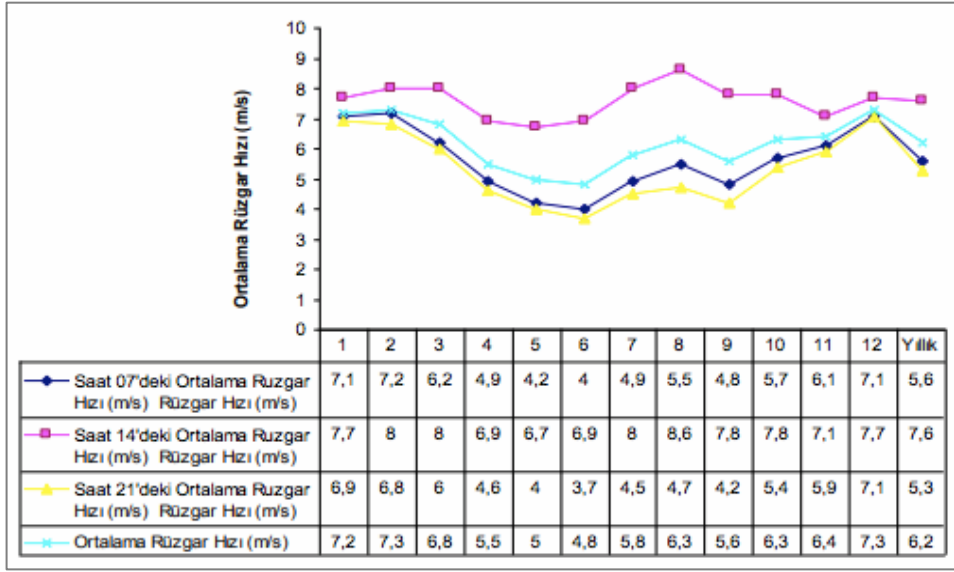
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Kuraklık- Nemlilik	ÇN	ÇN	N	YN	YK	K	K	K	YK	N	ÇN	YN

ÇN: Çok Nemli N: Nemli YN: Yarı Nemli YK: Yarı Kurak K: Kurak

Bozcaada'nın iklimini etkileyen en önemli unsur şüphesiz ki rüzgârdır. Yılın tüm ayları rüzgârlıdır. Ancak, rüzgâr hızının en fazla olduğu aylar kış aylarıdır. Sonrasında ise sırasıyla sonbahar, ilkbahar ve yaz ayları gelmektedir. Boğazın tam çıkışında yer alması nedeniyle kuzey rüzgârları yanı sıra güney rüzgârlarına da açıktır. Bozcaada'da egemen rüzgâr yönü kuzey, güney, poyraz ve keşişlemedir. Çanakkale Boğazı'nın Ege Denizi'ne doğru olan çıkışında yer almasına bağlı olarak boğazın kuzeydoğu güneybatı doğrultulu uzanışı rüzgârın boğazdan geçerek doğrudan Bozcaada'ya yönlenmesine neden olmaktadır. Aşağıda, Bozcaada'nın düşük rüzgâr hızına sahip bölgelerin adanın güneyinde, adaya ait karasal iz etkisinde kaldığı görülmektedir.³²

Harita 3. Bozcaada Ortalama Rüzgâr Hızı Veri Haritası (20m) ³²

Bozcaada'da yıl içerisinde aylık ortalama rüzgâr hızı gözden geçirildiğinde en düşük değer Haziran, en yüksek değer ise Şubat ve Aralık aylarında belirlenmiştir.³³

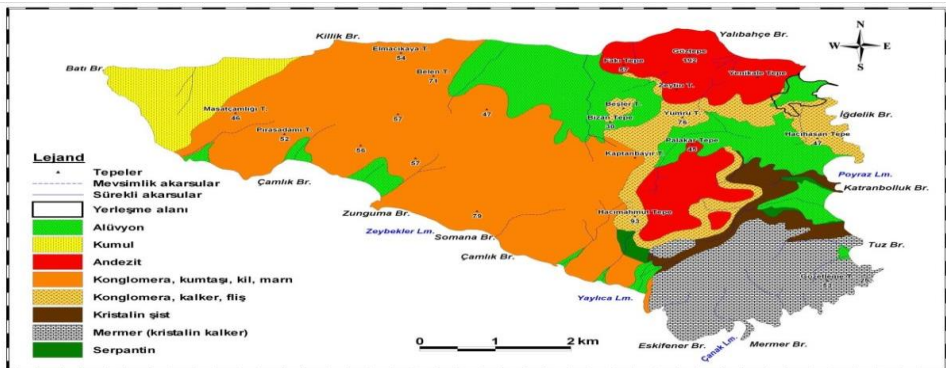

Grafik 3. Belirli Saatlerde Ortalama Rüzgâr Hızları ³³

2.1.7. Jeolojik Yapı

Bozcaada'ya dair yapılan araştırmalarda Gökçeada ve Bozcaada'nın günümüzden yaklaşık yirmibin yıl önceki son buzul döneminde ana kara ile bağlı olduğunu, diğer bir ifadeyle birer ada olmadıklarını göstermektedir. ³⁴

Bozcaada'nın jeolojik yapısını; Paleozik yaşlı şist ve mermerler, denizaltı volkanizması ile ofiyolitler, Eosen'in kırmızı renkli taban konglomera, fliş fa-siyesindeki kireçtaşı, kumtaşı, marn ve kilaşları, Miosen'e ait konglomera, kumtaşı ve maktrali kireçtaşları ve kırmızı pembe renkte andezitler oluşturmaktadır. Adanın batı kesiminde geniş bir alanda yayılış gösteren serbest ve yarı serbest kıyı kumulları ve vadi tabanları ve korunaklı koyların gerisindeki alüviyal dolgu düzlükleri Holosen birikim sahalarına karşılık gelmektedir. ¹

Harita 4. Bozcaada Jeolojik Haritası ¹

Bozcaada'nın güney batısı geniş sahalar halinde kil, marn, kalker, kum ve grelerden oluşan muntazam tabakalar halindedir. Bu tabakalar güneyde 7-8 derece güneybatıya, batıda ise güneye doğru eğim göstermektedirler. Ada'nın büyük bir kısmını kaplayan basık satırlar üzerinde bazı kısımlar yüksekte kalmış olup tepeler oluşturmuşlardır. Bu tepelerden en bilineni, kuzeydoğu tarafında bulunan 191 m yüksekliğindeki Göztepe'dir. Koniye benzeyen kubbe gibi sekliyle uzak noktalardan dahi görünen Göztepe, Bozcaada'nın silüetini etkileyen en önemli unsurdur. Göztepe, yapısal olarak andezitlerden oluşmuştur. Bu nedenle sivri bir görünüme sahiptir. Bozcaada'daki diğer tepeler şöyle sıralanabilir; Yenikale Tepesi (115 m), Hacı Mahmut Tepesi (92 m), Tuzburnu Tepe (84 m), Kaplan Tepe (75 m), Yalama Tepe (65 m), Fakı Tepe (57 m). Ayrıca, Mermer Burnu Tepesi, Zeybek Damları Sırtı, Koca Ali Tepe, Ortakuşak Tepe, Seremit Tepe, Ayazma Tepe, Damyazon Sırtı ve Mısırlıoğlu Bayırı önemli yükseltiler arasındadır. ¹

Bozcaada'nın kuzey kıyıları genel olarak kil, marn, kalker, kum ve grelerden (kumtaşı) oluşan muntazam tabakalar ile volkanik hareketlere bağlı olarak oluşmuş kor kayaçlar ile oldukça muntazam bir uzantıya sahiptir. Bu yönde, kıyıda 10-15 m yükseklikte falezler ve yer yer küçük ve dar plajlar yer almaktadır.

Bozcaada'da Eskikule Sırtı, Kaptan Tepe, Yenikale Tepesi ile adanın en yüksek yeri olan Göztepe'nin andezit isimlerinin denizcilikle ilgili olması; tepelik alanlarda gözetleme, işaretleme, haberleşme kuleleri ve kalelerin bulunması, adaya yaklaşan gemilerin çok uzaklardan görülebilmesi, ada açıklarında seyreden teknelerle gerektiğinde yardım edilebilmesi zarureti nedeniyle sebepsiz değildir. Tarihin en eski zamanlarından itibaren Bozcaada'lı denizcilerin savunma ve tekneleri tehlikelerden koruma maksadıyla adanın çeşitli yerlerinde farklı yönleri gözetleyebilmek için inşa ettikleri kale ve kulelerin günümüzde çeşitli tepelerde yer adı olarak kullanılması beşerî ve tabii özelliklerin önemini göstermektedir. ¹

Bozcaada'nın doğu kısımları ise eski kütlelerden meydana gelmiş olup, burada kristalin şistler, kalkerler ve eosen kalkerlerinin bir karışımı görülmektedir. Bu kısımlar vadiler halinde gelişmiş ve alüvyal tabanlar oluşturmuşlardır. Bozcaada'nın güneybatı kıyıları da oldukça muntazam devam eden yüksek kıyılar şeklindedir. Adada kıyıya dik inen kısa boylu akarsuların açtıkları küçük vadiler, çeşitli falezler ve dar plajlar bulunmaktadır. Bozcaada'nın önemli bir kısmını oluşturan düzlükler Habbele Ovacığı, Tekir Bahçe, Sağır Bahçe, Papaz Bahçe, Sulu Bahçe, Çayır Mevkii ve Poyraz Limanı Ovacığıdır. ¹

Göztepe'den Poyraz limanına kadar olan kısım eosen flişlerinden meydana gelmiş olup, konglomera, gre ve killerden oluşan bu tabaka daha az mukavemetli olduğundan alçak bir alan oluşturmuştur. Bu alçak oluk, kuzeydoğuda bir koy haline gelmiş, Bozcaada limanı ve çevresini meydana getirmiştir. Ada'nın güneydoğu ucu tamamen kalkerlerden meydana gelmiş ve Mermer Burnu adını almıştır. Bu bölgede küçük akarsular kıyıyı parçalayarak çeşitli girinti çıkıntılar yaratmıştır.¹

2.1.8. Toprak Yapısı ve Arazi Kullanımı

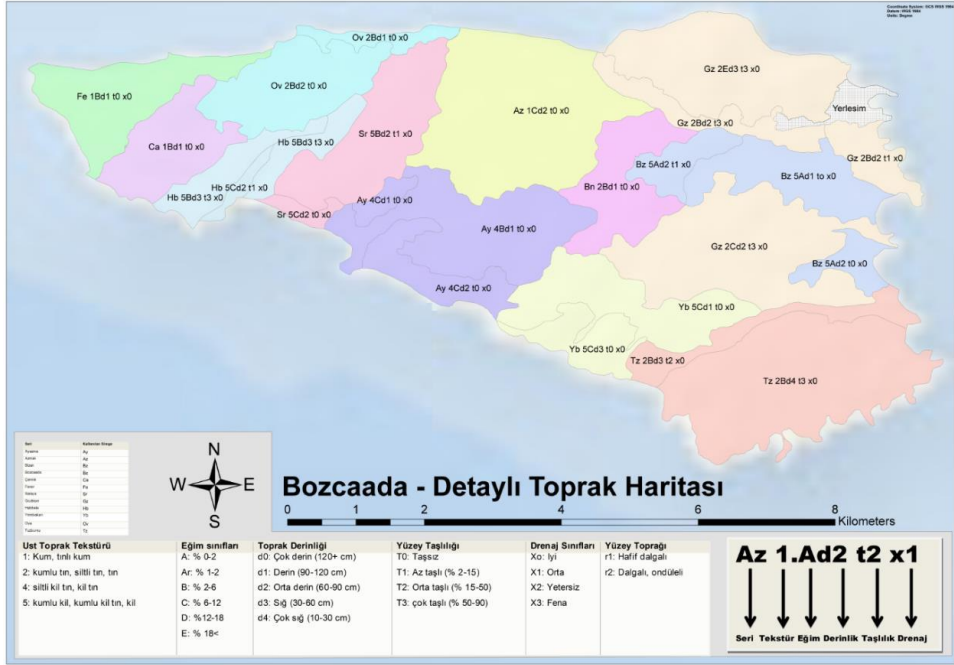
2.1.8.1. Toprak Yapısı

Bozcaada topraklarının yapısı ve bu toprakların dağılımı aşağıdaki haritada sunulmuştur.

Harita 5. Bozcaada Topraklarının Yapısına Göre Dağılımı ³⁵

Göztepe ve Yenikale çevresinde eğim çok yüksek ve arazi genellikle çıplak olduğundan, toprak çok sığdır ve yer yer andezit bloklarıyla kaplıdır. Bu kısımda şiddetli bir erozyon görülmektedir. Bozcaada'da erozyon sorunu özellikle Göztepe ve çevresinde oldukça şiddetlidir. Ada'nın diğer bölgelerinde de eğimin yüksek olduğu arazilerde hafiften orta dereceye kadar erozyon riski bulunmaktadır.³⁶

Harita 6. Bozcaada Detaylı Toprak Haritası ³⁶

Ayazma Serisi Toprakları (Ay)

Adanın güneyinde yer alan Ayazma Serisi toprakları yaklaşık 380 ha alana yayılmıştır. Seride arazilerin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 50m'dir. Organik karbon içeriği yüzeyde %2,80 ile adanın diğer bölgelerine göre oldukça yüksektir. Topraklarda tuzluluk, drenaj problemi bulunmamaktadır. Profilinde yüzeyden derine doğru kireç içeriği %4-7 arasında değişirken, bağcılıkta önemli bir parametre olan aktif kireç değeri en fazla %2,2'ye kadar yükselmektedir. ³⁶

Azmak Serisi Toprakları (Az)

Bu seri toprakları Tuzburnu Serisi'nin ardından 421.13 ha ile en geniş yayılım alanına sahiptir. Yayılım gösterdiği alanların hâkim jeolojik formasyonu alüvyondur. Eski akarsu izi taşımaktadır. %3,3 eğim ile bölgenin en düz arazilerini barındırır. Deniz seviyesinden ortalama yükseklik 26.82 m'dir. Aktif kireç içeriği de yüzeyde 0'dır. ³⁶

Bizan Serisi Toprakları (Bn)

Bu seri 12 no'lu profil ile temsil edilen Arazi kullanımının bağ ve zeytin olduğu yaklaşık 156 ha alana yayılan ortalama %5.49 eğime sahip arazilere

sahiptir. Bu seri topraklarının toprak reaksiyonu profilinde 7.89'a kadar yükselebilmekte iken profilinde kireç kapsamı %2'yi geçmemektedir. ³⁶

Bozcaada Serisi Toprakları (Bz)

Bozcaada serisi toprakları derin profilli, yaklaşık 250 ha alana yayılan bağcılık yanında küçük ölçekli sebze tarımının da yapıldığı ortalama eğimin %5,81 olduğu ve ortalama deniz seviyesinden yüksekliğin 22 metre olduğu alanlarda yayılım göstermektedir. ³⁶

Çamlık Serisi Toprakları (Ça)

Bu seri toprakları yaklaşık 146 ha alana yayılan batısında Fener Serisi ve kuzeyinde Ova Serisi arazilerine komşu arazilerden oluşmaktadır. Profili yüzeyde kil tın alt horizonlarda kumlu kil tın bünyeye sahiptir. Bu serinin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 40 m, ortalama eğimi %3,73'dür. ³⁶

Fener Serisi Toprakları (Fe)

Ada'nın batı ucunda hareketli kumullardan oluşan Fener Serisi, toprak gelişiminin çok zayıf olduğu, zirai olarak verimsiz arazilerden oluşmaktadır. Bu seri üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet bulunmamakta ve bitki örtüsünün aralıklı doğal otlar ve çalılıklar oluşturmaktadır. Bozcaada'nın batısında kabaca üçgen şekilli kıyı kumulları adanın %6'lık bir bölümünü kaplar. Thornthwaite su bilançosuna göre Bozcaada'da yaz aylarında şiddetlenmekle birlikte altı ay su açığının yaşanması yaz aylarında toprak içerisindeki nem miktarını asgariye indirerek kumulların rüzgâr ile kolay taşınabilir bir hale gelmesine yol açar. Fener Serisi toprakları yaklaşık 180 ha alana yayılmaktadır. Bu serinin ortalama eğimi %3,31 ve deniz seviyesinden ortalama yüksekliği ise yaklaşık 19 m'dir. ³⁶

Göztepe Serisi Toprakları (Gz)

Göztepe serisi adanın en eğimli arazilerini kapsayan, zayıf ve sığ bir toprak profiline sahip toprak serisidir. Seri topraklarının ortalama eğimi %12,40'dır. Bu seri adanın en yüksek noktası da olan Göztepe'yi (187 m) içine alır. Hakim bitki örtüsü, Göztepe ve eteklerinde seyrek doğal vejetasyon iken güneyde düşük eğimli arazilerinde ise bağlar gözlemlenmektedir. ³⁶

Habbele Serisi Toprakları (Hb)

Habbele serisi adanın güney batısında yayılım gösteren, ortalama eğimin %7,72, ortalama yüksekliğin yaklaşık 42 m olduğu arazilerde yayılım göstermektedir. Hâkim arazi kullanımı bağdır. Adanın en yüksek kireç içeriğine sahip bölgesidir. Toprak bünyesi profil boyunca kumlu kil tındır. ³⁶

Ova Serisi Toprakları (Ov)

Bağcılığın en yoğun olduğu mevkiidir. Bu seri toprakları yaklaşık 222 ha alana yayılmaktadır. Serinin ortalama eğimi %5,32 iken, en yüksek eğim %29 olarak hesaplanmıştır. Bu serinin arazilerinin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği yaklaşık 30 m'dir. ³⁶

Saraya Serisi Toprakları (Sr)

Saraya arazilerinin ortalama eğimleri %6.40 olup deniz seviyesinden ortalama yüksekliği yaklaşık 50 m'dir. Bu seri Habbele Serisine benzer şekilde oldukça kireçli bir profile sahiptir. Profilinde toplam kireç %52,15'e kadar yükselmektedir. Bu seri topraklar yaklaşık 240 ha alana yayılmıştır. ³⁶

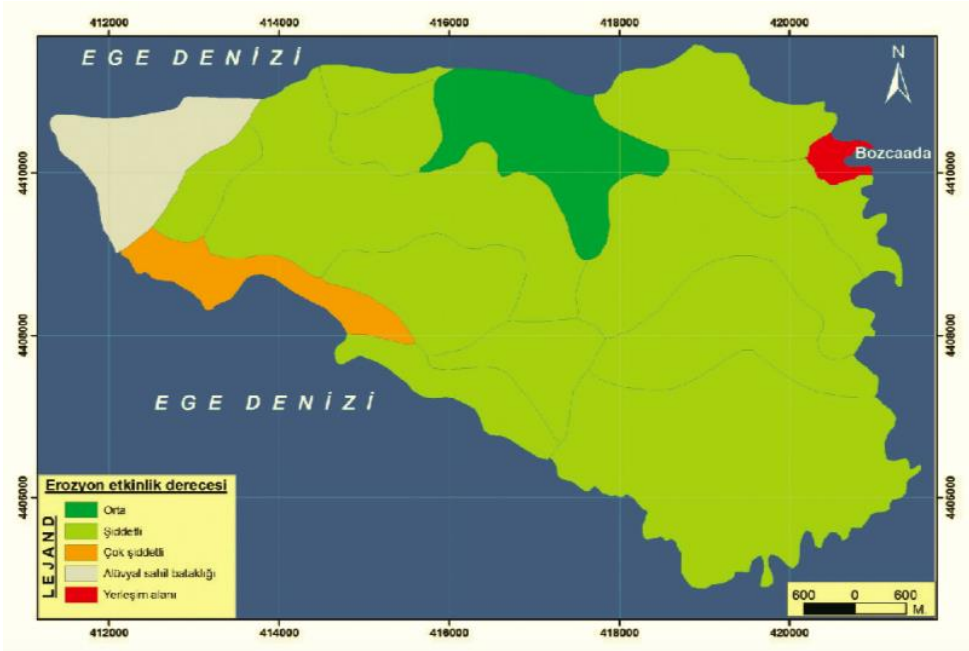
Tuzburnu Serisi Toprakları (Tz)

Tuzburnu serisi yaklaşık 490 ha alana yayılmaktadır. Mermer, kristalin kalker ana kayası üzerinde oluşmuştur. Tuzburnu serisi arazilerinin ortalama eğimi %9'dur. Arazilerinin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği ise 43 m'dir. ³⁶

Yerebakan Serisi Toprakları (Yb)

273 ha alan kaplayan Yerebakan Serisi oldukça derin bir toprak profiline sahiptir. Serinin ortalama eğimi %8,72 ve deniz seviyesinden ortalama yüksekliği yaklaşık 48 m'dir. Bu serinin topraklarının üzerinde bulunduğu jeolojik formasyon ağırlıklı olarak kumtaşı ve denize inen kuru dere yataklarında alüvyondur. ³⁶

Bozcaada topraklarının erozyona uğraması ada için ciddi tehdit unsurudur. Aşağıdaki haritada Bozcaada topraklarında olası erozyon oluşumuna dair dağılım gösterilmektedir.

Harita 7. Bozcaada'nın Erozyon Etkinliği ¹

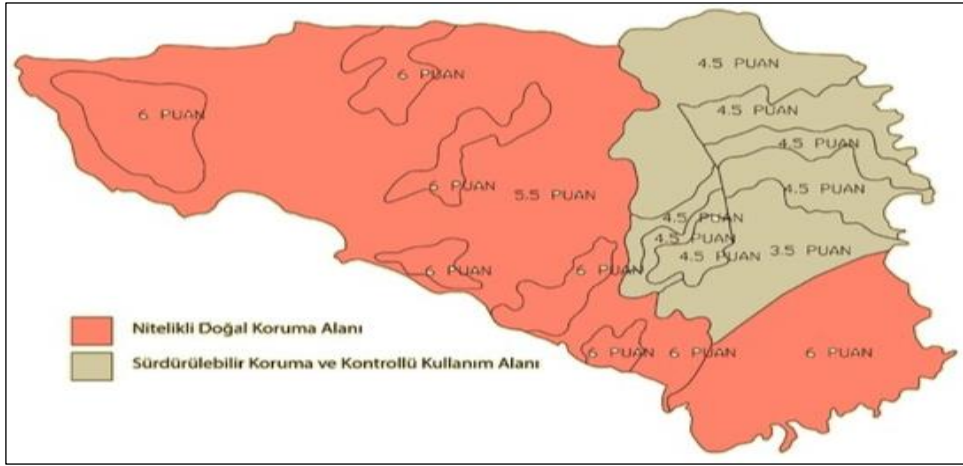
Adada özellikle sağanak yağışların yüzeysel akışı, bitki örtüsünün azalması, toprağın bilinçsizce kullanımı sebebiyle erozyon riski artmaktadır. Erozyon riskini azaltacak teraslama ve bitkilendirme çalışmalarının yapılmasında yarar görülmektedir.

2.1.8.2. Arazi Kullanımı

Bozcaada topraklarının genel kullanım amacı ile Bozcaada'da arazi kullanımına dair genel durum Tablo 2 ve Harita 8'de verilmektedir.

Tablo 2. Bozcaada'da Arazinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı, 2021 ³⁷

Tür	%
Arsa	5,77
Tarla	36,54
Dikili Tarım	30,43
Mera	12,05
Orman	7,37
Hali Arazi	1,5
Tarıma Elverişli Olmayan Arazi	6,34

Harita 9. Bozcaada Jeoloji ve Hidrojeoloji Puanlarına Göre Derecelendirilmiş Koruma Alanları ³⁸

2.1.9. Su Kaynakları

Ada, küçük bir yüz ölçümüne sahip olduğundan ve karayla bağlantısı olmadığından, adada uzun ve yan kolları olan akarsu bulunmamaktadır. Ancak; Pleistosendeki duruma bağlı olarak, Bozcaada'da eski ve nispeten derin yarılmış akarsu vadilerine rastlamak mümkündür. Özellikle Ayazma, Çamlık, Damyazan ve Eskikule vadileri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu vadiler ile daha küçük vadiler ağzında meydana gelen sahalar, adanın tarım merkezlerini oluşturmaktadır. Adada Zeybekler, Kocaçalı, Habbele, Sulubahçe, Ayazma, Somana, Ayanam, Sarıklılık, Acıkuyu, Paşadere, Palakar, Sağırbahçe, Hacımahmut dereleri kışın cılız olup yazın tamamiyle kurumaktadır.

2020 yılı Çanakkale İli Çevre Durum Raporlarında Bozcaada'nın tek sulak alanı Çayır Mevkii (Azmak Deresi) olarak belirtilmektedir. Alan yaklaşık 1,5 hektar büyüklüğünde olup tatlı su sazlıkları sucul fauna ve kuş türleri için önem arz etmektedir. ³⁹

Hidrografik açıdan devamlı akan bir su şebekesi bulunmayan Bozcaada'da yeraltı suyuna bağlı olarak evvelce açılmış 5 veya 6 adet birbirine bağlı kuyularda biriken sular Papazbahçe adıyla bilinen çeşmeden adanın bir miktar içme ve kullanma suyunu karşılamaktadır. Yaz aylarında bu su yetmediğinden su ihtiyacı Çanakkale-Ezine arasında yer alan Taştepe Mevkii'nde Kaz Dağları'ndan gelen suların bir kısmının toplanarak deniz dibinden tesis edilmiş boru hattıyla adaya verilmesi ile karşılanmaktadır.

Bozcaada'da yer altı su seviyesi farklılıklar göstermektedir. Tekirbahçe Canol dereleri mevkilerinde su 30-35 metrelerde çıkarken, diğer sahalarda

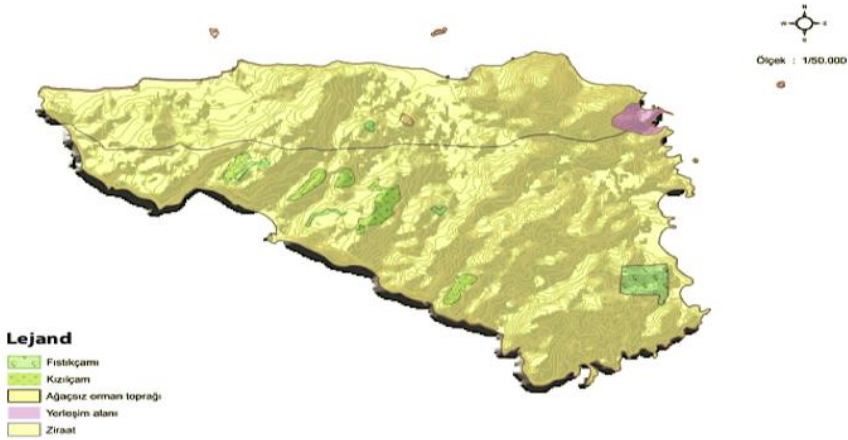
80-150 metrelerden çıkmaktadır. Bu sebeple, adada kuraklığa dayanan ve su ihtiyacını kışın toprakta biriktirdiği sulardan karşılayan tarım türü olan bağcılık hâkimdir. Bakımsız ve kaderine terk edilen bağlar nedeniyle bağcılıkta yaygın görülen hastalıklar artmakta ve yaygınlaşmakta bu durum tarım ilacı kullanımını artırarak yeraltı sularının kirlenmesine yol açmaktadır.

2.1.10. Flora ve Fauna

Bozcaada, Akdeniz florası özelliği göstermektedir. Ada ikliminin Akdeniz özelliklerine yakın olması, özellikle yaz kuraklığına bağlı olarak bitki örtüsünün de buna göre şekillenmesine neden olmuştur. Adada hakim bitki örtüsü yazın kuruyarak adanın boz bir görünüme sahip olmasına neden olan otsu bitkilerdir. Ada'da bitki örtüsünün yoğun olarak görüldüğü sahalar daha çok kış mevsiminde akan suların geçtiği vadi ve yamaçlarıdır.

Egemen bitki örtüsü çalı ve otsu bitkilerdir. Adada kurakçıl bitkiler en fazla yayılış gösteren formasyondur. İklim koşulları nedeniyle görülen kurakçıl bitkiler adanın çok farklı mevkilerinde görülmektedir. Ada, nemcil bitkiler bakımından zayıftır. Yeterli yağış miktarının olmaması ve akarsu şebekesinin kısıtlı ve devamlı akan akarsuların olmaması nedeniyle nemcil bitkiler sınırlı ve çok dar sahalarda görülmektedir. Yeraltı suyunun yeryüzüne yakın olduğu vadilerde ve yamaçlarında nemcil bitkilere az da olsa rastlanmaktadır.

Akdeniz iklimine benzer özellikleri yaşayan Bozcaada'da maki formasyonu da görülmektedir. Yer aldıkları sahalarda makiler gerek kökleri gerekse yaprak ve dallarıyla suyu çekebilen özelliğe sahip olduğundan toprak çok kurumamaktadır. Bozcaada'da çok dar bir alanda, Akdeniz ikliminin bir klimaks türü olan kızılçamların (*Pinus Brutia*) meydana getirdiği ağaç formasyonuna da rastlanır. Bunların başında Latif Çamlığı gelir. Adanın batı ucunda nispeten iyi korunmuş bu çamlıktan başka, daha küçük parçalar halinde Ayazma sırtı üzerinde Habbele ve Sabahlık çamlığı gibi çamlık alanlarla Sarıkıllık dere vadisinin doğu yamaçlarında da kızılçam topluluklarına rastlanır. Adada hâkim olan kızılçamlar genel olarak doğal ve yapay yolla oluşmuş, saf ve diğer türlerle de karışmışlardır. Aşağıdaki harita adadaki ağaçların yayılışını göstermektedir.¹ Adaya yapılan ziyaretlerde bu araştırmadan sonra ağaç varlığının giderek azaldığı gözlenmiştir.

Harita 10. Ağaç Türlerinin Yayılışı ¹

Ada'daki kumul alanlarda bitki örtüsü yoktur. Sadece kumsal alanlarda yetişebilen bazı bitkiler bulunmaktadır. Adanın en yüksek tepesi olan andezitli Göztepe gibi alanlarda bitki örtüsünden mahrum sahalar dikkati çekmektedir. ¹

Bozcaada'da az miktarda da olsa görülen bitki türleri, coğrafi bakımdan Marmara Bölgesi özelliklerini yansıtmaktadır. Yaşanan iklime bağlı olarak vejetasyon süresi 8-9 ay arasında değişmektedir. Özellikle yaz aylarında esen, sıcak ve kuru poyraz, zaman zaman da olsa lodos rüzgârları kuraklığa yol açmaktadır. ¹

Bozcaada'da nispeten geniş alan kaplayan üzüm bağları bulunmaktadır. Üzüm bağları adaya bitki formasyonu bakımından bir canlılık ve yeşillik katmaktadır. Ancak; yıllık ortalama yağış miktarının çok yüksek olmaması, yaz döneminin kurak geçmesi ve devamlı akan bir akarsu şebekesinin olmaması yeşil görünümü tehdit etmektedir.

1978 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Bozcaada florasında 65 familyaya ait 437 tür bulunmaktadır. Bu familyalar tüm floranın %63,27'sini oluşturmaktadır. Papatyagiller (*Compositae family*) en fazla türe sahiptir ve tüm floranın %15,17'sini kapsamaktadır. Bu familyayı %14,02 ile baklagiller (*Leguminosae family*), %10,34 ile buğdaygiller (*Gramineae family*), %4,13 ile karanfilgiller (*Caryophyllaceae family*), %4,13 ile lahanagiller (*Cruciferae family*), %3,76 ile düğün çiçeğigiller (*Ranunculaceae family*), %3,44 ile ballıbağagiller (*Labiatae family*), %3,44 ile hodangiller (*Boraginaceae family*), %2,98 ile maydanozgiller (*Umbelliferae family*) ve 2,29 ile sıracaotugiller (*Scrophulariaceae family*) familyaları izlemektedir. Kalan familyalar ise

10'dan az tür içermekte ve tüm floranın %36,6'sını oluşturmaktadırlar. ¹ Benzer çalışmaların tekrar yapılması halinde biyoçeşitlilikte oluşan önemli değişimler belirlenebilecektir.

2009 yılında Bozcaada'da yapılan etnobotanik araştırmalarda, dönemin yaş almış kişileriyle yapılan görüşmelerle 99 çeşit bitkiden hangi amaçlarla yararlanıldığı belirlenmiştir. ⁴⁰ Biyoçeşitliliğin korunması özellikle yöresel gastronomik değerlerin korunmasını sağlayacaktır.

Bozcaada'nın bitki örtüsü ve ekosistem alanları olarak; maki-frigananın hâkim olduğu bitki örtüsüyle birlikte, kumul ekosistemi, çoğunlukla kızıl-çamların hâkim olduğu yer yer fıstık çamlarının görüldüğü orman ekosistemi, kayalık ve çakıl habitatlar, tuzcul bataklıklar, Bozcaada'yı çevreleyen denizel ekosistem, biyoçeşitliliğin devamlılığını sağlayan yaşam alanlarıdır. 2019 yılında yapılan araştırmada, Bozcaada'da yapılan arazi çalışmaları ve literatür taramaları sonucunda 448 bitki türü, 2 amfibi, 14 sürüngen, 11 memeli, 103 kuş türü belirtilmiştir. ⁴¹ Bozcaada'da nesli tehdit altındaki türler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 3. Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliğinin (IUCN) Kriterlerine Göre Tehdit Altındaki Türler ⁴¹

IUCN	Flora ve Fauna Türü
LC	Papaver virchowii (borcanka)
CR	Dianthus ingoldbyi (şehit karanfili)
NT	Oryctolagus cuniculus (ada tavşanı)
CR	Monachus monachus (akdeniz foku)
VU	Testudo graeca (adi tosbağa)
VU	Caretta caretta (iribaş deniz kaplumbağası)
EN	Chelonia mydas (yeşil deniz kaplumbağası)
NT	Falco vespertinus (aladoğan), Limosa limosa (çamur çulluğu)
VU	Puffinus yelkouan (yelkovan)
CR	Anguilla anguilla (Avrupa yılan balığı)

LC: En düşük derecede tehdit altında, CR: Kritik düzeyde tehlike altında

NT: Tehdide yakın, VU: Hassas, EN: Tehlike altında

Fiziki koşulların yanı sıra beşeri koşullar da adadaki bitki örtüsünün sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Yaklaşık son otuz yıllık sürede yerleşim alanlarının genişlemesi turizme açılan tarım alanlarının artması biyoçeşitliliği olumsuz etkilemiştir.

Bozcaada yoğun yaz dönemi dışında turistlerin pastoral bir ortamda, inzi-vaya çekilebileceği, doğayla baş başa kalabileceği harika bir destinasyondur.

Doğanın korunması Bozcaada'nın cazibesini artıracaktır. Bozcaada türlerin yok olduğu değil korunduğu bir ada olursa cazibeli bir destinasyon olmaya devam edecektir.

2.2. Sosyokültürel Yapı

Adada Türk ve Rum kökenli vatandaşların bir arada yaşaması Bozcaada'da zengin bir kültürel çeşitlilik yaratmıştır. Bozcaada'da zaman içinde özellikle İstanbul'dan ve farklı illerden göç alması, yazlık ev kullanımının yaygınlaşması, kış aylarında okul vb. sebeplerle yerel halktan da anakaraya taşınan kişilerin olması, 1990'lı yıllardan sonra sosyoekonomik yapıda baskın olan tarımsal faaliyetlerin yerini turizmin alması da sosyokültürel yapıyı etkilemiş, adada kışın sessiz, sakin, kültürel aktivitelerin azaldığı bir yaşam biçimi gelişmiştir.⁴²

2.2.1. Geleneksel Mimari

Bozcaada mimarisi incelendiğinde, Türk ve Rum kültürlerinin izlerine rastlanmaktadır. Günümüzde ada merkezi Cumhuriyet (Rum) ve Alaybey (Türk) Mahallesi olarak iki mahalleden oluşmaktadır. Cumhuriyet Mahallesi'nde Rum, Alaybey Mahallesi'nde Türk Mimarisine ait izler taşıyan yapılar mevcuttur. Ada merkezinde bulunan evler çoğunlukla kâgir ve ahşap karkas yapılardır. Genelde alt kat kâgir, üst kat ahşap ya da tamamı kâgir olarak inşa edilmişlerdir.⁴³

Fotoğraf 1. Geleneksel Mimari Doku (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)

Rum ve Türk mimarisinde genel olarak yapı özellikleri birbirine benzese de işlev olarak farklılıklar vardır. Bozcaada evlerinin konumlanmasında adada yaşayan Türk ve Rum kültürlerine ait örf ve adetler ile alanın topoğrafik yapısı etkili olmuştur. Bu etkenler parsel ve yapı adası oluşumu ile yapı girişlerinin konumlandırılmasında önemli rol oynamıştır. ⁴³

Bodrum katı olan 2 katlı yapıların büyük bir kısmı Cumhuriyet mahallesinde yer alır. Bu yapıların mutfak, çamaşırlık ve tuvaletleri bodrum katta bulunur. Zemin katta giriş holü, günlük yaşam alanı ve misafir odaları yer alır. Üst katlarda yatak odaları konumlanır. Kat yükseklikleri fazladır ve geniş pencerelidir. Pencerelemi ahşap kepenklerle örtölüdür. ⁴³

Merkez dışında konumlanmış olan bağ evleri, eskiden yaz süresince bağlarda kalan insanların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gelişmiş olan taş yapılardır. Bu yapılar, odalar, mutfak ve ahırdan oluşmaktadır. İki katlılarına “kule”, tek katlı olanlarına “dam” denilmektedir. ⁴³

Alaybey Mahallesinde, yapıların bodrum katları bulunmaz. Tuvalet, mutfak ve çamaşırlık yapının bahçesinde veya avlusunda yer alır. Zemin katlar yüksektir ve dar pencereslidir. Bu kat taşlık olarak kullanılır. Yaşam bölümü 1. katta yer alır. Genellikle sofa etrafında konumlandırılmış odalardan oluşur. Günün büyük bir bölümü sokağa tek ya da iki yönlü cephe veren sofalarda geçirilir. Odalarda bulunan ahşap dolapların içinde gusülhaneler vardır.⁴³

Sosyal ve dini yapılar da mahallelerin sosyo-kültürel yapılarına göre dağılmıştır. Kilise ve küçük şapel gibi yapılar Cumhuriyet Mahallesi'nde; cami, hamam, çeşme, namazgâh gibi Türk kültürüne özgü yapılar Alaybey Mahallesinde yer alır. Önceleri şehir merkezini Rum ve Türk Mahallesi olarak ikiye ayıran derenin yerinde, bugün Çınar Çarşı Caddesi bulunmaktadır. Cumhuriyet Mahallesi'nde sokaklar, genelde grid sistem denilen genişçe ve birbirini dik kesen yapıdayken; Alaybey Mahallesi'nde sokaklar dar ve girifttir.⁴³

Bozcaada Alaybey ve Cumhuriyet Mahallelerinde yaklaşık 290 sivil ve anıtsal mimarlık örneği yapı (konut, şapel, namazgah, çeşme, cami, kilise, hamam, depo, değirmen vb.) Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 08.04.1977 gün ve A-432 sayılı kararı, 14.10.1977 gün ve A-820 sayılı kararı, 14.10.1978 gün ve 10663 sayılı kararı ile tescil edilerek koruma altına alınmış, alanın geleneksel dokuyu yansıtması nedeni ile ada merkezi kent-sel sit alanı olarak ilan edilmiştir. Ayrıca ada merkezinin çok eski bir geçmişe sahip olması nedeniyle bu alanın büyük bir bölümü 3. derece Arkeolojik sit alanı olarak ilan edilerek koruma altına alınmıştır.⁴³

2.2.2. Bozcaada'nın Somut Kültürel Değerleri

Bozcaada'da bulunan somut kültürel miras değerleri aşağıda verilmektedir.⁴⁴

2.2.2.1. Anıtlar

Bozcaada Kalesi: Yapım yılı bilinmemekle birlikte, kalenin Fenikeliler tarafından yapıldığı varsayılmaktadır. Kale; Venedik, Ceneviz ve Bizans dönemlerinde kullanılmıştır. Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet tarafından tamir ettirilmiş, 1965-1970 ve son olarak da 1996 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek koruma altına alınmıştır.⁴⁴

Fotoğraf 2. Bozcaada Kalesi (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)

Yeni Kale: Yapım yılı 1827'dir. Bozcaada Kalesi içerisinde sergilenen kitabesinden, 1827 yılında Bozcaada Muhafızı Hafız Ali Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Kale günümüzde harabe halindedir.⁴⁴

Alaybey Cami: Caminin yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 1700'lü yıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir. 1657 yılında Venedikliler tarafından yıkılan cami, kale komutanı Miralay Ahmet Ağa tarafından yeniden yaptırılmıştır. Cami avlusunda ufak bir mezarlık bulunmaktadır.⁴⁴

Yalı Cami (Köprülü Mehmet Paşa Cami): Eski adı Mıhçı Cami olan Köprülü Mehmet Paşa Camisi'nin yapım yılı ile ilgili bir bilgi yoktur. 1657 yılında Venediklilerin işgali sonrası yıkılmış, adanın işgalden kurtarılmasından sonra Miralay Ahmet Ağa tarafından yeniden yaptırılmıştır.⁴⁴

Kale Camisi: Kalenin içerisinde bulunan caminin Fatih Sultan Mehmet döneminde inşa ettirildiği tahmin edilmektedir. Günümüzde yıkık durumda olup sadece bazı kalıntıları bulunmaktadır.⁴⁴

Köprülü ve Alaybey Hamamı: Köprülü Hamamı Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Alaybey Hamamı'nın ise XVII-XVIII yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. 1960'lara kadar çalışan Alaybey Hamamı elli yılı aşkın süredir hizmet vermemektedir. Günümüzde ise her iki hamam da özel mülkiyette olup depo olarak kullanılmaktadır.⁴⁴

Kimisis Teodoku Ortodoks Rum Kilisesi ve Saat Kulesi: Yapımı 1867-1869 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Kilisenin bahçesinde bulunan 1895 yılında yapılan Saat Kulesi hem çan hem saat kulesi olarak kullanılmıştır. Kilise Ortodoks cemaatine aittir. İbadete açık olup pazar sabahları yapılan ayin tüm halka açıktır.¹⁸

Aya Paraskevi Ayazması: Yapım yılı bilinmemektedir. Rum Ortodoks Cemaatine ait bir manastırdır. Küçük bir şapel, iki küçük yapı ve çift oluklu bir çeşmeden oluşmaktadır.⁴⁴

Alaybey Cami Haziyesi: Alaybey Camisi avlusunda 14 mezar bulunan hazirede, Osmanlı döneminde sadrazamlık yapmış ve 1785'te Bozcaada'da idam edilmiş Halil Hamit Paşa'ya ait mezar bulunmaktadır.⁴⁴

Aburga Ahmet Dede Türbesi: Yapım yılı XVIII. yüzyıl olarak tahmin edilmektedir. Aburga Ahmet Dede türbesi içerisinde 10 adet mezar bulunmaktadır. İçerisinde bulunan mezar taşından anlaşıldığı üzere, mezar alanı Osmanlı dönemimden kalan (1714) en eski mezarlıktır. Türbe halk arasında yatır olarak anılmaktadır.⁴⁴

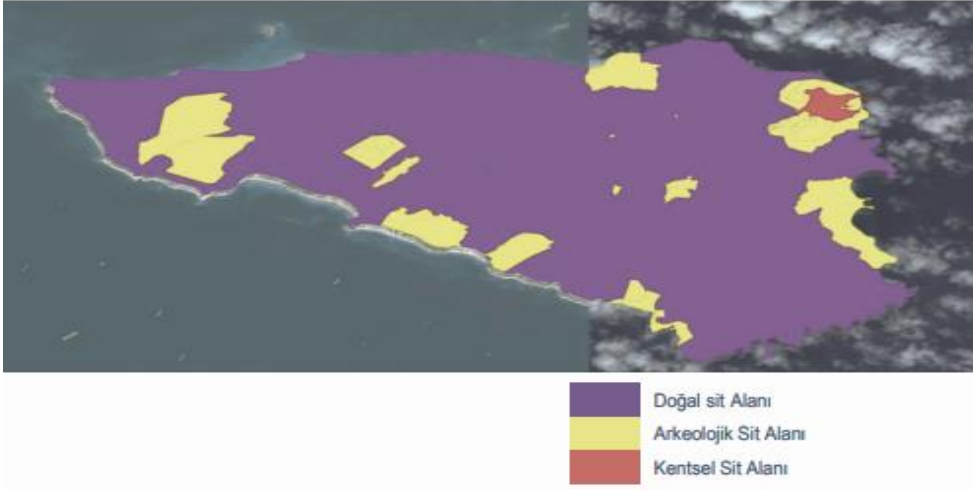
Namazgâh Meydanı ve Çeşmesi: Yapılış tarihi bilinmeyen ve Türk Mahallesi'nde bulunan Namazgâhta bir zamanlar toplu namazlar kılınmıştır. Namazgâhın kible taşı kayıptır. Günümüzde çocuk parkı olarak kullanılmaktadır. Namazgâh Çeşmesi, Sadrazam Öküz Mehmet Paşa tarafından yaptırılan birkaç çeşmeden en önemlisidir. Çeşme günümüze kadar gelmiştir fakat kullanılmamaktadır.⁴⁴

Yel Değirmenleri: Eski resim ve görsel kaynaklarda 11 adet yel değirmeni görünmesine karşın günümüze kadar sadece iki tanesinin kalıntıları ulaşabilmiştir.⁴⁴ 2019 yılında yeni Kale Mevkii'nde bulunan 2 adet yel değirmeni yeniden yapılarak ziyarete açılmıştır.

Bozcaada Müzesi: Yapım yılı 1874'tür. Hristiyan Mahallesi denilen bölgede çıkan büyük yangından sonra yapılan binaların en yüksek ve görkemli olanıdır. 2006 yılından itibaren müze olarak kullanılan yapı, içerisinde Bozcaada hakkında 45 ayrı konu başlığı altında 6000'den fazla fotoğraf, belge ve objeden oluşan koleksiyon barındırmaktadır.⁴⁴ Özel müze statüsünde değildir. Yılın belli dönemleri açıktır.

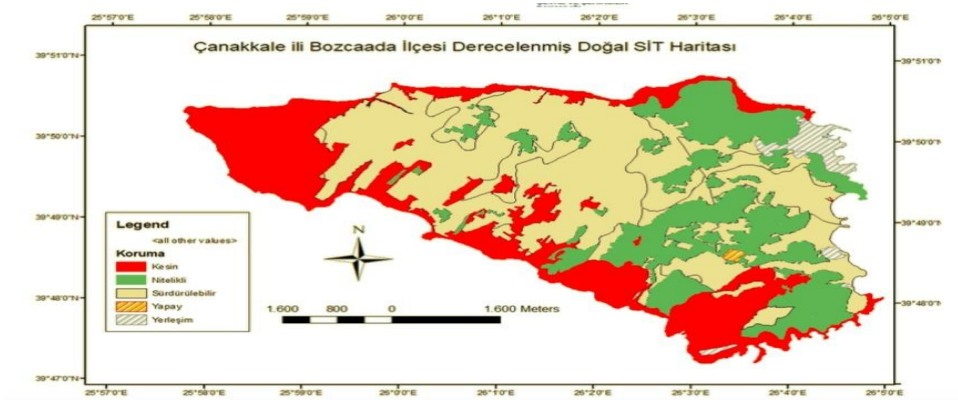
2.2.2.2. Sit Alanları ve Arkeolojik Buluntular

Turizmin çekiciliğini sit alanlarının varlığı da artırmaktadır. Bozcaada'nın doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları sunulmuştur.

Harita 11. Bozcaada Sit Alanları ⁴⁵

Sürdürülebilir turizm için doğal sit statüsündeki Bozcaada'da doğal sit alanlarının derecelendirilmesine ilişkin dağılım aşağıdaki haritada sunulmuştur.

Harita 12. Bozcaada İlçesi Derecelendirilmiş Doğal Sit Alanları ³⁸

Bozcaada'nın kıyılarının, kumul alanlarının kesin korunması gereken alanlar olduğu açıktır, turizmde rekreatif faaliyetlerin yapıldığı bu alanların korunmasının taşıma kapasitesi ile doğrudan ilişkili olduğu göz ardı edilmemelidir. Bunun yanı sıra ormanlık ve meralık alanların da korunması kaçınılmazdır. Nitelikli doğal koruma alanları ise koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunacağı alanlar olarak belirlenmiştir. ⁴⁶

Bozcaada merkezinin çok eski bir geçmişe sahip olması nedeniyle ada merkezinin büyük bir bölümü 3. derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilerek koruma altına alınmıştır.⁴³ Tablo 4, Bozcaada'da bulunan sit alanlarının sayısını göstermektedir.

Tablo 4. Tescil Edilmiş Taşınmaz Kültür Varlıkları ve Sit Alanları³⁷

Sit Alanları Türü	Sayı
Arkeolojik Sit Alanı	33
Kentsel Sit Alanı	1
Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	1
Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı	1
Toplam	36

Tablo 4 incelendiğinde adada 33 adet arkeolojik sit alanının ve birer adet kentsel, arkeolojik ve doğal sit, arkeolojik ve kentsel sit alanının olduğu görülmektedir. Bu sitlerin türlerine göre dağılımı aşağıda verilmektedir.

Tablo 5. Türlerine Göre Sit Alanları³⁷

Sit Alanları	Sayı
Sivil Mimarlık Örneği	195
Kalıntı	5
Dinsel Yapı	7
Kültürel Yapı	11
İdari Yapı	1
Askeri Yapı	1
Şehitlik/Mezarlık	7
Toplam	227

14.10.1978 gün ve 10663 sayılı karar ile tescil edilerek Alaybey Mahallesinde yaklaşık 130 sivil ve anıtsal mimarlık örneği yapı (konut, namazgah, çeşme, cami, hamam, depo, değirmen vb.) ile Cumhuriyet Mahallesinde yaklaşık 160 sivil ve anıtsal mimarlık örneği yapı (konut, şapel, çeşme, kilise, değirmen, depo vb.) toplamda 290 yapı koruma altına alınmıştır.⁴³ Sit alanları arasında en önemli eserler sivil mimarlık örneği olan geleneksel konutlardır. 2020 yılı verilerini 1978 yılı verileri ile karşılaştırdığımızda koruma altına alınan alanların sayısının azaldığı görülmektedir.

Çanakkale Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nden alınan sit alanlarının derecelendirildiği harita aşağıda sunulmaktadır. Kentsel tasarım ve kentsel planlamada sit alanlarının özellikleri dikkate alınmaktadır.

Adanın turizm cazibesi olarak kalması sit alanlarının korunmasıyla mümkündür.

Harita 13. Bozcaada Derecelendirilmiş Sit Alanları Haritası ⁴⁵

Arkeolojik sit alanlarında yapılan çalışmalar Bozcaada’da ilk insan izlerinin Erken Tunç Çağına (M.Ö. 3000-2000) kadar uzandığını göstermektedir.¹⁰ 1990’lı yıllarda yapılan arkeolojik kazılar, Bozcaada’nın en batı kısmında bugünkü kasabanın bulunduğu alanda, iki doğal koyun çok yakınında yer alan Erken Tunç Çağına ait bir yerleşimin varlığını ortaya koymuştur. Bu kazılar sırasında özellikle bu döneme ait ilgi çekici mezar yapıları ve bir takım yapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. ⁹

Çanakkale Müzesi tarafından 1959, 1968, 1990-92 yıllarında kazılan nekropolde M.Ö. 3000’e ait mezarlar bulunmuştur. Daha sonra Rumlar ve Osmanlılar tarafından da mezarlık olarak kullanılan nekropol, son yıllara kadar çok fazla tahrip edilmeden gelebilmiştir. Günümüzde ise mevcut çalışmalarının sürdüğü iki adet nekropol kazı alanı bulunmaktadır. Yapılan kazı çalışmaları neticesinde çıkarılan seramik ürünler Çanakkale Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.⁴⁷

Tenedos nekropolisi mezarlarında yapılan kazılarda bulunan ‘seramik askos’lar dikkat çekicidir. Buluntuların Ege, Doğu Akdeniz kültürleriyle olan samsal birlikteliği yansıttığı ifade edilmektedir.⁴⁸

Yapılan kazı çalışmalarında bulunan, Tenedoslu çömlekçilerin antik çağda yerelde büyük olasılıkla mezarlar için ürettiği kuş betimli seramiklerin, ölümlerin ruhlarının öteki dünyaya göçüşüyle ilgili sembolik anlamlarla yüklü ol-

duğu tahmin edilmektedir. Aşağıda M.Ö. 800-600 dönemine ait olduğu tahmin edilen Tenedoslu çömlekçilerin ürettiği kuş biçimli seramik türü (Askos) örneği sunulmaktadır.⁴⁷

Fotoğraf 3. Kuş Biçimli Seramik Türü (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)

Tenedoslu çömlekçilerin antik çağda yerelde ürettiği adalar bölgesine özgü iki kulplu içki kabı ‘Karkhesion’ (M.Ö. 800-550), ‘Homerik Çađ’da (M.Ö. 9. Ve 8. Yy) kullanılan “Depas” adlı kapların sonraki yüzyıllara ulaşan versiyonudur.⁴⁷

Fotoğraf 4. İki Kulplu İçki Kabı ‘Karkhesion’ (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)

Buluntulardan biri de Ünlü Yunan tragedyacı Sophokles'in 'Kral Oedipus' adlı eserinde bahsi geçen Mısır kökenli bir hayali yaratık olan Sfenks'i betimleyen Dedalik üslupta M.Ö. 700'de üretildiği tahmin edilen ve halen Troya Müzesi'nde sergilenen törensel içki kabı parçasıdır. Arkeolojide Sfenks türü doğu etkili içki kaplarının önemli olduğu ve büyük olasılıkla Fenike ve Mısır etkileriyle Tenedos'a geldiği ifade edilmektedir.⁴⁷

Fotoğraf 5. Sfenks'i Betimleyen Törensel İçki Kabı Parçası, (Tenedos Kazı Çalışmaları Fotoğraf Arşivi)

Bozcaada doğal zenginliklerinin yanı sıra arkeolojik zenginlikleriyle ilgili bir destinasyondur. Bozcaada Kalesi bu zenginliklerin sergilendiği farklı bir yapıya kavuşabilir.

2.2.2.3. Eski Para

Adaya özgü sosyal yapıyı yansıtan paraların bulunması, M.Ö 550'li yıllarda Bozcaada'da ilk sikke darbının başladığını göstermektedir. Hammaddesi gümüş olan Bozcaada paralarının, Perslerden önce basılmaya başlandığı tahmin edilmektedir.

Tenedos sikkelerinin en küçük gümüş para birimi yaklaşık 0,50 gram en büyük değerdeki sikke birimi 17,5 gramdır. Paranın değişmez figürleri, bir yüzünde Zeus ve Hera'nın yarım yüzleri, diğer yüzünde ise çift balta, şarap kadehi ve üzüm salkımıdır. Bu figürlerden Zeus ve Hera, Tenedos'un simgesi olmayıp çift balta Tenedos'u simgelemektedir.

Fotoğraf 6. M.Ö. 400-350 Tarihli Tipik Antik Tenedos Sikkesi.⁹

Rivayete göre, Bozcaada'da yaşayan bir kanun yapıcı zina yapanları balta ile idam ettirmekteydi. Bu kişi kendi oğlunu da zina yaptığı için balta ile idam etmiştir. Bu nedenle balta zaman içinde adanın simgesi olmuştur. Prof. Ridgeway'e göre Bozcaada'da para takas için kullanılmıştır, paraların üstünde balta şeklinin bulunması ilkel bir parayı temsil etmektedir. Tenedos'un o dönem para basabilecek kadar mali gücü olduğu ve bu gücün bağıcılıktan kaynaklandığı ileri sürülmektedir.⁴⁹

2.2.2.4. Tarihi Sualtı Varlıkları

Yörede geçmişte sünger avcılığıyla geçinen, dalış yapan denizciler, Bozcaada'nın Orta Fener bölgesi olarak adlandırılan alanın 500-600 metre doğusunda Çanakkale savaşından kaldığı tahmin edilen, İngilizlere ait, batık mayın arama gemileri bulunduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca, civarda günümüze kadar gelen patlamamış mayınlar olduğu söylenmektedir. Poyraz Liman bölgesinin 1,5 mil doğusunda, yaklaşık 20 metre derinliğinde, Osmanlı döneminden kalma ahşap donanma gemisi kalıntısı bulunmaktadır. Tuzburnu bölgesinde ise Osmanlı dönemine ait olduğu tahmin edilen demir çapalar bulunmaktadır.⁵⁰

Bozcaada'da batıklarla ilgili 2006 ve 2013 yıllarında muhtelif çalışmalar yapılmıştır. 2013 yılında yapılan çalışmalarda 18 Mart 1915 öncesi ve sonrası batıklar ayrı ayrı kayıt altına alınmıştır. Bozcaada kıyılarından çıkarılan M.Ö. 5.-7. yy. aralığına ait olduğu tahmin edilen ve çoğunluğunun Miletos kökenli olduğu amforalar, antik dönemde deniz ticaretinin önemini vurgulamakta, bu buluntular Çanakkale Arkeoloji müzesinde sergilenmektedir. 1915

öncesi batıklardan Bozcaada'nın kuzeydoğusunda bulunan kiremit batıkları, 1807 yılında yanan İngiliz gemisi Ajax, Batı Burnu'nda 1697 yılı Osmanlı-Venedik savaşlarından kalma gemi kalıntıları, Poyraz Limanı'nda M.S. 16.-17. yy. Osmanlı nakliye gemisinde olduğu tahmin edilen İtalyan tabaklar önemli su altı varlıklarıdır.⁵¹

Harita 14. Bozcaada'da Batıklar ve Dalış Yapılan Bölgeler⁵¹

2017 yılında Global Underwater Explorers tarafından yürütülen Bozcaada Dalış Projesi kapsamında deniz belgeselcisi Savaş Karakaş, sualtı araştırmacısı Selçuk Kolay ve Yunan deniz tarihi araştırmacısı Dimitri Galon öncülüğünde kurulan ekipler, Akvaryum koyunun güneybatısında yaptıkları araştırmalarla İngiliz denizaltısı Simoom, İtalyan tankeri Maya, Alman tankeri Wilhelmsburg ve Fransız nakliye gemisi Nantaise batıklarını bulmuşlardır.^{52, 53, 54}

Profesyonel ve rekreasyonel dalışın geliştirilmesi amacıyla Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanan Çanakkale İli Profesyonel Dalış Merkezi Yatırımı Ön Fizibilite Raporu'nda belirtildiği üzere, Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Bozcaada'da; Tavşan Adası, Çayır Mevkii, Akvaryum, Kalın Burun, Baklataşı ve Bozcaada Güneyi, sualtı ve Ayazma Plajı, Sulubahçe Plajı, Habbele Koyu, Çayır plajı mevkii suüstü turizmi ve parkur alanları olarak belirlenmiştir.^{55, 56} Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu'nun internet sayfasında, Ağustos 2022 itibarı ile Çanakkale'de 10 adet Dalış Merkezi olduğu ancak Bozcaada'da dalış merkezi olmadığı belirlenmiştir, 6 farklı lokasyonda dalış yapılabilme kapasitesine sahip adada dalış merkezi kurulması uygun olacaktır.⁵⁷

2.2.2.5. Tekstil ve El Sanatları

Bozcaada'da tekstil ürünlerine dair kişisel koleksiyonlar mevcuttur. Bozcaada'da aile yadigârı tekstil ürünlerinde 1800'lü yıllarda Osmanlı Devleti zamanında hâkim olan Rokoko üslubunun kullanıldığı görülmektedir. Gergefte işleme tekniklerinden çapraz dikiş ve zincir dikiş ile yapılan nakışların, ipek ve pamuklu kumaşlar üzerine uygulandığı tespit edilmiştir. Bitkisel motifler, altın sim sırmalı, gümüş telli ve ipekli nakış ipliklerinin kullanılması Osmanlı saray sanatındaki şatafata benzemektedir. Nakışlarda, üzüm, salkım ve asma yapraklarının kullanımı, adada bağcılığın tekstile olan yansımasıdır.⁵⁸ Geçmiş dönem nakışlarında kullanılan motiflerin yeni dönem fular, eşarp, bandana, şal vb. tekstil türü hediyelik eşyalarda kullanılması yararlı olacaktır.

Günümüzde pek çok sanatçının yaşadığı Bozcaada'da resim, seramik ve cam atölyelerinde muhtelif sanatsal çalışmalar da bulunmaktadır.

2.2.2.6. Bozcaada ve Edebiyat

Plan çalışmalarında Bozcaada'yı derinlemesine tanımak için yerinde yapılan incelemelerin yanında Bozcaada'yla ilgili pek çok kitap, dergi vb. yazılı eser okunmuş, pek çok belgesel ve görsel incelenmiştir. Bunun temel nedeni, edebiyatın turizme, turizmin de edebiyata yön vermesidir. Edebi eserler ait oldukları toplumların yanı sıra küresel düzeyde bilinirliğe ulaşabilmektedir. Kültürler arası diyalogun gelişmesi, mekânların merak edilmesi ve tanınırılığın artması, edebi eserlerin çoğalması ve yaygınlaşmasıyla mümkündür. Şiir, okuma günleri tiyatro festivalleri vb. etkinlikler nitelikli turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Bozcaada; gerek nüfusunun tamamının okuryazar olması ve göç eden nüfusun ya da yazlık nüfusunun entellektüel birikimi yüksek insanlardan meydana gelmesi, gerekse bir ada olması, bir yandan özgürlük, bir yandan anakaraya bağlılık duygularının çarpışması, hayal ve gerçeklerin farklılaşması vb. nedenlerle edebi faaliyetlerin yaygınlaştığı bir yerleşim yeri olmuştur. Edebiyat, kimi zaman doğayla, tarihle, bilimle, mimariyle, sosyolojiyle, kimi zaman da sanatın diğer dalları ile harmanlanmıştır. Bozcaada ile ilgili ünlü yazar Homeros'tan, Evliya Çelebi'den günümüze pek çok yazarın duygu ve düşüncelerini metne dönüştürdüğü görülmektedir. Tarihte bu küçük adada yaşanan pek çok savaş, hüznün, mücadele, ⁵⁹, bağlar, bahçeler, kumullar, börtü böcek, rüzgar, sahile vuran dalga sesleri, martıların ve kargaların ötüşleri⁶⁰, ⁶¹, kent kimliği, kente dair simgeler, imajlar⁶², sosyolojik değişimler, anlar ve anılar⁶³, yıllar boyu stratejik, politik, ekonomik, kültürel değerlerin, izlerin arkeolojik yansımaları ⁶⁴ pek çok edebi esere konu olmuştur.

Turistlerin Bozcaada'yı merak etmeleri, deneyimlemeleri ve daha iyi anlamaları için yeni yayınların kazandırılmasında, edebiyat ağırlıklı farklı turizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesinde yarar görülmektedir.

2.2.3. Bozcaada'nın Somut Olmayan Kültürel Değerleri

2.2.3.1. Rivayetler

Aya Paraskevi Manastırı: Aya Paraskevi, Hristiyan inancına göre önemli bir azizedir. Ayazma'da bulunan manastırın yapılması ile ilgili olarak anlatılan hikâye şu şekildedir.⁶⁵ *"Bir zamanlar burada kırk çınar ağacı varmış. Bir papaz çok susamış, burada hayvan otlatmakta olan çobandan bir salkım üzüm istemiş. Çoban da bir salkım üzüm vermiş. Üzümün tanelerini avucunda sıkarak papaz üzümün suyunu içmiş. Elinde kalan üzüm posalarını da yere atmış. Posaların düştüğü yerden kaynak suyu fışkırmış. Suyun fışkırdığı yere de bir kilise yapılmış."*

Aburga Ahmet Dede Mezarlığı: Yatır olan bu mezarlıkla ilgili olarak halk arasında şu hikâye anlatılmaktadır.⁶⁵ *"Çanakkale Boğazı önlerinde bir gemi fırtınaya tutulur, yan yatmaya başlayan gemide iri yapılı, güçlü kuvvetli ve beyaz sakalı bir ihtiyar belirir. Yatmakta olan gemiye omuzu ile destek olur ve gemi kurtulur. Bozcaada'ya varıldığında gemi buruna çarpar (bu burun şu an mezarlığın bulunduğu yerdir) ve parçalanır. Gemiye kurtaran ihtiyar dede ise vasiyeti üzerine buraya gömülür. Geminin Kaburgası uzun süre burada kalır, Kaburga Ahmet Dede ismi zamanla Aburga Ahmet Dedeye dönüşür."*

2.2.3.2. Toplumsal Uygulamalar, İnanışlar, Ritüeller, Şölenler

Doğum: Rum ahalide doğan çocuk için, kilisede vaftiz töreni yapılırdı. Vaftiz sırasında bebeğin bir isim babası veya isim annesi olur, isim babası/annesi çocuğun adını söyler, papaz da bunu yüksek sesle tekrarlar ve tören tamamlanırdı. Davetliler çocuğun evine gider, ailesi de gelenlere ikramlar yaparlardı.⁴⁴

Evlilik: Bozcaada'da Rum ahalisinin evlenme törenleri Bozcaada'ya özgü idi. Rumların düğünleri pazar günü olurdu. Önce belediyede resmi nikâh yapılır, sonra öğle saatlerinde kilisede dini ayin düzenlenirdi. Dini tören bitince "Mahfil" denilen düğün salonuna gidilir ve burada akşama kadar eğlenilirdi. Akşam eğlenceye katılanlar dağılır, davetli olan kişiler ise düğün evine giderdi. Düğün evinde yemek yenilirdi. Adet olarak üç çeşit yemek yapılırdı: "etli pilav, etli patates ve etli dolma." Yemek servislerinin yanında sınırsız şarap sunulurdu. Yemekten sonra kıyafet değiştirilir ve mahfilde eğlenceye devam edilirdi. Kızın babası, kızına çeyiz olarak ev vermek zorundaydı. Bağ,

tarla, bahçe de çeyiz olarak verilirdi. Erkekler de genellikle çeyiz olarak babalarından bağ evi alırlardı.⁴⁴

Cenaze Töreni: Kişi ölünce papaz cenaze evine gelir ve dini ayin yapardı. Vefat eden kişi tabuta konulup kiliseye götürülürdü. Kilisede ayin yapılır, cenaze tabutla gömülürdü.⁴⁴

Noel: 25 Aralık'ta İsa Peygamberin doğumu için saat 04:00'de çan çalınır, tüm ahali kiliseye gider, saat 08:00'e kadar ayin yapılırdı. Ayinden sonra isim günü olanların yani adı Hiristo olanların evleri ziyaret edilirdi. 31 Aralık akşamı ise belirli evlerde toplanılır, çeşit çeşit yemekler hazırlanır, şarap eşliğinde yenilirdi. Bu yemekler 24:00'e kadar yenilir, saat 24:00 olunca herkes masanın etrafında toplanır, masaya yılbaşı pastası getirilirdi. Yılbaşı pastası hazırlanırken içine bir tane altın lira konulurdu. Pasta masaya geldikten sonra evdeki tüm ışıklar söndürülür ve mumlar yakılırdı. Herkes aynı anda Noel şarkısını söylemeye başlardı. Şarkı bitince ev sahibi pastayı keserdi. Pastanın ilk parçası Meryem Ana ve İsa Peygamber; ikinci parça ise fakir fukara ve öksüz insanlar için ayrılırdı. Üçüncü parça ev sahibinin olurdu. Kalan parçalar da misafirlere ikram edilirdi. Altın lirayı bulan o yılın şanslı insanı seçilirdi.⁴⁴

Misafir Âdeti: Rumlar evlerine misafir gelince onlara tepsi içinde reçel ve su ikram ederdi. Misafir reçelden bir kaşık alıp su ile yerdi.⁴⁴

Paskalya: Paskalya günü tüm evlerde kutlama yapılır, paskalya çöreği ile kuzu dolması hazırlanırdı. Paskalya yumurtaları boyanır ve yumurtaların yanına Paskalya çöreği konulup bir tepsi ile Türk evine yollanırdı.⁴⁴

Ayazma Panayırı: Ayazmada bulunan Azize Paraskevi Manastırında her yıl 25-26-27 Temmuz'da şenlik düzenlenirdi. O güne özel olarak ada dışından üç takım çalgıcı getirilirdi. Bu üç takım çalgıcının bir takımı çeşmenin önünde bekârlar için, bir takım ise çınarın altında evli insanlar için çalardı. Diğer takım da manastır önünde çalardı. Ayin, sabah 08:00'de yapılırdı. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir.⁴⁴

Haç Atma Töreni: Günümüzde de yapılmaya devam eden tören her yıl Ocak ayında Gökçeada Metropoliti tarafından yönetilmektedir. Limandan denize atılan haç gençler tarafından suya atlanılarak çıkarılır ve haç tekrar Metropolite geri verilir.⁴⁴

Mübareke: Müslüman halkın âdeti olan mübareke, sünnet ve evlilik törenlerinden sonraki ilk cuma gününden itibaren üç hafta boyunca her cuma yapılmaktadır. Sünnet için yapılan mübarekede, sünnet çocuğunun yatağı

özel olarak süslenir. Eve gelen misafirler, önce kendilerine ikram edilen kahveyi içer, sonra sünnet yatağında yatan sünnet çocuğuna hediyelerini verip giderlerdi. Gelin evinde ise üç hafta her cuma gelin kıza gelinlik giydirilip bir köşeye oturtulurdu. Gelen misafirler geline hediye taktıktan sonra kendilerine sunulan ikramları yerlerdi. Üç haftanın sonunda gelin evi mübarekeye gelen herkesi yemeğe davet ederdi. Kız ve erkek tarafından akrabalarının getirdiği yemek hazırlanır ve gelen misafir ağırlanırdı. ⁴⁴

2.2.3.3. Yöresel Etkinlikler ve Festivaller

Bozcaada, her yıl geleneksel olarak düzenlenen festival ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Ağırlıklı olarak kültür ve spor odaklı olan bu etkinlikler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Etkinlikler ve Festivaller ⁶⁶

Etkinliğin Adı	Düzenleyen	Tarih
Bozcaada Kültür Sanat ve Bağbozumu Etkinliği	Bozcaada Belediyesi	Eylül Ayının İlk Haftası
Bozcaada Lezzet Rüzgârları Yerel Tatlar Festivali	BOZTİD (Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği)	Haziran Ayının 3. Haftası
Bozcaada Tiyatro Festivali	Bozcaada Belediyesi	Eylül Ayının İlk Haftası
Ozanın Günü ve İlyada Okumaları	Bozcaada Derneği	Ağustos Ayının İlk Haftası
Yarı Maraton 10K Koşusu	Bozcaada Belediyesi	Haziran Ayının İlk Haftası
Run The Island Bozcaada	Bozcaada Belediyesi	Eylül Ayının İkinci Haftası
Salhane Şarap Tadım Günleri	Bozcaada Belediyesi	Temmuz Ayının İlk Haftası
Açık Deniz Yat Yarışı Deniz Kuvvetleri Kupası Yat Yarışı	Bozcaada Belediyesi	Temmuz Ayı
Bozcaada Uluslararası Ekolojik Belgesel Film Festivali (BİFED)	Bozcaada Belediyesi	Ekim Ayının İkinci Haftası
Bozcaada Caz Festivali	Bozcaada Belediyesi	Ağustos Ayının Son Haftası
Ayazma Panayırı	Aya Paraskevi Manastırı	Temmuz Ayının Son Haftası

2.2.3.4. Geleneksel Yemekler

Bozcaada'nın geleneksel mutfağı deniz ürünleri, kırmızı et ve hamur işleri odaklı olup deniz ürünleri beslenmede önemli yer tutar. Bunun yanı sıra, Rum kültürünün etkisi Türkler tarafından tüketilmeyen salyangoz gibi yiye-

ceklerin geleneksel mutfakta bulunmasına yol açmıştır. Mutfakta zeytinyağ-
lılar da önemli bir yer işgal etmekte olup Bozcaada mutfağı tipik Ege mutfağı
özellikleri gösterir.

Tablo 7. Geleneksel Yemekler 67, 68, 69, 64, 70

Deniz Ürünleri	Çorbalar	Etli Yemekler	Hamur İşleri	Pilavlar	Tatlılar	Sebze Yemekleri
Sarpalı Pilav	Kazmaklı Tatlı Tarhana Çorbası	Kuskuslu/ pirinçli Et Kapama	Kazmak	Ada Usulü Nohutlu Pilav	Domates Reçeli	Isırgan Çullaması
Lakerda Salatası	Tutmaç Çorbası	Toprak Tencerede Fırın Güveç	Peynirli Pide	Çiğ Dolma	Gül Reçeli	Zeytin Yağlı Yaprak Sarması
Sardalya Tuzlaması	Sütlü Bulgur Çorbası	Oğlak Dolması	Kabak Böreği	Çayırılı Pilav	İncir Reçeli	Patlıcan Döşeme
Kalamar Dolması	Sütlü Ev Şehriye Çorbası	Etli Yaprak Sarması	Patlıcan Böreği		Üzüm Reçeli	Kabak Çiçeği Dolması
Deniz Kestanesi /Kirpi		Çayırılı Et	Bal Kabaklı Börek		Üzüm Pekmezi	Peynirli Patlıcan
Petalides		Tavşan Yahnisi	Cücük Böreği		Şıralı Halka	Kabak Döşeme
Kolfades		Kızarmış Tavşan ve Pilav	Ağız Böreği		Mafiş	Taze Bakla İç Salatası
Fuska		Tavşan Dolması	Tatlı Tarhana Böreği		Ada Baklavası	Bakla Keşkeği
Pitaliti		Salyangoz	Sahan Mantısı		Ağız Tatlısı	Paskalya Yumurtası
		Salyangoz Yahnisi	Pirhu		Paskalya Çöreği	
		Salyangozlu Bulgur Pilavı	Pişi		Bademli Kurabiye	
			Lokma			
			Lokum			
			Lalanga			
			Et Sulu Poğaça			

Bozcaada'da unutulmaya yüz tutan 'Somata' isimli içecek acı bademden yapılmakta üzerine tarçın dökülerek sunulmaktadır.⁷¹ Yöresel lezzetlerin korunması, yerel tarımsal ürünlerin korunması ve yiyecek içecek işletmelerinin menü planlamalarında eski damak tatlarının yer almasıyla mümkündür.

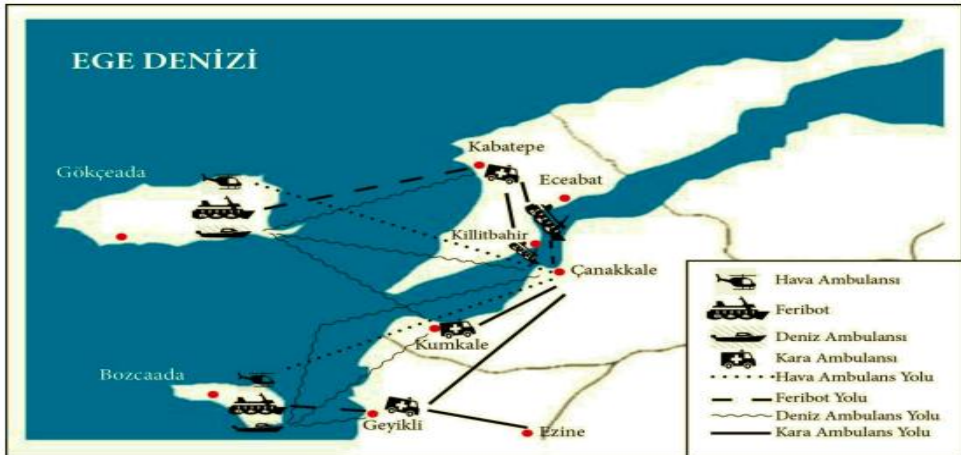
2.3. Alt Yapı ve Hizmetler

İlçedeki sağlık, ulaşım ve haberleşme, içme suyu, kanalizasyon ve katı atık, enerji ile ilgili hizmetlerin durumu aşağıda verilmiştir.

2.3.1. Sağlık

İlçede 24 saat esasına göre çalışan, kendine ait hizmet binası olan bir sağlık ocağı bulunmaktadır. Sağlık ocağında kadrolu ve sözleşmeli olarak 3 pratisyen hekim, 1 aile hekimi, 1 diş hekimi, 1 aile sağlığı elemanı, 4 ebe, 5 hemşire, 1 sağlık memuru, 3 röntgen teknisyeni, 4 laboratuvar teknisyeni, 4 acil tıp teknisyeni, 1 veri hazırlama kontrol işletmeni, 1 çevre sağlık teknisyeni, 1 biyolog, 2 şoför, 2 güvenlik görevlisi, 3 hizmetli olmak üzere toplam 37 personel görev yapmaktadır. Sağlık ocağında 1 ambulans, diş ünitesi, röntgen cihazı ve laboratuvar bulunmaktadır. Sağlık personeline 11 adet lojman tahsis edilmiştir. İlçede 1 eczane hizmet vermektedir.⁷²

Bozcaada üzerinden hasta nakli: Kara ambulansları Bozcaada Toplum Sağlığı Merkezi'nden sevk edilen hastaların ilk ve son nakil işlemlerinin hepsinde yer almaktadır. Nakil işleminde hava ya da deniz ambulansı kullanıldığı durumlarda, kara ambulansları ilk ve son nakil noktalarında hastayı sevk edilen hastanelere taşımaktadır. Hasta naklinde feribot kullanıldığı durumlarda kara ambulansı feribotla hastanın naklini gerçekleştirmektedir.⁷³

Harita 15. Çanakkale Adalar Arası Hasta Nakil Yolları ⁷³

Hasta naklinde kullanılan farklı yollar aşağıda sunulmuştur:

I. yol: Kara ambulansı, Toplum Sağlığı Merkezinden aldığı hastayla Bozcaada iskelesinden hareket eden, Bozcaada-Geyikli feribotuna (karşı kıyı arası yaklaşık 8 km ve deniz seyir süresi 30 dk.) binmektedir. Bozcaada ambulansı Geyikli iskelesinde hastayı Ezine bölgesinden gelen ambulansa devir etmekte ya da hastayı kendisi Çanakkale ya da Ezine'ye nakletmektedir. Bozcaada ambulansı hastayı karadan devam ederek yaklaşık 21 km mesafedeki Ezine Devlet Hastanesine, yaklaşık 50 km mesafedeki Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Hastanesine ya da 56 km. mesafedeki Çanakkale Devlet Hastanesine sevk etmektedir. Bozcaada ambulansı hastayı hastaneye sevk ettikten sonra geldiği yolu aynı şekilde geri giderek kendi istasyonuna varmaktadır.⁷³

II. yol: Kara ambulansı, Toplum Sağlığı Merkezinden aldığı hastayı Bozcaada üzerinde önceden yönlendirilen deniz ambulansına devir eder. Deniz ambulansı, arası yaklaşık 8 km olan Bozcaada-Geyikli iskelesini yaklaşık 14 dakika sürede alarak Geyikli iskelesinde hazırda bekleyen Ezine ambulansına ya da yaklaşık arası 31 km olan Bozcaada-Kumkale iskelesini yaklaşık 30 dakika sürede alarak Çanakkale bölgesinden gelen kara ambulansına devir eder ve deniz ambulansı kendi istasyonuna geri döner. Hastayı Geyikli iskelesinde alan Ezine ambulansı 1. yolda olduğu gibi hasta naklini gerçekleştirir. Kumkale iskelesinde hastayı alan Çanakkale ambulansı ise hastayı yaklaşık 19 km mesafedeki ÇOMÜ Hastanesi'ne ya da yaklaşık 25 km mesafedeki Çanakkale Devlet Hastanesi'ne sevk eder.⁷³

III. yol: Kara ambulansı Toplum Sağlığı Merkezinden aldığı hastayı Bozcaada Heliport alanına önceden gelen helikopter ambulansına devir eder. Helikopter ambulans, arası yaklaşık kuş uçuşu 46 km olan Bozcaada-Çanakkale arasını yaklaşık 17 dakika sürede alarak hastayı Çanakkale Heliport alanında hazırda bekleyen kara ambulansına devir eder. Hastayı alan kara ambulansı hastayı 1,5 km mesafede yer alan Çanakkale Devlet Hastanesi'ne ya da 8 km mesafedeki Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Hastanesine sevk eder.⁷³

Bozcaada'dan yapılan vaka sevklerinde, kara ambulansının en fazla kullanıldığı mevsimler sırasıyla %40,0 (n=150) ile yaz mevsimi, %28,5 (n=107) ile sonbahar mevsimi, %17,9 (n=67) ile ilkbahar mevsimi ve %13,6 (n=51) ile kış mevsimidir. Vaka sevklerinde, hava ambulansının en fazla kullanıldığı mevsimler sırasıyla %53,3 (n=24) ile yaz mevsimi, %26,7 (n=12) ile ilkbahar mevsimi, %15,6 (n=7) ile sonbahar mevsimi ve %4,4 (n=2) ile kış mevsimidir. Vaka sevklerinde, deniz ambulansının en fazla kullanıldığı mevsimler sırasıyla %50 (n=8) ile yaz mevsimi, %37,5 (n=6) ile sonbahar mevsimi, %12,5

(n=2) ile kış mevsimidir. Bozcaada'dan sevklerin en fazla yapıldığı mevsimler sırasıyla %41,7 (n=182) ile yaz mevsimi, %27,5 (n=120) ile sonbahar mevsimi, %18,1 (n=79) ile ilkbahar ve %12,6 (n=55) ile kış mevsimidir.⁷³

Bozcaada'da kış döneminde, kuvvetli rüzgârlar anakara ile ulaşımında aksaklıklara yol açabilmektedir. Rüzgâr hızı 22-33 knot diğer bir deyişle 39/61 km/saat olduğunda, dalga boyu yüksekliği nedeni ile deniz taşımacılığı yapılamamaktadır. 2021 yılında deniz taşımacılığı seferleri özellikle kış döneminde olmak üzere 20 gün iptal edilmiştir. İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin şiddetle hissedildiği 1 Aralık 2021-19 Ocak 2022 tarihleri arasında da seferler 11 gün boyunca yapılamamıştır. Ayrıca kış aylarında hava durumuna göre özellikle sabah ya da akşam saatlerinde yapılan seferlerin de iptal edilebildiği bilinmektedir.⁷³

GESTAŞ Deniz Ulaşım firması yetkilileri, hava durumuna göre, yıldız, poyraz ve karayel rüzgârı esen havalarda Bozcaada iskelesinden kalkışlarda, geminin poyraz rampasından çıkmada zorlandığı ve çıktığı gibi mendirek giriş iskele fenerine doğru gemiyi attığı, burada bulunan sığlık bölümlerin risk oluşturduğu, bu yüzden 26 knota kadar poyraz rampasından çıkış yapılabilirdiği, 26 knot üzeri kuzeyli havalarda sefer iptali yapıldığı bilgisini vermiştir. Ayrıca kible, lodos ve keşişleme esen havalarda Geyikli İskelesi'ne yanaşma ve araç tahliyesi risk oluşturmaktadır. Güneyli esen havalarda ölü dalga durumuna bakılmakta olup, 1,3 metre üzeri ölü dalgada araç tahliyesi emniyetli olarak yapılamamaktadır. Bu yüzden 28 knot ve üzeri 1,3 metre ölü dalga oluşması gibi durumlarda sefer iptalleri yapılmaktadır.⁷⁴

Sonuç olarak olumsuz hava koşullarında Bozcaada'nın anakara ile bağlantısının kesilebildiği dikkate alındığında öncelikle sağlık ve diğer hizmetlerin kesintisiz sürdürülebilmesi için alternatif önlemlerin hızlıca alınması uygun olacaktır.

2.3.2. Ulaşım ve Haberleşme

İlçede toplamda 43 km karayolu uzunluğu bulunmaktadır. Karayolları yol ağında bulunan bu yolların tamamı asfalt kaplama, bağ ve bahçe yolları ise stabilize kaplama veya ham yoldur.⁷⁵ Şehir içi ulaşım için 9 taksi, 8 (17 kişilik) dolmuş bulunmaktadır.⁶⁶

Bozcaada'ya deniz ulaşımı, yükleri feribot iskelesi arasında GESTAŞ Deniz Ulaşım şirketine ait arabalı vapur ile sağlanmaktadır. Turizm yoğunluğunun azaldığı dönemlerde, küçük gemi (557 yolcu, 66 birim araç), turizm sezonunda ise büyük gemi (933 yolcu, 88 birim araç), deniz otobüsü (dönüşümlü

olmak üzere 44/298 araçsız sadece yolcu) ve motor (120 yolcu, 40 birim araç) hizmet vermektedir.⁷⁴

İlçede PTT Müdürlüğü bulunmaktadır. Toplam 1240 abone kapasiteli dijital telefon santrali mevcut olup abone sayısı 851'dir. Şehir içi ana caddelerdeki telefon hatları yeraltına alınmıştır. 1352 kapasiteli ADSL santralinde abone sayısı 851'dir. Turkcell, Vodafone ve Türk Telekom şirketlerine ait cep telefonu baz istasyonları mevcuttur. İlçede televizyon yayınları genelde uydu alıcıları vasıtasıyla izlenmektedir.⁴

2.3.3. İçme Suyu, Kanalizasyon, Arıtma ve Katı Atık

İlçenin mevcut su kaynakları yetersizdir. Bu nedenle su sıkıntısı çekilmesi için Adaya 2000 yılında İller Bankası tarafından anakaradan su getirilmiştir. Su iletimi için deniz geçiş hattına 5780 metre boru döşenmiştir.⁶⁶

Kentsel alan dışında Ayazma, Çayır ve Başağa mevkilerine de bu kanaldan su verilmektedir. 2020 yılında anakarada bulunan su kuyularından toplam 115.000 m³ içme suyu temin edilmiş olup kullanma suyu veya deniz suyundan arıtma yoluyla elde edilen su bulunmamaktadır.⁶⁶

Artan talep doğrultusunda mevcut hatla su ihtiyacı yeterince karşılanmadığından, Bozcaada İçmesuyu Yapım İşi Projesi 2020 yılında ihaleye çıkarılmış ve Ocak 2021 döneminde ihale sonuçlanarak çalışmalar başlamıştır. Projenin 600 işgünü sürmesi planlanmış olmakla birlikte yoğun yaz döneminde beklenen çalışmalar yapılamamış olup çalışmalar devam etmektedir.

İklim değişikliği ve olumsuz etkileri hızlıca su kaynaklarının tükenmesine yol açmaktadır. Bozcaada'da kuyu su kullanımının denetlenmesi, Bozcaada su ayak izinin sağlıklı bir şekilde hesaplanabilmesine yönelik verilerin derlenmesi önem arz etmektedir. Suyun tasarruflu kullanımı konusunda muhtelif çalışmalar yapıldığı görülmekle birlikte turizm sektörüne yönelik farkındalıkların artırılması ve ekipman seçiminde su ayak izini düşürücü önlemlerin gündeme gelmesi söz konusudur.

Atık su arıtma tesisi 1 Ocak 2020'de devreye alınmış olup toplam kapasitesi 90.000 m³'tür. İlçede 19.636 metre uzunluğunda atık su ve kanalizasyon hattı döşelidir. İlçede 2018 yılında 730.000 ton, 2019'da 750.000 ton ve 2020 yılında ise 731.000 ton katı atık bertaraf edilmiştir. Toplam 800 ton ambalaj atığı için geri dönüşüm sağlanmıştır.⁶⁶

Bozcaada'da naylon poşet kullanımı olmamakla beraber turizmde tek kullanımlık ambalajların yaygın kullanımı çevre kirliliği için tehdit oluşturmaktadır. Yaygın kullanımı ve kirletici etkisi ya da geri dönüşümü uzun yıllar alan,

pet şişe, pil, cam ve atık yağların bertarafı konusunda turizm sektöründe gerekli önlemlerin alınması ve denetimlerin artırılması önemlidir.

Kuzey Ege Nehir Havzası Yönetim Planının Hazırlanması Projesi, Nehir Havza Yönetim Planı Nihai Raporu'na göre, Geyikli-Bozcaada arasında bulunan yaklaşık 469 km² su kütlesinin ekolojik durumu 'Orta', kimyasal durumu ise 'Kaldı' olarak, toplamda 'Orta' olarak değerlendirilmiştir.⁷⁶ Bu kirlilikte anakaradan denize bırakılan kirleticiler önemli bir paya sahiptir. Bozcaada ve Geyikli Belediyeleri'nin deniz kirliliğiyle mücadelede eşgüdüm sağlamaları gerekmektedir.

2.3.4. Enerji

İlçede 1989 yılından beri denizaltı kablosu kanalı ile ulusal elektrik sisteminden yararlanılmaktadır. 2000 yılında yap-işlet-devret modeliyle Bozcaada Rüzgar Enerji Santrali (BORES) kurulmuştur. Bozcaada Batı Feneri mevkiinde bulunan 17 adet rüzgârgülü, yaklaşık 90 milyon KW kurulu gücünde ve yıllık ortalama %40 verimlilikle 36 milyon KW enerji üreterek, ortalama 30.000 kişilik bir yerleşim yerinin elektrik ihtiyacını karşılayabilmektedir. Bu haliyle adanın elektrik ihtiyacından 30 kat fazla elektrik üretilmekte olup enerji yeraltı kablolarıyla Çanakkale'ye ulusal elektrik şebekesine aktarılmaktadır.⁷⁷

İlçede 3.672 metre elektrik hattı, 2624 elektrik abonesi bulunmaktadır. Ayrıca, Uluslararası Hidrojen Enerji Teknolojileri Merkezi (ICHET) tarafından "Bozcaada Hidrojen Adası Projesi" kapsamında kurulan, Bozcaada Kaymakamlığı'nın enerji ihtiyacını karşılayan Hidrojen Enerji Üretim Tesisi bulunmaktadır ancak bu tesis faal değildir. İlçede doğalgaz hattı bulunmamaktadır.⁶⁶

2020 yılı verilerine göre, Bozcaada ilçesinin bir yıllık aydınlatma tarifesi tüketimi 471,56 mWh, mesken tarifesi tüketimi 3654,65 mWh, sanayi tarifesi tüketimi 220,41 mWh, tarımsal sulama tarifesi tüketimi 199,06 mWh, ticarethane tarifesi tüketimi 6548,63 mWh'dir. Lisanssız üretim 10 Kwe, lisanslı üretim 10,2 MWe'dir.⁷⁷ Bozcaada'da yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı karbon ayak izinin düşürülmesi açısından önemli bir kazanımdır.

2.4. Sosyoekonomik Durum

Cumhuriyet'in ilanından sonra Bozcaada'da savaş yıllarının ardından halk geçimini önemli ölçüde bağcılık, şarapçılık, zeytincilikten sağlamaktadır.⁷¹ 1940'lı yıllardan sonra Bozcaada'nın kendine yeten bir ekonomi olma yö-

nünde ivme kazandığı, 2. Dünya Savaşı'nın ardından yokluklarla nasıl mücadele edildiği, evlerde her türlü gıda üretiminin yapılabildiği, kadınların dikiş, nakış, el işlerini kendilerinin yaptığı, erkeklerin zanaat sahibi olduğu, arıcılık, tavukçuluk, balıkçılık, küçükbaş hayvancılık yapılarak her türlü hayvansal ürününün değerlendirildiği bilinmektedir.⁷⁸ 1990'lı yıllarla birlikte bağcılıkta gerileme dönemine girildiği ifade edilmektedir. Adada turizm 1960'lı yıllardan sonra gelişmeye başlamış, 2000'li yıllardan sonra ise günübirlik ziyaretçilerin giderek arttığı gözlenmiştir.⁷¹

Günümüzde Bozcaada'nın sosyo-ekonomik yapısını yönlendiren turizm, bağcılık, şarapçılık ve balıkçılıktır. Turizm bağlantılı olduğu diğer hizmet türleri de gelişim sağlamaktadır. Bozcaada'da antik çağlardan bugüne varlığını sürdüren ticari hayatın yansıması fikri ve sınai mülkiyetin korunmasına dair tescil işlemlerinden de görülebilmektedir. Bozcaada başlı başına bir marka kent olmakla beraber, Türk Patent ve Marka Kurumu'na farklı nice sınıflarında "Bozcaada" kelimesi içeren 01.07.2022 itibarı ile 181 başvuru yapıldığı belirlenmiştir.⁷⁹

Bozcaada'da küçük ölçekte üretim yapan üreticiler reçel, sirke, yağ, salça, tarhana, ot kuruları, el sanatları vb. ürünleri çoğunlukla iskele yakınındaki ada sokaklarında ya da e-ticaret yoluyla satışa sunmaktadır. Çoğunlukla küçük ölçekte üretim yapan üreticilerin gelişimi, üretilen ürünlerin denetimi ve yöreye özgü turistik ürün çeşitliliğinin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yarar görülmektedir.

Fotoğraf 7. Ada Sokaklarında Sergilenen Ürünler,
(Cemre Ağaoğlu Fotoğraf Arşivi)

Bozcaada'nın turizm ekonomisi kapsamında yapılan bir araştırmada, turizm alanında marka değeri sürekli yükselen Bozcaada'nın rekreatif alanlarının turizm sektörüne katkı sağladığı yıllık tüketici rantı yaklaşık 1 milyon turist için 2017 Eylül fiyatlarıyla yaklaşık 22 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Bu tutar Haziran 2022 için enflasyon etkisi tüketici fiyat endeksine göre yaklaşık 68 milyon TL'sına karşılık gelmektedir.⁸⁰

İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin belirlenmesine dair T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan 'İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması' çalışması demografi, istihdam ve sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, finans, rekabetçilik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi boyutlarında toplam 56 değişken kullanılarak gerçekleştirilmiş ve ilçelerin gelişmişlik skorları, sıraları ve kademeleri belirlenmiştir.⁸¹

Tablo 8'de de görüleceği üzere Bozcaada'nın, 2022 yılı İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na ilişkin raporda, Çanakkale ilinde 2., Türkiye'deki tüm ilçeler genelinde ise 63. sırada olduğu görülmektedir.⁸¹

Tablo 8. Çanakkale İli Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması ⁸¹

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Merkez	53	1	1,846	1
Bozcaada	63	2	1,677	1
Gökçeada	193	3	0,635	2
Gelibolu	228	4	0,465	2
Biga	234	5	0,426	2
Çan	267	6	0,258	3
Ayvacık	293	7	0,133	3
Eceabat	321	8	0,058	3
Ezine	326	9	0,043	3
Lapseki	360	10	0,056	3
Bayramiç	450	11	0,229	4
Yenice	558	12	0,404	4

İlçede özel sektöre ait 6 (altı) adet şarap fabrikası ve rüzgâr enerjisinden elektrik üretimi yapan 17 adet rüzgârgülünün olduğu rüzgâr enerji santrali bulunmaktadır. Şarap fabrikaları, üretilen üzümlerin değerlendirilmesi ve istihdam sağlaması açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca %50 tarımsal hibe desteği ile yapılmış olan bir adet üzüm suyu işleme ve reçel imalat-hanesi bulunmaktadır. ⁴

İlçede 31.12.2019 itibarı ile 576 gerçek usulde gelir vergisi, 97 basit usulde gelir vergisi, 92 kurumlar vergisi mükellefi olmak üzere toplam 765 vergi mükellefi bulunmaktadır. 31.12.2019 tarihi itibarıyla gelir tahakkuku 25.567.478,02 TL, gelir tahsilatı 11.745.621,01 TL ve tahsilat oranı %46'dır. Bütçe gideri 8.971.965,29 TL'dir. Gelirin gideri karşılama oranı %148'dir. Kaymakamlık ve bağlı birimlerinde çalışan personel sayısı 95 dir.⁴ Belediye ve bağlı birimlerinde norm kadro sayısı 38'dir, Belediye'nin internet sitesinde belirtilen bilgilere göre 21 personel daimî çalışmaktadır. Belediye'nin iktisadi işletmelerinde de çalışan personelin yanı sıra turizm yoğunluğu dikkate alınarak geçici personel istihdam edilebilmektedir.⁴

Bozcaada Kaymakamlığı Mal Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, 2019 ve 2020 yıllarına ait kamu gelirleri Tablo 9'da gösterilmektedir. Ekim 2019'dan itibaren yürürlüğe giren 'Turizm payı' yasal düzenlemede anılan turizm işletmelerinin, net satış ve kira gelirleri üzerinden binde yedi buçuk oranında hesaplanmaktadır. 2020 yılında ödenen turizm payının 312.400.- TL olduğu dikkate alındığında, turizmden elde edilen net satış hasılatı ve kira gelirlerine esas matrahın 41.653.288.- TL olduğu hesaplanmaktadır. ⁴

Tablo 9. Bozcaada Vergi Gelirleri ve Turizm Payı ⁴

Yıl	Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi	Turizm Payı	KDV
2019	12.459.912	6.948.771	11.781	551.510
2020	11.698.322	6.489.650	312.400	4.327.415

Avrupa Birliğindeki Ekonomik Faaliyetlerin İstatiksel Sınıflandırılması (NACE) kodlamasına göre, turizm alanında faaliyet gösteren, Mal Müdürlüğü'ne gelir beyan eden işletmeler ile Bozcaada Belediye'sinden işletme ruhsatı alan tesis sayısının birbiriyle örtüşmediği görülmüştür. 28 Temmuz 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7334 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁸² ve 25 Eylül 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Basit Konaklama Tesislerinin Belgelendirilmesi İle Plaj İşletmelerinin Asgari Nitelikleri İle Belgelendirilmelerine İlişkin Usul Ve Esasların Belirlendiği Yönetmelikle⁸³, ilgili idaresinden alınmış işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile faaliyette bulunan ve turizm işletmesi belgesi bulunmayan konaklama tesislerine, düzenlemenin yürürlüğe girdiği 28 Temmuz 2021 tarihinden itibaren bir yıl içinde Bakanlığa başvurmaları halinde basit konaklama turizm işletmesi belgesi verilmesine, plaj işletmelerinin de Bakanlık tarafından belgelendirilmesine hükmedilmiştir. Bozcaada'da faaliyet gösteren ya da gösterecek olan turizm işletmelerinin konuyla ilgili önlemleri almaları gerekmektedir.

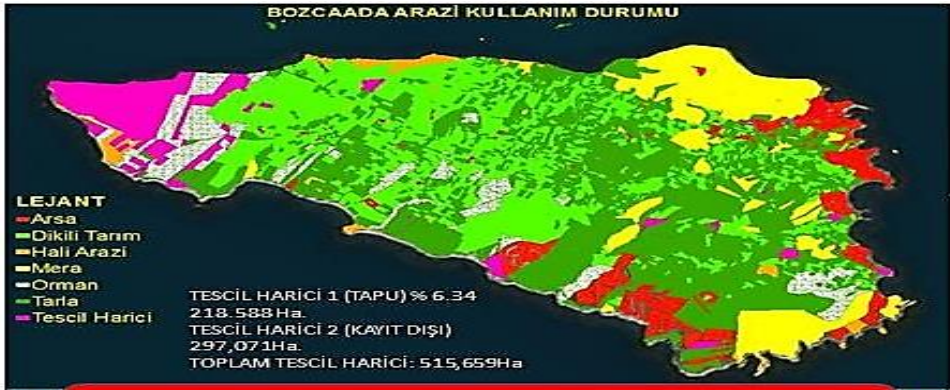
2.4.1. Bağcılık ve Diğer Tarımsal Faaliyetler

Bozcaada'nın biyolojik zenginliği, genetik kaynakları, tarımsal faaliyetlerin çeşitliliğini ve sürdürülebilirliği için oldukça önemlidir. Çok farklı özellikte toprak zenginliğini barındıran Bozcaada'da Tarımsal faaliyetlerde biyolojik çeşitliliğin korunumu, ekosistemin kirletilmemesi, agro-ekolojik yöntemlerin uygulanması esastır.

Bozcaada'nın arazilerinin yaklaşık %70'i tarıma uygun olup, 2020 yılında yayımlanan 2019 yılı Bozcaada bitkisel üretimine dair özet aşağıda sunulmuştur.³⁷:

Tablo 10. Bozcaada Bitkisel Üretimi

Bitkisel Ürün	Ton
Üzüm	11390
Zeytin	623
Diğer Meyve	112
Sebze	353
Tarla Bitkileri	236
Örtü Altı Tarım	16
Yem Bitkisi	160
Toplam	12890

Harita 16. Bozcaada Arazi Kullanım Durumu Haritası ³⁷

İlçenin temel tarımsal faaliyeti bağcılıktır. Bağcılık haricinde yapılan diğer tarımsal faaliyetler aile işletmeciliği şeklindedir.

Bağcılık: İlçede bulunan 14.688 dekar tarımsal alanın 11.750 dekarlık kısmında bağcılık yapılmakta olup bu alan İlçe yüzölçümünün 1/3'ünü, tarım arazilerinin ise %80'ini oluşturmaktadır. Bu alanda bulunan 5 milyon bağ kütüğü çeşitlerinin dağılımı ise şöyledir: Kuntra/Karacakız %15-20, Karalahna % 5-10, Vasilaki %5-10, Bozcaada Çavuşu %20-25, Merlot %3-5, Cabernet Sauvignon % 10-15, Red Globe %3-5, Cardinal %3-5, diğer %5-10. ⁴

Bozcaada'nın geçmişinde önemli ölçüde üretilen Balbal, Ağustos Üzümlü, Karamusul, Dikenlice, Alamus, Kabak, Misket, Hacıkıran üzüm türlerinin ise kaybolduğu ya da kaybolmaya yüz tuttuğu ifade edilmektedir.⁶² Adanın kaybolmaya yüz tutmuş yerel üzüm çeşitlerini bulma ve aşılama çalışmaları devam etmektedir. Adanın özgünlüğünün korunması için yerel üzüm çeşitliliğinin korunmasında yarar görülmektedir. Tablo 11'de yıllara göre İlçe Tarım Müdürlüğü'nün Çiftçi Kayıt Sistemi verileri temel alınarak hazırlanan üzüm üretimi miktarları sunulmuştur. ⁸⁴ Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olmayan bağlık

alanların, toplam bağların yaklaşık olarak %20-25'ine tekabül ettiği, bu bağların da genelde bakımsız ve verimsiz olduğu ifade edilmektedir.⁸⁵

Tablo 11. Yıllara Göre Üzüm Üretimi ⁸⁴

Ürün Adı (ton)	Yıllar						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Şaraplık Üzüm	4.356	4.356	5.423	7.733	6.160	5610	5650
Sofralık-Çekirdekli Üzüm	3.620	4.144	5.034	6.610	5.230	6180	6300
Toplam	7.976	8.500	10.457	14.343	11.390	11.790	11.950

Adanın sembolü dünyaca ünlü coğrafi işaret tescilli bulunan Bozcaada Çavuş üzümüdür. Sofralık üzüm üretiminin yaklaşık %60'ı 'Bozcaada Çavuş Üzümü' dür. 'Bozcaada Çavuş Üzümü'nün coğrafi işaret tescillinin sosyoekonomik etkileri üzerine yapılan bir çalışmada ürünün marka haline gelerek fiyat artışı beklentisi taşındığı ancak bu beklentinin gerçekleşmediği, üretim maliyetlerindeki artışlar, üzümün narin, ince kabuklu olması dolayısıyla raf ömrünün kısa olması, yaş meyve olarak kullanımında soğuk zincir bozulması halinde ürün kaybının olması nedenleriyle çok lezzetli bu üzüm çeşidi için yeni plantasyonlara kaynak ayrılamadığı belirlenmiştir.⁸⁶

Harita 17. Bozcaada'da Bağcılığa Uygun Alanlar Haritası⁸⁷

Bozcaada'da üzüm yetiştiriciliğine uygun alanların analizi çalışmasında, ada arazilerinin yaklaşık %86'sının (en uygun, uygun, orta uygun) bağ yetiştiriciliğine uygun olduğu belirlenmiştir. Ada'nın detaylı toprak haritası ve çeşitli toprak özellikleri ile bağcılığa yönelik uygunluk değerlendirmesi olmak üzere iki ana bileşen mevcuttur. Bozcaada'nın iklim, jeolojik ve özellikle topoğrafik (eğim, yükseklik, bakı-yöney) özellikleri ile topoğrafik nemlilik indeksinin belirlenmesi bağcılığın daha iyi yönetimi açısından önemlidir.

Bağcılıkta soğuk havanın hızlıca uzaklaşması için genellikle hafif eğimler (%5-10) tercih edilmektedir. Bozcaada bu anlamda uygun olarak değerlendirilmektedir. Ancak Ada'daki mevcut erozyon tehdidi bağcılık için de tehdittir. Yükseklik bağcılıkta önemli bir topoğrafik bileşendir. Eğim yüzeyinin baktığı yön olan bakı, güneş ışınlarının bağ alanı üzerine geliş açısını belirler ve bağcılık için oldukça önemlidir. Ada'nın güney ve batı yönlerindeki araziler baharda daha sıcaktır ve tomurcuklanma erken olmaktadır. Bunun yanı sıra Ada'nın kuzey ve orta bölgelerinde toprağın nemlilik düzeyi diğer bölgelere göre daha yüksektir. Jeolojik, topoğrafik, iklim özellikleri ekilecek ve üretilcek üzüm çeşitliliğini etkilemektedir. Toprak özelliklerine göre ekilebilecek üzüm çeşitleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. ⁸⁷

Tablo 12. Bozcaada Topraklarına Göre Ekilebilecek Üzüm Türleri ⁸⁷

Seri	Çeşit Önerileri	Seri	Çeşit Önerileri
Azmak	Caladoc	Habbele	Cabernet Franc
	Grenache Blanc		Nielluccio
	Negrette		Tempranillo
	Cabernet Franc		Cot
Bizan	Vermantino		Gamay
	Grenache Blanc		Grenache Blanc
	Tempranillo		Mauzac
	Merlot		Altesse
Bozcaada	Tempranillo		Cabernet Franc
	Merlot		Cot
Saraya	Cabernet Franc	Ova	Gamay
	Cot		Merlot
	Gamay	Yerebakan	Grenache Blanc
	Altesse		Merlot
	Cabernet Franc		Grenache Blanc
	Grenache Blanc		Caladoc
	Roussanne		Cabernet Franc
Fener	-		Mauzac
Göztepe	Caladoc	Tuzburnu	Negrette
	Negrette		Nielluccio
	Nielluccio		Cinsaud
	Grenache Blanc		Grenache Blanc
	Servant		Roussanne
			Marsanne

Zeytincilik: İlçede 350 dekar eski, 1.190 dekar yeni olmak üzere toplam 1.540 dekarda zeytin yetiştiriciliği yapılmaktadır. 2017 yılında yaklaşık 60 dekar alana bodur zeytin dikilmiştir. Yeni zeytinlikler kapama bahçe şeklinde olup genelde yağlık çeşitler tercih edilmektedir. Eski zeytinlikler kapama zeytin bahçesi şeklinde değildir. Yağlık çeşit olarak Ayvalık çeşidi tercih edilirken, sofralık çeşit olarak Gemlik çeşidi tercih edilmektedir. Ayrıca yaklaşık 130 dekar alanda, Arbequin cinsi İspanyol Bodur zeytin yetiştiriciliği yapılmakta olup ürün verimi oldukça yüksektir.⁴

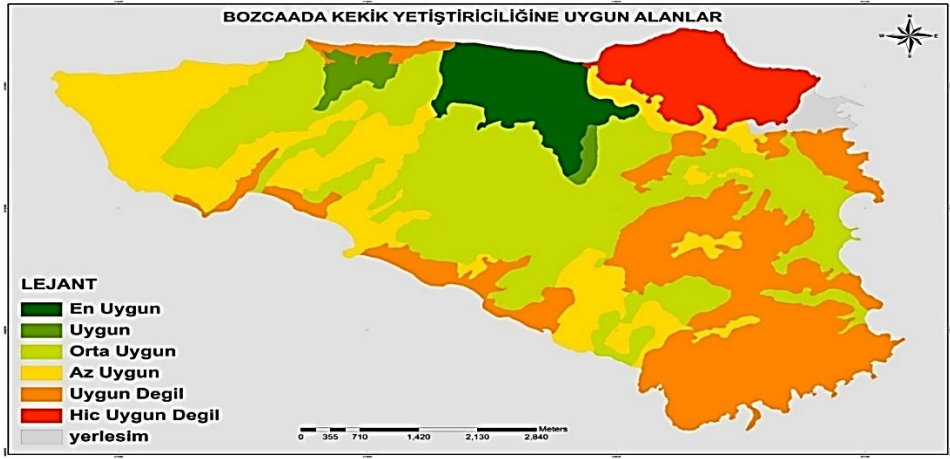
Tarla Bitkileri: Buğday, Arpa, Fiğ ve Yulaf yetiştiriciliği yapılmakta olup bunlar genellikle hayvan yemi olarak küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır.²

Sebzecilik: Sebzecilik genellikle aile ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Yetiştirilen sebzeler kavun, karpuz, domates, biber, patlıcan, bakla, bamya, ıspanak, marul, enginar, yeşil soğan, fasulye vb. gibi bitkilerdir.⁴

Meyvecilik: Sadece badem üretimi kapama bahçe şeklindedir. Badem dışında yetiştiriciliği yapılan diğer meyveler şeftali, elma, ayva, armut, dut, incir, eriktir.⁴

Genç Çiftçi Projesi: Proje kapsamında üç adet üretici için 500'er m²'lik sera kurulumu yapılmış, bir adet üreticiye yüksek sistem bağ desteği verilmiş, bir adet üreticiye zeytin bahçesi tesis edilmiş, bir adet üreticiye ise 38 adet damızlık küçükbaş verilmiştir.⁴

Kekik Üretimi: Ticari amaçlı olarak kekik yetiştiriciliği yapmak için uygun alanlar belirlenmiş olup bu alanlar aşağıdaki haritada verilmektedir. Adanın önemli flora kaynağı olan kekik tarlalarından kekik balı da üretilmektedir.³⁷ Etnobotanik çalışmalarda yaygın kekik türünün 'Ada kekiği' olarak adlandırılan *Coridothymus capitatus* olduğu ifade edilmekte, gıda korumada incir muhafazasında, koku ve aroması için zeytin, zeytinyağı saklamasında kullanıldığı bilinmektedir, kökü koparılmadan usulünce toplanarak korunmasına özen gösterilmelidir.⁴⁰

Harita 18. Bozcaada'da Kekik Yetiştiriciliğine Uygun Alanlar Haritası ³⁷

Tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği suyun etkin kullanımıyla mümkündür. Bozcaada'da toplam sulanabilir tarım alanı 2061 hektar, sulamaya elverişli arazi 465 hektar olup, devlet eliyle sulanan tarım alanı bulunmamaktadır. Halk tarafından 25 hektar tarım alanı sulanmakta, 3 tane tarımsal sulama kooperatifi bulunmaktadır.⁸⁸ Ada'nın yazlarının kurak geçmesi nedeniyle aşırı yağışlı dönemlerde erozyona yol açılmaması, toprağın korunması, bağcılık gibi adaya uygun tarımsal üretimde bulunulması, adada organik tarımın teşvik edilmesi, doğru gübreleme, doğa dostu temizlik ürünlerinin kullanılması, tarımsal atıkların geridönüşümünün özendirilmesi ile toprağın ve yeraltı sularının korunumu sağlandığı müddetçe Bozcaada sürdürülebilir tarımsal kalkınmada başarılı olabilecektir.

2.4.2. Şarapçılık

Bozcaada'da şarapçılık çok eski zamanlardan beri yapılmaktadır. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Bozcaada'da şarap üretildiğini belirtmiş, paraların üzerindeki üzüm formlarından bahsetmiştir. Homeros, İlyada Destanı'nda Bozcaada'da şarapçılıktan bahsetmiştir. Bitki bilimci seyyahlardan Tournefort 17. yüzyılın sonlarına doğru Ege adalarını gezmiş ve Bozcaada'da "*Doğu Akdeniz'in en nefis şarabını 'Misket Şarabını'*" içtiğini yazmıştır.⁸⁹

Bozcaada'da şarap üretimi, önceleri sadece Rumlar tarafından yapılmıştır. 1925 yılına kadar Türkler üzüm yetiştirmişler ancak şarap üretiminden uzak durmuşlardır. 1956 yılında makineli üretime geçilmesiyle Bozcaada'da şarapçılık gelişmeye başlamıştır. 1960-1980 yılları arasında Bozcaada'da irili ufaklı 13 adet şarap fabrikası bulunmakta iken, 1980 sonrası şarapçılık gerilemiş ve birçok şarap fabrikası kapanmıştır. 1998 yılı şarapçılıkta bir atılım

yılı olmuştur. Şarapçılık sektörünün gelişmesi amacıyla 1998 yılında mevcut 3 şarap fabrikasının modernizasyonu için Geliştirme ve Destekleme Fonundan 100 Milyar TL Devlet yardımı yapılmış, bu yardım ilgili firmalara kapasiteleri, işçi sayıları ve yıllık üretimleri göz önüne alınarak paylaştırılmıştır. Bu yardımlarla şarap fabrikaları modernizasyonlarını gerçekleştirerek daha kaliteli şarap üretmeye başlamışlardır.⁴

Yeni şaraplık üzüm çeşitlerinin de yetiştirilmeye başlanması ile şarapçılık son yıllarda önemli bir ivme kazanmıştır. 2003 yılında Tekel Şarap Fabrikasının binası ve arazisi bir girişimci tarafından satın alınarak yeni ve modern bir şarap fabrikası kurulmuştur. İlçede Temmuz 2022 itibarıyla faaliyet gösteren 6 adet şarap fabrikası bulunmaktadır (Ataol, Corvus, Talay, Amedeus, Yunatçılar ve Güler Ada).

Şarap fabrikaları ilçede üretilen üzümlerin değerlendirilmesi ve istihdam sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. Bu fabrikalarda yaklaşık 60 kişi istihdam edilmektedir. Günümüzde şarap fabrikalarının üretim kapasiteleri 6.000 tona ulaşmıştır. Bu şaraphanelerin yıllık şarap üretimi toplam 3.400 ton civarındadır.⁸⁸ Şarap fabrikaları tam kapasite ile çalışmadıklarından üzüm dışarıya pazarlanmaktadır.

Adada şarabın yanı sıra üzüm suyu üretimi de yaygındır. 1 Temmuz 2022 itibarı ile Türk Patent ve Marka Kurumu'na Marka başvurusu yapılmış (nice:33) değerlere dair bilgiler Tablo 13'te sunulmaktadır.⁷⁹

Tablo 13. Marka Koruması İçin Başvurulmuş Değerler ⁷⁹

Başvuru No	Koruma Tarihi	Marka Adı	Marka Sahibi
C2018/187	28.09.2018	Bozcaada Çavuş Üzümlü	S.S.Bozcaada Tarım. Kalk.Koop. (6620031)
2016/70556	31.08.2016	Ali Baba Bozcaada 1994 Gurme	Bozcaada Turizm İnş. Gıda Nakliye Tem. Hiz. San. Tic. Ltd. Şti. (5613375)
2015/108104	29.12.2015	Talay Bozcaada Assos	Talay Şarapçılık A.Ş (5011522)
2015/102997	15.12.2015	Talay Bozcaada Troya	Talay Şarapçılık A.Ş (5011522)
2015/102602	14.12.2015	Amadeus Bozcaada	Amadeus Şarapçılık Reklamcılık Turizm İthalat İhracat Ticaret Limited Şirketi (5465683)
2012/95295	15.11.2012	Bozcaadalı Veli Dede şekil	Yahya Göztepe (5280843)
2009/69539	25.12.2019	Eski Kahve Bozcaada şekil	Yahya Göztepe (5280843)
2009/14942	26.03.2009	Corvus Bozcaada	Corvus Tarım Gıda Tekstil Şarapçılık İnşaat Turizm Ve Havacılık Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (5489014)
2006/50459	18.10.2016	Bozcaada	Gpd İçecek Ticaret Anonim Şirketi (5607073)

2.4.3. Balıkçılık, Denizel Biyoçeşitlilik ve Hayvancılık

2.4.3.1. Balıkçılık, Denizel Biyoçeşitlilik:

Balıkçılık, Bozcaada ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Sürdürülebilir balıkçılık denizel biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliğiyle mümkündür. Bu nedenle plan çalışmalarında deniz ekosistemi bütüncül olarak ele alınmıştır.

Sürdürülebilir balıkçılık yaklaşımında tek bir türün avcılığının azaltılması ya da artırılmasıyla değil deniz ekosisteminin bir bütün olarak korunmasıyla mümkündür. Bunun en etkili yolu deniz koruma alanlarının oluşturulması, deniz ekosistemindeki önemli habitatların her türlü avcılığa kapatılarak, sınırları belli bir bölgede doğal şartlarda yaşaması, çoğalmasının sağlanmasıdır. ⁹⁰

Deniz ekosistemlerinde biyolojik çeşitliliğin ve sürdürülebilir yaşamın korunması amacıyla küresel ölçekte başlatılan Deniz Koruma Alanları Sistemi, 20. yüzyılın yarısından sonra ivme kazanmıştır. Denizlerdeki korallijen yapı yoğunlukla kalkerli alglerden oluşan ve üzerinde pek çok canlıyı barındıran bir sualtı habitatıdır. Ülkemiz karasularında korallijenli habitatı oluşturan

deniz algleri üzerine ilk çalışma, Gökçeada, Bozcaada ve İstanbul kıyılarından toplanan alglerle 1775 yılında Peter Forsskål tarafından gerçekleştirilmiştir. Korallijen habitatta mercanlar, deniz gülleri, süngerler, bryozzolar (yosun hayvancıkları) vb. pek çok tür mevcuttur.⁹¹

Bozcaada'da geleneksel avcılık yaygındır. Böcek, ıstakoz, ahtapot, mıgri, çipura, levrek, tekir, iskorpit, deniz kestaneleri korallijen habitatın müdavimleridir.⁹¹ Yöredeki balıkçılar eskiden festivalinin bile yapıldığını ancak şimdilerde sayılarının oldukça azaldığını söyledikleri 'Böcek'ten, türleri ve sayıları giderek azalan balıklardan üzülererek bahsetmekte, geçmiş zamanlar için "*Deniz bizim için bankaydı*"⁸⁶ demektedirler. Kirlilik, demirleme, aşırı ve yasadışı avcılık, iklim değişikliği, kontrolsüzce yapılan dalış faaliyetleri bu habitatın zarar görmesine yol açmaktadır.⁹¹ İklim değişikliği deniz suyu sıcaklıklarının yükselmesine ve asiditenin artmasına bu da mercan kolonilerinin zarar görmesine yol açmaktadır.⁹²

Deniz ekosistemi için çok önemli bir biyoindikatör olan resiflerin sürdürülebilirliği sudaki yaşamın yanı sıra balıkçılık ve turizm açısından da büyük önem arz etmektedir. Dünyada yüzden fazla ülkenin mercan resiflerinin sağladığı rekreasyonel değerden yararlanmakta olduğu belirtilmektedir.⁹³ Nesli tükenmekte olan mercan kolonilerinin barındığı Dardanos Sert Mercan Deniz Koruma Alanı'nda biyolojik çeşitliliğin izlenmesi, balıkçılık uygulamalarının ana tehditlerinin belirlenmesi, paleobiyolojik değerinin ortaya çıkarılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla, Çanakkale Sualtı Spor Kulübü Derneği'nin liderliğinde Birleşmiş Milletler GEF küçük destek programınca desteklenen bir proje geliştirilmiştir. Projeyle Çanakkale Boğazı emsali esas alınarak Bozcaada Tuzburnu ve Marmara Adası mercan resiflerinin deniz koruma alanları sistemine dâhil edilmesi de planlanmaktadır.⁹⁴ Mercan resifleri deniz ekosisteminde pek çok organizmaya beslenme, saklanma, üreme, dinlenme alanı olup bunların yok olmaları enerji ve besin akışının kesilmesi anlamına gelmektedir. Hayalet ağlar bu anlamda ciddi tehdit oluşturmaktadır.⁹⁰ Mercan resifleri, özellikle küçük adalar için, balıkçılığa olan olumlu etkilerinin yanı sıra ada etrafında olası bir depremin akabinde tsunami sonucu ya da fırtınayla oluşacak dalgalara, deniz içinde set oluşturarak dalganın şiddetini azaltmakta ve bunun sonucunda kıyı erozyonunun azalmasını da sağlamaktadır.⁹⁵

2021 yılında yıkıcı etkilerinin görüldüğü musilaj sorununun Bozcaada açıklarında 26 m derinlikte görüldüğü, musilajın deniz çayırılarının üstlerini örttüğü belirlenmiştir.⁹⁶ Bozcaada'nın Karadeniz ve Akdeniz sularının buluş-

tuğu akıntılı bir bölgede olması, körfez vb. yapıda olmaması ve güneş ışınlarının yukarıda bahsedilen derinliğe inerek fotosentezi kolaylaştırması nedeniyle bozulan yapı çok daha kolay onarılabileceği belirtilmektedir.⁹⁷ Bununla beraber musilaj turizmi etkileyecek ölçüde kıyı kesimlerini kaplamamıştır. Denizlerin atık sular, yoğun kimyasal içeren temizlik malzemeleri, balıkçılık atıkları vb. kirleticilere maruz kalmaması musilaj oluşumunu engelleyecek ve bu durumdan balıkçılık ve turizm olumlu etkilenecektir.⁹⁰

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi ile Bozcaada Belediyesi'nin ortaklığında 'Bozcaada Yapay Resif Projesi' yapılmıştır. Projeyle bölgedeki biyoçeşitliliğin korunması hedeflenmiştir.⁹⁸ Yapay resifler deniz ekosisteminin düzenlenmesi anlamında katkı sağlamakla beraber asıl olan denizel koruma alanlarının belirlenmesidir.⁹⁰

Adanın sualtı ekosisteminin en önemli denizel canlılarından bir diğeri Posidonia çayırlarıdır. Bozcaada denizi genel anlamda bentik habitat özelliklerini halen daha korumakla birlikte Posidonia oceanica türü deniz çayırının nesli tehlike altındadır.⁹⁹ 2005 yılında yapılan bir araştırmada ada kıyılarında temiz suların göstergesi durumunda olan ve Gökçeada ve Trakya'da rastlanılmayan 4 yeni türün bulunmasına karşılık, organik kirlenmenin göstergesi olan 6 türün de görülmeye başlandığı belirtilmekte, 412 deniz algı ve 4 deniz çayırı olmak üzere 416 taksonun belirlendiği ifade edilmektedir.¹⁰⁰ Ekosistemde organik madde üreten, besin zincirinde önemli bir fonksiyon üstlenen, yüzlerce tür omurgasız ve alg türüne ev sahipliği yapan, suyu oksijence zenginleştiren, güçlü akıntı ve dalgaları şiddetini azaltan, balıkların ve pek çok deniz canlısının üremelerine ortam sağlayan, balıklar için barınak görevi gören deniz çayırlarının sürdürülebilirliği, kıyı ve deniz yönetiminde yaşanan olumsuzluklar, kirlilik, balıkçı trolleri veya tekne çapalarının dipte sürülmesiyle köklerinin sökülmesi nedeniyle ciddi tehdit altındadır.¹⁰¹ Deniz çayırları ve yosun yataklarını içeren denizel bitki örtüsü, önemli karbon depolarıdır. Bu ekosistemlerin kaybının, depolanmış karbonun açığa çıkmasına yol açacağı ve sonuç olarak iklim değişikliğini hızlandıracağı ifade edilmektedir.¹⁰² Ada çevresinde ekolojik şamandıra kullanımının özendirilmesi biyoçeşitliliğin korunması için yararlı olacaktır.¹⁰³

2018 yılında balıkçıların deniz kaplumbağalarıyla ilgili bilgi düzeyleri ve tutumlarının araştırıldığı çalışmaya Bozcaada'lı balıkçılarda katılım sağlanmıştır. Çalışma sonucunda önemli düzeyde bilgi eksikliği olduğu ve özellikle olası kayba ramak kala durumlarında balıkçıların ne yapacaklarını bilemediklerini ifade ettikleri belirlenmiştir.¹⁰⁴ Özellikle ekosistemdeki yerleri ve

sualtı dalışlarında albenileri sebebiyle deniz kaplumbağalarının ekosistemdeki önemine dair ve genel olarak biyoçeşitlilik konusunda farkındalıkların artırılmasında yarar vardır.

Gerek usulüne uygun olmayan avcılığın gerek iklim değişikliğinin türlerin yok olma tehlikesine yol açtığı bilinmektedir. Bozcaada kıyı ve açıklarında 2000-2001 yılları arasında, 17 istasyonda 5-140 m derinliklerde trol, fanyalı ağ ve direç kullanılarak yapılan bir araştırmada 44 familyaya ait toplam 92 tür saptanmıştır. Bu türlerden 15'inin kıkırdaklı ve 77'sinin kemikli balıklara ait olduğu belirtilmektedir.¹⁰⁵

Bozcaada çevresinin biyolojik çeşitliğinin sürekli olarak izlenmesi ve envanterinin güncellenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda, Bozcaada çevresinde belirlenen 14 istasyonda 0-30 metre derinlikler arasındaki kayalık ve kumluk habitatlarda dağılım gösteren türler tanımlanmıştır. Bu incelemelerde 39 balık (%32), 29 sünger (%24), 21 makroalg (%18), 11 mercan (%9), 6 yumuşakça (%5), 4 derisi dikenli (%3), 4 kordalı (%3), 3 eklem bacaklı (%3), 2 deniz çiçekli bitkisi (%2) ve 1 yosun hayvancığı (%1) ait toplam 120 tür teşhis edilmiştir. Çalışmaya dair yazında, ekonomik değeri olmayan balık türlerinin daha fazla olduğu, biyolojik çeşitliliğin yüksek olduğu bölgelerin bile kıyı balıkçılığı açısından çok verimli olmadığı ifade edilmektedir.¹⁰⁶

Bozcaada kıyı balıkçılığındaki avlama aktiviteleri ve balıkçılık kaynaklarına dair yapılan çalışmalarda, ada kıyılarındaki kaçak ıgırıp avcılığı, dalgıç sorunu, istakoz-böcek için kullanılan marya ağlarının suda kaybolması sorunu, gemi transit yolu üzerinde olması, gemi demirlemeleri gibi av sahalarını sınırlayan konular, kıyı balıkçılarının balık ve gelir kaybına uğramalarına yol açtığı belirlenmiştir.¹⁰⁷

Bozcaada Karadeniz, Marmara ve Ege denizleri arasında balıkların göç yolu üzerinde olduğundan balık göçleri esnasında Bozcaada çevresinde avcılık faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Bozcaada'nın açıklarında trol ve gırgır avcılığı yapılmaktadır. Mevcut yaşama yerinin yetersizliği nedeniyle gelen gırgır ve trol avcılığı yapan büyük tekneler, Yeniköy Limanı, Odunluk İskelesi ve Gülpınar Limanları'nda barınmaktadır. Yerel balıkçılar uzatma ağı, olta balıkçılığı, paragat kullanılmaktadır.⁹⁹ Sinarit, mercan, karagöz, uskumru, sardalya, çupra, levrek, sarpa, kupa adaya özgü balıklar olarak anılmaktadır.³⁷ Kalamar ve ahtapot temiz denizlerde görülmekte olup, ada sularında da bulunmaktadır.⁹⁹ Adada yakalanan deniz ürünleri adanın ihtiyacını karşılamakta, özellikle turizmin yoğun olduğu dönemde balık ihtiyacı anakaradan karşılanmaktadır.

Tablo 14. Bozcaada Balıkçılığı Hedef Türleri, Avlanma Dönemi ve Araçları¹⁰⁶

Hedef Tür	Yoğun Av Dönemi	Av Aracı
Ahtapot (<i>Octopus vulgaris</i>)	Ocak-Mart/Mayıs-Eylül	Pr, Dalarak, UA
Bakalyaro (<i>Merluccius merluccius</i>)	Eylül-Şubat	UA
Mayıs-Ağustos	UA	
Yaz ayları	P	
Eylül-Şubat	UA	
Şubat-Temmuz	UA	
Ocak-Haziran	O	
Kupes (<i>Boops boops</i>)	Mayıs-Ağustos	UA
Lipsos (<i>Scorpaena porcus</i>)	Şubat-Temmuz	UA
Lüfer (<i>Pomatomus saltatrix</i>)	Ekim-Aralık	UA
Mercan (<i>Pagellus erythrinus</i>)	Tüm yıl	P, UA
Orfoz (<i>Epinephelus marginatus</i>)	Nisan-Kasım	UA, P
Palamut (<i>Sarda sarda</i>)	Eylül-Aralık/Şubat-Mart	UA
Sargoz (<i>Diplodus sargus</i>)	Tüm yıl	UA
Sinarit (<i>Dentex dentex</i>)	Tüm yıl	P
Uskumru (<i>Scomber scombrus</i>)	Eylül-Şubat	UA

Pr: Parangula; UA: Uzatma ağı; O: Ola; P: Paragat

Yaz sezonunda Marmara Denizi limanlarından dip uzatma ağı avcılığı için tekneler gelmektedir. Bu bölgede özellikle uzatma ağıyla ilgili sıkıntılar gözlenmeye başlanmıştır. Adada yerel bazda bulunan teknelerin uzatma ağı kullanması, bir de bunlara Marmara'dan gelen teknelerin eklenmesi, bölgede ciddi bir uzatma ağı baskısı oluşturmaya başlamıştır. Özellikle bu bölge için teknelerde bulunan ağ miktarına uygun bir kısıtlamanın getirilmesi önerilmektedir. Bazı riskli bölgelerin ekosistem için riskli avcılığa kapatılması, hayalet avcılığı önlemede yararlı olacaktır. Balıkçılar, Bozcaada'nın güneyinde trol teknelerinin fırsat buldukça kıyıya girerek yasadışı avcılık yaptıklarını ayrıca yasadışı zıpkınla balık avcılığının da yoğun olarak yapıldığını ifade etmektedirler.⁹⁹

Tuzburnu Koyu'nun bazı bölgelerinde sinarit, sargoz ve çipura olta avcılığının sık sık yapılması bölgede yaşayan sert mercan *Cladocora caespitosa*'nın neslinin devamlılığı açısından tehdit oluşturmaktadır. Adanın denizel ekosisteminde süngerlerin de geniş dağılım gösterdiği biyoçeşitlilik için önemli alanlar bulunmaktadır. Tuzburnu'nun, nesli tehlike altında olan sert mercan türünün en geniş yayılım alanı olduğu bilinmekte ve koruma statüsünde olması gerektiği değerlendirilmektedir. Ayana Taşlıkları, Baklataş Mevkii, Tuzburnu, Ortafener Adası, Küçük İmbroz Adası, Çayır mevkii kıyısı, Taş Ada mevkii, Ayazma açıklarındaki batık alanları (derin su), Batı Burnu mevkii,

önemli denizel biyoçeşitlilik alanları olarak sayılmaktadır. Ayazma, Sulu-bahçe, Habbele, Akvaryum Koyu, Çayır Plajı, Batı Burnu rüzgâr santralleri bölgeleri de insan baskısının yoğun olduğu yerlerdir.⁹⁹

5/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (2020/20) hükmünce Babakale'yi Bozcaada Eskifener Burnu, Bozcaada Batı Burnu, Gökçeada Aydıncık Burnu, Gökçeada Kaşkaval Burnu, Büyük Kemikli Burnu ve Boztepe Burnu ile birleştiren hattın doğusunda kalan alanda trol avcılığı yasaklanmıştır. Bozcaada'da; sahilden itibaren 3 mil içerisinde dip trolü istihsalı yasaktır. Aşağıda 5/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ'de yer alan sınırlar gösterilmektedir.¹⁰⁸

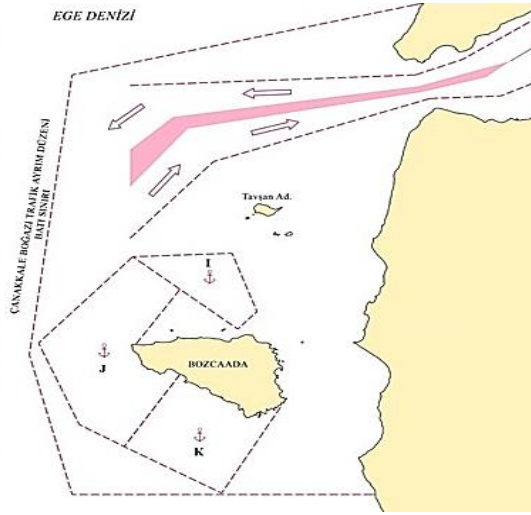
Harita 19. Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığı¹⁰⁸

Liman Başkanlığı'na kayıtlı 213 balıkçı teknesi bulunmakta olup 98 kişi profesyonel olarak balıkçılık yapmaktadır. 2004 yılında kurulan Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi'nin 42 üyesi bulunmaktadır. Ada dışından gelen balıkçılar daha büyük teknelerle avlanmakta ve yüksek miktarda deniz ürünü elde etmektedirler. Ada balıkçıları tarafından avlanan balıklar Bozcaada Balık Hali'ne satılmaktadır. Adada 3000 ton/gün buz üreten balık muhafaza deposu bulunmaktadır. Adada olta balıkçılığı da yaygındır. Bununla birlikte eskiden deniz mahsulleri satan işletmelerde sıklıkla sunulan Böcek, Istakoz Pitaliti, Teke tek Fatmacık, Deniz kestanesi, Ayna gibi kabuklu, küçük deniz canlılarının sayıları giderek azalmaktadır.¹⁰⁹

Kıyılarda yapılaşmanın asgari düzeyde kalması balıkların üreme yataklarını olumlu etkilemektedir. Bununla birlikte; tüm dünyada olduğu gibi özellikle kirlilik nedeniyle deniz ekosistemlerinde biyoçeşitliliğin azaldığı da bir gerçektir.

Çanakkale Boğazı'nın deniz ulaşımında önemli kavşak noktalarından biri olmasına bağlı olarak yıllık deniz ulaşım kapasitesinin çok yüksek olması, gemilerden denize çeşitli sıvı, katı, gaz atıkların karışması, zirai ilaçlardan ve fosseptik çukurlarından kaynaklanan sızıntılar deniz kirliliğini artırmaktadır.

Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Yönetmeliği'ne ¹¹⁰ göre, Bozcaada'nın etrafında bulunan demirleme sahalarında oluşabilecek olası kaza veya arıza kaynaklı sızıntılara karşın her türlü önlem alınmalıdır.

Harita 20. Çanakkale Boğazı Güney Girişi Demirleme Sahaları¹¹⁰

Bozcaada Liman Başkanlığı'ndan alınan bilgilere göre bu tür sızıntıların kıyıya vurmasını engelleyebilecek bariyerlerin yetersiz olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra yoğun gemi trafiği nedeniyle çarpışma, makina arızası, insan hatası vb. nedenlerle gemilerin kıyıya vurduğu da bilinmektedir. Gemilerin bekleme sahası karşısında kıyılarda olası deniz kirliliğinin önlenmesi için gereken önlemlerin alınması uygun olacaktır.

Çanakkale-Balıkesir Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması Araştırma Raporu Su Ürünleri Balıkçılık Kıyı Yapıları Uzman Raporu'nda barınağın ana mendireğinin 250 m, tali mendireğin 64 m olduğu, rıhtımın derinliğinin 1 m, uzunluğunun 230 m olduğu, elektrik, su, fener, çekek yeri mevcut olduğu, hâlihazırda 125 teknelik kapasitesi olduğu belirtilmektedir. Barınakta kapasitesinin ortalama 30 balıkçı 70 diğer teknenin demirlemesine yeterli olduğu ifade edilmektedir. Adalı balıkçıların av sahası ada kıyıları ile Babakale ve Kabatepe arasındır.¹¹¹

Harita 21. Balıkcı Barınağı-İskele Uydu Görüntüsü¹¹¹

Sürdürülebilir balıkçılık için yasalara, uluslararası normlara uyumun sağlanması, genç neslin balıkçılığa özendirilmesi, gerekli eğitimlerin verilmesi, balıkçılığın teknik alt yapısının güçlendirilmesi, balıkçılıkta ekolojik ayak izinin küçültülmesiyle mümkündür. Denizel biyoçeşitliliğin korunması hem balıkçılık hem de sualtı fotoğrafçılığı ve deniz turizminin gelişimi için kaçınılmazdır. Sürdürülebilir balıkçılık turizminin gelişmesi bölgede avlanan balık sayısının azalmasına katkıda bulunacaktır.

2.4.3.2. Büyükbaş-Küçükbaş-Kanatlı Üretimi:

İlçede, 6 orta ölçekli (50 baş ve üzeri), 11 küçük ölçekli (50 baştan az) küçükbaş hayvancılık işletmesi bulunmakta olup bu işletmelerden ikisinde büyükbaş hayvancılık da yapılmaktadır. ⁷⁹ Bozcaada'da 2020 yılı verilerine göre, 1319 koyun, 629 kıl keçisi, 32 sığır bulunmaktadır. Hayvancılığın gelişimi tahrip olan meraların korunmasıyla mümkündür. ⁷⁷

Bozcaada'da kırsala yapılan gezilerde aşağıdaki resimde görüleceği üzere beklenmedik bir anda turistleri bir keçi sürüsünün karşılaması olasıdır. Doğal yaşam korunduğu müddetçe şehrin gürültüsünden uzaklaşıp kırsalda rahatlamak isteyen turistler bu güzellikleri deneyimleyebileceklerdir. Antik Yunan'dan bugüne Ege adalarında var olduğu bilinen keçilerin adanın pastoral dokusunu güçlendirdiği değerlendirilmektedir.

Fotoğraf 8. Gün Batımı Yolu'nda Keçiler (Cemre Ağaoğlu Fotoğraf Arşivi)

Küçükbaş hayvancılığın bağcılığa entegrasyonu ile ilgili olarak dünyada örnek uygulamalar bulunmakta olup, benzer uygulamaların turizm için hoş bir çekicilik ve kırsala özlem duyanlar için farklı bir deneyim yaratacağı düşünülebilir. ¹¹²

Turizm kadar olmasa da adanın geçmiş sosyoekonomik yapısında etken rol oynayan tarımsal faaliyetler bugün de ada ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bugün Adada kümes hayvancılığı da yapılmakta olup, 2020 yılı Bozcaada Tarım Master Plan raporuna göre 435 yumurtacı tavuk, 30 hindi, 36 ördek, 63 kaz yetiştirildiği ifade edilmektedir. ³⁷

2.4.3.3.Arıcılık

İlçede 22 arıcılık işletmesinde aktif yaklaşık 50 eski tip, 820 yeni tip kovan bulunmakta olup yıllık 10.000 kg bal üretimi yapılmaktadır. Bozcaada'ya özgü mor kekik balı, 2014 yılında ülke genelinde yapılan arıcılık yarışmasında saflığı ve kalıntı çıkmaması üzerine Bozcaada'ya birincilik ödülünü getirmiştir. TAGEM Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Arıcılık Araştırma Merkezi tarafından yürütülen "Ülkesel Arıcılık -Batı Ege Balarılarının Islahı ve Korunması Projesi" kapsamında damızlık 'Efe Arısı' (*Apis mellifera anatolica*) ve "Bozcaada Arısı" yetiştiriciliği çalışmaları devam etmektedir. Adada kovan sayısının artırılması planlanmaktadır. ^{37, 88}

2020 yılı itibarı ile Bozcaada'da hayvansal üretim yapan işletme sayısı 37, bitkisel üretim yapan işletme sayısı 183, hem hayvansal hem bitkisel üretim

yapan işletme sayısı 15, su ürünleri üretimi ve avcılığı yapan işletme sayısı 19 olmak üzere toplam 89 işletme tarımsal üretim yapmakta olup kayıtlı agroturizm işletmesi yoktur.³⁷

Bozcaada'nın tarımsal faaliyetlerinden elde edilen üretim değeri, 2020 yılına ait Bozcaada Tarım Master Planı'ndan edinilen verilere göre, hayvansal üretim yaklaşık 1.290.000.- TL, bitkisel üretim 42.375.000.- TL, arıcılık 456.000.- TL, balıkçılık (Barbun, istavrit, kefal, kolyoz, lüfer, palamut, sardalya avcılığı) 757.500.- TL olmak üzere, toplam yaklaşık 44,9 milyon TL'dir. ³⁷ Bu tutar 2022 Haziran Tüketici Fiyat Endeksine göre hesaplandığında yaklaşık 100 milyon TL'ye karşılık gelmektedir.

2.4.4. Turizm

İlçenin en önemli geçim kaynağı olan turizm sektörü, 1990'lı yıllardan itibaren gelişerek varlığını devam ettirmektedir. Turizmin gelişmesinde en önemli etken 1996 yılında Adaya arabalı vapur seferlerinin başlamasıdır. Bozcaada'nın kendine has dokusu, doğası, tarihi ve kültürel zenginlikleri, adayı özellikle iç turizm hareketlerinde son yirmi yılın gözde destinasyonu haline getirmiştir.

Uluslararası medyanın da son dönemlerde ilgisini çekmeye başlayan ada, 2020 Seyahat Dergisi Condé Nast Traveler'ın (CNT) düzenlediği ankette, Avrupa'nın en güzel 10 adasından biri seçilmiştir. 2019 yılında ise Akvaryum Plajı, The Guardian Gazetesi'nin seyahat yazarları tarafından Avrupa'nın en temiz 30 plajından birisi olarak gösterilmiştir. Ada, önceki yıllarda, New York Times, Business Insider, New York Times Magazin ve Amerikan Forbes Dergisi tarafından tatilcilere tavsiye edilen bir destinasyondur. Seyahat Dergisi Condé Nast Traveler'ın (CNT) düzenlediği ankette, Avrupa'nın en güzel 10 adasından biri seçilmiştir. ¹¹³

3. BOZCAADA'DA TURİZM VE SEYAHAT

3.1. Turizm Çeşitleri

Bozcaada sosyo-kültürel yapısı, sahip olduğu tarihi ve doğal güzellikleri ile birçok turizm türünün geliştirilmesine imkân sağlayan bir potansiyele sahiptir. Mevcut turistik çekiciliklerden turizm adına en iyi şekilde yararlanmak, kitlesel yoğunluğu mevsimlere yaymak ve sürdürülebilir bir turistik gelişme için adanın sahip olduğu kaynaklardan gastronomi turizmi, deniz turizmi, kültür turizmi, etkinlik turizmi, tarım turizmi, inanç turizmi, spor turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi için yararlanılabilir.

3.1.1. Deniz- Kum- Güneş Turizmi

Bozcaada, ev sahipliği yaptığı temiz ve bakir koyları nedeniyle dikkate değer bir çekiciliğe sahiptir. Bozcaada; el değmemiş, rüzgârın yönüne uyumlu, dört tarafında denize girmeye elverişli plaj ve denizi ile “deniz-kum-güneş” turizmi açısından öne çıkan bir destinasyondur. Tüm bu özellikleri nedeniyle Bozcaada özellikle Temmuz ve Ağustos aylarında yoğun bir turist akınına uğramaktadır.

Fotoğraf 9. Ayazma Plajı (Mustafa Tankut Azak Fotoğraf Arşivi)

Adada sıcaklıklar 30 Haziran - 15 Eylül arasında yüksek düzeyde seyretmektedir. Bu sıcaklık değerleri özellikle deniz-kum-güneş turizmi açısından elverişli koşullar sunmaktadır. Bununla birlikte; Mayıs ve Eylül aylarında sıcaklığın yaz aylarına göre çok düşük olmasına bağlı olarak, bu aylarda denize

bağlı turizm faaliyetleri kısıtlanmaktadır. Bu yüzden deniz-kum-güneş turizm sezonu kısıtlı bir dönem içinde yapılmaktadır. Bozcaada'nın koy ve kumsalları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 15. Bozcaada Koy ve Kumsallar ⁶⁶

Koy ve Kumsallar
Ayazma Koyu ve Plajı
Sulubahçe
Beylik Koyu
Habbele Koyu
Akvaryum Koyu
Tuzburnu Koyu
Poyraz Liman Koyu
Çapraz Koyu
Kadınlar Plajı-Arka Deniz
Çayır Koyu
Tekirbahçe koyu
İğdelik Koyu

Harita 22. Bozcaada Koyları ¹¹⁴

Ada, turizm sezonu boyunca gün batımı etkinlikleri ile de öne çıkmakta olup bu etkinliklerde Göztepe, Polente Feneri-Günbatımı, Yel Değirmenleri önemli bir yer tutmaktadır.

Bozcaada'da turizm sezonunda yoğun ziyaretçi girişine sahne olan kumul alanların uzunlukları Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. Bozcaada'nın Turizm Sezonunda Yoğun Olarak Kullanılan Kumul Alanları ve Uzunlukları ⁶⁶

Kumul Alan Adı	Uzunlukları
Sulubahçe	880 m
Çayır	725 m
Ayazma	772 m
Beylik	629 m
Habbele	589 m
Poyraz Liman	572 m
Tekirbahçe	511 m
Tuz Burnu	422 m
İğdelik	146 m
Akvaryum	140 m

Kaynak: Bozcaada Belediyesi, 2021 ⁶⁶

3.1.2. Deniz Turizmi

Su altında ve üstünde sunduğu çeşitli çekicilikler ve imkânlar nedeniyle deniz turizmi Bozcaada'nın doğal niteliklerine en uygun turizm türlerinden biridir. Rüzgâr yön ve hızının tek bir koya bağlı olmadan değerlendirilebilmesi, yeterli büyüklükte koyların varlığı, su altının biyolojik zenginliği nedeniyle Ada deniz turizminin geliştirilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Bununla birlikte; deniz turizminin geliştirilmesi için mevcut olanaklar yeterli değildir.

Bozcaada Feribot İskelesi, Bozcaada'nın kuzeydoğusunda, kent merkezinde, Alaybey mahallesinde, Bozcaada Kalesi'nin altındadır.

Limanda araba vapurlarının, feribotların yanaştığı bir büyük iskele, küçük balıkçı teknelerinin bağlandığı küçük barınak ve girişin kuzeyinde genelde daha çok yatların bağlandığı diğer barınak mevcuttur. Bozcaada İskelesi 3 metre derinliğe sahiptir ve iskeleye tonozla bağlanılır. Korunaklı liman, güneydoğusu ve keşişleme rüzgârlarının etkisindedir. Bu rüzgârlar sıklıkla görülmez.

Bozcaada'ya 2020 yılında 1050 adet yat/tekne gelmiş olup ortalama 3 kişinin konakladığı dikkate alındığında 3150 kişi Bozcaada'da gecelemiştir. Ada içerisinde ise Bozcaada Liman Başkanlığı'na kayıtlı; 261 tekne mevcut olup (anakaradakiler dahil) bunlardan 30 tanesi Bozcaada'da balık avlama amacıyla kullanılmaktadır. Diğerleri ise özel tekne statüsündedir. Bozcaada Belediyesi'ne bağlı iktisadi işletme tarafından işletilen barınak için 2021 tarifi belirlenmiştir. Tarifede en yüksek tutar 1.200.-TL olup 100 grostondan

büyük yabancı menşeli gemilerden alınmaktadır. Gırgır ve trol teknelerinden günlük 200.-TL tahsil edilmektedir. Sürdürülebilir balıkçılık için ıgırıp, trol vb. gemiler için daha yüksek bir fiyat belirlenmesi düşünülebilir. Sezonda Balıkçı Barınağında gezi teknelerinin de barındığı bilinmektedir. ¹⁰⁹

Deniz turizmi ile ilgili olarak vurgulanması gereken en önemli husus; deniz turizminin büyük bir yoğunluk yaratan “deniz, kum, güneş” turizminden ayrı olarak değerlendirilmesi gerekliliğidir. Deniz, kum, güneş turizminin yarattığı mevsimlik yoğunluk ve baskı, zaten sınırlı bir alana ve alt yapıya sahip olan ada için, ulaşım, park yeri, gürültü, çevre kirliliği, gibi olumsuz etkilerin yaşanmasına neden olmaktadır. Deniz turizminde ise doğal çevreye uygun, çevresel ve sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde hareket edilmektedir.

3.1.3. Kültür Turizmi

Rumların ve Türklerin asırlarca bir arada kardeşçe yaşadıkları Bozcaada, her iki kültürün birlikte yoğurularak ortaya çıktığı bir mozaiktir. Bu mozaik içerisinde birbirinden leziz yemekleri, dansları, saygıyla yaşatılan gelenek ve görenekleri ve dünyanın en özel şaraplarını barındırır. Homeros'un İlyada Destanı'nda bahsi geçen Bozcaada'nın kendine özgü dokusu en az doğal güzellikleri kadar ilgi çeker.

Bozcaada'nın sahip olduğu birçok somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri, turizm arzı olarak değerlendirilerek diğer turizm türleri ile birbirini beslemektedir. Kültürel zenginliğin kaynağından türeyen turizm çeşitleri, etkinlik turizmi, gastronomi turizmi, inanç turizmi başlıklarıyla ayrıca ele alınmıştır. Farklı deneyimler sunarak, turistik çekiciliğini mevsimlere yayabilme özelliği Bozcaada'nın önemli avantajlarından biridir.

3.1.4. Etkinlik Turizmi

Turizm talebinin oluşmasında önemli motivasyonlardan biri olan etkinlikler, özellikle turizm sezonu dışında kalan dönemlerde destinasyonlarda canlandırıcı etki yaratması amacı ile organize edilmektedir. Ayrıca etkinliklerin imaj oluşturma, tanıtma, alternatif turizm ürünü yaratma, turist sayısını artırma ve bölgeye gelir sağlama gibi faydaları da bulunmaktadır.

Boyutu ve süresi açısından her yönüyle analiz edilmesi gereken etkinliklerin avantajları olduğu kadar dezavantajlarının da olduğu göz ardı edilmemelidir. Bozcaada'da düzenlenen birçok etkinlik düzenli olarak tekrarlanmaktadır. Ancak yoğun sezonda düzenlenen etkinlikler, hali hazırda mevcut

turiste yetmekte zorlanan alt ve üst yapıyı daha da zorlarken, kalabalık kaynaklı kaos, güvenlik, çevre kirliliği, müşteri memnuniyetsizliği gibi önemli sorunlara da yol açmaktadır.

Düzenlenen etkinliğin orijinalliği ve türü turist profili üzerinde etkilidir. Bu bağlamda hedef pazarın gözetilmesi önemli olup sezon dışı etkinlikler iyi değerlendirilmelidir. Hava muhalefetinden kaynaklı ulaşım sorunları, sezonun uzamasını engellediği gibi etkinliklerin düzenlenmesini de olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte, ulaşımın kış mevsimine oranla daha kolay olduğu bahar aylarında düzenlenecek etkinliklerin bölge ekonomisine olumlu katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.1.5. Gastronomi Turizmi

Kültürün bir yansıması olan yeme-içme, destinasyonun gastronomik değerlerini ortaya koyar. Destinasyonlar arasında rekabet arttıkça bölgeler sahip oldukları kültürel özellikleri ön plana çıkarmak isterler. Böylece benzersiz yerel gastronomik değerler turizmin gelişmesine katkı sağlar. Gastronomik değerler sadece gastronomi motifi ile seyahat eden turistler için değil yeme-içme, beslenme tüm turistlerin ihtiyaçları olduğu için başka amaçlarla (iş, deniz-kum-güneş, inanç, sağlık vb.) seyahat eden turistler için de büyük önem taşır.

Gastronomik çekicilikler destinasyona turizm pazarında rekabet avantajı sağlar. TURSAB gastronomi seyahat raporuna göre; turistlerin % 88,2'si destinasyonu tercih etmede yemeği çok önemli bulmaktadır. Turistler seyahatleri sırasında farklı kültürlerin yemeklerinin yapılışlarını görme, öğrenme ve tatma arzusu içindedir. Gastronomi turizmiyle (yemek turizmi olarak da adlandırılır) ilgili faaliyetlerin başında etkinlikler gelir. Dünyada gastronomi turizmiyle ilgili faaliyette bulunan kuruluşların % 80'e yakını yemek etkinliklerine yönelik ürün ürettiklerini belirtmektedirler. Bunu yemek turları ve aşçılık atölyeleri (workshoplar) izlemektedir.¹¹⁵

Bozcaada bu açıdan değerlendirildiğinde, çok önemli bir zenginliğe sahip olduğu görülür. Türk ve Rum kültürüne ait farklı lezzetlerin olduğu adada, Türk-Rum karma tatlılara da rastlamak mümkündür. Çoğunlukla deniz ürünlerinin ve zeytinyağlıların temsil ettiği mutfak kültüründe salyangoz yahnisinden, tavşan dolmasına, kuzu kapamadan, hamur işlerine ve çeşit çeşit reçellere rastlamak mümkündür. Geçmiş dönemlerde özellikle Rum kültüründe, misafirliklerde kahve yanına tatlı niyetine domates reçeli ikram edildiği bilinmektedir.

Şüphesiz ki Bozcaada'nın sahip olduğu en önemli gastronomik lezzet Bozcaada Çavuş Üzümü ve ada üzümlerinden yapılan yöreye özgü şaraplardır. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi tarafından 2018 yılında, 'Bozcaada Çavuş Üzümü'nün coğrafi işaret tescili yaptırılmıştır. Bozcaada Kaymakamlığı verilerine göre, adanın yüzölçümünün 1/3'ü bağ alanlarından oluşmakta olup yaklaşık 11.750 dekar alanda bağcılık yapılmaktadır. Adada yetiştiriciliği yapılan başlıca sofralık üzüm çeşitleri, Bozcaada Çavuşu, Kardinal, Atasarı, Uslu, Yalova İncisi, Alphonse Lavallee ve Amasya üzüm çeşitleridir. Şaraplık üzüm çeşitlerinden Karasakız (Kuntra), Altınbaş (Vasilaki) ve Karalahna'nın üretimi de yapılmaktadır.

Fotoğraf 10. Anakaraya Nakledilecek Bozcaada Çavuş Üzümü, (Bozcaada Belediyesi Fotoğraf Arşivi)

Bozcaada turizminin sezonunu etkin bir şekilde uzatmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak açısından yapılabilecek en önemli hamle, yiyecek-içecek işletmelerinde yöresel lezzetlerin, Bozcaada Çavuş Üzümü ve şaraplarının, üzümden elde edilecek katma değeri yüksek ürünlerin daha fazla sunulmasıdır. Bu bağlamda, turizm işletmelerinin ve yerel yönetimlerin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde bağcılığa ve şarapçılığa vereceği destek büyük önem arz eder. Bunun yanı sıra, her yıl düzenli tekrarlanan Bozcaada Yerel Tatlar Festivali, Şarap Tadım Günleri ve Bağ Bozumu festivallerine farklı etkinliklerin ilave edilmesi, Bozcaada için yeni olanaklar yaratma potansiyelini arttıracaktır.

3.1.6. Tarım Turizmi

Tarım turizmi (agri-agro turizm); tarımsal faaliyetleri engellemeden, kırsal yörelerin dinlendirici etkisinden yararlanarak, gelir düzeyi diğer sektörlerle göre düşük olan tarım kesimindeki üreticilere ek gelir olanakları sağlayan, yöre ve ülke ekonomisini, kırsal alanların sosyal ve kültürel yapısını olumlu yönde etkileyen bir turizm türüdür. Tarım turizmi kapsamında, tarımsal faaliyetlere katılma, mevsimsel faaliyetler, hasat festivalleri, vahşi yaşam gözlemciliği gibi pek çok aktivite yapılabilmektedir. Dünyada birçok örneği bulunan bu turizm türü İtalya, Almanya, Avusturya, Gürcistan, Yeni Zelanda, Litvanya, Pakistan, İsviçre ve İngiltere gibi ülkelerde öne çıkmaktadır. Bazı uygulama örnekleri aşağıda verilmektedir; ¹¹⁶

Yunanistan: Kültürel gelenekleri gözden geçirerek yerel değerleri korumaya ve yaşatmaya önem verilmiş, yerel mimari yenilenerek evler pansiyona dönüştürülmüş, yerel yemeklerin sunulduğu restoranlar kurulmuştur. ¹¹⁶ Pek çok köy bu sayede yoksulluktan kurtulmuştur. Oluşturulan kooperatifler ile devlet desteği alınmıştır. ¹¹⁶

İtalya: 1960- 1980 yılları arasında 5 milyon insanın tarımsal alanları bırakarak göç ettiğinin belirlenmesi üzerine Ulusal Tarım ve Turizm Derneği kurulmuş ve bu dernekle birlikte “agri-tourismo (tarım turizmi)” faaliyetlerine başlanmıştır. Çiftlik odalarının kiralanması, çiftlik ürünlerinin tanıtılıp, satışa sunulması amaçlanmış ve zaman içerisinde göçlerin yavaşladığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, hükümet ve yerel yönetimler bu tür işletme faaliyeti yürütenlere destek vermektedir. ¹¹⁶

İspanya: Sahip olduğu biyolojik çeşitlilik ile turistlere daha çok deneyim elde etme olanağı sunmaktadır. Hayvan beslemek, yetiştirmek, bitki yetiştirmek, denizde avlanmayı öğrenmek, denize dair her türlü bilgiyi öğrenmek, şarap ve reçel yapımlarını öğrenmek, at bakımı gibi birçok aktiviteyi agro-turizm kapsamında yapabilmek mümkündür. ¹¹⁶

Hindistan: Hindistan cevizi yetiştiriciliği, şeker kamışı gibi yerel tarımsal ürün yetiştiriciliği, hayvan yetiştiriciliği, hayvan sürme, tarla eğitimleri gibi birçok eğitim imkanı sunmaktadır. Tarım turizmi faaliyetleri arasında köy yürüyüşleri, yemek pişirme dersleri, çiftçilik deneyimleri, trekking de bulunmaktadır. ¹¹⁶

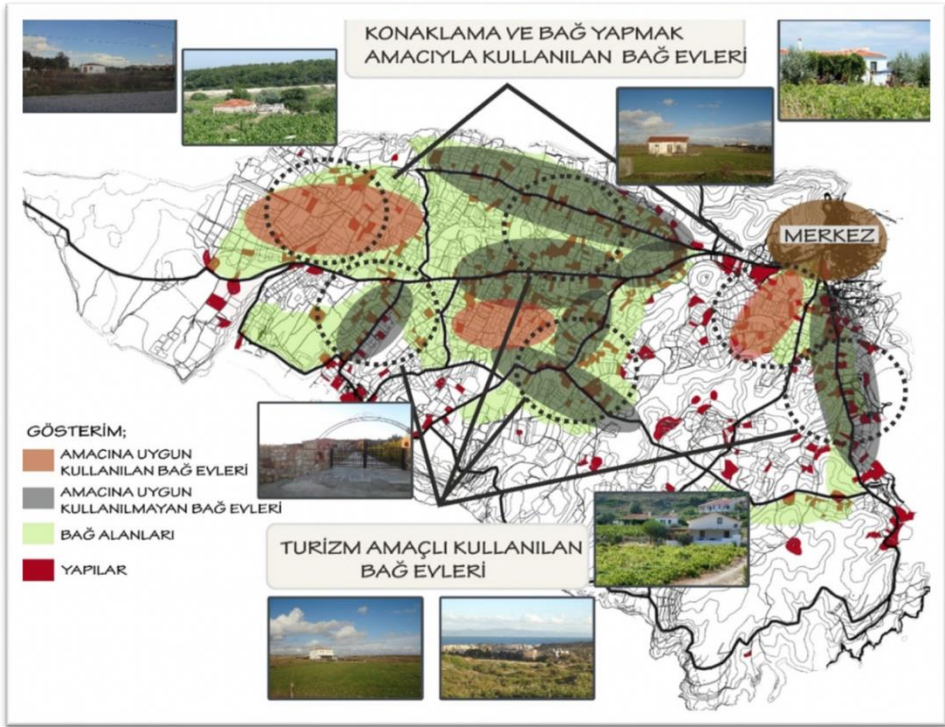
Türkiye’de agro-turizm faaliyetleri yürüten çiftlik ve işletmelerin bir araya toplandığı TaTuTa (Tarım, Turizm, Takas), Buğday Derneği tarafından

yürütülen Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi Tecrübe Takası projesinin kısa adıdır. TaTuTa projesinin temel amacı Türkiye’de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelere mali, gönüllü işgücü ve/ veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu proje kapsamında gönüllü veya konuk statüsünde ülkenin çeşitli bölgelerinden ya da farklı ülkelerden gelen misafirler çiftlikleri ziyaret etmektedirler. Gönüllü olarak gelen misafirler, bir ücret ödemediği çiftlik işlerinde yardım ederek konaklama ve yemek yeme imkânı elde etmektedir. Konuk statüsünde gelenler ise çalışma zorunluluğu olmadan belli bir ücret karşılığında çiftliğin imkanlarından faydalanabilmektedir. ¹¹⁶

Bozcaada’nın en yoğun tarımsal faaliyeti olan bağcılık neredeyse tüm yıla yayılır, zahmetli ve masraflıdır ve iklimsel olumsuzluklardan çok kolay etkilendir. Yukarıdaki bahsedilen tarım turizmi faaliyetlerinin, Bozcaada özelinde geliştirilmesi ve uygulanması devlet teşviki ile mümkün olabilir. Örneğin; Bozcaada Kaymakamlığı öncülüğünde Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi tarafından son yıllarda düzenlenen “Tak Sepeti Koluna Haydi Bağ Bozumuna” projesi ilgi çekmeyi başarmıştır. Bu projenin küçük bir başlangıç olduğu dikkate alınırsa ada içi bağ yolu rotaları, adaya özgü üzüm çeşitlerini tanıma, bağcılığa ilişkin temel bilgileri öğrenme ve bunları kısmen yapmaya yönelik işler de bu etkinliğe dahil edilebilecek faaliyetler arasındadır. Bunun yanı sıra denizcilik ile ilgili aktivitelerin dahil olduğu programlar, balıkçılık, butik şarapçılık, arıcılık, tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği, botanik turizmi ya da ekolojik bitki toplama eğitimleri (Bozcaada kekiği) gibi faaliyetler de tarım turizmi etkinliklerine dahil edilebilir.

Bozcaada’da tarım turizminin geliştirilmesi ancak bağcılığın korunmasıyla mümkün olabilir. Son yıllarda giderek küçülen bağ arazileri büyük bir sorundur. İklim değişiklikleri, bağların zor bakım koşulları, genç neslin turizm sektöründe çalışmak istemesi veya ada dışına göç etmesi, üretilen üzüme pazar bulunamaması, şarap fabrikalarının eskisi gibi üzüm alamaması, şarapçılık dışında üzümü değerlendirebilecek üretim tesisinin bulunmaması gibi faktörler bağcılığı ve Bozcaada üzümünün üretim kapasitesini her geçen yıl azaltmaktadır.

Aşağıdaki haritada bağcılıkla ilgili bir araştırma sonucunda yapılan bağ evlerinin kullanılış amaçları analizi sunulmaktadır. ¹¹⁷ Bu analizin her yıl yapılmasında yarar vardır.

Harita 23. Bozcaada Bağ Evleri Kullanılış Amaçları ¹¹⁷

Bağ evlerinin salt deniz kum güneş turizmine yönelik kullanımı Bozcaada'da bağcılığın korunmasında en önemli engeldir. Tahrip olan bağ evlerinin asıl dokusunda, genelde betonarme yerine taş yapılar gibi korunarak yenilenmesinde yarar görülmektedir.

Bozcaada'da sürdürülebilir turizm anlayışı ile diğer turizm türlerinin gerçekleştirilebilmesinin temelinde, bağcılığın korunması yatmaktadır. Bağcılığı korumanın ve sürdürülebilir kılmanın yolu, tarımsal kooperatifçiliği güçlendirmek ve kooperatifçilik yoluyla bir örgütlenmeye gitmektir. Bu bağlamda; atıl bağların tespitinin yapılması, bağların bakımının sağlanarak üretime kazandırılması, hastalıklı bağların sağlıklı bağlara zarar vermesinin önüne geçilmesi, bağlarına bakamayacak durumda olanlar veya bakmak istemeyenlerin bağları ile ilgilenebilecek ekiplerin oluşturulması, üzümün satılabileceği pazar bağlantılarının kurulması ve üretim tesisi kurulması vb. bir dizi eylem gereklidir.

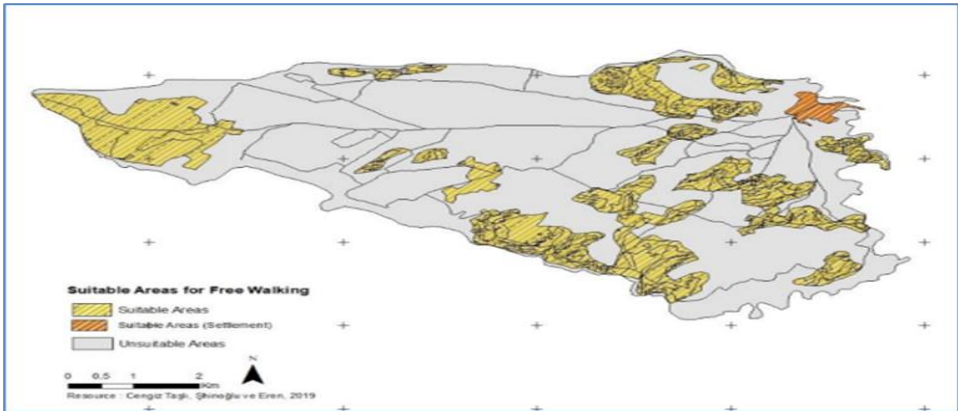
3.1.7. İnanç Turizmi

Din/inanç amacıyla yapılan gezilerin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi "İnanç Turizmi" olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁸ Bozcaada'nın turizm

kaynakları inanç yönüyle incelendiğinde, Müslüman ve Hristiyan inancına yönelik kültürel miras öğelerine sahip olduğu görülmektedir. Alaybey Camisi, Köprülü Mehmet Paşa Camisi, Namazgah Çeşmesi, Aburga Ahmet Dede Mezarlığı İslam inancının, Meryem Ana Kilisesi ve Aya Paraskevi Ayazması Hristiyan inancının başlıca temsilcileridir. Bu somut kültürel miras öğelerine ilaveten her yıl düzenlenen hac atma töreni, Azize Paraskevi Manastırında düzenlenen Ayazma Panayırı gibi etkinlikler de inanç motifli seyahatler için önemli faaliyetlerdir.

3.1.8. Spor Turizmi

Farklı ilgi alanları, çoğu zaman tatil için gidilecek destinasyon seçiminin büyük oranda belirleyicisidir. Sportif etkinliklere katılma ya da izleme insanları seyahate yönlendiren motivasyonlardan biridir. Sportif etkinliklere yönelik seyahatler üç şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; müsabakalara etkin olarak katılmak, faaliyetlere etkin olarak katılanlara destek olmak ve faaliyetlerin yapıldığı yerleri gezmektir.¹¹⁹ Bu bağlamda Bozcaada'nın spor turizmine yönelik kaynakları değerlendirildiğinde, spor karşılaşmalarının gerçekleştirilebileceği spor salonu, stadyum vb. alt ve üstyapı imkanları bulunmamaktadır. Ancak, Bozcaada, adanın kendi doğal atmosferinde yapılabilecek çok daha özgün, farklı spor türlerine ev sahipliği yapabilecek potansiyel kaynaklara sahiptir. Bu kaynakların başında neredeyse yılın her günü esen rüzgâr ve rüzgârın yönüne uyumlanabilecek birden fazla koy gelmektedir. Bozcaada'da, rüzgar sörfü, dalış, kano, modern pentatlon (farklı sporların birleşiminden oluşan bir spor olup, bunlardan biri yüzmedir), yelken vb. deniz sporu yapılabilir. Ayrıca koşu, bisiklet yarışları, doğa yürüyüşü gibi spor türleri rahatlıkla yapılacağı ortam mevcuttur.

Harita 24. Bozcaada %0-20 Eğimli Yürüyüş Alanları Haritası ¹²⁰

Ada şartlarına uygun spor türlerinin, doğa sporları olduğu açıktır. Doğa sporlarında, doğanın doğrudan kullanılması söz konusudur. Bu durum ayrıca doğal çevre üzerinde de daha az olumsuz sonuçlar yaratmaktadır. Spor amaçlı seyahat eden turistlerin çevreyi olumsuz etkileme olasılığının daha düşük olduğu görülmektedir. Bozcaada'da hali hazırda, uzun yıllardan beri tekrarlanan yelkenli yarışları, maraton koşuları ve bisiklet yarışları mevcuttur. Bu yarışların düzenlenme tarihleri ve ada içinde yarattığı olumlu atmosfer dikkate alındığında, yoğun sezonda kitle turizmine dönüşen turizm hareketine göre yerel halk tarafından çok daha fazla memnuniyetle karşılandığı bilinmektedir.

3.2. Turistik Üstyapı

Bozcaada turistik üstyapı açısından değerlendirildiğinde özellikle konaklama işletmeleri açısından yeterli kaynağa sahiptir. Bozcaada Belediyesi ve rilerinden derlenen Bozcaada turizminin en önemli lokomotifleri olan konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri aşağıdaki tabloda kategorik olarak verilmiştir.

Tablo 17. Bozcaada Konaklama İşletmeleri ⁶⁶

Konaklama İşletmesi Türü	Sayı
Bağ evi	54
Ada merkezi dışı otel/pansiyon	87
Ada merkezi içi otel/pansiyon	187
Toplam	328

Bozcaada'da faaliyet gösteren 328 konaklama işletmesinin toplam 1913 odası ve 4194 yatağı bulunmaktadır. Bu işletmelerden yalnızca 11 tanesi Turizm İşletme Belgeli olup diğer işletmeler Belediye İşletme Ruhsatına sahiptir.

Tablo 18. Bozcaada Yiyecek-İçecek İşletmeleri ⁶⁶

Yiyecek-İçecek İşletmesi Türü	Sayısı
Lokanta	56
Kafe	34
Büfe	17
Kahvaltı Salonu	6
Çay Bahçesi	6
Dondurmacı	3
Toplam	122

Adada faaliyet gösteren 122 yiyecek-içecek işletmesinde 2069 masa, 7706 kuver bulunmaktadır.

Bozcaada'da 2021 yılında yapılan yasal düzenlemeye kadar, tüm Türkiye'de olduğu gibi Turizm Bakanlığı Turizm İşletme Belgeli ve Belediye İşletme Belgeli tesislerin yansira belgesiz tesisler tarafından konaklama hizmeti verilmektedir. Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2020 yılına dair konaklama tesisleri Tablo 19'da sunulmuştur.¹²²

Tablo 19. Çanakkale İli Konaklama Tesisleri¹²²

	Belediye Belgeli			Turizm İşletme Belgeli			Toplam		
	Sayı	Oda	Yatak	Sayı	Oda	Yatak	Sayı	Oda	Yatak
Merkez	77	1.387	3.179	26	1.694	3.397	103	3.081	6.576
Ayvacık	161	2.116	5.115	18	765	1590	179	2.881	6.705
Bayramiç	9	152	331	2	52	104	11	204	435
Biga	22	484	1.181	5	242	484	27	726	1.665
Bozcaada	263	1.867	4.098	9	121	254	272	1.988	4.352
Çan	14	468	1.025	1	55	110	15	523	1.135
Eceabat	26	392	1.078	3	105	210	29	497	1.288
Ezine	47	656	1.514	1	25	50	48	681	1.564
Gelibolu	42	747	1.750	2	140	280	44	887	2.030
Gökçeada	62	516	1.076	11	214	428	73	730	1.504
Lapseki	11	306	779	0	0	0	11	306	779
Yenice	6	130	260	2	69	148	8	199	408
Toplam	740	9221	21386	80	3482	7055	820	12703	28441

Tablo 19'daki verilere göre 2020 yılında Bozcaada'da 263 konaklama tesisi, 2109 oda ve 4582 yatak arzı mevcuttur.

2016-2020 dönemine dair Çanakkale ili geceleme istatistikleri Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Çanakkale Toplam Geceleme ¹²²

Yıl	Giriş	Geceleme	Oran
2016	373.943	1.204.872	1,56
2017	709.004	1.204.872	1,70
2018	673.069	1.116.086	1,66
2019	711.588	1.033.347	1,45
2020	306.044	493.412	1,61

Bozcaada ilçesine ait istatistiklere ulaşılammış olmakla beraber, turistik işletme sahiplerince geceleme oranlarının il geneline benzer olduğu ifade edilmektedir.

3.3. Ziyaretçi ve Araç Verileri

Bozcaada'da özellikle adanın turizm sezonu olan yaz aylarında yoğun bir ziyaretçi girişi yaşanmaktadır. Çanakkale ve çevre iller ile İstanbul gibi büyük metropollerden gelen ziyaretçiler, mevsimlik bir yoğunluğun yaşanmasına neden olmaktadırlar. 37.6 km²'lik sınırlı alanı ile özellikle yaz aylarında ulaşım, trafik, park yeri sorunu, gürültü, çevre kirliliği, yoğunluk gibi olumsuz etkiler yaşayan ilçenin son dört yıla ait araç ve ziyaretçi sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21. Yıllara göre Geyikli-Bozcaada/Bozcaada-Geyikli Toplam Araç ve Yolcu Girişleri ⁷⁴

YILLAR	ARAÇ/ YOLCU	AYLAR											TOPLAM	
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım		Aralık
2017	Araç	4.453	4.866	7.042	12.815	20.311	22.157	40.742	37.709	27.744	8.918	5.926	4.350	197.33
	Yolcu	12.768	13.877	19.368	42.951	70.197	74.867	142.294	149.209	107.215	31.230	16.484	11.983	692.443
2018	Araç	3.162	4.201	6.281	14.132	15.056	23.870	45.563	49.953	23.537	10.077	5.649	4.751	206.232
	Yolcu	13.213	11.812	9.722	43.476	49.505	96.339	182.437	240.112	104.741	39.328	16.290	13.327	820.302
2019	Araç	3.984	4.170	7.246	13.302	19.013	32.896	48.940	53.124	26.228	10.275	6.149	4.609	227.515
	Yolcu	10.820	11.730	19.205	45.322	64.525	131.972	179.212	161.864	91.541	30.949	18.983	13.572	825.375
2020	Araç	4.430	4.417	5.511	1.095	1.862	13.616	41.816	50.872	13.679	7.740	4.182	2.454	123.614
	Yolcu	13.597	13.827	15.882	2.144	3.830	34.976	135.040	161.864	42.633	20.416	7.658	5.183	536.828
2021	Araç	3.728	4.650	6.841	7.472	7.826	23.240	51.517	54.948	30.503	12.872	7.343	4.902	215.842
	Yolcu	8.304	10.307	16.848	15.644	16.336	69.902	184.713	211.086	93.637	39.921	20.998	12.685	700.381

Tablo 21 incelendiğinde, adanın özellikle yaz aylarında artan bir şekilde ziyaretçi girişine sahne olduğu görülmektedir. Örneğin 2018 yılında bu sayı 800 binin üzerindedir. Covid-19 pandemi sürecinde bu rakamlar azalmış olsa da adaya gelen ziyaretçi sayısı ada nüfusunun çok üzerinde seyretmiştir. Aşağıdaki tabloda 2019 ve 2020 yıllarının binek özelliklerine göre, yüksek sezonun araç sayıları verilmektedir.

Tablo 22. 2019-2020 Özelliklerine Göre Araç Giriş/Çıkış Rakamları ⁷⁴

Geçiş Tipi	Haziran 2019			Temmuz 2019			Ağustos 2019		
	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam
Diğer Araç	46	46	92	67	60	127	63	59	122
Kamyon	55	51	106	71	76	147	48	49	97
Kamyonet	1.471	1.458	2.929	1.897	1.763	3.660	1.566	1.518	3.084
Minibüs	214	192	406	360	301	661	350	341	691
Motosiklet	817	707	1.524	676	899	1.575	911	654	1.565
Otobüs	31	27	58	33	20	53	28	24	52
Otomobil	13.762	13.912	27.674	22.104	20.507	42.611	24.056	23.390	47.446
Tır	53	54	107	54	52	106	29	38	67
Toplam	16.449	16.447	32.896	25.262	23.678	48.940	27.051	26.073	53.124

Geçiş Tipi	Haziran 2020			Temmuz 2020			Ağustos 2020		
	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam	Bozcaada-Geyikli	Geyikli-Bozcaada	Toplam
Diğer Araç	28	35	63	51	74	125	73	108	181
Kamyon	77	78	155	36	46	82	48	47	95
Kamyonet	1.207	1.314	2.521	1.528	1.799	3.327	1.475	1.594	3.069
Minibüs	42	50	92	135	142	277	187	177	364
Motosiklet	291	311	602	816	840	1.656	756	944	1.700
Otobüs	0	0	0	5	0	5	0	0	0
Otomobil	4.637	5.423	10.060	16.192	20.057	36.249	22.596	22.815	45.411
Tır	61	62	123	47	48	95	27	25	52
Toplam	6.343	7.273	13.616	18.810	23.006	41.816	25.162	25.710	50.872

2022 yılına kadar sadece yaz aylarında Çanakkale'den araçsız yolcu getiren deniz otobüsü yolcu sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. 2022 yılında bahse konu deniz otobüsünün ilgili kuruluşun filosundan çıkarıldığı öğrenilmiştir.

Tablo 23. Deniz Otobüsü Yolcu Sayıları ⁷⁴

Yıl	Çanakkale-Bozcaada	Bozcaada-Çanakkale	Toplam
2019	18.212	16.291	34.503
2020	3.063	3.492	7.095
2021	10.155	9.440	19.595

3.4. Turizmin Bozcaada Üzerindeki Etkileri

Bu bölümde, ada halkı ve ziyaretçilerin turizm endüstrisine yönelik algıları ve tutumları, turizm yaşam seyri, turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri incelenmiş, yapılan anket çalışmalarından elde edilen sonuçlar paylaşılmıştır. Turizm endüstrisine yönelik olarak ada halkı ve ziyaretçilerin algılarını belirlemek amacıyla iki farklı anket yürütülmüştür. Bu anketlerden elde edilen sonuçlar aşağıda verilmektedir.

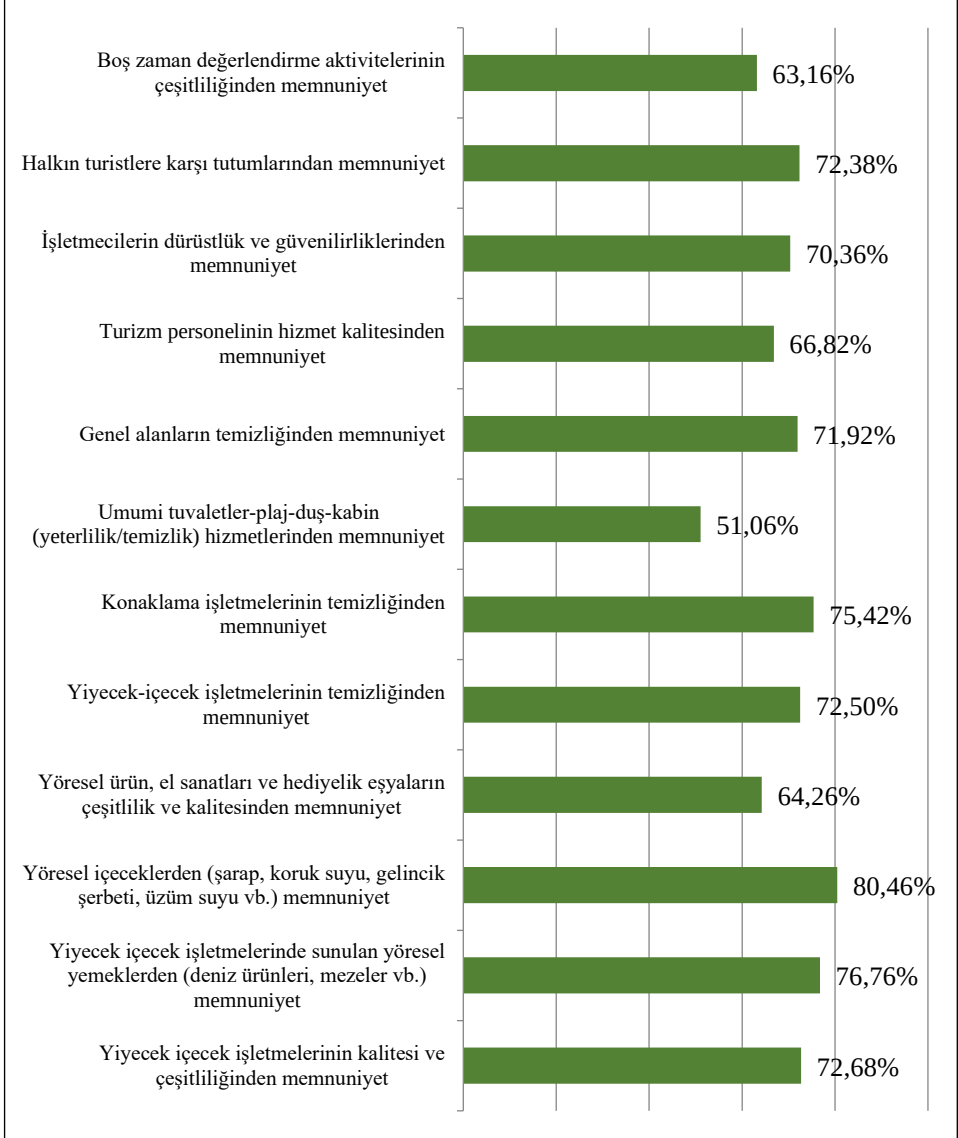
3.4.1. Ziyaretçi Anketi Sonuçları

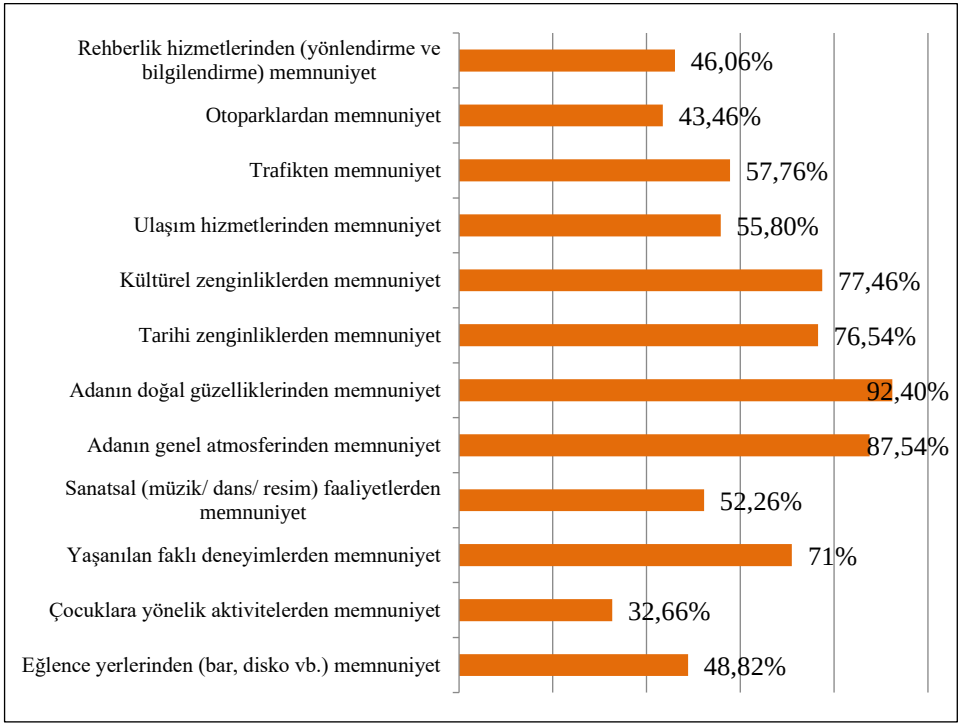
Anket, daha önce Bozcaada'yı ziyaret etmiş 941 kişiye çevrim içi (online) olarak 2020 Aralık- 2021 Ocak ayları içerisinde uygulanmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile Bozcaada'ya yaptıkları seyahatlere yönelik bilgiler aşağıda verilmektedir.

- Araştırmaya katılan kişilerin %57'si kadın, %43'ü erkektir.
- % 38,4'ü 35-44 yaş aralığında, % 32,7'si 25-34 yaş aralığında olup katılımcılar genellikle genç ve orta yaşlı kişilerden oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan kişilerin aylık gelir durumu incelendiğinde; %27,2'sinin 5001-7500 TL ve %21,5'inin 2501-5000 TL aylık gelir elde ettiği görülmektedir. %16,2'lik bir grup ise ayda 7501-10000 TL arasında gelir elde etmektedir.
- Katılımcıların eğitim durumları dikkate alındığında, %86,4'ünün üniversite eğitimi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %64'ü üniversite, %22,4'ü Yüksek Lisans/Doktora derecesine sahiptir. Katılımcıların %59,9'u evlidir.
- Araştırmaya katılan kişilerin %17'si memur, %17'si işçi, %16,4'ü işyeri sahibi ya da işverendir. Katılımcıların %32,4'ü diğer meslek gruplarına mensuptur.
- Katılımcıların %56,1'i İstanbul'da, %9,6'sı Çanakkale'de, %6,4'ü ise Bursa'da yaşamaktadır.
- Araştırmaya katılan turistlerin %53,2'si Bozcaada'ya eş ve çocukları ile %23,9'u ise arkadaşlarıyla gelmiştir.

- Katılımcıların neredeyse tamamı Bozcaada'ya seyahatlerini kendileri planlayarak yani bireysel olarak gelmişlerdir. Bu bulgu, Bozcaada'nın organize turlardan ziyade münferit misafirlerin tercih ettiği bir destinasyon olduğunu göstermektedir.
- Katılımcıların %69,2'si Bozcaada'ya dört veya dörtten fazla kez gelmiştir. Ayrıca adaya bir kez gelenlerin oranı da %11,9'dur. Bu verilerden Bozcaada'nın tekrar tekrar seyahat edilen bir destinasyon olduğu anlaşılmaktadır.
- Katılımcıların %71'i adaya Temmuz-Ağustos aylarında gelmiş olup %19'u ise Eylül-Ekim aylarında adayı ziyaret etmişlerdir. Bu oranlara göre, Bozcaada ziyaretçilerin seyahat için ağırlıklı olarak yaz ve sonbahar aylarını tercih ettiği bir destinasyondur.
- Bozcaada'ya gelen ziyaretçilerin %46,4'ü adada yedi gün ve üzeri konaklamaktadırlar. Ayrıca üç gün konaklayanların oranı %13,8, dört gün konaklayanlar %13,7 ve beş gün konaklayanlar ise %13,3'tür. Bu durum ziyaretçilerin yaklaşık yarısının adada bir haftadan uzun süre kaldıklarını göstermektedir.
- Ziyaretçiler, Bozcaada'ya gelirken en çok telefonla rezervasyon (%42,3) kanalını kullanmışlardır. Ziyaretçilerin %22,6'sı konakladıkları tesisin internet sitesi/sosyal medya hesapları üzerinden rezervasyon yapmışlardır. %16,9'u ise Bozcaada'ya rezervasyon yapmadan gelmiştir.
- Katılımcıların %73,1'i otel/pansiyon türü konaklama tesislerinde gecelemişlerdir. %8,7'si tanıdık ya da arkadaş evinde, %6,6'sı ise karavan, çadır, bungalov gibi yerlerde konaklamışlardır.
- Bozcaada'ya gelen turistlerin %91'i tatil amacıyla gelmektedir. Bu durum Bozcaada'nın ziyaretçiler tarafından bir tatil destinasyonu olarak görüldüğünü göstermektedir.
- Ziyaretçilerin Bozcaada seyahatinde en önemli etken, daha önce Bozcaada seyahati ile ilgili deneyimleridir (%53,5). Bunun yanı sıra Bozcaada seyahatindeki ikinci önemli etken tanıdık tavsiyesidir (%47,6). Bunu sosyal medyadaki paylaşımlar takip etmektedir (%33,1). Bu durum, Bozcaada'ya seyahat kararında ziyaretçilerin daha önceki deneyimleri ile tanıdıkların tavsiyesinin önemli olduğunu göstermektedir.

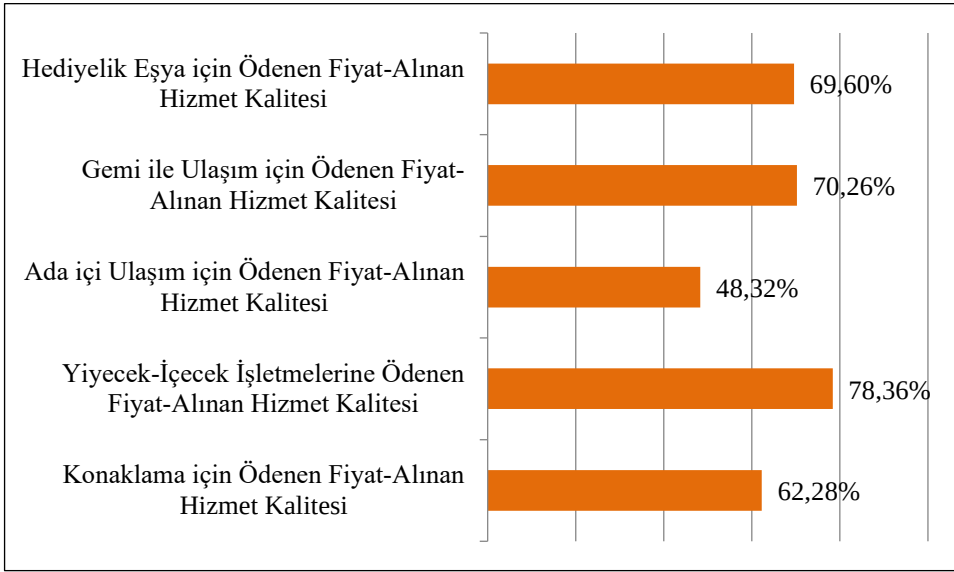
- Bozcaada'yı ziyaret eden turistlerin adayı tercih etme nedenlerinin başında adanın doğal güzellikleri (plajlar, bağlar vb.) gelmektedir (%82,6). Bunun yanı sıra adayı ziyarette huzur ve sakinlik (%75,3), deniz / kum / güneş (%63,8), adanın özgün mimarisi ve farklı atmosferi (%48,5) gibi faktörler de önemli rol oynamaktadır.

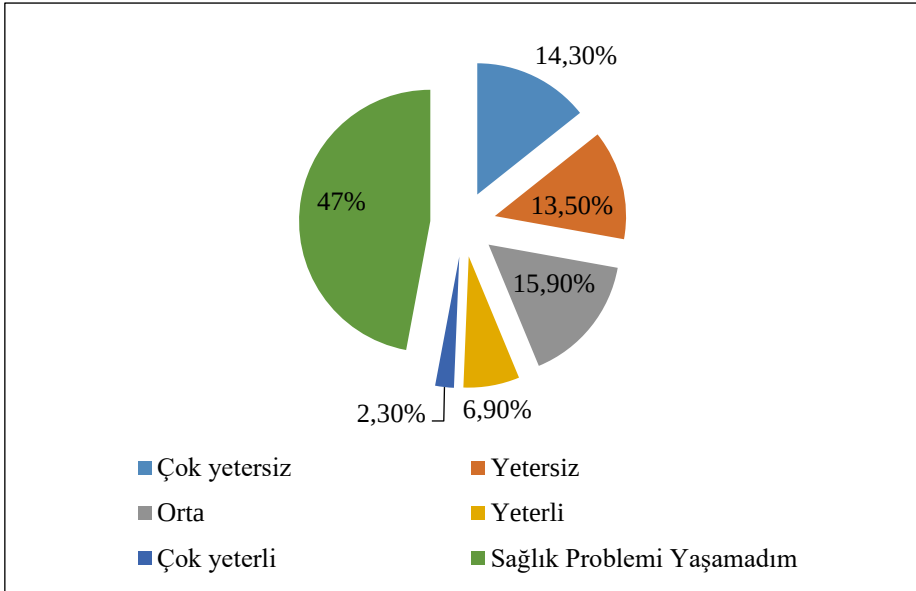
Grafik 4. Ziyaretçilerin Bozcaada'daki Hizmetlerden Duydukları Memnuniyet

Ziyaretçiler Bozcaada'nın doğal güzelliklerinden, adanın genel atmosferinden, yöresel içeceklerden (şarap, koruk suyu, gelincik şerbeti, üzüm suyu vb.), adadaki kültürel zenginliklerden, yiyecek içecek işletmelerinde sunulan yöresel yemeklerden (deniz ürünleri, mezeler vb.), adanın tarihi zenginliklerinden, konaklama işletmelerinin temizliğinden, halkın turistlere karşı tutumlarından memnundurlar. Buna karşın; çocuklara yönelik aktivitelerden, otoparklardan, rehberlik hizmetlerinden (yönlendirme ve bilgilendirme), eğlence yerlerinden (bar, disko vb.), umumi tuvaletler-plaj-duş-kabin (yeterlilik/temizlik) hizmetlerinden, sanatsal (müzik/ dans/ resim) faaliyetlerden memnuniyet düzeyleri göreceli olarak düşüktür. Bu durum adadaki turistik aktivitelerin yetersiz olduğunu, otopark sorunu yaşandığını, halka açık alanlarda temizlik faaliyetlerinin yeterli olmadığını göstermektedir.

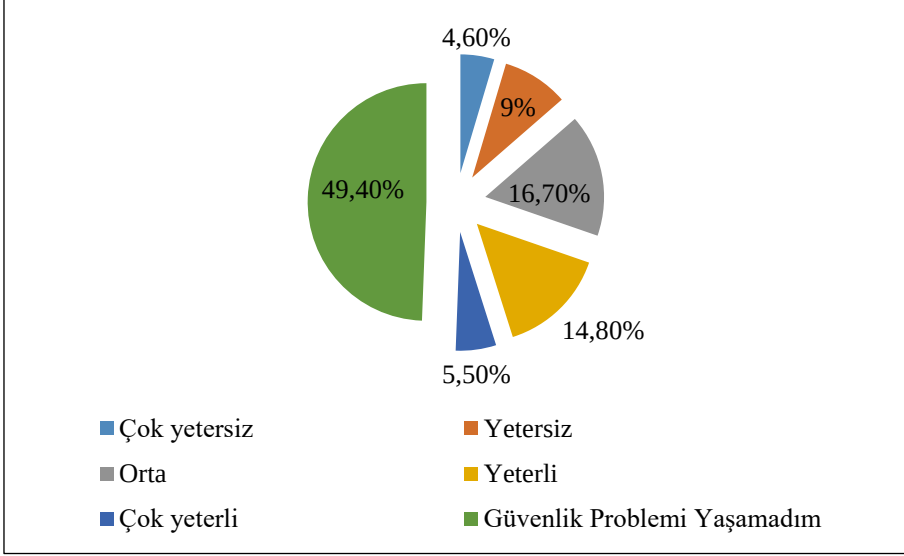
Grafik 5. Ziyaretçilerin Fiyat-Alınan Hizmet Kalitesi Algısı

Ziyaretçiler, yiyecek ve içecekler (%78,36), gemi ile ulaşım (%70,26) ve hediyelik eşyaların (%69,60) hizmet kalitesi dikkate alındığında ödedikleri fiyatı pahalı bulmaktadırlar. Bunun yanı sıra, konaklama hizmet kalitesi dikkate alındığında, ziyaretçilerin %62,28'i ödedikleri fiyatın pahalı olduğunu düşünmektedirler.

Grafik 6. Katılımcıların Bozcaada'daki Sağlık Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumuna Göre Dağılımı

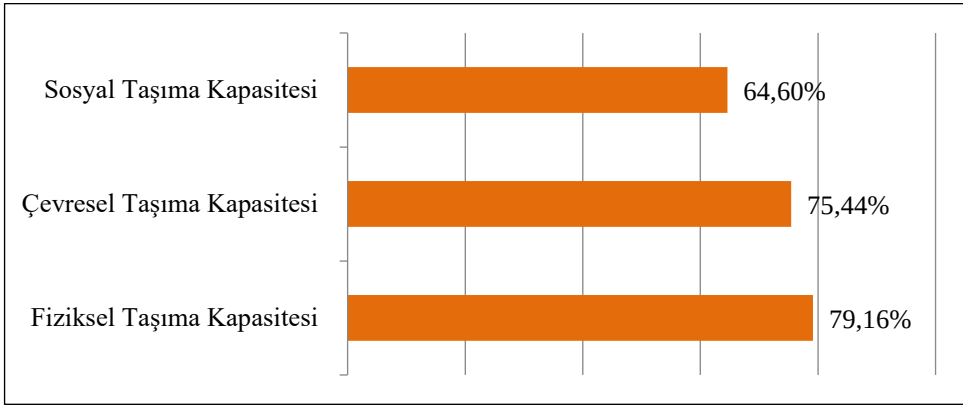
Ziyaretçilerin %27,8'i Bozcaada'daki sağlık hizmetlerini yetersiz bulmaktadır. Katılımcıların yarıya yakını Bozcaada seyahati sırasında herhangi bir sağlık sorunu yaşamamıştır.

Grafik 7. Katılımcıların Bozcaada'daki Güvenlik Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumuna Göre Dağılımı

Ziyaretçilerin %13,6'sı adada güvenlik sorunu olduğunu düşünmektedir. Geri kalan kısım ise ya adayı güvenli olarak algılamakta ya da güvenliğe dair bir sorun yaşamadığı için bir fikri olmadığını belirtmektedir.

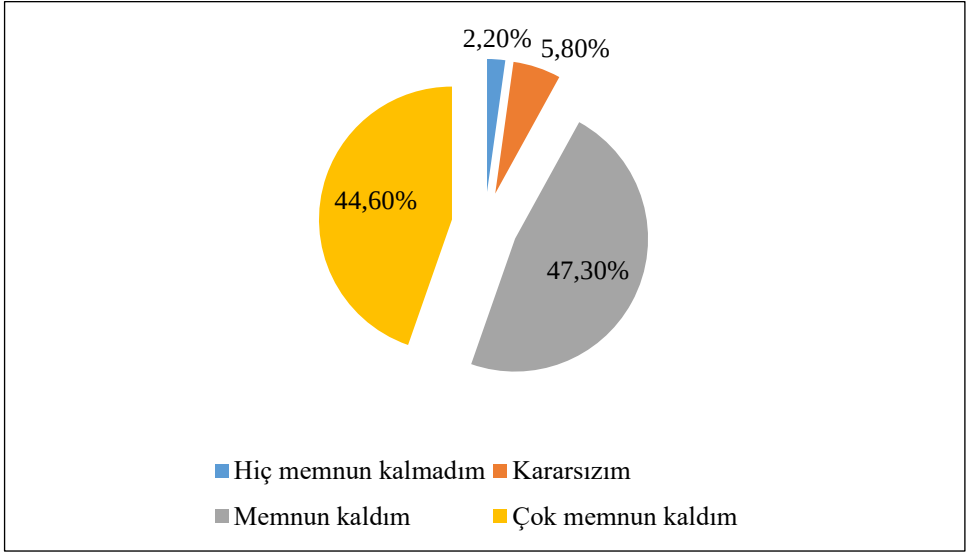
Katılımcıların %60,4'ü adanın sakin şehir (slow city) olmasını istemektedir. Katılımcıların %37,7'si ise adanın hem hareketli hem de yavaş şehir olmasını (karma) uygun bulmaktadır. Bu bağlamda Bozcaada'da hem gençlerin hem de orta ve ileri yaşlı ziyaretçilerin beklentilerini karşılayacak şekilde her gruba hitap eden aktivitelerin olması yerinde olacaktır.

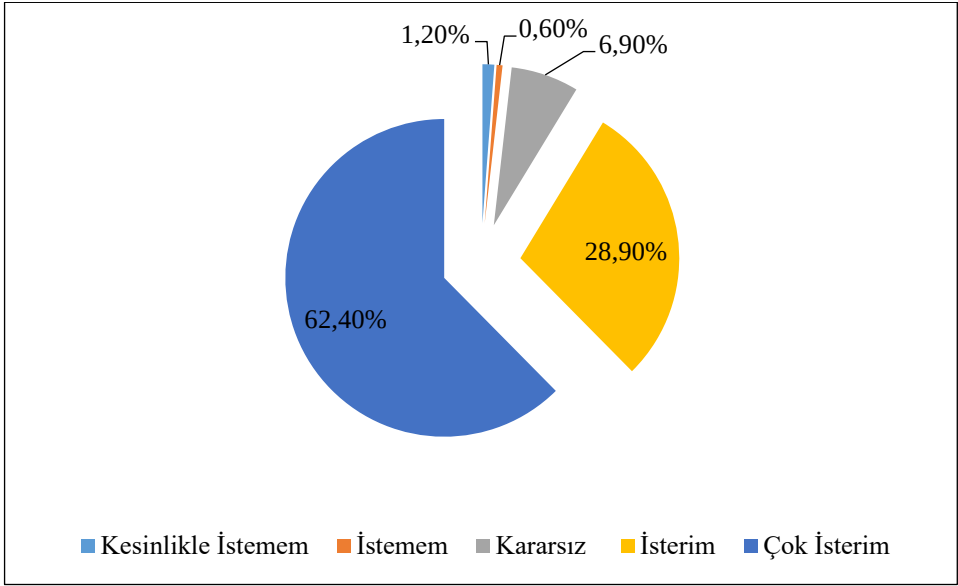
Grafik 8. Ziyaretçilerin Bozcaada’da Taşıma Kapasitesinin Aşılmasına Yönelik Algıları

Ziyaretçilerin turist sayısındaki artışın en çok fiziksel taşıma kapasitesini olumsuz etkilediğini düşündüğü görülmektedir (katılımcıların % 79,16’sı). Sonrasında ise ziyaretçiler sırasıyla çevresel taşıma kapasitesi ve sosyal taşıma kapasitesinin aşıldığına inanmaktadır. Çevresel taşıma kapasitesinin aşıldığına inananların oranı %75,44, Sosyal taşıma kapasitesinin aşıldığına inananların oranı ise %64,6’dır. Bu durum, adaya gelen turist sayısının taşıma kapasitesinin sınırlarını zorladığını ve ziyaretçilerin bu durumdan rahatsız olacağı boyutlara ulaştığını göstermektedir.

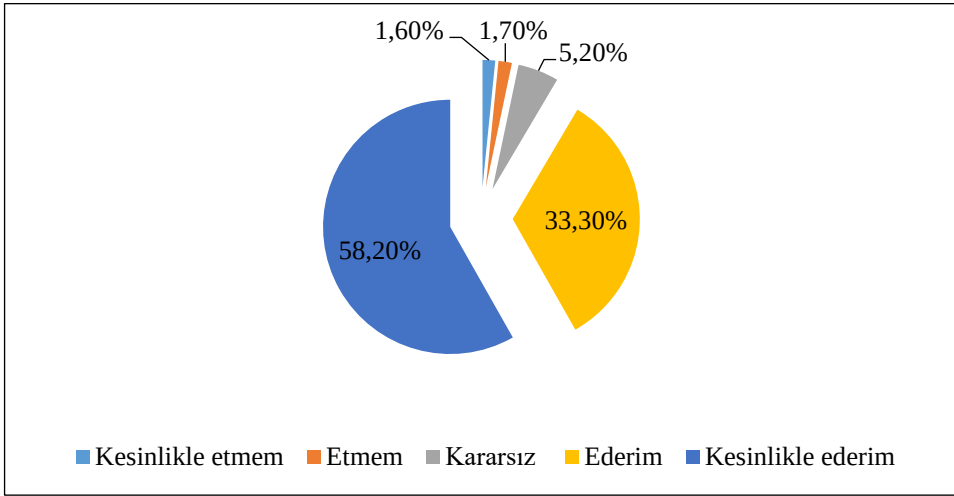
Grafik 9, 10 ve 11 ziyaretçilerin Bozcaada seyahatinden duydukları memnuniyet, adayı tekrar ziyaret etme niyeti ve adayı tanıdıklarına tavsiye etme davranışını göstermektedir. Ziyaretçilerin Bozcaada seyahatinden genel olarak memnun oldukları görülmektedir (Grafik 9). Katılımcıların %91,9’u seyahatinden memnun kalmıştır. Ziyaretçilerin %91,3’ü Bozcaada’yı tekrar ziyaret etmek istemektedirler. Ziyaretçilerin %91,5’i Bozcaada’yı tanıdıklarına tavsiye edeceklerini belirtmektedirler. Bu durum ziyaretçilerin Bozcaada seyahatlerinden memnun olduklarını göstermektedir.

Grafik 9. Katılımcıların Bozcaada Seyahatinden Duydukları Genel Memnuniyet Düzeyi

Grafik 10. Katılımcıların Bozcaada'yı Tekrar Ziyaret Etme İstekleri

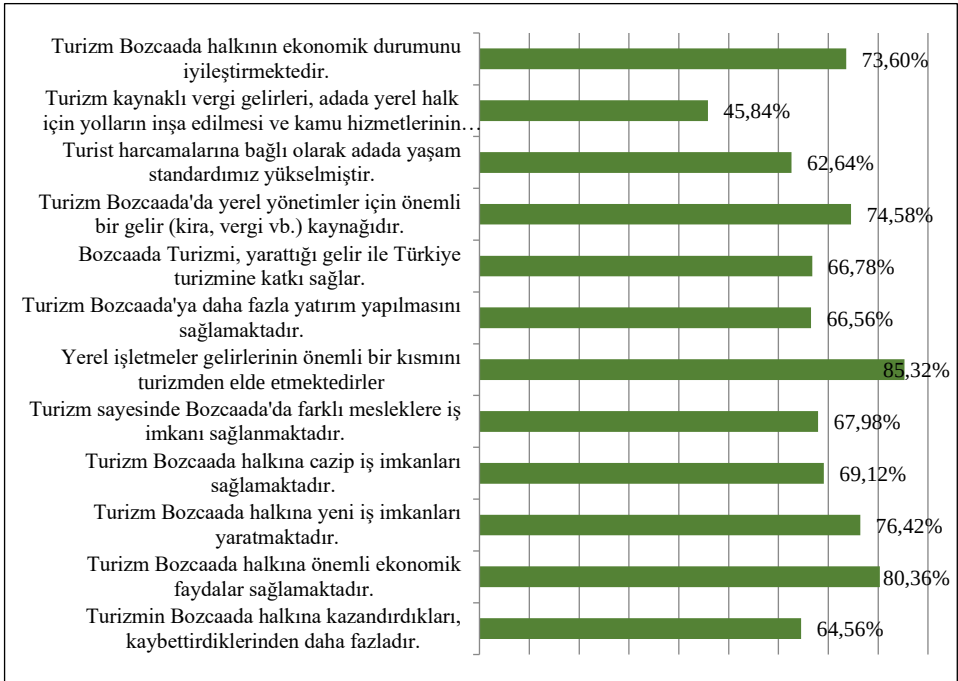
Grafik 11. Katılımcıların Bozcaada'yı Tanıdıklarına Tavsiye Etme Durumu

3.4.2. Yerel Halk Anketi Sonuçları

Anket, Bozcaada'da yaşayan 548 kişi ile çevrim içi (online) olarak uygulanmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri, Bozcaada'daki ikamet durumu ve süresi, Bozcaada turizmine yönelik beklentileri ile yaşam memnuniyeti algılarına ait sonuçlar aşağıda verilmektedir.

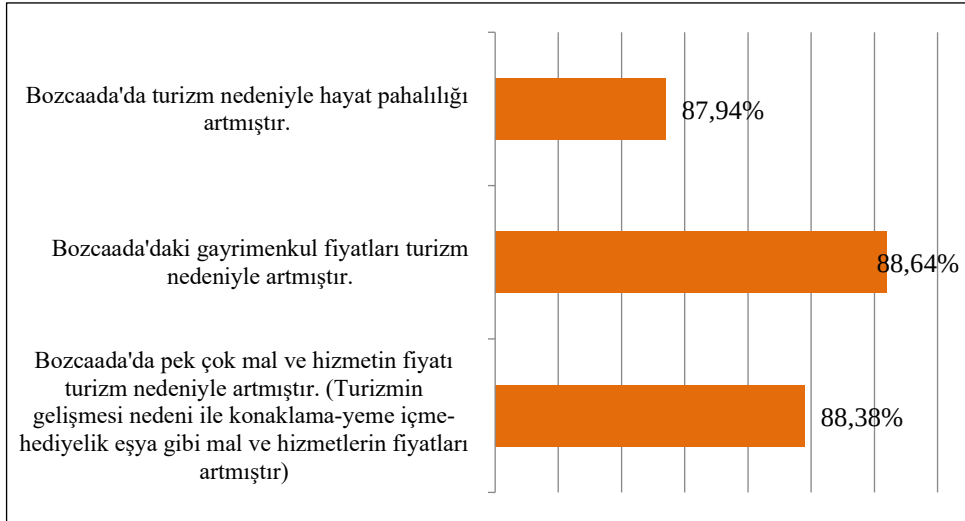
- Araştırmaya katılan kişilerin %59,9'u erkek, %40,1'i kadındır.
- Katılımcıların % 25,9'u 35-44, % 23,5'i ise 45-54 yaş aralığında olup genellikle orta yaşlı kişilerden oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan kişilerin aylık gelir durumu incelendiğinde; %24,1'inin 2501-5000 TL, %22,3'ünün ise 5001-7500 TL aylık gelir elde ettiği görülmektedir. %17,9'luk bir grup ise ayda 15001 TL ve üzerinde gelir elde etmektedir.
- Katılımcıların eğitim durumları dikkate alındığında, 4/5'inin üniversite eğitimi olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 56,9'u üniversite, %23,5'i Yüksek Lisans/Doktora derecesine sahiptir. Katılımcıların %69,7'si evlidir.
- Araştırmaya katılan kişilerin %29'u işyeri sahibi ya da işverendir. Bu durum ankete katılanların yaklaşık 1/3'ünün adada bir işyeri (bakkal, kafeterya, restoran v.b.) işlettiğini göstermektedir. Katılımcıların %21,7'si emekli, %21'i ise diğer işlerle meşguldür.
- Araştırmaya katılan Bozcaada halkının %60'ı turizm sektöründen gelir elde etmemektedir.

- Katılımcıların %43'ü adada turizmin olgunluk safhasına ulaştığına inanmaktadır. Bu durum yerel halkın turizmin olumsuz etkilerini hissetmeye başladıklarını göstermektedir. Katılımcıların %26,3'ü ise turizmin adada henüz gelişme safhasında olduğuna inanmaktadır.
- Katılımcıların %57,3'ü adanın sakin (slow city) bir şehir olmasını istemektedir. Katılımcıların %40'ı ise adanın hem hareketli hem de yavaş bir şehir olmasını (karma) uygun bulmaktadır.
- Ada halkı ziyaretçi yoğunluğunun hem günübirlikçiler hem de adada geceleleyen turistlerden kaynaklandığını (%48,4) belirtmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların yarıya yakını adadaki kalabalığın sorumlusu olarak günübirlikçileri görmektedir.
- Bozcaada halkının yaklaşık 1/3'ü hayatını çoğu insandan daha iyi olarak değerlendirmektedir. Ayrıca, katılımcıların %47,4'ü yaşamlarını diğer insanlarla kıyaslandığında biraz daha iyi olarak değerlendirmişlerdir. Genel itibarı ile Bozcaada halkının yaşam memnuniyeti yüksektir.

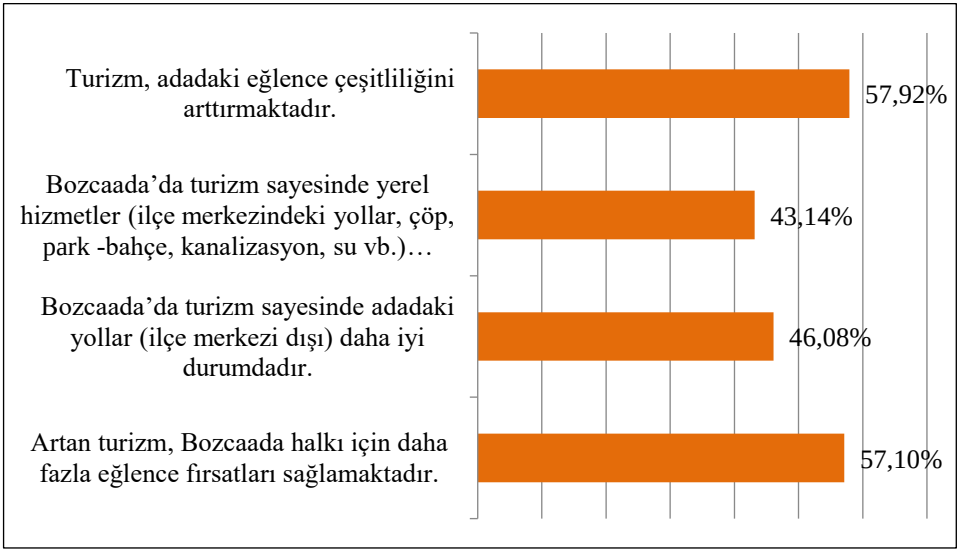
Grafik 12. Yerel Halkın Turizmin Olumlu Ekonomik Etkilerine Yönelik Algıları

Yerel halk, turizmin Bozcaada üzerindeki olumlu ekonomik etkilerini güçlü bir biçimde algılamaktadır. Bozcaada halkının *“adada faaliyet gösteren yerel işletmeler gelirlerinin önemli bir kısmını turizmden elde etmektedirler”, “turizm Bozcaada halkına önemli ekonomik faydalar sağlamaktadır”, “turizm Bozcaada halkına yeni iş imkânları yaratmaktadır”, “turizm Bozcaada’da yerel yönetimler için önemli bir gelir (kira, vergi vb.) kaynağıdır”, “turizm Bozcaada halkının ekonomik durumunu iyileştirmektedir” ve “turizm Bozcaada halkına cazip iş imkânları sağlamaktadır”* ifadelerine katıldıkları görülmektedir. Bu durum; turizmin Bozcaada’da hem yerel yönetimler hem de yerel işletmeler için önemli bir gelir kaynağı olduğunu, iş imkânları yarattığını ve adanın ekonomik durumunu iyileştirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte; ada halkı turizm kaynaklı vergi gelirlerinin, adada yerel halk için yolların inşa edilmesi ve kamu hizmetlerinin geliştirilmesi için kullanılmadığını düşünmektedir.

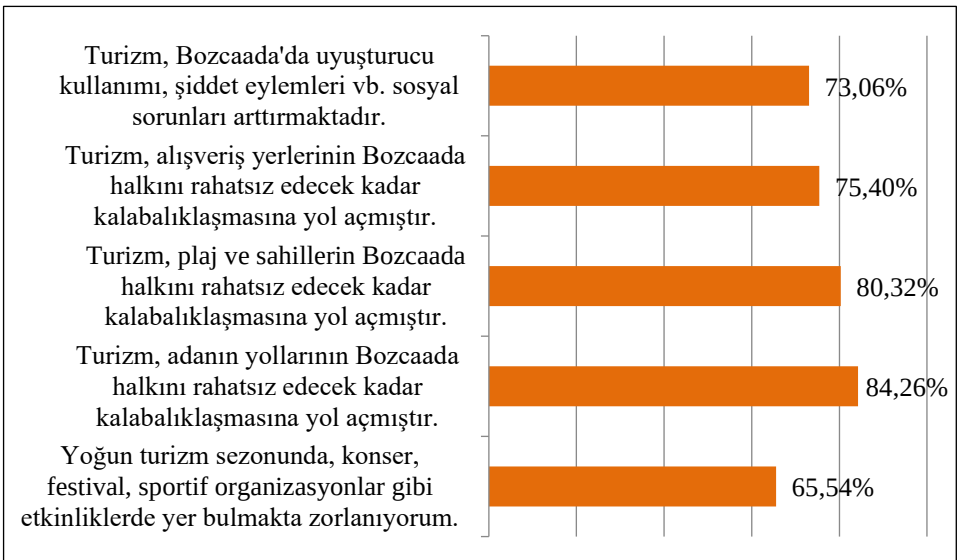
Grafik 13. Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkilerine Yönelik Algıları

Bozcaada halkının, turizmin Bozcaada’da yarattığı olumsuz ekonomik etkileri de önemli derecede algıladıkları görülmektedir. Katılımcılar, turizm nedeniyle Bozcaada’da gayrimenkul fiyatlarının, turizmin gelişmesine bağlı olarak konaklama-yeme içme- hediyelik eşya gibi mal ve hizmetlerin fiyatlarının ve hayat pahalılığının arttığını düşünmektedirler. Bu durum turizmin gelişmesine bağlı olarak adada yaşam maliyetinin arttığını göstermektedir.

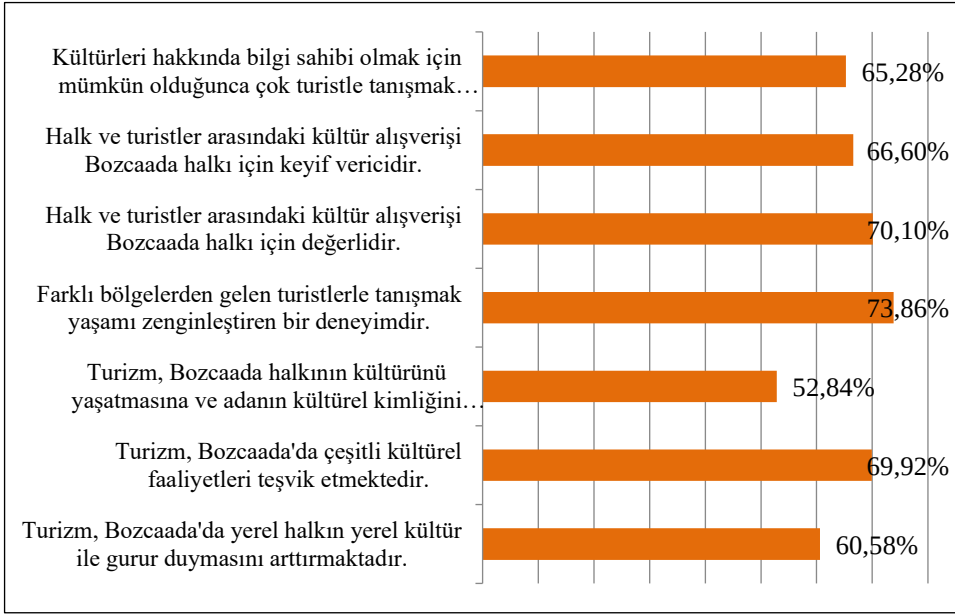
Grafik 14. Yerel Halkın Turizmin Olumlu Sosyal Etkilerine Yönelik Algıları

Turizmin adada olumlu sosyal etkiler yarattığına ada halkı pek de inanmamaktadır. Yerel halk, turizmin adada kısmen de olsa eğlence imkânlarını arttırdığına inanmaktadır. “Turizm, adadaki eğlence çeşitliliğini arttırmaktadır” ve “artan turizm, Bozcaada halkı için daha fazla eğlence fırsatları sağlamaktadır” ifadelerine kısmen katılmaktadırlar. Bununla birlikte; turizm sayesinde Bozcaada’da yolların (ilçe merkezi dışı) ve yerel hizmetlerin (ilçe merkezindeki yollar, çöp, park -bahçe, kanalizasyon, su vb.) daha iyi durumda olduğuna inanmamaktadırlar.

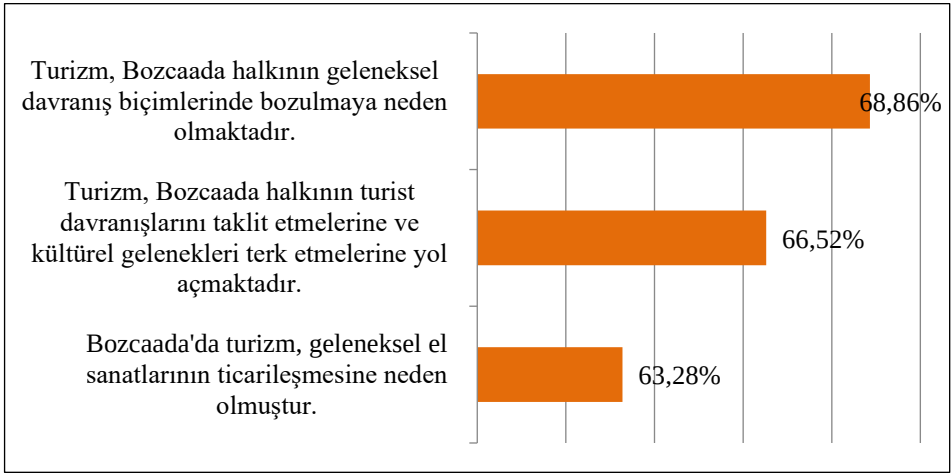
Grafik 15. Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Sosyal Etkilerine Yönelik Algıları

Bozcaada halkı, turizmin yarattığı olumsuz sosyal etkileri güçlü bir biçimde hissetmektedir. Özellikle adanın rahatsızlık verecek ölçüde kalabalıklaştığı görülmektedir. Katılımcılara göre turizmin gelişmesi, adanın yollarının, plaj ve sahillerinin, alışveriş yerlerinin Bozcaada halkını rahatsız edecek kadar kalabalıklaşmasına yol açmıştır. Keza ada halkı turizmin gelişmesine bağlı olarak Bozcaada'da uyuşturucu kullanımı, şiddet eylemleri vb. sosyal sorunların arttığına inanmaktadır.

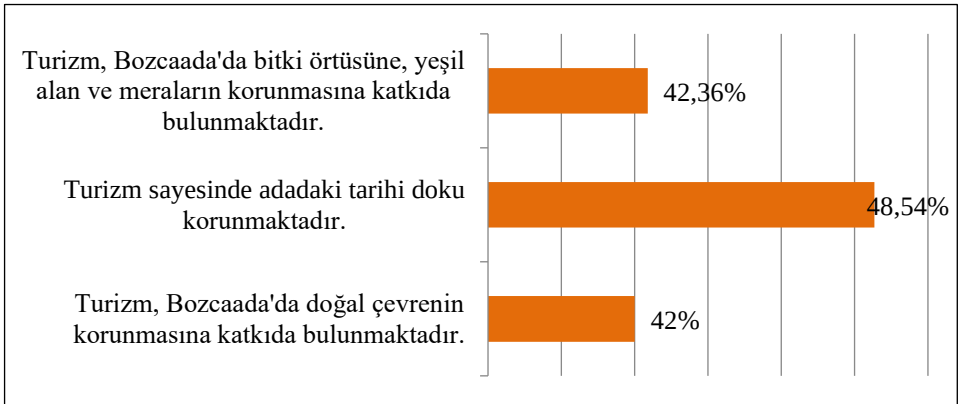
Grafik 16. Yerel Halkın Turizmin Olumlu Kültürel Etkilerine Yönelik Algıları

Turizmin olumlu kültürel etkileri ile ilgili olarak ada halkı kararsızdır. Ancak, katılımcılar, yerel-halk turist ilişkisini nispeten olumlu değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda katılımcılar, farklı bölgelerden gelen turistlerle tanışmanın yaşamı zenginleştiren bir deneyim olduğuna inanmakta ve halk ve turistler arasındaki kültür alışverişini değerli bulmaktadır. Ayrıca turizmin Bozcaada'daki çeşitli kültürel faaliyetleri teşvik ettiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte; en olumsuz algı adanın kültürünün sürdürülmesi ile ilgili olup katılımcılar, turizmin Bozcaada kültürünü yaşatılması ve adanın kültürel kimliğinin korunmasına katkı sağlamadığını düşünmektedir.

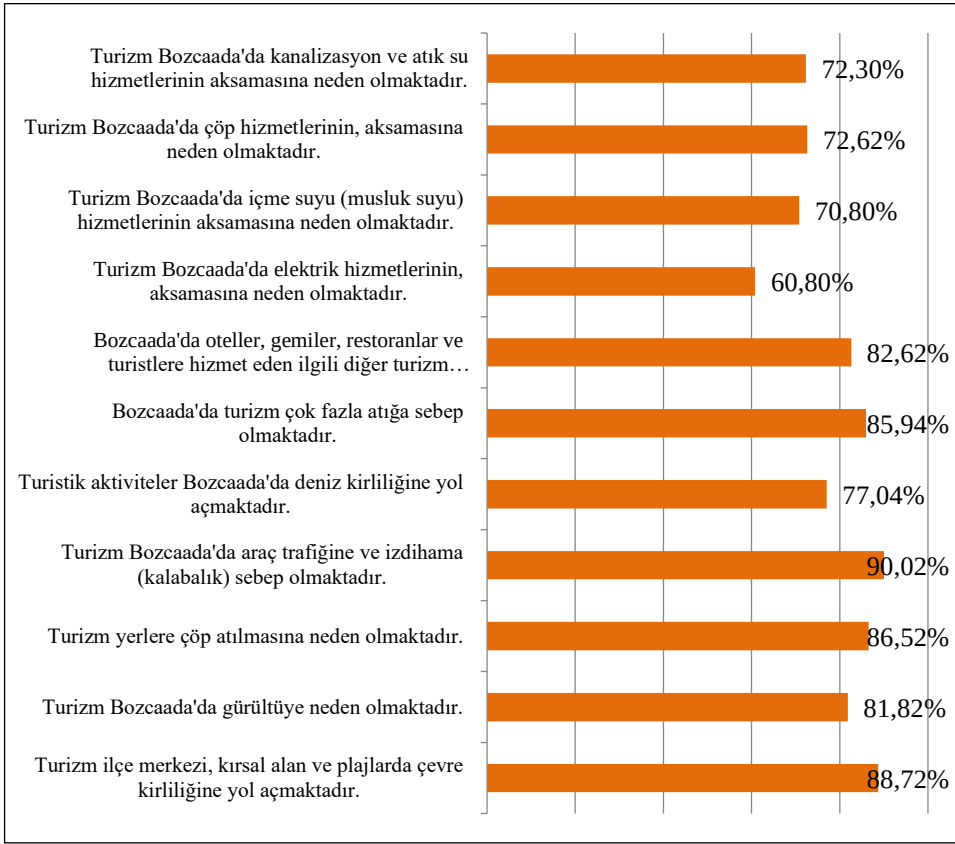
Grafik 17. Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Kültürel Etkilerine Yönelik Algıları

Ada halkı turizmin geleneksel el sanatlarının ticarileşmesine (%63,28), Bozcaada halkının geleneksel davranış biçimlerinde bozulmaya (%68,86) ve halkın kültürel geleneklerini terk etmesine (%66,52) yol açtığını düşünmektedir.

Grafik 18. Yerel Halkın Turizmin Olumlu Çevresel Etkilerine Yönelik Algıları

Bozcaada halkının turizmin olumlu çevresel etkiler yarattığına inanmadıkları görülmektedir. Bu bağlamda turizmin adada doğal çevre ile bitki örtüsü, yeşil alan, meralar ve tarihi dokunun korunmasına pek de katkı sağlamadığı düşünülmektedir. Ancak katılımcıların yarısı turizmin tarihi dokuyu koruduğuna inanmaktadır.

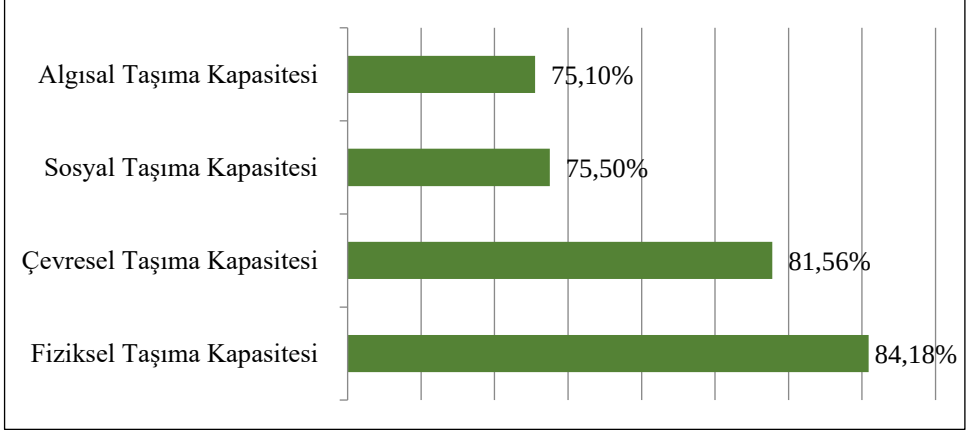

Grafik 19. Yerel Halkın Turizmin Olumsuz Çevresel Etkilerine Yönelik Algıları

Yerel halkın turizmin çevreye olumsuz etkilerini yüksek düzeyde algıladığı görülmektedir. Katılımcılar turizmin Bozcaada'da araç trafiğine ve izdihama (kalabalık), Bozcaada merkezde, kırsal alan ve plajlarda çevre kirliliğine yol açtığına; yerlere çöp atılmasına, çok fazla atığa neden olduğuna; Bozcaada'daki oteller, gemiler, restoranlar ve turistlere hizmet eden ilgili diğer turizm işletmelerinin çok miktarda çöp çıkardığına, gürültüye neden olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca yerel halk; turizmin gelişmesine bağlı olarak turistik aktivitelerin Bozcaada'da deniz kirliliğine yol açtığını, içme suyu (musluk suyu) temini, çöplerin toplanması ile kanalizasyon ve atık su hizmetlerinde aksamalara neden olduğunu düşünmektedir. Turizmin gelişmesine bağlı olarak, en az aksamının elektrik temininde yaşandığı algılanmaktadır.

Sonuçlar, Bozcaada halkının turizmin Bozcaada'da üzerindeki olumsuz çevresel etkileri, olumsuz sosyal etkileri, olumlu ekonomik etkileri, olumsuz kültürel etkileri, olumlu kültürel etkileri, olumlu sosyal etkileri ve son olarak da olumlu çevresel etkileri algılamakta olduğunu göstermektedir. Bu durum,

yerel halk açısından turizmin adada yarattığı olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin olumlu etkilerden daha önemli olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcılar turizmin adada yoğun bir çevresel tahribata yola açtığına dair güçlü inançlara sahiptirler ve turizmin olumlu çevresel etkilerini çok az olarak değerlendirmektedirler.

Grafik 20. Yerel Halkın Bozcaada'nın Taşıma Kapasitesinin Aşılmasına Yönelik Algıları

Bozcaada halkı, turizmin gelişmesine bağlı olarak adada taşıma kapasitesinin aşıldığına inanmaktadır. Bozcaada halkı turist sayısının artışına bağlı olarak en çok fiziksel taşıma kapasitesinin aşıldığını (katılımcıların % 84,18'i) düşünmektedir. Sonrasında ise sırasıyla çevresel taşıma kapasitesi, sosyal taşıma kapasitesi ve son olarak da algısal taşıma kapasitesinin aşıldığına inanmaktadır. Çevresel taşıma kapasitesinin aşıldığına inananların oranı %81,56, sosyal taşıma kapasitesinin aşıldığına inananların oranı %75,50 ve algısal taşıma kapasitesinin aşıldığına inananların oranı ise %75,10'dur.

3.5. Bozcaada Turizm Paydaşları

3.5.1. Kooperatifler

11'inci Kalkınma Planı'nda (2019) tarım ürünlerinin pazarlanmasında dağıtım zincirindeki araçların sayısının azaltılması, tüketicilerin makul fiyatlardan ürüne erişimi, üreticilerle tüketiciler arasında doğrudan bağlantı kurulması yönünde kooperatiflerin ve üretici birliklerinin sistemde etkin yer alması hedeflenmektedir. Planda, esnaf ve sanatkârların değişen ekonomik ve sosyal şartlara uyum sağlayacak şekilde rekabet güçleri ve kapasitelerinin

artırılmasına yönelik eylemlere yer verilmektedir. Sosyal ve yenilikçi kooperatifçiliğin desteklenmesi, iş birliği ve ortak çalışma kültürünün geliştirilmesi de planın hedefleri arasındadır.¹²³

Bozcaada'da kooperatifçiliğin il genelinde diğer ilçelere göre yeterince gelişemediği görülmektedir. Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından Kasım 2021'de yayımlanan 'Kooperatifçilik Analizi' raporuna göre, Bozcaada'da, bir adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve bir adet Su Ürünleri Kooperatifi bulunmaktadır.¹²⁴ 2004 yılında kurulan Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi'nin 29 üyesi bulunmaktadır. Ada dışından gelen balıkçılar daha büyük teknelerle avlanmakta ve yüksek miktarda deniz ürünü elde etmektedir.

Bozcaada'da Ticaret Bakanlığı Kooperatif Bilgi Sistemi'ne (KOOPBİS) kayıtlı 3 kooperatif bulunmaktadır. Bunlar; Bozcaada Tüketim Kooperatifi, Bozcaada Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi ve Bozcaada Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'dir.

3.5.2. Diğer Sivil Toplum Kuruluşları

Bozcaada'nın korunması, tanıtımı ve kalkınma odaklı çalışmalar sivil toplum kuruluşları, dernekler ve vakıflar tarafından desteklenmekte ve gerekli kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır. Plan çalışmalarında sivil toplum örgütleriyle görüşülerek katkıları alınmıştır. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre halen faal olan dernekler aşağıda sunulmuştur:

Tablo 24. Diğer Sivil Toplum Kuruluşları

Bozcaada Avcılar ve Atıcılık Spor Kulübü Derneği
Bozcaada Beşiktaşlılar Derneği
Bozcaada Doğayı Koruma Kültür ve Sanat Derneği
Bozcaada Spor ve Kültür Kulübü Derneği
Bozcaadalılar Derneği
Bozcaadaspor Kulübü Derneği
Gazi Hüdavendigar Camisi Yaptırma ve Yaşatma Derneği
Island Su Sporları Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
Türk Hava Kurumu Bozcaada Şubesi

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre faal iki vakıf bulunmaktadır. Bunlar; Bozcaada İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı'dır.

3.6. Güçlü Yönler Zayıf Yönler Fırsatlar Tehditler (GZFT) Analizi

Planın hazırlanmasında kullanılan araçlardan bir tanesi GZFT analizidir. Bu kapsamda, adanın turizm endüstrisine yönelik güçlü ve zayıf yönleri ile iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri belirlenmiştir. GZFT analizi hazırlanırken adada yaşayan turizm paydaşlarından güçlü-zayıf yönler ve fırsat ve tehditlerle ilgili olarak geri bildirim alınmıştır. GZFT analizi, Bozcaada turizminin geleceği açısından önemli olan fırsatların öngörülmesi, turizmin gelişmesini etkileyecek çevresel faktörlerin incelenmesi, adada turizmin sürdürülebilirliğine yönelik tehdit oluşturabilecek faktörlerin önceden fark edilerek önlem alınması, adanın güçlü yönlerinin ortaya çıkarılması, güçlü yönlerin hangi durum ve koşullarda kullanılmasının uygun olacağının belirlenmesi, Bozcaada'nın zayıf yönlerinin belirlenerek önlem alınması, zayıf yönlerin olası tehditler karşısında adada oluşturabileceği olumsuzlukların analiz edilmesi amacıyla yapılmıştır. Söz konusu analiz aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 25. Bozcaada GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Benzersiz olması • İzole olması • Eşsiz doğasının olması • Benzersiz coğrafi ve iklim koşulları • Mimari dokusu • Bağcılık ve şarapçılık adası olması • 5000 yıllık bir bağcılık tarihi • Doğal sit alanı olması • Adanın kendine has şarap ve üzümünün olması (Coğrafi işaretli Çavuş üzümü) • Rumlar ile uzun süre bir arada yaşamış olmanın getirdiği kültürel zenginlik • Halkın; uyumlu, sıcakkanlı misafirperver olması • Halkın; sosyo kültürel düzeyinin ve gelir seviyesinin yüksekliği • Adayı koruma konusunda yerel halkın bilinçli olması • Butik işletmelerin varlığı • Yerel lezzetlere sahip olması • Tarihinin eski olması • Troya gibi önemli arkeolojik alanlara yakın olması • Mitolojide çeşitli olaylara sahne olması (Truva atının burada yapılması, Homeros'ta adanın bahsinin geçmesi v.b.) • Adanın anakaraya yakın olması • Bozcaada'nın marka bir şehir olması	• Yüzölçümü küçük olduğu için turizmin çevreye olumsuz etkisinin fazla olması • Üzüm üretimi ve pazarlanması ile ilgili kurumsallaşma olmaması • Bağcılık yerine turizmin tercih edilmesi • Üzüm üretim kalitesinin düşmesi • Üzümünden üretilen katma değeri yüksek ürünlerin az olması • Deniz, kum, güneş turizmi odaklı turist, • Turizmin mevsimlik olması • Kış aylarında geminin çalışmaması, sezonu uzatamama • Geceleme sayısının düşük olması • Turistin nicelik olarak artmasına karşın niteliğin düşük olması • Popüler kültür turistinin geliyor olması (Resim çekirtme adası) • Mimari dokunun bozulması, görsel kirlilik, peyzaj sorunu • Deniz ulaşımı ve Gestaş ile ilgili olarak organizasyon eksikliği, gelen ziyaretçilerin iyi yönetilememesi ve yönlendirilememesi • Otopark sorunu • Ada mimarisi ve kültürünü yansıtmayan işletmelerin varlığı • Dengesiz fiyat politikası • Adaya özgü (yerel) ürünlerin tezgâhlarda satılmaması • Aşırı talebe bağlı olarak misafirlere kötü hizmet verilmesi, fiyat dengesizliği, hizmet kalitesinin düşmesi • İşletme sahipleri ve yerel halkın kışın adada yaşamıyor olması • Turizmden elde edilen gelirin ada içinde kalmaması • Adada rehber eksikliğinin olması • Kontrolsüz turizm yapılması ve taşıma kapasitesinin aşılması • Kalifiye eleman eksikliği • Deniz ürünlerinde yanlış avcılığa karşı denetim ve müdahale eksikliği • Sağlık/ulaşım/altyapı sorunlarının olması • Kamu hizmetlerinin görülmesinde kaynak sıkıntısının olması • Doğal kaynakların sınırlı olması • Ruhsatsız işletmelerin olması • Yaptırım gücünün zayıf olması, alınan kararların uygulanamaması • Belediye hizmetlerinin yetersiz kalması • Eğlence yerleri ile yaşam alanlarının aynı yerde konuşlanması • Mesken arzının düşmesi

Tablo 25 (devamı). Bozcaada GZFT Analizi

Fırsatlar	Tehditler
• Turist profilindeki değişme, insanların değişen turizm anlayışına bağlı olarak farklı turizm çeşitlerine yönelmeleri • Bozcaada'nın farklı turistik ürünler üretebilecek turizm potansiyelinin olması (spor turizmi, gastronomi turizmi, agroturizm vb.) • Ulusal planlarda benimsenen turizmin çeşitlendirilmesi politikası • Adanın izole olması nedeniyle özellikle COVID19 döneminde güvenilir olması, riskin az olması • Turizmin dijitalleşmesi • Adanın adada çekilen filmlerle adını duyurması ve popüler olması • Adada ünlü kişilerin (sanatçıların) yaşaması • Artan çevre bilincine bağlı olarak sürdürülebilir turizm anlayışının gelişmesi • Sürdürülebilir turizm türlerinin ortaya çıkması	• Artan karavan ve çadır sayısı • Aşırı artan turist sayısı • Günübirlik turist sayısının çok olması • Yerel halkın değişen kültürel ve sosyolojik yapısı • Şarapçılığın Türkiye genelinde yaşadığı sıkıntılar • Üzüm pazarının daralması • Adanın orijinal üzümlerinin dikilmemesi • Yok olan bağ arazileri • Orantısız olmayan büyüme • İklim değişikliği • Bağcılık ile ilgilenen neslin azalması, genç neslin bağcılık ile ilgilenmeyi tercih etmemesi • Psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmasıyla birlikte yerel halkın turizme yönelik olumsuz algılarının artması • Trafik kazaları • Yangınlar • Güvenlik zafiyetleri, • Gündelik hayat ile turizmin çatışması • Adanın kontrolsüz imara açılması • Kültürel mirasın tahrip olması • Bağ evlerinin yasa dışı olarak pansiyona dönüştürülmüş olması • Eğlence alanlarının çıkardığı gürültü • İmar barışı kaynaklı yapılaşma • Kontrolsüz inşaatlar • Ada açıklarına zincirleyen gemilerin yaşatabileceği çevresel sorunlar • Rant • Kaçak binaların yarattığı görüntü kirliliği • Yerel ve özgün olmayan ürünlerin ziyaretçilere sunulması • Kültürün ticarileşmesi sonucu kültürel erozyonun ortaya çıkması

Bozcaada'nın güçlü yönleri; adanın eşsiz doğası, tarihsel süreçteki önemi (mitolojide adı geçen Truva atı ve efsanesi ile ilişkisi), adanın üzümleri ve şarapları, adada yaşayan Rumların ve Türklerin yarattığı kültürel zenginlik, Bozcaada markası gibi hususlardır. Paydaş toplantılarında, adanın küçük olmasına bağlı olarak turizmin yarattığı çevresel etkinin adada yüksek düzeyde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak taşıma kapasitesinin aşılmış olması, otopark sorunu, mimari dokunun bozulması ve görsel kirliliğin ortaya çıkması adanın diğer zayıf yönleridir. Bunun yansıra; bağ alanlarının azalması, kalifiye eleman sorunu, düşük hizmet kalitesi gibi hususlar adanın zayıf yönleri arasındadır.

Bozcaada'nın turizm endüstrisi ile ilgili değerlendirebileceği bazı fırsatlar bulunmaktadır. Günümüzde turist profili değişmiş olup deniz-kum-güneş turizminin de ötesinde insanlar farklı turizm türlerine yönelmektedirler. Bu bağlamda, doğa turizmi, ekoturizm, gastronomi turizmi, inanç turizmi, etkinlik turizmi vb. pek çok turizm türü ortaya çıkmıştır. Bu durum Bozcaada için önemli bir fırsat haline dönüşmektedir. Zira Bozcaada pek çok turizm türünün gelişmesi için uygun kaynaklara sahiptir. Ayrıca adada çekilen çeşitli filmler, adanın tanınmasına imkân sağlamış olup turist sayısının artmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yansıra, adada sürdürülebilir bir turizm anlayışı ile pek çok turizm türü geliştirilebilir.

Adanın karşılaşılabileceği olası tehditler ise bağ arazilerinin azalmasına, artan turist sayısına, doğal alanlarda kirliliğin artmasına bağlı olarak adanın cazibesini kaybetmesi, yerel kültürün bozulması, aşırı rantçı anlayış, kültürel alanların bozulması şeklinde sıralanabilir.

Gerçekleştirilen GZFT analizi sonuçları, adanın turizm stratejisinin ve eylem planının oluşturulmasında temel kaynak olarak kullanılmıştır. Plan içeriğinde; analizde ortaya çıkan güçlü yönlerin güçlü kalabilmesi, zayıf yönlerin güçlendirilmesi, fırsatların değerlendirilmesi ve tehditlerin bertaraf edilmesine olanak sağlayacak strateji ve eylemlere yer verilmiştir.

4. ULUSAL VE BÖLGESEL STRATEJİ, PLAN VE PROJELERDE BOZCAADA

Bozcaada Turizm Ana Planının hazırlanmasında; planın ulusal, bölgesel ve yerel strateji, plan ve projelerle uyumlu olmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu çalışmalar etrafıca incelenmiş ve plan içeriğinin uygulanabilir ve kaynak kullanım etkinlik düzeyinin yüksek olmasına çalışılmıştır. Yapılan incelemeye ait bilgiler aşağıda verilmektedir.

4.1. Turizm Stratejisi 2023 Dokümanı, Eylem Planı ve Bozcaada

2023 Turizm Stratejisi dokümanı incelendiğinde; ülkemizin farklı bölgelerine dağılmış durumda olan, sağlık, termal, yayla, kış ve dağ sporları, kültürel açıdan önemli yer ve yerleşmelerin tek tek ele alınmasından çok bunların birbirleriyle entegrasyonu ile daha cazip ve daha güçlü alternatif varış noktaları ve güzergâhlar oluşturulması, böylece bu bölgeler içinde zayıf kalan yerleşmelerin kültür, el-sanatları, yeme-içme tesisleri ve konaklama imkânları ile güçlenmelerinin sağlanması, kitle turizminin yoğun baskısı altında olan kıyılarda, kıyıların arkasındaki alanların değerlendirilerek turizm çeşitliliğinin artması stratejileri benimsenmiştir.¹²⁵

Bu stratejilerle turizm sektöründe, tanıtım ve pazarlama aşamalarında varış noktaları bazında tek elden organize edilerek, yöresel yatırım, tanıtım ve pazarlama imkânlarının bir bütün halinde değerlendirilmesi ve dengelenmesi mümkün olabilecektir. Planın ülkemizin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini geliştirerek ülkemizin turizmden alacağı payı arttırmayı hedeflediği görülmektedir.¹²⁶ Planda, "*Doğal kaynakları ekolojik ve ekonomik verimlilik ilkesine bağlı olarak sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde koruyan ve kullanan*" ilkesi Bozcaada için fevkalade önemlidir. Çanakkale ilinin gözde turizm merkezlerinden Bozcaada doğal, tarihi, kültürel, mitolojik, arkeolojik turizm değerleri yönünden zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Son yıllarda Ada'ya olan talep, özellikle tarım ve doğal alanlar üzerinde imar ve rant baskısı oluşturmaktadır. Bu durum, koruma kullanma dengesinin korunması açısından tehdit içermektedir.

2023 Turizm Stratejisi; planlama, yatırım, örgütlenme, iç turizm, araştırma- geliştirme (ar-ge), hizmet, ulaşım ve altyapının güçlendirilmesi, tanıtım ve pazarlama, eğitim, kentsel ölçekte markalaşma, turizmin çeşitlendiril-

mesi, mevcut turizm alanlarının rehabilitasyonu ve varış noktalarının geliştirilmesi konularında uzun vadeli stratejiler önermektedir.¹²⁵ Bozcaada turizm plan çalışmalarında bu stratejiler göz önünde bulundurulmuştur.

Planda yer alan Çanakkale ve Balıkesir illerini içine alan "Troya Kuzey Ege Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi'nin Sağlık ve Termal Turizm ve Kırsal Turizm çerçevesinde geliştirilmesi hedeflenmektedir.", "Doğa amaçlı turizmin yapılacağı yörelerde belli, senaryolar çerçevesinde, ana tur güzergâhları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama çalışmaları yönlendirilecektir." hükmüne uygun olarak Bozcaada ve Troya Bölgesi arasında entegrasyon sağlanması, rota ve tur planlamaları kapsamında var olan çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve diğer gerekenlerin yapılması önem arz etmektedir.¹²⁶

2023 Turizm Stratejisi, "Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile agro-turizm, macera turizmi, mağara turizmi, spor turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için eylem planları hazırlanacaktır."¹²⁵ hükmünü içermekte olup, Bozcaada için özellikle bağcılık, su altı ve üstü doğa sporlarıyla ilgili turizm faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Planın uygulanmasını teminen "Turizmin yoğun olarak geliştiği alanlarda altyapının güçlendirilmesinin yanında turizmin yaşadığı sorunların çözümünde de etkin rol oynayacak olan altyapı birliklerinin kurulması teşvik edilecektir." hükmü mevcuttur. Bölgede Çanakkale Assos Truva Altyapı Hizmet Birliği (ÇATTAB) faaliyet göstermekte olup Birlik faaliyetlerinin Bozcaada için çarpan etkileri olacaktır. Bozcaada Belediyesi TROAS Bölgesi Belediyeleri Katı Atık Yönetim Birliği'ne üyedir.

4.2. Turizm Şurası Raporları, Eylem Planı ve Bozcaada

Turizm sektörünün mevcut durumunun değerlendirilmesi ve geleceğe yönelik ulusal bir turizm politikasının oluşturulabilmesi amacıyla yapılan 3. Turizm Şurası sonucunda yayımlanan sonuç raporunda, sürdürülebilirlik, enerji tasarrufu, internet, akıllı turizm, akıllı şehirler, ulaşım ağları, akıllı teknolojiler, internet teknolojileri, mobilizasyon ve gelişimleri, koruma-kullanma dengelerini gözeterek marka turizm bölgelerinin saptanması, marka kimliklerin korunması gibi konuların turizm ve tanıtma stratejilerinde öncelikle ele alınması vurgulanmıştır.¹²⁷ Eylem planında, çevre, sürdürülebilirlik, destinasyon yönetimi, farklı turizm türlerine ve yeni tüketici tercihlerine dayalı bir planlama anlayışı ön plana çıkmakta¹²⁸, çevreye duyarlı yaklaşımlar ve sürdürülebilir turizm planlaması önerileri, turizm gelişiminin yoğun olduğu bölgelerde çevreye yönelik önlemlerin alınması ve altyapı sorunlarının

giderilmesi konusunda önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır. Ayrıca planlama faaliyetlerinde çevresel, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması yaklaşımının ve yöntemlerinin turizm planlamasında göz önünde bulundurulması, iklim değişikliğinin etkilerinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹²⁹ Bozcaada'da turizm sezonunun uzatılması hedeflenmekte, bu amaçla özellikle arkeolojik, gastronomik, mitolojik, sportif, kültürel, tarımsal, denizcilik odaklı turizm çeşitliliğinin artırılması önem arz etmektedir.

Ayrıca Şura sonucunda yayımlanan Yerel Yönetimlerle ilgili raporda¹³⁰ *"Yerel yönetimlerin, turizmin sürdürülebilir gelişimini sağlayabilmek için Bakanlıkça ihtiyaca göre tespit edilen turizm bölgelerinde, sekretaryasının belediyece yürütüldüğü, aldığı kararları yürütme yetkisine sahip; başta T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ilgili bakanlıklar ve kurumların taşra temsilcileri, belediye ile ticaret, meslek odaları ve örgütleri, özel sektör, üniversiteler, STK'lar da dahil olmak üzere bütün ilgili paydaşlarla birlikte hareket etmek üzere, bölgede turizm ile ilgili, bütçesi, görev tanımları belirlenerek bir "Turizm Kurulu" oluşturulup destinasyon odaklı turizm alan yönetimine geçilmelidir."* denilmektedir. Bozcaada Belediyesi turizm faaliyetlerine dair planların uygulanması, revizyonu, gerçekleştirmelerin izlenmesi, sapmaların önlenmesi ya da asgaride tutulması konusunda Bozcaada Turizm Kurulu'nun ihdasında yarar görülmektedir. Bozcaada'da yapılacak yatırımlar 6. bölge teşviklerinden yararlanmaktadır.

Turizm Şura'sında turizm sektöründe faaliyet gösterenlerin farkındalıkları arttırılarak, turizm yatırımları *"yeşil büyüme"* yaklaşımı doğrultusunda doğal, tarihi, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir anlayışla ele alınması; turizm işletmelerinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımının asgariye indirilmesi yönünde yerel yönetimlerce hamleler yapılması kararlaştırılmıştır. Bozcaada Belediyesi özellikle atıkların bertaraf edilmesi ve geri dönüşüm konusunda anakara ile ortak çalışmalar yapmaktadır. Sorumlu tüketimin özendirilmesi, turizm işletmelerinin doğaya duyarlı turizm anlayışıyla hareket etmesi konularında gerekli önlemler alınmalıdır.¹²⁹

Şura sonucunda yayımlanan Çevre, Planlama, Altyapı konulu raporda¹²⁹, *"Kıyılarının planlanmasında Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması ve Yönetimi"* yaklaşımının esas alınmasından bahsedilmektedir. Bu kapsamda Bozcaada, *"Balıkesir Çanakkale İlleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı"* nda değerlendirilmektedir.¹¹⁴

Konaklama Sektörüne ait komisyon raporunda Bakanlık ve Belediye belgesi ayrımının kalkması, denetimin tek elden yerelde yapılması, konaklama işletmelerindeki tüm departmanlar için mesleki yeterlilikler ivedilikle

hazırlanması ve mesleki yeterlilik belgesine sahip olanların konaklama sektöründe çalışmasının özendirilmesi değerlendirilmiştir.¹³¹ Bu hususlar Bozcaada'da konaklama sektörüne ait verilerin izlenebilirliği, denetimlerin yapılabilmesi, nitelikli personelin istihdamı için ivedilikle uygulanmalıdır.

Şura'nın ardından yayımlanan, Dijital Turizm ve İnovasyon konulu raporda ¹³² *"Destinasyonların dijital varlıklarına ve turizm faaliyetlerine bir çerçeve altyapı oluşturması amacıyla, ülkemizin en büyük ve kompleks destinasyonu olan İstanbul ile Çanakkale özelinde iyi uygulama örneklerinin diğer destinasyonlara temel oluşturması amacıyla geliştirilmesi önerilmektedir."* ifadesi mevcuttur. Troya bölgesi bu anlamda bölgede öncüdür. Bozcaada'da dijitalleşme konusunda özellikle turizm ulaşımı, yat turizmi, turizm envanteri ve turizm veri tabanının oluşturulması konusunda çalışmalar öngörülmektedir.

4.3. Onbirinci Kalkınma Planı ve Bozcaada

Onbirinci Kalkınma Planı'nda, *"Değişen tüketici eğilimleri ile teknolojik gelişmeler doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, sezon süresinin uzatılması, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve daha fazla harcama eğilimi olan ziyaretçinin ülkemize çekilmesi ile konaklama süresi ve konaklama dışı harcamaların artırılması, her bir destinasyon özelinde ve odaklı anlayış çerçevesinde sektörde dönüşümün gerçekleştirilmesi ve koruma-kullanma dengesi gözetilerek ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlanması"* hedeflenmektedir.¹²³

Bozcaada'da tüm tarafların yukarıda bahsi geçen hedefe ulaşmak konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Ayrıca planda *"Nitelikli personel istihdamını kolaylaştırmak ve personelin barınma ihtiyacının daha konforlu ortamlarda karşılanması için tesislere personel lojman alanı tahsis edilecektir."* denilmektedir. Ada için turizmin yoğun olduğu dönemlerde turizm sektöründe çalışanlara lojman tahsis edilememesi ve Geyikli'den sürekli bir gidiş-geliş yaşanması ada trafiğini olumsuz etkilemektedir. Yine planda yer alan *"Reno-vasyon yoluyla tesislerdeki fiziki şartların iyileştirilmesine yönelik hukuki düzenlemeler yapılacak ve uygulamaya konulacaktır."* hükmü ¹²³ Ada'da mevcut tarihi değerlerin günümüze kazandırılması açısından önemlidir.

4.4. Çanakkale Destinasyonu Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması

Çanakkale ili destinasyon çalışmalarında Bozcaada, *"Adalar Destinasyonu"* olarak yer almıştır. Bu kapsamda belirlenen hedefler, stratejiler, planlanan eylemler, sorumlular ve ilgili kuruluşlar aşağıda sunulmuştur.¹³³

Tablo 26. Adalar Destinasyonu Eylem Planı¹³³

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
1 Adalar bölgesindeki turizm sektörünün ekonomik ve sosyal yönden katkısının artırılması	Gökçeada'nın turizm yatırımları için çekim merkezi olması	Turizme yönelik teşviklerin sağlanması ve artırılması	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kaymakamlık, Belediye, Turizm İşletmeleri, Üniversite, GMKA
		Özel sektörün özendirilmesi			
		Bölgedeki turizm alanlarının turizm türlerine göre belirlenmesi			
	Adalardaki arkeolojik ve tarihi alanların iyileştirilmesi	Kentsel üst yapının geliştirilmesi	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdare, Belediyeler	Üniversite, GMKA
		Arkeolojik ve tarihi bölgesinin eksiklerinin tespitinin yapılması için İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü koordinatörlüğünde bir ekip kurulması			
		Gökçeada höyüklerinin turizme kazandırılması için çalışılması			
Adalar bölgesinin iç ve dış pazarlara açılması		Bozcaada değişimlerinin restore edilerek turizm kazandırılması	Kısa vade	Belediyeler, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Turizm İşletmeleri	Üniversite, İlgili STK'lar
		Tanıtım faaliyetlerinin artırılması			
		Bozcaada ve Gökçeada belediyelerinin öncülüğünde tanıtım ajanslarıyla anlaşma yapılması			
		Adalardaki Rum kültürünü kullanarak Yunan adalarıyla ve Yunanistan ile turizm iş birliğinin geliştirilmesi			

Tablo 26 (devamı). Adalar Destinasyonu Eylem Planı

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
2 Adalar bölgesindeki turizm arzının niteliksel ve nicelik olarak iyileştirilmesi	Üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrencilerin bölgedeki faaliyet gösteren turizm işletmelerine kazandırılması için çalışma şartlarının iyileştirilmesi	Gökçeada'da nitelikli personel istihdamı için Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Gökçeada Meslek Yüksekokulu ile ikili anlaşmalar yapılması	Kısa vade	Belediyeler, Kaymakamlıklar, Üniversite, İSKUR, Turizm İşletmeleri	Halk Eğitim Merkezi
		Bozcaada'nın nitelikli personel ihtiyacı için adada turizm meslek yüksekokulu açılması ya da Ezine Meslek Yüksekokuluna bağlı turizm programının Bozcaada'da faaliyet göstermesi			
		Trafik düzenlemesinin yapılması ve park alanlarının çeşitlendirilmesi			
	Adalardaki ulaşım ve park imkânlarının iyileştirilmesi	Belediyelerin yazın artan araç trafiğine göre düzenlemeler yapması (tek yön veya araç trafiğine kapatma gibi)	Orta vade	Kaymakamlık, Belediye, İl Özel İdare, Muhtarlık	İlçe Trafik komisyonları
		Belediyelerin artan trafiğe göre geçici park alanları belirlemesi			
		Konaklama işletmelerinin yüksek standartlara ulaştırılması			
	Adalardaki konaklama işletmelerinin belirli standartlara sahip olmalarının sağlanması	Konaklama işletmelerinin belgesine göre Belediye ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından daha yoğun denetlenmesi	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediyeler, Turizm İşletmeleri	Üniversite, STK, KOSGEB, GMKA, TKDK
		Konaklama işletmelerinin daha iyi standartlara ulaşabilmesi için İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Belediyenin ilgili kuruluşlarla iş birliği yapması			
		Yiyecek-içecek işletmelerinin yüksek standartlara ulaşmalarının sağlanması			
	Adalardaki yiyecek-içecek işletmelerinin belirli standartlara sahip olmalarının sağlanması	Yiyecek-içecek işletmelerinin belgesine göre Belediye ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından daha yoğun denetlenmesi	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediyeler, Turizm İşletmeleri	Üniversite, STK, KOSGEB, GMKA, TKDK
		Yiyecek-içecek işletmelerinin daha iyi standartlara ulaşabilmesi için İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Belediyenin ilgili kuruluşlarla iş birliği yapması			

Tablo 26 (devamı). Adalar Destinasyonu Eylem Planı

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
2	Adalar bölgesindeki turizm arzının niteliksel ve nicelik olarak iyileştirilmesi	Bozcaada'da turizm meslek yüksekokulu açılması	Kısa vade	YÖK, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Üniversite, Halk Eğitim Merkezi TKDK, KOSGEB, GMKA
		Gökçeada'da faaliyet gösteren üniversite birimlerinde akademik kadronun mesleki ve sektör tecrübesi olan öğretim elemanları ile güçlendirilmesi ve adalar turizmde etkin rol oynaması			
		Adalardaki Halk Eğitim Merkezlerinin üniversiteyle iş birliği içinde mesleki beceri eğitimleri vermesi			
		Adalarda GESTAŞ'ın daha etkin kullanılması			
3	Adalar bölgesine yönelik turistik talebin artırılması	Bozcaada-Gökçeada arası tarifeli seferlerin başlaması	Orta vade	Kaymakamlıklar, İl Özel İdare, GESTAŞ, DHMİ,	Belediyeler, Özel Sektör,
		Gökçeada'daki havaalanının etkin kullanımı			
		Bozcaada için sezonda deniz yüzeyine inen uçakların kullamlarak hızlı ulaşım fırsatı sağlanması			
		Adalardan sezonda Yunan adalarına deniz seferlerin konulması			
		Tanıtım faaliyetlerinin artırılması	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Belediyeler, Kaymakamlıklar, GMKA, Üniversite, ÇATOD, TÜRSAB, ÇARO, Turizm Örgütleri Turizm İşletmeleri
		Komşu destinasyonların basın yayın organlarında ve fuarlarında yer alınması			
		Rekabet değerlendirmesinin yapılması			
		Yunan adaları, Troya, Kaz Dağları ve Edremit destinasyonları ile iş birliğine gidilmesi			
		Saha çalışması, anketler ve görüşmeler yapılması	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediyeler, GMKA	ÇATTAŞ, Üniversite, ÇATOD, TÜRSAB, ÇARO
		Sorumlu kuruluş ve ilgili kuruluşların düzenli olarak müşterilerle ve yerel halkla irtibat içinde olması			

Tablo 26 (devamı). Adalar Destinasyonu Eylem Planı

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
4 Adalar bölgesinde turizmden elde edilen gelirin artırılması ve sezonun uzatılması	Adalarda özel ilgi turizmine ve alternatif turizme yönelik turizm faaliyetlerinin artırılması	Özel ilgi ve alternatif turizm çeşitlerinin belirlenmesi	Orta vade	İl Kültür ve turizm Müdürlüğü, Belediyeler	Üniversite, Kaymakamlıklar, Belediyeler, TÜRSAB, ÇARO ve ÇATOD
		Bozcaada'da bağ yollarının yürüyüş için aktif hale getirilmesi			
		Gökçeada'da liman, merkez, kaleköy ve Zeytinli köy arasında yürüyüş güzergahının oluşturulması ve tanıtılması			
		Kültür turizmi, agro-turizm, spor turizmi, gastro-turizmin geliştirilmesi			
	Adalara gelen ziyaretçilere sunulan hediyeelik eşyaların kalitesinin artırılması	Hediyeelik eşyaların kalitesinin denetlenmesi	Kısa vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediyeler,	STK, Turizm İşletmeleri, ÇTSO Destek veren kurum - kuruluşlar
		Yerel üreticilerin desteklenmesi ve denetlenmesi			
		Turizm işletmelerinin yerel ürünlerin satışı konusunda üreticilere kolaylık sağlaması			
	Adalara özgü coğrafi işaretli ürünlerin turistik ürün olarak değerlendirilmesi	Yöreye özgü ürünlerin belirlenmesi	Kısa vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediye	STK'lar, Turizm İşletmeleri, Destek veren kurum - kuruluşlar
		Her iki adanın üzüm ve şaraplarının kullanımının yaygınlaştırılması			
	Adalarda yatırımların kademei olarak programlanması	Yatırım programının hazırlanması	Orta vade	Belediyeler	Turizm İşletmeleri, İl özel İdaresi, Yatırımcı kurum kuruluşlar
		Belediyelerin imar planlarını hazırlamaları ve bunun içinde nelerle nasıl bir gelişim olacağının belirlenmesi (turizm alanları gibi)			
	Adalarda turizmden gelir elde eden üreticilerin güçlendirilmesi	Geleneksel üretim yapanların desteklenmesi	Kısa vade	Kaymakamlıklar, Belediyeler, Turizm İşletmeleri	TKDK, GMKA, STK'lar
		Turizm işletmelerinin yerel ürünlerin satışı konusunda üreticilere kolaylık sağlaması			

Tablo 26 (devamı). Adalar Destinasyonu Eylem Planı

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
5 Adalar bölgesinin turizm imajının oluşturulması	Gökçeada'nın organik tarım adası olarak değerlendirilmesi	İmaj için organik ada vurgusunun ön plana çıkarılması ve organik ürünlerin imaj ve tanıtım çalışmalarında kullanılması	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediye	Üniversite, STK, Turizm İşletmeleri, ÇTSO Destek veren kurum - kuruluşlar
		Sakin şehir (Cittaslow) olan ilk ada olmasının ada tanıtımlarında kullanılması			
	Adalarda sosyal medya içerik üreticilerinin bölge hakkında içerik üretmelerinin sağlanması	Şarap ve Gurme sosyal medya fenomenlerinin bölgeye getirilerek içerik üretmeleri için desteklenmeleri	Kısa vade	Belediyeler, Kaymakamlık İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,	GMKA, Turizm İşletmeleri, TURSAB, ÇARO, ÇATOD
		Sosyal medya fenomenleri ile anlaşmalar yapılarak sosyal medyanın daha etkin kullanılması			
		Adalarda basında yer almasını sağlayacak özel etkinlikler yapılması			
		Tur operatörü ve seyahat acentalarının adalara çağrılarak adalarda famtrip etkinliklerinin yapılması			
	Adalarda sosyal medya içerik üreticilerinin bölge hakkında içerik üretmelerinin sağlanması	Bölgede film çeken ünlülerle reklam anlaşmalarının yapılması	Orta vade	Belediyeler, Kaymakamlık İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,	GMKA, Turizm İşletmeleri, TURSAB, ÇARO, ÇATOD
		Eyyvah Eyyvah filmi ile tanınan Bozcaada'nın bunu daha etkin kullanması			
		Gökçeada'nın Türkiye'nin en büyük adası vurgusu ile sosyal medyada tanıtılması			
		Gökçeada'nın rüzgâr sörfüne uygunluğundan dolayı sosyal medyada buna yönelik içeriklerin ön plana çıkarılması			

Tablo 26 (devamı). Adalar Destinasyonu Eylem Planı

Hedef	İlgili Strateji	Eylem	Gerçekleşmesi Öngörülen Dönem	Sorumlu Kuruluşlar	İlgili Kuruluşlar
6	Adalarda yaşayan halkta farkındalık yaratılması için çalışmalar yapılması	Gökçeada'da adalılık ortak kültür bilincinin yerel halkta oluşturulmasına yönelik faaliyetlerin yapılması	Orta vade	Belediyeler, Kaymakamlıklar, Üniversite, İlçe Mili Eğitim Müdürlüğü	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlgili STK'lar
		Bölge halkının geri dönüşüm ve benzeri konularda farkındalığının ve çevre bilincinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması			
	Adalara turist gönderme potansiyeli olan pazarlardaki yerli ve yabancı turizm fuarlarına katılım sağlanması	Ulusal ve uluslararası fuarların belirlenerek, her yıl etkinliklerin takviminin çıkarılması ve uygun görülen etkinliklere düzenli olarak katılımın sağlanması	Orta vade	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Belediyeler, GMKA	Turizm İşletmeleri, STK'lar, BOZTİD
7	Adalarda üretilen ürünlerden yapılan şarapların tanıtımının yapılarak marka bilinirliğinin artırılması	Ulusal ve uluslararası şarap etkinliklerinin belirlenmesi ve katılımın sağlanması, adalarda bu tür etkinliklerin yapılması	Orta vade	Belediyeler	Belediyeler, Kaymakamlıklar, Turizm İşletmeleri
		Adalardaki altyapı ve yapıların iyileştirilmesi için gerekli adımların atılması	Orta vade	Belediye, Özel Kaymakamlık	İller Bankası,
	Adalar bölgesinde turizm sektörünün yaşam ve mekan kalitesini artırılması	Sosyal imkanlardaki eksikliklerin belirlenerek bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda sinema, tiyatro, festival ve eğlence mekanları vb. yerlerin açılmasının tesvik edilmesi	Orta vade	Belediye, Kaymakamlık,	İl özel İdaresi, Özel Sektör

4.5. Balıkesir ve Çanakkale İlleri 1/100000 Çevre Düzeni Planı ve Balıkesir ve Çanakkale İlleri 1/50.000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planları ve Bozcaada

Marmara Bölgesi'nde yer alan, TR-22 Düzey-II Bölgesi sınırları içerisinde kalan 646 km kıyı uzunluğuna sahip Balıkesir ili 710 km kıyı uzunluğuna sahip Çanakkale ili kıyıları olmak üzere toplam 1356 km kıyı uzunluğuna sahip 1 /100000 Bütünleşik Kıyı Planı yayımlanmıştır.¹³⁴ Planla ilgili ÇED raporları tamamlanmıştır. 1/50.000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Plan ¹³⁵ hükümlerinin Bozcaada ile ilgili olan bazı kısımları için hukuki sürecin devam ettiği öğrenilmiştir. Aşağıda sözkonusu plandan bir kesit aşağıda sunulmaktadır.

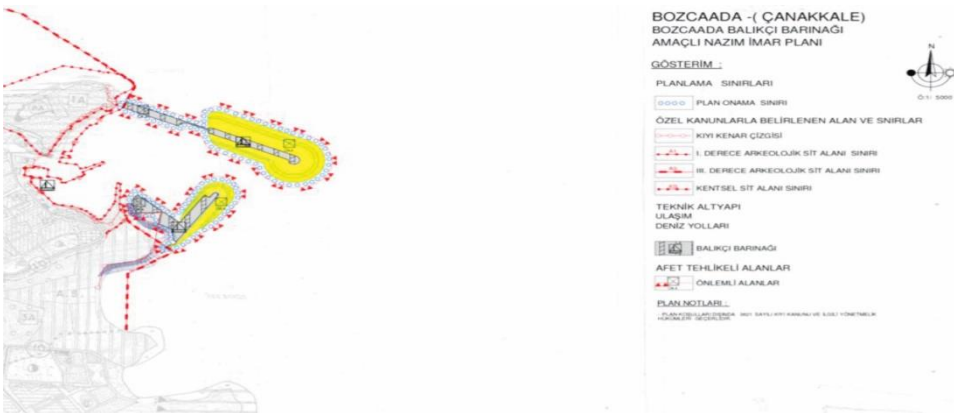
Planda Bozcaada'nın bölgenin önemli çekim noktalarından biri olduğu ifade edilmektedir. Merkezinde bulunan geleneksel Rum ve Osmanlı mahalleleri ve sahip olduğu doğal plajlar ile yaz sezonunda turist akınına uğradığı, yaz aylarında feribot seferlerinin artırıldığı ancak yine de yetersiz kaldığı, şarap üretimi, balıkçılık, turizmin başlıca iktisadi etkinlikler olduğu hususlarına da plan içerisinde yer verilmiştir. Bozcaada'nın özellikle Batı Anadolu ve İstanbul ile önemli bir turizm merkezi olarak iletişim ve etkileşim halinde bulunduğu ifade edilmektedir.

rının yapısal basen formu tamamlanacağı, halen iskeleye yanaşan feribotların kapasitelerinin 1350 DWT'nin altında olduğu, iskeleye 1350 DWT'nin üzerinde deniz aracının yanaşmayacağı belirtilmektedir.¹³⁷

Şekil 3. Proje Sahasının İlave Mendirek ve Kıyı Yapıları Genel Görünümü ¹³⁷

1/5000 Ölçekli Balıkçı Barınağı Nazım İmar Planı hazırlanmış, Bozcaada (Çanakkale) Balıkçı Barınağı Amaçlı Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu'nda planlama alanının yaklaşık 4 ha (39.463 m²) olduğu, planlama alanı deniz içinde olduğundan alanın tamamının devletin hüküm ve tasarrufu altındaki alanlar olduğu, barınağın arka alanlarında kent merkezi içinde kamuya ait alanlar ile özel mülkiyete konu alanların olduğu belirtilmiştir.¹³⁸

Şekil 4. 1/5000 Ölçekli Balıkçı Barınağı Nazım İmar Planı¹³⁸

2022 Yılı Yatırım Programı'nda, Bozcaada Limanı Yat Yanaşma Rıhtımı İnşaatı olarak anılan ve 2014-2024 yılları arasında gerçekleştirilmesi öngörülen 30.500.000.- TL bütçeli projede mendirek (365 m), rıhtım (340 m) yapılması için 1.000.- TL iz ödenek konulduğu görülmektedir.¹³⁹

4.6. Çanakkale Doğa Turizmi Master Planı

Planda Çanakkale'nin doğa turizmi açısından önemli bir bölge olduğundan hareketle, doğa turizmi yatırım projeleri uygulanması için teşviklerin sağlanarak doğa turizmine yönelik yatırımların artırılması, sürdürülebilir doğa turizmi ürünlerinin, turistik kalkınma sürecinde zarar görmek yerine, faydalı olan yerel çevre, toplum ve yöre kültürüyle uyum içinde işlenmesi, belirlenen ve potansiyele sahip ilçelerde yerel kalkınmada turizmin öne çıkarılması, bölgede doğa sporu kulüplerinin dönemler halinde kamp yapabilecekleri tesisler ve alanların yapılması gibi turizmin gelişimine yönelik stratejiler belirlenmiştir. Turizmde pazarlama stratejisi olarak; milletlerarası, ülke geneli, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ülke çapında tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktaları bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması, toplumun farklı kesimlerine uygun fiyatta, kaliteli turistik ürün alternatiflerinin sunulması, faydalandırmada yüksek ekonomik güç sahibi olmanın gerekmemesi, koruma ilkeleri ve ziyaretçi yönetim kriterlerinin yaygınlaştırılması, bunun yanında, müşteri beklentilerine de dayalı sürdürülebilir ziyaretçi yönetiminin sağlanması öngörülmüştür.¹⁴⁰

Planda kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü (Trekking), yayla ve festival turizmi, av turizmi, sualtı dalış turizmi, bisiklet turizmi, botanik turizmi, tarım ve çiftlik (Agro) turizmi, kamp karavan turizmi, spor turizmi gibi turizm türlerinin rahatlıkla yapılabileceğinden bahsedilmiştir.¹⁴⁰ Değer/Aktivite analizi yapılmış ve Bozcaada için, denizel değerler, peyzaj güzelliği/fotosafari, pansiyonculuk, kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, bakir küçük koylar, tarihi eserler, sit alanı, peyzaj değeri yüksek yerler, fotoğrafik yerler ön plana çıkarılmıştır.

4.7. Türkiye Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı

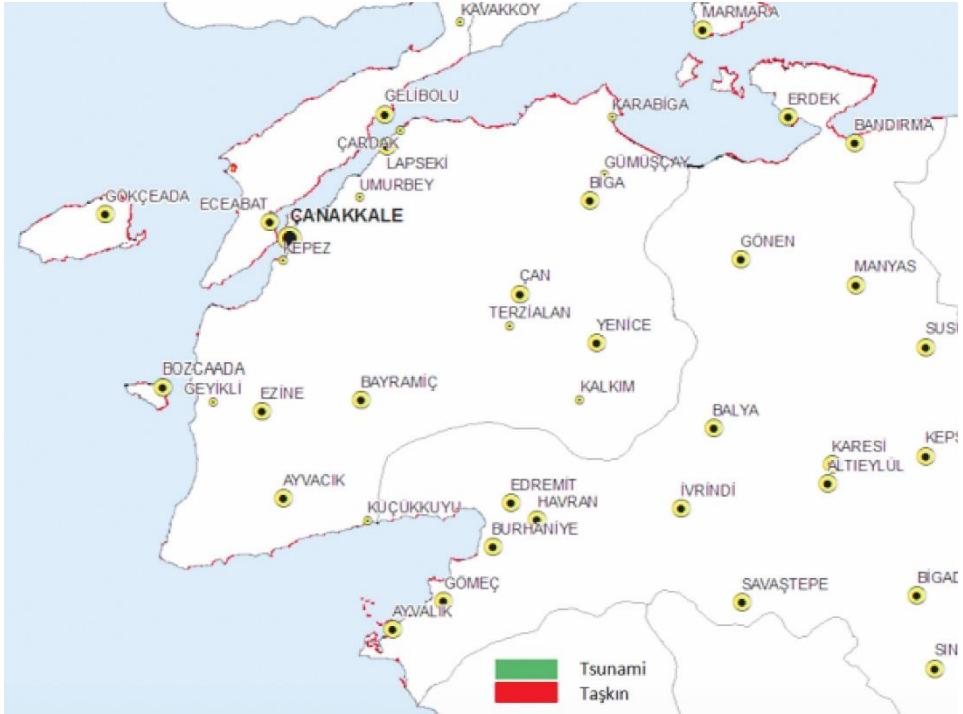
Türkiye'nin iklim değişikliğiyle küresel mücadele kapsamında temel amacı, insanlığın ortak kaygısı olan iklim değişikliğini önlemeye yönelik uluslararası taraflarla iş birliği içerisinde, tarafsız ve bilimsel bulgular ışığında ortak akılla belirlenmiş küresel çabalara, sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun olarak, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibi ve Türkiye'nin özel şartları çerçevesinde katılmaktır.¹⁴¹ Türkiye bu kapsamda;

- BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesine uygun olarak ve özel koşulları çerçevesinde; iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları ile önlemlerini, ulusal kalkınma planlarına dahil etmek,
- Sera gazı emisyonlarının azaltılması gayesiyle geliştirilen küresel politikalar ve önlemlere kendi imkanları ölçüsünde, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sekteye uğratmadan, sera gazı emisyon artış hızını sınırlayarak katkıda bulunmak,
- Küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltma ve bu etkilere uyum sağlama doğrultusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak; bu çabalarda elde edeceği tecrübe ve kazanımlarını bölge ülkeleri ile paylaşmak, azaltım ve uyuma yönelik ikili ve çok taraflı ortak araştırma projeleri geliştirmek,
- Azaltım, uyum, teknoloji transferi ve finansman ana başlıklarındaki küresel stratejik amaçların, tarafların sorumlulukları göz önünde bulundurulması sureti ile tasarlanması ve yürütülmesine uyum sağlamak ve uluslararası faaliyetlerde etkin rol oynamak,
- Azaltım ve uyum faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak,
- Mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretime yönelik araştırma-geliştirme ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekanizmalarını oluşturmak,
- İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetleri etkin ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleri ile geliştirmek olarak belirlenmiştir.¹⁴¹

Bozcaada'nın, ada olması nedeniyle iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalma düzeyi oldukça yüksektir. Bozcaada iklim değişikliğiyle mücadele anlamında karbon emisyonlarını azaltmak bağlamında yenilenebilir enerji kullanımı açısından avantajlı durumdadır. Bozcaada'nın kuzeyinde bulunan rüzgâr enerji santralleri, adanın elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamaktadır. Bunun ötesinde konutlarda ve turistik işletmelerde genel olarak sıcak su kullanımı için güneş enerjisi kullanılmaktadır. Ancak denizel

biyoçeşitliliğin azalması, deniz zemini habitatın zarar görmesi karbon tutulumunu azaltacaktır. Bu konuda sivil, özel, kamu kurum kuruluşların ortak bir eylem planı dâhilinde hareket etmelerinde yarar vardır.

Çanakkale, 'Kıyı Kırılmalılık Endeksi'ne göre ülkemizde ikinci sıradadır.¹⁴² Bozcaada da, deniz seviyesi yükselmesi, tsunami, taşkın ve su baskını potansiyeli, fırtına kabarması, akarsu havzaları vb. iklimsel olaylara karşı duyarlı olup deniz tsunami tehlikesi ile iklimsel olaylar sonucu deniz seviyesi yükselmesi ve taşkın tehlikesine karşı duyarlı olan bölgeler aşağıdaki harita üzerinde gösterilmiştir.¹⁴³ Özellikle adanın doğu kısımlarında taşkın tehlikesi daha fazladır. Doğal afet vb. durumlar için risk ve kriz planlamasının yapılması gereklidir. İklim değişikliğinin olumsuz etkileri öncelikle anakara ile ulaşım da aksaklıklarla kendisini hissettirmektedir. Bozcaada Belediyesi dördü Alaybey, ikisi Cumhuriyet Mahallesi'nde olmak üzere altı mekânı afet sonrasında toplanmaya uygun güvenli alan, 'Afet ve Acil Durum Toplanma Alanı' olarak belirlemiştir. Adanın iklim değişikliği nedeniyle doğal afetlerden etkilenme riski de yüksek olduğundan, afet ve kriz yönetimi çalışma gruplarında turizm sektör paydaşlarının çözüm sürecine dâhil olması, gerekli eğitim ve takip sistematığının kurulması elzemdir.

Harita 27. Çanakkale Tsunami Taşkın Haritası ¹⁴³

Marmara Bölgesi iklim değişikliği projeksiyonlarında (2016-2099), ortalama sıcaklıkların yaz aylarında daha fazla olmak üzere 2-3°C artması beklenmektedir. Projeksiyon dönemi boyunca yağış miktarında düzenli bir artış ve azalış eğilimi olmasa da yağış rejiminin düzensizliği dikkat çekicidir. Bu nedenle bölgede yağışların daha yoğun ve kısa aralıklarda gerçekleşmesi beklenmektedir. Artan sıcaklıklar; fırtına, dolu ve hortum gibi aşırı hava olaylarının sayısında ve şiddetinde artışa yol açabilecektir.¹⁴³

Yukarıda bahse konu planın Bozcaada için bir diğer önemli konu başlığı atık yönetimi olup bu konuda devam eden çalışmaların bir an önce tamamlanması, sürdürülebilir turizm için atık yönetiminde bilinçlendirme çalışmalarının yaygınlaştırılması ve atıkların bertarafı konusunda sürekli iyileştirme çalışmalarının yapılmasında yarar görülmektedir.

Tarım sektörünün bahse konu eylem planında özellikle tarımsal sulama konusunda ve tarımda kimyasal kullanımında dikkatli olunması önem arz etmektedir. Ayrıca söz konusu eylem planı kapsamında özellikle tarım ve turizm sektörü açısından biyoçeşitliliğin korunması için koruma alanlarının yönetimine ve denetimine özel önem verilmesi gündeme gelmektedir. Ulusal AB Çevre Entegre Uyum Stratejisi temel ilkeleri (2016-2023) kapsamında kirliliği önleyici tedbirlerin alınması, doğal hayatın ve biyoçeşitliliğin korunması gerekmektedir.¹⁴⁴

4.8. Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2019-2023 Stratejik Planı'nda¹⁴⁵ Bitkisel Üretim faaliyet alanında "Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskan Projesi" yer almaktadır. Proje ile Gökçeada ve Bozcaada ilçelerinde mevcut doğal kaynakların en iyi şekilde değerlendirilerek tarımsal üretimin artırılması, adalarda iskân edilmiş ve iskân edilecek çiftçi ailelerinin gelir düzeylerinin yükseltilerek faal ve yerleşik bir nüfusun oluşturulması amaçlanmıştır.

Gökçeada-Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi 1993 yılından, projenin tarımsal bölümü ise 2001 yılından beri uygulanmaktadır. Projenin yapılmasına dayanak oluşturan hedeflere ulaşıncaya kadar projenin devam etmesi öngörülmüştür. Projenin 2020 yılı bütçesi 1.000.000.- TL olup 2021 yılı bütçesi de 1.000.000.- TL'dir.¹⁴⁶

Proje kapsamında, organik zeytin ve zeytinyağı üretiminin geliştirilmesi, organik arıcılık ve bal üretiminin geliştirilmesi, organik bağcılığın geliştirilmesi, organik meyve ve sebze üretiminin geliştirilmesi, büyükbaş ve küçük-

baş hayvan yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, balıkçılık ve su ürünlerini geliştirilmesi, tıbbi ve aromatik bitkilerin yaygınlaştırılması, üretici ve tüketicilere yönelik eğitim-yayım faaliyetleri yürütülmektedir.¹⁴⁶

4.9. Gökçeada ve Bozcaada Tarım Master Planı için Pilot Stratejik Çevresel Değerlendirme Projesi

Proje ile kırsal kalkınmayı sağlamaya, Gökçeada ve Bozcaada için tarımsal verimliliği ve geliri artırmaya yönelik stratejilerinin tanımlanması hedeflenmiştir. Projeye, tarımsal kaynakların belirlenmesi (toprak, su, ekoloji, işgücü, teknik bilgi seviyesi), kısıtların ortaya konulması (üretim tekniği, örgütlenme, yatırım gereksinimi, işgücü, pazarlama problemleri vb), tarımsal kaynak ve potansiyelin değerlendirilerek tarımda verimliliğin ve çiftçi gelirlerinin artırılması, ürün arzında sürekliliğin sağlanması, tarım ve çevre, sanayi, turizm ve diğer sektörler arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve doğal kaynakların ve çevrenin korunması amaçlanmaktadır.¹⁴⁷

Bozcaada için adadaki karakteristik ürünlerde verimlilik ve kalitenin artırılarak, tarımsal gelirin iyileştirilmesi ve tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiş, hayvansal üretimde bakım ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi, uygun teknikle kontrollü üretim yapılması, arıcılık faaliyetlerinin geliştirilmesi, organik bal üretiminin yaygınlaştırılması, bilinçli girdi kullanımı ve üretim maliyetinin düşürülmesi, mevcut bağ alanlarının amaç dışı kullanımının engellenmesi ile ilgili tedbirlerin alınması, bağcılığın geliştirilmesi, zeytinciliğin geliştirilmesi, tarıma elverişli kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi, adanın genelinin sit alanı olması nedeniyle tarım arazisi niteliği taşıyan alanların yeniden gözden geçirilmesi, iyi tarım uygulamalarının artırılması, yeni teknolojilerin üreticiye etkin olarak aktarılması, toprak özelliklerine uygun ürün seçimi, su ürünleri üretiminin geliştirilmesi, ihracata yönelik üretiminin teşvik edilmesi, su ürünleri stoklarının korunması ve üretiminin artırılmasına yönelik tedbirlerin alınması, markalaşma ve pazarlama olanaklarının iyileştirilmesi, ürünlerin muhafazası ve pazara nakledilmesinde depolama ve benzeri tesislerin yapılması, istatistiki verilerin güncellenmesi ve geliştirilmesi, arazilerin kullanım yeteneklerine göre değerlendirilmesi, doğal kaynakların bilinçli kullanımı, ekolojik dengenin korunması, tarımsal atık arıtma sistemlerinin teşvik edilmesi ve etkin kullanımının sağlanması önerilmiştir.¹⁴⁷

Bozcaada'da, örgütlenme sorunlarının giderilmesi ve tarımsal kooperatifçiliğin geliştirilmesi stratejisi geliştirilmiş, mevcut kooperatif ve birliklerin

kurumsallaştırılması, kooperatif pazarlama kanallarının zenginleştirilmesi, su ürünleri kooperatiflerinin yaygınlaştırılması önerilmiştir.

Bozcaada'da organik tarımın yaygınlaştırılması stratejisi benimsenmiş, organik tarımın geliştirilmesi, organik ürünlerde markalaşmasının sağlanması, organik ürünlerin pazarlanma olanaklarının geliştirilmesi, organik ürünlerin pazarlama olanaklarının artırılması için Ada'da "Organik Pazar" kavramının yerleştirilmesi, "Ekolojik Ada Bozcaada" imajı oluşturularak turizm sektörünün gelişmesinde öncü olunması (Agroturizm) önerilmiştir. Proje kapsamında gıda güvenliğinin sağlanmasına dair strateji vurgulanmış, kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi, kontrol ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesine yer verilmiştir.¹⁴⁷

2020 yılında Gökçeada-Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskan Projesi kapsamında Eceabat Ziraat Odası'nın girişimleriyle Organik Bitkisel Üretim (zeytin/zeytinyağı, meyvecilik, bağ tıbbi ve aromatik bitkiler, tarla ve yem bitkileri vb.), Organik Arıcılık (bal üretimi) ve Organik Hayvansal Üretim (büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği) konularında kontrol ve sertifikasyon hizmet alımı ihalesi yapılarak sertifikasyon ve kontrol çalışmalarına başlanmıştır.

4.10. Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölge Gelişme Planında Bozcaada

Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölge Gelişme Planı'nda, Bozcaada'nın kıyı turizminin yanı sıra alternatif turizm potansiyeli, üzüm bağları ve kekik tarlaları ile eko-turizmin geliştirilebilmesi için zengin bir ekosisteme sahip olduğu, son yıllarda popüler hale gelen ve otantik binalarda kaliteli hizmet sunmayı amaçlayan butik oteller ile hizmet verildiği ve turizm beldelerinin betonlaşmasının önüne geçildiği, Türk ve Rum kültürünün birlikteliğiyle oluşan zengin mutfak, dünyaya sunulabilecek özgün bir gastronomik değeri bulunduğu, düzenlenen Meryem Ana ayinlerinin inanç turizmi kapsamında çok sayıda turist çeken etkinlikler olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Bozcaada'da hastanenin bulunmamasının, sağlık hizmetlerine erişimi güçleştirdiği vurgulanmıştır.¹⁴⁸

Planda, "Adalarda öncelikli olarak altyapının güçlendirilerek ihtiyaca cevap verecek hale getirilmesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Adaların sahip olduğu turist potansiyeli doğrultusunda nitelikli turizm tesislerinin artırılması ve mevcut turizm işletmelerinin kurumsal kapasitelerinin geliştiril-

mesi önem arz etmektedir. Bozcaada ve Gökçeada'nın Yunan adaları ile bağlantı imkânına sahip olması, adalardaki turist profilinin çeşitlenmesine ve adaların rekabet edebilirliğinin uluslararası tanıtımla artmasına katkı sağlayacaktır. Adalarda üretilen ürünlerin katma değeri yüksek ürünler haline getirilmesi için markalaşma ve butik üretim konusunda farkındalık artırılmalıdır." ifadeleri mevcuttur.¹⁴⁸

Ajans tarafından Gökçeada ilçesi baz alınarak çalışılmış Agroturizm Tesisi Ön Fizibilite Raporu,¹⁴⁹ Bayramiç ilçesi merkezli hazırlanmış Ekoturizm Sektörü Ön Fizibilite Raporu¹⁵⁰ mevcut olup, Bozcaada baz alınarak yapılmış yeni bir çalışma bulunmamakla beraber bahse konu raporlar agro turizm için yüksek bir potansiyele sahip ada için yol gösterici olabilir.

4.11. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çanakkale Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Çanakkale İli Deniz Çöpleri Eylem Planı DÇEP (2020-2025)

Planda, plan kapsamında bulunan deniz alanlarında, kara kökenli, denizcilik, balıkçılık ve turizm faaliyetlerinden kaynaklanan deniz çöplerinin, kıyı şeridinden, deniz suyundan ve tabanından temizlenerek azaltılması ve yenilerinin oluşumunun engellenmesine dair eylemler yer almaktadır.¹⁵¹

Bozcaada'da düzenli depolama tesisinin olmadığı, Bozcaada Belediyesi'nin TROAS Bölgesi Belediyeleri Katı Atık Yönetim Birliği üyesi olduğu, birliğin depolama tesisinin yapım aşamasında olduğu ayrıca ilçenin denize akan yağmur sularına katı atıkların denize akışının engellenmesi, sahil şeridinde yer alan çöp toplama ünitelerinin meteorolojik koşullar dikkate alınarak dizayn edilmesi, yaz aylarında sahil şeridi ve kamp alanlarında çöp toplama ve temizlik işlemlerinin sıklaştırılması, şehir merkezinde, sahil şeridinde bulunan konaklama tesislerinde, rekreasyon alanlarında ve ticari işletmelerde ambalaj atığı yönetim sisteminin kurulması, vahşi depolama alanının rehabilite edilmesi, harfiyat ve inşaat yıkıntı atıkları yönetim sisteminin kurularak harfiyat toprağı ve yıkıntı atıklarının nehirlerle ve denizlere atılmasının önlenmesi, atıksu arıtma tesisi olmayan 84 kişinin üzerindeki işletmelerin atıksu arıtma tesislerini yapması, bölgedeki tüm turizm konaklama tesislerinin sıfır atık sistemine geçiş yaparak Atık Yönetim Planları hazırlayıp Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne sunması, turizm işletmelerinin sezon sonunda plajlarda ve denizde yapılan temizlik çalışmalarını raporlaması gerektiği belirtilmektedir.¹⁵¹

Planda, GESTAŞ tarafından iskelelerde Sıfır Atık Yönetiminin kurulması, halkın bilinçlendirme çalışmalarının gemilerde ve iskelelerde yapılması ve bu çalışmalarda görsel materyaller kullanması, Gemi/İskele Atık Yönetim Planlarının Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne sunulması, iskelede yılda en az bir kez deniz çöpu taramalarının yapılması gerektiğı ifade edilmiştir. ¹⁵¹

Bozcaada Balıkçı Barınağı'nca, kaybolan ağların bildirilmesi, barınak yöneticileri tarafından balıkçıların faaliyetleri sırasında denizde gördükleri çöpleri toplaması ve bunları karaya getirerek bertarafının sağlanması için tekne sahiplerini tevsik edici uygulamaların yapılması, yılda en az 3 kez barınaklarda çöp toplama faaliyetlerinin ve deniz çöpleri dip tarama faaliyetinin yapılması planlanmıştır. ¹⁵¹

Bozcaada Kaymakamlığı, Bozcaada Belediyesi, turizm işletme sahipleri ve İl Özel İdaresi tarafından plajlarda, Sıfır Atık Yönetim sisteminin kurularak çöp toplama ekipmanlarının sıfır atık sistemine uygun olarak konulması, plaj temizliklerinin sezon içerisinde düzenli periyotlarda yapılması, plajlara vatandaşın göreceğı uygun noktalara uyarı levhalarının konulması, halka sıfır atık mavi konusunda farkındalık yaratacak etkinliklerin yapılması, sigara izmaritlerinin plajlardan toplanılması eylemleri de planda yer almaktadır. ¹⁵¹

Tüm bu üst ölçekli strateji ve planlar dikkate alındığında Bozcaada'da turizm endüstrisi ile ilgili öncelikler aşağıdaki tabloda verilmektedir:

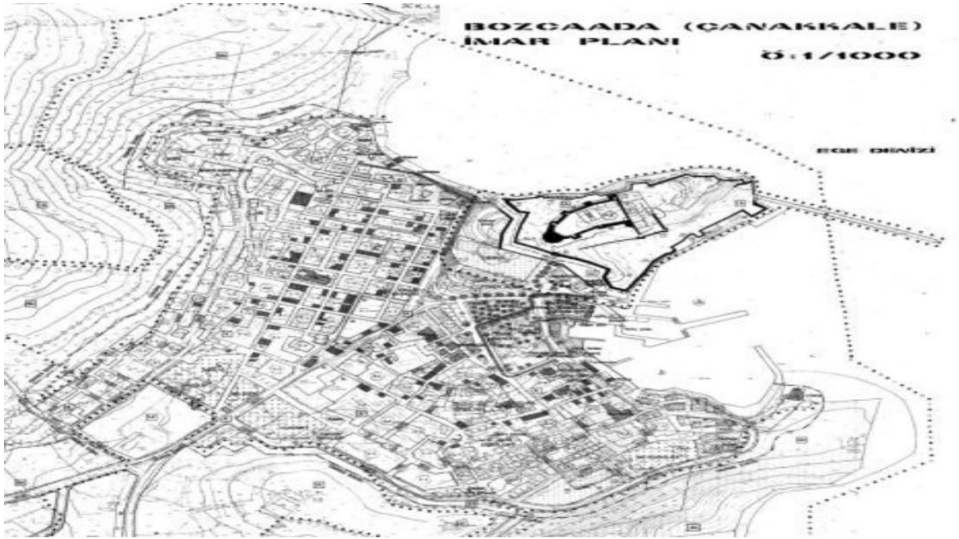
Tablo 27. Üst Öçekli Strateji ve Planlarda Bozcaada Turizm Endüstrisi ile İlgili Öncelikler

Türkiye Turizm Stratejisi 2023	Türkiye 3. Turizm Şurası	11. Kalkınma Planı	Çanakale Destinasyonu Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması	Bahkesir Çanakale Bütünleşik Kıyı Alanları Planı	Türkiye Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı	Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı	Gökçeada ve Bozcaada Tarım Master Planı İçin Pilot SÇD Projesi	Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölge Gelişme Planı
Doğal kaynakların ekolojik ve ekonomik verimlilik ilkesine bağlı olarak sürdürülebilirlik ilkelere çerçevesinde korunması ve kullanılması	Farklı turizm türlerine ve yeni tüketici tercihlerine dayalı bir planlama anlayışına geçilmesi amacıyla Bozcaada'da arkeolojik, gastronomik, mitolojik, sportif, kültürel, tarımsal, odaklı turizm çeşitliliğinin artırılması	Değişen tüketici eğilimleri ile teknolojik gelişmeler doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi	Adalar bölgesindeki turizm arzının niteliksel ve nicelik olarak iyileştirilmesi	Bozcaada Limanı Yat Yanasma Yeri Projesi	İklim değişikliğinin olumsuz etkileri ile mücadele kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması	Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi	Bağcılığın ve zeytinciliğin geliştirilmesi	Ekoturizmin geliştirilmesi
Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları iş birliği ile agro-turizm, macera turizmi, spor turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için eylem planlarının hazırlanması	Destinasyon odaklı bir turizm alan yönetimine geçilmesi için bölgede turizm ile ilgili, bütçesi, görev tanımları belirlenen bir "Turizm Kurulu"nun oluşturulması	Nitelikli personel istihdamını kolaylaştırmak ve personelin barınma ihtiyacının daha konforlu ortamlarda karşılanması için tesislere personel lojman alanı tahsis edilmesi	Adalar bölgesine yönelik turistik talebin artırılması için tanıtım, tutundurma ve imaj çalışmalarının yapılması		Atık yönetimi	Organik üretimi teşvik etmek amacıyla üretici ve tüketicilere yönelik eğitim-yaşam faaliyetlerinin yürütülmesi	İyi tarım uygulamalarının ve organik tarımın artırılması	Nitelikli turizm tesislerinin artırılması
	"Yeşil büyüme" yaklaşımı doğrultusunda turizm işletmelerinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımının asgariye indirilmesi		Adalar bölgesinde turizmden elde edilen gelirin artırılması ve sezonun uzatılması için alternatif turizm ürünlerinin değerlendirilmesi		Biyoçeşitliliğin korunması		Tarımsal kooperatifliğin geliştirilmesi	

4.12. Bozcaada İlçesi Nazım İmar ve Uygulama Planları

Bozcaada Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17/04/1993 gün / 3129 sayılı kararı ile uygun bulunan 1/1000 ölçekli Bozcaada Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapıların korunmasına dair kurallar belirlenmiş ve korunarak kullanılması amaçlanmıştır. ⁶⁶

Bozcaada Belediye Meclis kararlarında, 1/100000 Nazım İmar Planı ve Bozcaada Koruma Amaçlı 1/5000 Nazım Plan ve Koruma Amaçlı 1/1000 Uygulama planları dikkate alınmaktadır. ⁶⁶

Şekil 5. Bozcaada 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı ⁶⁶

Bununla beraber zaman içerisinde planların revizyonu gerekmiştir. Bozcaada Belediyesi 1/100000 Nazım İmar Planı'na göre koruma amaçlı nazım imar ve koruma amaçlı uygulama plan revizyon çalışmaları devam etmektedir.

Kentsel tasarım konusunda Bozcaada için 2003 yılında yapılan çalışmadaki ¹⁵² tespitler güncelliğini korumaktadır: Bu çalışmada "Bozcaada'ya yıllar içinde yapılan göçler ve nüfus değişimi iki önemli sorunu beraberinde getirmektedir. Bunlardan birincisi Ada'nın en önemli ürünü ve gelir kaynağı olan bağcılık ve şarapçılığın duraklama evresi geçirmesi, ikincisi ise konutların el değiştirmesinin sürekli, yerleşik nüfus yerine geçici kullananların eline geçmesidir. Sonuçta anıtsal ve önemli sivil mimarlık kullanımları etkilenmekte, yerleşme dışında bağlarda ve bağlık olmayan alanlarda bağevi adı altında doğal

sit alanlarındaki yapılaşma ada ekonomisini ve peyzajını olumsuz etkilemektedir. "İfadelerine yer verilmektedir.¹⁵² Yaklaşık yirmi yıldır devam eden bu sorunların daha da büyümemesi, sürdürülebilir bir kent olgusu için gereken önlemler alınmalıdır.

2005 yılında Doğal Hayatı Koruma Vakfı tarafından yapılan Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları çalışmasında Bozcaada 'Batı Burnu' 122 adet 'Önemli Bitki Alanı'ndan (ÖBA) biri olarak belirlenmiştir.¹⁵³ Bu kireçtaşı platosunda bulunan alan, iklimi, toprak yapısı, bitki örtüsü, tehdit altında olması vb. nedenlerle listeye dâhil edilmiştir. Türkiye yabani bitki ve hayvan türlerinin ve bunların yaşam alanlarının muhafaza edilmesini amaçlayan 'Bern Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. Bozcaada'nın tamamı sit alanı olmakla beraber, ekolojik önemi haiz, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynak değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlı pek çok alana sahip adada henüz tamamlanmamış nazım imar ve uygulama plan çalışmalarında koruma kullanma dengesinin gözetilmesi ve koruma alanlarının sürdürülebilirliğine azami önem verilmesi sürdürülebilir kalkınma için zorunluluktur.

5. BOZCAADA TURİZM PLANININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTU

5.1. Bozcaada Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının İncelemesi

Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, diğer bir deyişle Küresel Amaçlar, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısıdır. Ekonomik ve sosyal yapı ile çevre etkileşiminin bütüncül bir şekilde değerlendirilerek bugünkü ve gelecekteki nesillerin kalkınmanın getirdiği fırsatlardan hakkaniyetli bir şekilde yararlanmasının sağlanması temeline dayanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalkınmayı sağlamaktır. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için; yoksullukla mücadele (1), açlıkla mücadele (2), sağlıklı yaşam (3), nitelikli eğitim (4), toplumsal cinsiyet eşitliği (5), temiz su ve sıhhi koşulların sağlanması (6), erişilebilir ve temiz enerji (7), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (8), alt yapı, sanayi ve yenilikçiliğin geliştirilmesi (9), eşitsizliklerin azaltılması (10), sürdürülebilir şehir ve yaşam alanlarının sağlanması (11), sorumlu üretim ve tüketimin uygulanması (12), iklim değişikliğinin durdurulması ve uyumun sağlanması (13), suda yaşama saygı (14), karada yaşayan canlıların korunması (15), barış ve adaleti sağlamaya katkıda bulunmak (16) ve bütün bunların temini için ortaklıkların kurularak işbirliğinin sağlanması (17) amaçlanmaktadır. ¹⁵⁴ Özellikle 1., 8., 9., 11., 12., 15. amaçlara ulaşmak için yapılacaklar turizm sektörüyle doğrudan ilintilidir. Bu planda yapılan incelemeler ve öneriler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarından "11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" ¹⁵⁵ şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılma amacı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu küresel amaç:

- Herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması,
- Özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin geliştirilmesi,

- Toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması, cinsiyet, yaş ve engelli kişilere göre, toplu taşıma araçlarına kolay erişimi olan nüfusun oranının artırılması
- Bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi,
- Yerleşim amaçlı arazi tüketim oranının nüfus artış hızına oranının düşürülmesi,
- Düzenli ve demokratik işleyen kentsel planlama ve kent yönetimine, sivil toplumun doğrudan katılım mekanizması bulunan şehirlerin oranının artırılması,
- Kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması, kültürel ve doğal mirasın korunması ve muhafazası, korumada kişi başına yapılan toplam harcamanın takibi,
- Yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların korunması temel alınarak suyla ilgili afetleri de kapsayan afetler nedeniyle küresel gayri safi yurt içi hasılayla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması, afetin kritik altyapısının hasar görmesi ve temel hizmetlerin bozulmasına verdiği zararı kapsayan doğrudan ekonomik kayıpların küresel GSYH'ye oranının azaltılması,
- Hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması,
- Özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması,
- Ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasını güçlendirerek kentsel, kent çevresindeki ve kırsal alanlar arasındaki olumlu ekonomik, sosyal ve çevresel bağlantıların desteklenmesi, kapsamaya, kaynak etkinliğine,
- İklim değişikliğine uyuma ve afetlere karşı dayanıklılığa yönelik entegre politikaları ve planları benimseyen, uygulayan, şehirlerin ve insan yerleşimlerinin sayısının önemli ölçüde artırılması ve Afet Riskini Azaltma Çerçeve Eylem Planı 2015-2030¹⁵⁶ doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması,

- Az gelişmiş ülkelerin finansal ve teknik yardım aracılığıyla yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmelerinin desteklenmesi

alt başlıklarını içermektedir.

Bozcaada'da sürdürülebilir kalkınmanın temini için öncelikle kültürel ve doğal mirasın korunmasına odaklanılmalıdır. Bunun için sürekli ve etkili bir risk değerlendirmesi ve risklerin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi elzemdir. Bu doğrultuda, plan çalışmasında risk algısı olabildiğince yüksek tutulmuş ve Bozcaada'da can ve mal güvenliği ve bunlara dair güvencelerle ilgili, demografik (özellikle yaşlı, engelli, kadın kırılgan nüfusu etkileyebilecek), çevresel, doğal varlıklar, tarihi ve kültürel varlıklar, sürdürülebilir iş ve hizmet, ekonomik, politik, jeopolitik, stratejik, coğrafik, meteorolojik, teknolojik, ulaştırma ve finansal konularla ilgili riskler dikkate alınmıştır. İklim değişikliği ve yol açtığı, sıcaklık artışı, kuraklık, kıtlık, denizlerin ısınması, asidite, kirlilik vb., deniz seviyesinin yükselmesi, düzensiz yağışlar/kara-kıyı erozyonu, fırtına, yıldırım, doğal afetler (deprem, tsunami, sel vb.), yangın gibi tehlikeler ve acil durumlara müdahale kapasitesinin düşmesi, iletişim ve ulaşım da aksaklıklar, biyoçeşitliliğin korunamaması, tarihi ve doğal güzelliklerin zarar görmesi, alt yapı ve kamu hizmetlerin kesintiye uğraması, yapı stokunun artması, tatlı suya erişimin kesilmesi ya da azalması, sağlık hizmetlerinde aksama, salgın vb., deniz kazaları, bağcılığın terk edilmesi, geleneklerin sürdürülememesi, azınlıkların sayısının azalması, turist yoğunluğunun artması, sorumlu turist bilincinin olmaması, yöresel lezzetlerin kaybolması, sosyal dayanışmanın zarar görmesi gibi oluşabilecek zararlar değerlendirilmiştir.

Bozcaada için sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada kültürel geçmişi, doğal kaynakları, enerjiye kolay erişebilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci, entelektüel sermayesinin yüksek oluşu avantaj olarak değerlendirilmektedir.

Bozcaada'nın jeopolitik konumu nedeniyle, olası siyasi krizlere, coğrafi konumu nedeniyle iklim değişikliklerine ve deprem risklerine karşı kırılgan yapısının güçlendirilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının 16. maddesinde, 'barış' başlığıyla, barışçıl ve kapsayıcı toplumların tesisi vurgusu yapılmıştır. Turizm küresel krizlere, savaşlara karşı kırılgandır. Geçmişten bugüne farklı din ve dilden kişilerin bir arada

dostça yaşadığı, farklı kültürlerin harmanlandığı, sevincin ve üzüntünün paylaşıldığı Bozcaada'nın uluslararası diyalogla, dostlukla, barışla gelecek kuşaklara bırakılması esastır.

Bozcaada için Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerine uyum kapsamında, Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı doğrultusunda son yıllarda giderek artan erozyonların önlenmesi, mera ve ormanlık alanların, biyolojik çeşitliliğin korunmasına önem verilmesi gündeme gelmektedir. Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan Yeşil Mutabakat planı, 2030 yılına kadar Avrupa'nın karbon salınımını 1990 düzeyine göre %55 düşürmeyi, AB'yi de 2050 yılına kadar dünyanın ilk karbon-nötr kıtası noktasına taşımayı hedeflemektedir. Bozcaada Belediyesi ve Troya Çevre Derneği iş birliğiyle, Horizon 2020 kapsamında Fransa'dan Marsilya Üniversitesinin önderliğinde yürütülecek olan "VPP4ISLANDS" projesi ¹⁵⁷ kapsamında, Avrupa'daki adalar baz alınarak, karbon salınımlarının azaltılması, enerji üretimi ve tüketiminde kendi başlarına yeten coğrafyalar olmalarının sağlanması hedeflenmektedir. VPP4Islands Projesi, yenilenebilir sistemlerin entegrasyonunu kolaylaştırmayı, akıllı ve yeşil enerjiye geçişi hızlandırmayı, adaların enerji verimliliği potansiyeli ve yenilikçi depolama yaklaşımlarından faydalanmalarını, vatandaşların aktif katılımını teşvik etmeyi ve adaların enerji konusunda kendi kendine yeterli olmalarını sağlamayı ve maliyeti düşürmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için, VPP4Islands Projesi, mevcut Sanal Enerji Santrallerinde devrim yapmayı ve akıllı enerji toplulukları oluşturmayı öngörmektedir. Proje ayrıca tüketicilerin davranışlarını inceleyerek ve öz-tüketimi teşvik ederek Talep Tepki Yeteneğini artırmayı öngörmektedir. Proje ile karbon nötralizasyonu için önemli bir aşama kaydedileceği gerçektir. Bunun yansıra atık yönetimi ve ulaşımda karbon nötr çözümler üzerine çalışılmasında yarar görülmektedir.

Adada turizm sezonunun tüm yıla yayılması, yaz döneminden, ilkbahar ve sonbahar dönemine de uzatılması kalkınmayı olumlu etkileyecektir. Turizmde maviliklerin yansıra yeşilin de önceliklendirilmesi, doğa dostu yapılaşmadan ziyade, doğa dostu tüketim bilincinin yaygınlaştırılması kaçınılmazdır.

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından 11.'si Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar başlıklı olup, Sürdürülebilir Bozcaada bağlamında; adanın ekonomik, ekolojik, sosyal, çevresel boyutlarıyla korunması, öncelikle alt yapı çalışmalarının tamamlanması, sürdürülebilir kalkınmanın temini için insana

yakışır iş ve ekonomik büyümenin sağlanması, bu kapsamda Bozcaada'da çalışanların refahı için barınma sorunun çözümü ve ulaşımın kesintisiz sağlanması, yaşlılar ve engelliler için yaşamın kolaylaştırılması, sosyal gereksinimlerini karşılayabilecekleri ortamların oluşturulması, zanaatkarlığın özendirilmesi, anakaraya bağımlılığın asgariye indirilmesi, kendine yeten bir yapının temini esastır.

Bozcaada'da sürdürülebilir kalkınmada öncelikli sektör olan turizmin sürdürülebilirliği için, turizmin çevreye ve ekonomiye etkileriyle ilgili bilinci artırmak, kalkınmada eşitliği desteklemek, Bozcaada'da yaşayan halkın yaşam kalitesini yükseltmek, öznel değerlerini korumak, turistlere yüksek kalitede hizmet vermek, bunlarla birlikte çevrenin kalitesini sürdürmek ve arttırmak gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmada turizmin önemi tartışılmaz olan Bozcaada'da eşitsizliklerin giderilmesi, turizmde kayıt dışılığın önlenmesi büyük önem taşımaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile belediyelerden yatırım ve/veya işletme belgesi almak suretiyle konaklama hizmeti veren otel işletmelerinden 25.01.2022 tarihi itibarıyla faaliyette bulunanlar 1.7.2022 tarihine, 25.01.2022 tarihinden sonra faaliyete başlayanlar ise faaliyete başladıkları ayı izleyen dördüncü ayın başına kadar başvurularını ve fiili geçiş hazırlıklarını tamamlayarak e-Fatura ve e-Arşiv uygulamasına geçmeleri gerekmekte, e- Fatura düzenleme zorunluluğu bulunan bu işletmelerin 1.01.2023 tarihi itibarıyla e-Defter uygulamasına geçme zorunluluğu bulunmaktadır. Mali disipline uyum turizmin sürdürülebilirliğini olumlu etkileyecektir.

Turizm Ana Planı çalışmaları kapsamında, Kaymakamlık ve Belediye'nin bağlı birimleri, ticaret sicil, sosyal güvenlik kurumu, gelir idaresine dair kayıtlar incelenmiş, turizmde kayıt dışılığın önlenmesi için sistemlerin veri güvenliği dikkate alınarak entegrasyonunun önemi ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir Bozcaada ve sürdürülebilir turizm için "Taşıma Kapasitesi"nin belirlenmesi ve aşılmaması önem arz etmektedir. Bu çalışmada elde edilen veriler dahilinde taşıma kapasitesi hesaplanmaya çalışılmıştır.

5.2. Bozcaada Taşıma Kapasitesi

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından belirlenen sürdürülebilir turizm ilkelelerinden biri olan kaynakların verimli kullanılması ilkesi; turizm tesislerinin ve hizmetlerinin gelişimi ile kıt ve yenilenemeyen kaynakların kullanımının asgari düzeye indirilmesi; doğal, kültürel ve tarihi değerlere sahip çıkılması; ulusal ve uluslararası bilinirliğin artırılması ve turizmde koruma-kullanma

dengesinin gözetilmesi üzerine odaklanmaktadır. Bir diğer ilke olan çevresel etkinin gözetilmesi ise; turizm işletmeleri ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğinin ve atık üretiminin asgari düzeye indirilmesi, yöre halkının, işletme çalışanlarının ve misafirlerin çevresel etki bağlamında bilgilendirilmesi ve “sorumlu işletme”, “sorumlu turist” gibi kavramların yaygınlaştırılması yaklaşımlarını içermektedir. Bu iki önemli ilke, turizmde taşıma kapasitesi kavramının temel ilkelerindendir.¹⁵⁸

Turizmde taşıma kapasitesi, fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik çevreyi bozmadan ve turistlerin deneyim kalitesi azaltılmadan bir bölgeyi, mekanı kullanabilecek azami insan sayısı olarak ifade edilebilir. Taşıma kapasitesi; fiziksel, ekonomik, sosyal, ekolojik olarak dört alt grupta değerlendirilir. Sosyal taşıma kapasitesi, toplumun ziyaretçilerden etkilenmeme düzeyidir. Ekonomik taşıma kapasitesi, turizmin bir bölgeye ekonomik olarak yararları ve maliyetleri arasındaki dengeyi ifade eder. Turizmin fiziksel çevreye etki derecesiyle ilgili olan ekolojik taşıma kapasitesi, turizmin ve ziyaretçilerin doğa üzerindeki etkilerinin kabul edilebilir düzeylerdeki sınırının belirlenmesi anlamına gelir. Turizmde fiziksel taşıma kapasitesi, turistik alanın rekreasyon alanlarının fiziki özellikleri ve fiziki olanakları açısından 1 günde ya da 1 yılda taşıyabileceği maksimum ziyaretçi sayısını belirtmektedir. Turizmin sürdürülebilirliği için taşıma kapasitesinin aşılması gerekmektedir.¹⁵⁹

Taşıma kapasitesi hesaplamaları yapılırken, doğal olarak aynı döneme ait veri bütünlüğüne ihtiyaç duyulmuş, Bozcaada Belediyesi ve ilgili diğer kamu ve özel kurumlardan alınan Temmuz 2020 dönemine dair veriler, plan kapsamında yapılan anket sonuçları ve yapılan önceki araştırmalar, uluslararası çalışmalar dikkate alınmıştır.^{160,161,162,163} 2020 yılı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de turizm sektöründe pandeminin olumsuz etkilerinin derinden hissedildiği bir yıldır. Buna rağmen yapılan analizlerde diğer yıllara göre nispeten durgun bir dönemde dahi yaşanan yoğunluğun olumsuz etkileri dikkat çekicidir.

Plan çalışmaları sürecinde devam eden 1/5000 ölçekli nazım imar ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı çalışmalarının bitmemesi, halihazır haritalar üzerinde kadastral durumu işlenmiş, nazım imar planına uygun olarak hazırlanan, yapı adalarının düzeni, yoğunluğu, uygulama etapları esaslarının bilinmemesi, taşıma kapasitesine dair çalışmaları sınırlandırmış, ayrıca farklı kurumlardan alınan verilerin birbirini doğrulamaması taşıma kapasitesi çalışmalarının en önemli kısıtı olarak değerlendirilmiştir.

5.2.1. Nüfus ve Turist Yoğunluğu

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca hazırlanan imar planlama çalışmalarında Bozcaada'nın 2040 yılı nüfusu 3780 olarak tahmin edilmektedir. 2021 yılı nüfusuna göre (3098) 682 kişilik bir artış öngörülmektedir. Bu durumun taşıma kapasitesini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Taşıma kapasitesi hesaplamaları veri bütünlüğünün sağlanabildiği, 2020 yılı verileri ile yapılabilmektedir. 2020 yılında TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre, Bozcaada'nın nüfusu 3.052'dir. Bozcaada Belediyesi'nden alınan veriler; adada 1.040 konut, 504 bağ evi bulunduğunu göstermektedir. Bağ evlerinin 54 tanesi resmi olarak turizm amacıyla kullanılmaktadır. Turizm sezonunda bağ evlerinin çoğunun turistik işletme olarak kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Adada yaz döneminde kalan kişi sayısının hesaplanmasında aşağıdaki veri ve varsayımlar dikkate alınmıştır.

Tablo 28. Bozcaada Nüfus ve Turist Yoğunluğu

TÜİK NÜFUS	3.052*		
Mekan	Adet	Ortalama Kişi	Toplam Kişi
Mesken	1.040	4	4.160
Bağ Evi	430	8	3.440
İnşası Devam Eden Konut ve Diğer	100	6	600
İnşası Devam Eden Konaklama Tesis	7	20	140
Belgesiz Tesis Sayısı	20	6	120
Toplam Yatak Sayısı**			4.352
Yat***	70	3	210
Kamp-Karavan			300
Günübirlik Turist			2.400
Genel Toplam			15.722

*2040 nüfus projeksiyonu 3.780 kişidir. ¹³⁴

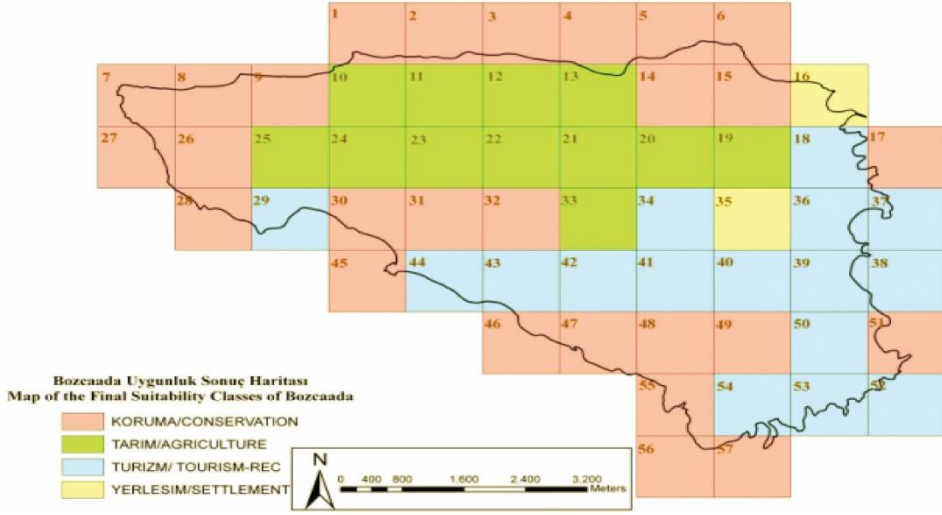
** Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nden temin edilen verilerdir.

*** Yapılacak yatırımla ilave 80 yat yavaşma kapasitesi öngörülmektedir. Bu durumda taşıma kapasitesi hesabına ortalama 3 kişi varsayımıyla yaklaşık 240 kişi eklemek gerekecektir.

- Tablodan da görüleceği gibi turizmde bütün kıyı kentlerinde yaşanan sorunlar Bozcaada için de yaşanmaktadır. Adanın yerleşik nüfusu ile yazlık nüfusundaki aşırı sapmalar, plan ve programların yapılmasında ve uygulanmasında sıkıntılara yol açmakta, Bozcaada taşıma kapasitesi baskısıyla karşı karşıya kalmaktadır.

- Bozcaada'da devam eden 100 inşaat bulunmaktadır. Bu inşaatların bağ evi, konaklama tesisi, ticarethane vb. olup olmadığı bilgisine ulaşılamamıştır. Bu inşaatların tamamı mesken olarak varsayılmış ve çalışmada ortalama 4 kişi ile hesaplamalara 400 kişi olarak dâhil edilmiştir.
- Bozcaada Belediyesi'nden alınan verilere göre, yapı stoku Cumhuriyet Mahallesi'nde 1.866, Alaybey Mahallesi'nde 1.105 olmak üzere toplam 2.971'dir. Bozcaada Belediyesi verilerine göre ruhsatlı mesken sayısı 1.040'tır. 2019 yılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çanakkale İl Müdürlüğü verilerine göre yapı kayıt belgesi başvuru sayısı 1.594'tür. Bunlardan yaklaşık 130 tanesinin yıkım kararı olduğu öğrenilmiştir. Bunlardan bazıları tamamen imara aykırı olması, bazıları da mimari projeye aykırılık nedeniyle yapılmış başvurular olduğu bilinmekle beraber bu ayrıma dair net veriye ulaşılamamıştır. Ancak 2021 sonu itibarı ile yapı kayıt belgesi alıp tapuda tescil işlemi tamamlanan yapı olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Tablo:28'de verilen yapı stoğu toplamı bu rakamların altındadır. Bu tespitler taşıma kapasitesi metrekare/kişi hesaplamasında ayrıca kısıt teşkil etmiştir.
- 2020 yaz döneminde 1.050 adet yelkenli, yat gibi deniz taşıtı gelmiştir. Bununla birlikte yat yanaşma kapasitesinin 70 olduğu dikkate alındığında yelkenli, yat gibi deniz taşıtı başına ortalama 3 turist öngörülerek toplamda 210 kişi hesaplamalara dâhil edilmiştir.
- Yukarıdaki tabloda sunulduğu üzere Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, adada turizm amaçlı kullanımı yasal olarak beyan edilen 54 bağ evi de dâhil olmak üzere 272 (2020) konaklama tesisi bulunmakta olup bu tesislerin kapasitesi 4.352 yaktır.
- Bozcaada Mal Müdürlüğü'nden alınan verilerde Avrupa Topluluğu'ndaki Ekonomik Faaliyetlerin İstatiksel Sınıflandırılması (NACE) kodlamasına göre, turizm konaklama hizmeti veren işletmelerin sayısı 2020 yılı için 296, 2021 yılı için 346'dır.
- Bozcaada Belediyesi ve Mal Müdürlüğü arasındaki işletme sayılarına dair farkın (Temmuz 2020 dönemi için $296-272=20$, Temmuz 2021 dönemi için $346-272=74$) gelir vergisini ödeyen ancak belediyeden işletme izni almayan bağ evleri olduğu değerlendirilmiştir. Bu durum da taşıma kapasitesi hesaplamalarına önemli bir kısıt teşkil etmiştir.

- 5 Ağustos 2022 itibarı ile 119 adet Basit Konaklama Belgeli, 12 Turizm İşletmesi Belgeli tesis olduğu görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu yeni düzenlemesi ve denetimlerle, Bozcaada'da bulunan bazı konutların bağ evi ya da konaklama işletmesi olma durumunun netleşeceği, kayıt dışılığın önlenilebileceği ve konaklama istatistiklerinin gerçeği yansıtabileceği öngörülmektedir.¹⁶⁴
- Kamp alanlarındaki konaklama kapasitesi 300 kişidir.
- Alınan verilere göre Temmuz 2020 döneminde, pandemiye rağmen gününbirlik gelen turist sayısı günlük yaklaşık 2.400 kişidir.
- 2020 yılında sezonda aynı anda Bozcaada'da bulunan kişi sayısı toplam 15.722 kişiye ulaşmaktadır. Bu hesaplamaya, Bozcaada'da barınma sorunu nedeniyle gününbirlik gelip giden kamu ya da özel sektör çalışanları dâhil değildir. Turizmin sürdürülebilirliği yerel halkın refahının korunmasıyla mümkündür. Özellikle coğrafi olarak ada yapısında olan bölgelerde kaynakların etkin kullanımı anakaralara göre çok daha zorludur. Çanakkale adaları için yazılan bir eserde bu konu vurgulanmakta adalılar "*sınırlı kaynaklarla yaşamı devam ettirme ustaları*" olarak nitelendirilmektedir.¹⁶⁵ Turistlerin de kıt kaynakları paylaştıkları bir gerçektir, yazlık nüfus artışı ve turist yoğunluğu Bozcaada kaynakları üzerine ciddi baskı oluşturmaktadır.
- Tarihi kent dokusu başta olmak üzere, doğal, arkeolojik ve kentsel sit koruması altında bulunan özgün peyzaj özellikleriyle Bozcaada; önde gelen kimlik öğelerinden tarım ve şarapçılıktan farklı olarak son yıllarda turizm ve rekreasyon amaçlı yoğun bir mekânsal kullanım talebi ve baskısı altında kalmıştır. Bu durum önemli bir sorun oluşturmaktadır ve sorunun çözümüne dair son zamanlarda bazı çalışmalar yürütülmüştür. Bunlardan birinde, halen geçerli imar planı esas alınarak, özgün peyzaj değerlerine sahip mekanlara yönelik bir peyzaj planlama yöntemi üretilmiş ve bu yöntemin Bozcaada özelinde uygulanmasıyla adanın mevcut/gelecekteki mekânsal kullanım taleplerine ve önceliklerine rehberlik edilmesi amaçlanmıştır. Bu süreçte ada, daha detaylı irdelenebilmesi amacıyla 1km x 1km ölçülerinde toplam 57 kareye bölünmüştür. Uygulanan yöntem sonucunda, koruma 27 karede, turizm-rekreasyon 16 karede, tarım 12 karede ve yerleşim ise 2 karede I. öncelikli kullanım olarak saptanmıştır.¹⁶⁶

Harita 28. Bozcaada Uygunluk Sonuç Haritası

Tablo 29. Bozcaada Alan Dağılımı¹⁶⁶

Kullanım	Öncelikli Kare Sayısı	Oran	Ada Yüzölçümü
Koruma	27	47%	17,39
Yerleşim	2	4%	1,48
Tarım	12	21%	7,77
Turizm/Rekreasyon	16	28%	10,36
Toplam	57	100%	37,00

Tablo 29'da görüleceği üzere, Bozcaada'nın %47'si koruma alanıdır. Yukarıda haritada yerleşim ve turizm/rekreasyon alanları toplamı yüzölçümün %11,84'üdür. Güncel durumda yukarıda sunulan haritada yer alan korunan alanların fiili durumda turizm amaçlı kullanıldığı malumdur. Güncel alan dağılımı ile ilgili detay veriler nazım imar ve uygulama plan çalışmaları devam ettiğinden turist başına düşen metrekare hesaplaması yapılamamıştır. Ayrıca nüfus ve turist yoğunluğunun 15.722 kişi olduğu dikkate alındığında, turizm sezonunda kargaşa, trafik, alt yapı hizmetlerinde aksamalar olabilecek ve Bozcaada cazibe merkezi olmaktan çıkacaktır.

5.2.2.Yiyecek-İçecek Hizmetleri Kapasitesi

Bozcaada Belediyesi 2021 yılı Ekim dönemi kayıtlarına göre; Bozcaada'da 56 lokanta, 6 kahvaltı salonu, 6 çay bahçesi, 34 kafe, 3 pastane, 17 büfenin bulunduğu, kuver sayısının ise 7792 olduğu bilinmektedir. Hesaplamalarda kuver sayısı esas alınmış, masası olmayan büfeler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Aşağıdaki tabloda, bu işletmelerin turistlere verdiği hizmete dair zamanlar dikkate alınarak yapılan hesaplamaların sonucu sunulmaktadır.

Tablo 30. Yeme-İçme Tesisleri Kapasitesi

	Lokanta-Otel Lokanta (İçkili)	Lokanta-Otel Lokanta (İçkisiz)	Ev Yemeği (İçkisiz)	Cafe-İçkili	Cafe- Otel cafe (İçkili)	Cafe (İçkisiz)	Pastahane Dondurma	Çay Bahçesi (İçkili)	Kahvaltı Salonu	Büfe-Yeme İçme İçkili	Toplam
İşletme	43	2	11	9	18	7	3	6	6		105
Oturma Süresi	7	4	2	3	4	2	2	2	3	2	
Çalışma Süresi	23	8	14	15	8	14	14	14	9	17	
Frekans	7	2	7	5	2	7	7	7	3	9	
Kuver	3658	94	637	610	892	227	170	1201	115	102	7706
Kapasite	9326	188	4459	3050	1784	1589	1190	8407	345	918	31256

Bozcaada'da genel olarak kahvaltı hizmeti veren işletme sayısı görünürde yetersiz olmakla beraber bazı lokantaların sabah kahvaltı hizmeti de verdiği bilinmektedir. Tablo 30'da görüleceği üzere, Bozcaada'da yeme içme hizmetlerinde azami taşıma kapasitesi yaklaşık 31.250 kişidir. Bu durum ilave tesis ihtiyacının olmadığını göstermektedir.

5.2.3. Plajlar Taşıma Kapasitesi

Bozcaada'da Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne ecrimisil bedeli ödenen plajlarla ilgili bilgiler Tablo 31'de sunulmaktadır. Hesaplamalarda, ecrimisil ödenen alan büyüklüklerinden arayollar, güneşlikler arası mesafeler vb. düşülmüştür. Ayrıca temmuz-ağustos döneminde yaklaşık 14 saat süren ortalama gün ışığında, 12 saat süre ile Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Plajlar Ve Yüzme Alanları İçin Kontrollü Sosyal Hayat Çalışma Rehberi'ne ¹⁶⁷ göre 4 m²'de 1 kişinin, ortalama olarak 6 saat güneşlenebileceği limit faktörler olarak varsayılarak yapılmıştır.

Tablo 31. Bozcaada Plajlar Taşıma Kapasitesi

Mevki	Şemsiye Şezlong Alan Büyükliği m ²	Ara Yollar, Güneşlikler Arası Mesafe vb. Alanlar (%10)	Net Güneşlenme Alanı	m ² başına Düşen Kişi (4 m ² 1 kişi)	Güneşlenebilecek Saat Toplamı	Güneşlenme saati/ Ortalama)	Frekans	Kapasite
Ayazma	7250	725	6.525	0,25	12	6	2	3.263
Habbele	5652	565,2	5.087	0,25	12	6	2	2.543
Sulubahçe	9174	917,4	8.257	0,25	12	6	2	4.128
Tuzburnu	738	73,8	664	0,25	12	6	2	332
Ayana	5.175	517,5	4.658	0,25	12	6	2	2.329
Tekirbahçe	2.200	220	1.980	0,25	12	6	2	990
Akvaryum	300	30	270	0,25	12	6	2	135
Çayır	4351	435,1	3.916	0,25	12	6	2	1.958
Çanak koyu	380	38	342	0,25	12	6	2	171
Beylik	3600	360	3.240	0,25	12	6	2	1.620
Toplam	38.820	3.882	34.938					17.469

Yapılan hesaplamalar neticesinde plajda güneşlenme ya da dinlenme amaçlı kullanımında fiili durumda maksimum kapasite yaklaşık 17.469 kişidir. Hesaplamalarda Covid-19 pandemisinde dikkate alınan asgari 4m² alan, uluslararası çalışmalarda ekolojik baskının azalması, turistlerin daha konforlu bir tatil yapabilmeleri için 1 kişinin asgari 10 m² alanı kullanması belirtilmektedir. ¹⁶⁸ Bu durumda plajların maksimum taşıma kapasitesi yaklaşık 7.000 kişi olmaktadır.

Kıyı alanlarına dair ekolojik taşıma kapasitesine dair önerilen standartlara göre¹⁵⁹ her 1,6 km için 400 kişinin yararlanması öngörülmektedir. Bu durumda Bozcaada'nın kıyı uzunluğu yaklaşık 34,5 km olduğuna göre kıyıdan denize girilemeyecek kayalık kıyı şeridi varlığı bilinmekle beraber, tüm kıyılardan denize girilebildiği varsayılsa dahi yaklaşık 8.600 kişilik bir kapasite hesaplanabilir. ¹ Analizlerle belirlenen 17.469 kişinin ekolojik taşıma kapasitesinin ziyadesiyle üstünde olduğu gerçektir.

Plajlarla ilgili en büyük problem, temel insani ihtiyaçların bütün plajlarda karşılanamamasıdır. Atık su yönetiminde bir insan için ortalama günlük atık suyun bir litre olduğu, bunun yaklaşık 1/3'ünün gün içinde atıldığı varsayımı altında sadece güneşlenme süresince yaklaşık 6.000 litre atık suyun oluşacağı göz ardı edilmemelidir. Özellikle kumul alanların tahribatı telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuracaktır. Plajlarda yasalar doğrultusunda doğa dostu tuvalet uygulamaları dikkate alınmalıdır. Plajlardaki taşıma kapasitesinin atık yönetimi kapasitesi ile birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Plajlarda yüzmeye alanlarıyla ilgili detaylı batimetri bilgilerinin olmaması, deniz yatağına dair mesafe ve eğimlerin vb. tam olarak bilinmemesi, Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu'nda kayıtlı dalış merkezi olmaması sebebiyle yüzmeye ve dalış alanlarına dair kapasite çalışılamamıştır. Bozcaada'da yüzmeye alanları ile dalış, sörf, optimist, deniz bisikleti vb. su sporlarına ilişkin denizel alanların mekansal olarak belirlenmesinde yarar görülmektedir.

Erozyon nedeniyle kumul alanlarda oluşacak kayıplar, gel-git veya iklim değişikliği nedeniyle deniz seviyesinin yükselmesi durumunda, kumul alanların ve denizlerde yüzülebilecek sığ alanlardaki daralmanın olası yansımaları plajlardaki taşıma kapasitesini olumsuz etkileyecektir. Planın Toprak Yapısı ve Arazi Kullanımı'nın aktarıldığı 2.1.8. maddesinde, Bozcaada'nın erozyon etkinliğinin paylaşıldığı Harita 7'de görüleceği üzere özellikle Habbele plajı ciddi erozyon tehdidi altındadır. Bu durum kumul alanların zarar görmesine ve plajların taşıma kapasitesinin azalmasına yol açacaktır.

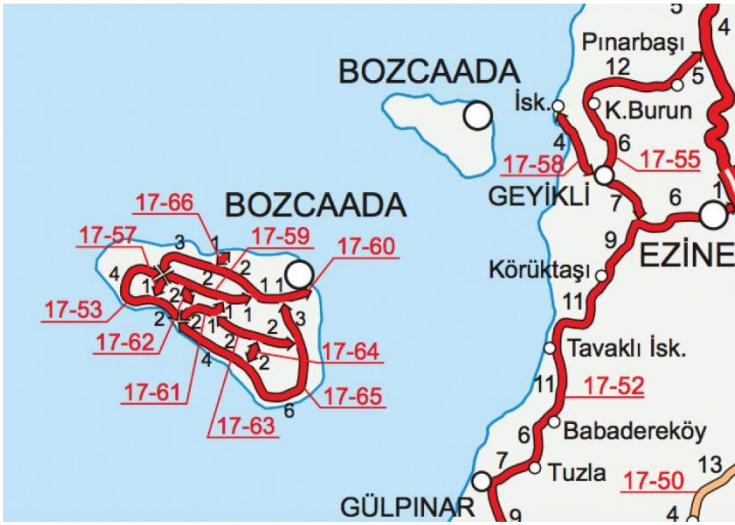
5.2.4. Trafik Yoğunluğu

Bozcaada'nın en büyük problemlerinden biri trafik yoğunluğu ve otopark sorunudur. Daimi olarak Bozcaada'da bulunan araç sayısı bilinmemekle birlikte, Bozcaada-Geyikli arasında deniz ulaşımını sağlayan GESTAŞ'tan alınan verilere göre, pandemi sürecinde Temmuz 2020 döneminde yaklaşık 23.000 aracın adaya geldiği, gelen yaklaşık 20.000 otomobilin yaklaşık 16.000 adedinin Geyikli'ye geri döndüğü belirlenmiştir. Aynı dönemde 3.865 otomobilin Bozcaada'da kaldığı tahmin edilebilir. Bunun yansıması; aynı dönemde kamyon, kamyonet vb. aracın lojistik amaçla trafikte olduğu ayrıca aynı dönemde yolcu taşımasında kullanılan minibüs, taksi, servis aracı vb. trafikte bulunduğu bilinmektedir. Bütün bu araçların yol kenarlarına park ederek trafiği olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Özellikle sabah ve akşam saatlerinde iskeleye giriş çıkışlarda yaşanan yoğunluk trafikte ciddi sıkışıklık yaratmaktadır.

Fotoğraf 11. Ada Merkezi Araç Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)

Karayolları Genel Müdürlüğü verilerine göre, Bozcaada'nın karayolu trafik uzunluğu 43 km'dir. Harita 29'da Bozcaada'da bulunan karayolları ve mesafeler gösterilmektedir.¹⁶⁹

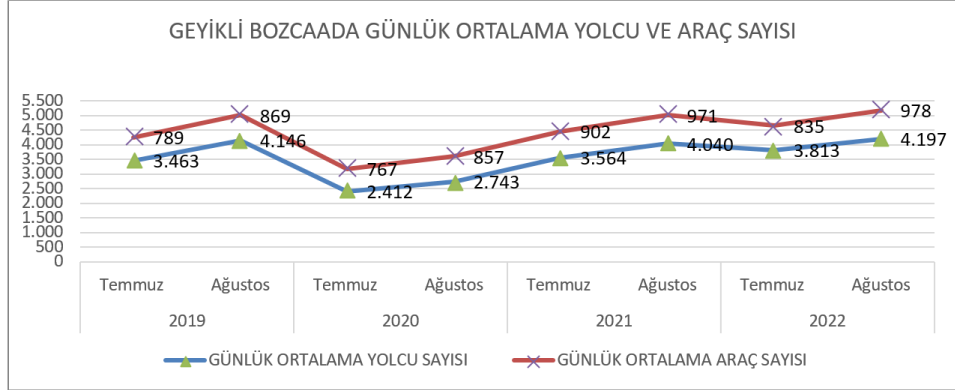

Harita 29. Bozcaada'da Bulunan Karayolları ve Mesafeler (km)¹⁶⁹

Taşıt hızının 50 km, takip mesafesinin ortalama 15 m ve ortalama araç uzunluğunun 5 m olduğu dikkate alındığında Bozcaada'da karayolunda ardı ardına seyir halinde bulunabilecek azami araç sayısı yaklaşık 2.150'dir. Pandemiye rağmen turizmin en yoğun olduğu dönemlerden biri olan Temmuz 2020 döneminde yaklaşık 4.200 aracın Bozcaada'da kaldığı ve daimi ikamet eden kişilere ait araç bilgisi ve ada dışına çıkmayan araç bilgisi mevcut olmadığı dikkate alındığında; Bozcaada'nın trafik taşıma kapasitesinin fazlasıyla

aşıldığı ve hem yerel halk hem de turistlerin ciddi bir gürültü ve egzoz emisyonu kirliliğine maruz kalabileceği gerçektir.

Aşağıdaki grafikte, 2019-2022 yılları, Temmuz ve Ağustos dönemlerine ait günlük ortalama Geyikli-Bozcaada araç ve yolcu sayıları sunulmaktadır.

Grafik 21. Geyikli Bozcaada 2019-2022 Temmuz Ağustos Araç ve Yolcu Sayısı

Yukarıdaki grafikte de görüleceği üzere, Covid-19 pandemisinin başladığı 2020 döneminin hemen akabinde pandemi sona ermemesine rağmen Bozcaada'ya yoğun bir yolcu ve araç girişi olmuştur. İncelenen örneklerden 2022 yılı Temmuz ayının 3. haftasında 22 Temmuz 2022 cuma günü 906 araç 3.453 yolcu, 23 Temmuz 2022 cumartesi günü 772 araç 4.039 yolcu, 24 Temmuz 2022 pazar günü 589 araç, 3.093 yolcunun, Geyikli'den Bozcaada'ya geldiği görülmüştür. Özellikle yoğun dönemde plaka tanıma sistemlerinde Bozcaada-Geyikli seferlerinde zaman zaman sorun yaşandığından Bozcaada'ya geliş ve dönüş verilerinin farkı için gerçek veriye ulaşılamayacağı belirtilmektedir. Bu durum çalışmanın diğer bir kısıtıdır. Bununla birlikte kışın yaklaşık 1.000 kişinin kaldığı ve turistlerin ortalama 2 ya da 3 gece konaklandığı düşünüldüğünde özellikle Ada merkezi başta olmak üzere mevcut verilerle dahi gerek araç, gerek yolcu yoğunluğunun taşıma kapasitesi üzerinde ciddi baskı yarattığı görülmektedir.

Fotoğraf 12. Gün Batımı Yolu Trafik Yoğunluğu
(Bozcaada Haber, Serkan İlik)

Araç trafiğinde park ciddi bir sorun olup Ekim 2021 itibarı ile 2.110 m² kale arkası, 1.900 m² taş ocağı, 2.687 m² bir turistik işletme yakını ve 4.800 m² İlçe Jandarma Komutanlığı önü olmak üzere toplamda 11.497 m²'lik otopark alanı mevcuttur. Otopark Yönetmeliği'nde binek otomobiller için ortalama 20 m² standart alan belirlendiği dikkate alındığında, Bozcaada'da bulunan mevcut otoparklarda azami 575 binek otomobilin park etmesi mümkündür.¹⁷⁰ Mevcut yatak arzının 4.352 olduğu dikkate alındığında sit alanlarının yoğunluğu, yeni geniş otopark alanlarının inşa edilmesinin imkânsızlığı bilindiğine göre, Bozcaada'ya araç girişinin sınırlandırılması doğru bir yaklaşım olacaktır. Bunun yansıra, ada içi eko hareketlilik¹⁷¹ çalışmaları yapılması, akıllı uygulamalarla insan odaklı, düşük hızla seyredilen ya da araçsız yolların, gerekli noktalar için doğa dostu toplu taşımanın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Fotoğraf 13. Ada Merkezi Araç Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)

Bozcaada'da motosiklet ve bisiklet kullanımına dair veriler de bulunmamaktadır. Ulaşım konusunda yapılan bir çalışmada, yolların bisikletliler için güvenli olup olmadığı sorusuna ankete katılan kişilerin % 27.75'inin çok güvenli, % 26'sı orta düzeyde güvenli buldukları, % 46.3'ünün ise güvenli olmadığını ifade ettikleri belirtilmektedir.¹⁷¹

Turizmin yoğun olduğu dönemlerde özellikle gününbirlik gelen turistlerle yaya trafiğinin yoğunlaşması sebebiyle bazı yolların araç trafiğine kapatıldığı, konutlara ve yeme-içme tesislerine giriş çıkışlarda sıkışıklık yaşandığı, özellikle pandemi döneminde mesafenin korunmasının güçleştiği bilinmektedir.

Fotoğraf 14. Ada Merkezi Turist Yoğunluğu (Bozcaada Haber, Serkan İlik)

5.2.5. Bozcaada Kalesi

Bozcaada kalesi hendekler hariç yaklaşık 25.410 m²'dir. Bozcaada Kalesi'ni yaklaşık 2020 22.600, 2021 yılında 33.300 kişi ziyaret etmiştir. Kalenin hendeklerinin bakımı yapılarak turizme kazandırılması uygun olacaktır.

Yapılan araştırmalarda tarihi alanlarda her 1,6 km²'lik alan için aynı anda azami 30 kişinin bulunmasının koruma kullanma dengesi açısından önemli olduğu belirlenmiştir.¹⁵⁹ Bozcaada Kalesi için yapılması planlanan kale içi kazı çalışmalarının tamamlanmasının akabinde mekansal planlama yapılarak ziyaretçi sayısına dair kısıtlamalar getirilebilecektir.

5.2.6. Yeşil Alanlar

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı şehir planlamasına ilişkin "Standartlar ve Asgari Alan Büyüklükleri" tablosuna göre¹⁷², 75.000 nüfus büyüklüğüne kadar

olan yerleşimlerde kişi başına ortalama 10 m² yeşil alan düşmesi gerekmektedir. Belediye verilerine göre Bozcaada'nın yeşil alan büyüklüğü Çamlık, 1.260 m², Zübeyde Hanım 4.542 m² ve Namazgah 2.000 m² olmak üzere toplam 7.208 m²'dir. Sadece yerleşik nüfus dikkate alındığında 3.052 kişi için 30.520 m² yeşil alan gereklidir. Yaz döneminde yaklaşık 24.000 kişinin bulunduğu adada yeşil alanların yeterli olmadığı görülmektedir. Ekolojik taşıma kapasitesi açısından bakıldığında ormanlık alanlarda 1,6 km² ye 100 kişinin bulunmasının uygun olacağına dair standard önerisi dikkate alındığında ¹⁵⁹ mevcut yeşil alanların orman yangınları nedeniyle erişiminin kısıtlanmadığı zamanlarda yetersiz kalacağı ve bu nedenle Bozcaada'nın ağaçlandırılmasına önem verilmesi gerekeceği değerlendirilmektedir.

5.2.7. Temiz Su Kapasitesi

Bozcaada Belediyesi'nden alınan verilere göre, 2020 yılında anakarada bulunan su kuyularından toplam 115.000 m³ içme suyu temin edildiği, Bozcaada Belediyesi'nce aynı yıl abonelerden tahsil edilen su bedeline esas tüketime 111.026 m³ olduğu bilgisi öğrenilmiştir. ⁶⁶

2020 yılı TÜİK Su ve Atık Su istatistiklerinde, Belediyelerce su kaynaklarından 1 günde kişi başına ortalama 228 lt su çekildiği belirtilmektedir. ¹⁷³

Bozcaada Çanakale İçme Suyu Kesin Projesi Açıklama Raporu'nda ise kişi başına su tüketimi (kamu, evsel, ticari tüketim) 2020 yılı için 1 günde ortalama 160 lt olarak belirtilmiştir. ¹⁷⁴ Aşağıdaki tabloda nüfus ve turist yoğunluğunun azami seviyede olduğu Temmuz 2020 dönemi için gerekli olan su ihtiyacı belirtilmektedir.

Tablo 32. Bozcaada Temiz Su İhtiyacı

Temmuz 2020	Kişi Başı Tüketim Gün/Lt	Nüfus ve Turist Yoğunluğu	1 Ay İçin Toplam İhtiyaç m ³
Temiz Su TÜİK	228	15.722	107.538
Temiz Su Projesi	160	15.722	75.466

Tabloya göre sadece 2020 yılı Temmuz ve Ağustos ayları için yaklaşık 150.000 m³ su ihtiyacı gerekebilmektedir ki bu rakam, Belediye'nin 2020 yılı için anakaradan çekildiğini ifade ettiği yıllık 115.000 m³'ün üzerindedir. ⁶⁶ Bu durum Bozcaada'da yoğun bir kuyu suyu kullanımı olduğunu da göstermekte olup kuyu suyu tüketimine dair verilere ulaşılammıştır. İklim değişikliği ile tehdit altında olan yeraltı sularının ktlığı açısından bakıldığında gelecek için su temini yüksek risk teşkil etmektedir. Bu nedenle Bozcaada Belediyesi de-

niz suyundan içme suyu elde edilmesine dair projeler üzerinde çalışmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlandırılması Bozcaada açısından orta ve uzun vadede büyük önem taşımaktadır. Temiz su temini, taşıma kapasitesi planlamalarında ciddi tehdit oluşturmaktadır. Temiz suya ulaşımın olmadığı durumlarda turizmin sürdürülebilirliğinden bahsedilemeyecektir.

5.2.8. Atık Su ve Tuvaletler

Bozcaada Belediyesi'nden alınan verilere göre, 2020 yılında kanalizasyon altyapısına 90.000 m³ atık su deşarj edildiği ⁶⁶, atık su alt yapı planlamalarında 10.000 kişinin baz alındığı bildirilmiştir.

2020 yılı TÜİK Su ve Atık Su istatistiklerinde, Belediyelerce alıcı ortamlara 1 günde kişi başına ortalama 189 lt su deşarj edildiği belirtilmektedir. ¹⁷³

Tablo 33. Bozcaada Atık Su Miktarları

Temmuz 2020	Kişi Başı Tüketim 1 Gün/ Lt	Nüfus ve Turist Yoğunluğu	1 Ay İçin Toplam İhtiyaç m ³
Atık Su TÜİK	189	15.722	89.144
Atık Su Belediye	150	15.722	70.749

Tabloya göre Temmuz ve Ağustos dönemlerinde yaklaşık 140.000 m³ atık su deşarjının söz konusu olabileceği öngörülmektedir. Bu rakam yıllık 90.000 m³ atık su deşarjının üzerindedir. Bozcaada'da kanalizasyon alt yapısı olmayan ve foseptik kullanımı olan bölgeler de mevcuttur. Bunlarla ilgili sayısal bilgiye ulaşılammıştır. Ancak altyapı çalışmalarında 10.000 kişi/gün için planlanan alt yapının nüfus yoğunluğunda belirlenen 1 günde yaklaşık 15.700 kişinin atıklarının bertarafına yetmeyeceği açıktır.

Bozcaada'da umumi tuvaletlerin kullanımıyla ilgili olarak, tuvaletlerde günde 3 kez 10 dakika, her saat başı 5 dakika temizlik esasına göre toplamda 150 dakika temizlik için zaman ayrıldığında, 1 tek tuvalet kabininin günde ortalama 300 kişi tarafından kullanılabileceği varsayılırsa, yapılan anketler ve görüşmelerden de malum olduğu üzere adadaki umumi tuvaletlerin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Plajlarda duş ve tuvaletlerin yeterli olmadığı görüşlerine karşılık, Kıyı Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında plajlarda foseptik tuvaletler yapılamamaktadır. Kıyılarda mobil, kompost tuvaletlerin yaygınlaştırılması gündeme gelebilir. Duşlarda su ayak izini azaltacak yöntemlerin kullanılması uygun olacaktır.

5.2.9. Katı Atık Kapasitesi

2020 yılı Çanakkale İli Çevre Durum Raporu'na göre, katı atık yönetiminde Bozcaada'nın yazlık nüfusu 10.000 kişi/gün olarak belirlenmiştir.

Tablo 34. Bozcaada Belediyesi Katı Atık Yönetimi ³⁹

Nüfus		Toplanan Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Kişi Başı Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Yönetim Tesisi				
Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Düzenli Depolama	Ön İşlem/Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon	Yakma	Düzensiz Depolama	Depo Gazından Enerji Üretimi
10000	1000	24000	1000	2,4	1	-	-	-	X	-

Bozcaada'da turist yoğunluğu dikkate alındığında katı atık taşıma kapasitesinin üzerinde katı atık üretimi mevcuttur. Özellikle gününbirlik turistlerin kullan-at ürünlerin kullanımını artırdığı görülmektedir. Bununla birlikte Bozcaada'da sanayi üretimi ve dolayısıyla sanayi kaynaklı atık üretimi olmadığından, konaklama tesislerine ait m² büyüklüklerine dair veriler bulunmadığından, atık üretiminde evsel atık üretimi emsal alınabilmektedir. Yukarıdaki tabloda yaz döneminde nüfusun 10.000 kişi/gün olarak baz alındığı görülmektedir. Bununla birlikte Evsel Katı Atık Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz'da ¹⁷⁵, Çanakkale ili 1c bölgesinde olup, bölge için kişi başına kentsel alanda 1,1 kg., kırsal alanda 0,98 kg katı atık miktarı belirtilmiştir. Bu durumda ortalama 1 kişinin 1 kg. atık ürettiği varsayıldığına göre aslında yaz döneminde nüfusun 1 günde yaklaşık 24.000 kişi olduğu söylenebilir. Pandemi döneminde özellikle tek kullanımlık plastik atık miktarının arttığı da bir gerçektir.

Katı atık depolama alanının iyileştirilmesi gerekmektedir. Açık alanda bulunan depodan rüzgarlarla denize atıkların ulaşması kaçınılmazdır. Katı atık yönetiminde geridönüşümün özendirilmesi ve geridönüşebilir ürünlerin hızlıca bertarafı, atık üretiminin azaltılmasına yönelik bilinçlendirme çalışmalarının, uyarıcı levhaların artırılması zorunludur. Bozcaada'da kadın girişimci-

lere ait konaklama işletmelerinin, sosyal medyayı pazarlama aracı olarak, aktif bir şekilde faydalanıp faydalanmadıklarını tespit için yapılan araştırmada, paylaşımlarda "çevreyi temiz tutma" ve sair sosyal sorumluluk paylaşımlarının toplam paylaşımların yaklaşık %2 gibi küçük bir yüzdeye isabet ettiği belirlenmiştir. Sorumlu üretim ve sorumlu tüketim farkındalığının artırılması için sosyal medyanın etkili kullanılmasında yarar vardır. ¹⁷⁶

5.2.10. Taşıma Kapasitesi Genel Değerlendirme

Dünyada artan nüfus, insanların gün geçtikçe artan seyahat etme, farklı kültürleri, gelenekleri deneyimleme, farklı doğal ve tarihi zenginlikleri keşfetme motivasyonu, doğal kaynakların kıtlaşması, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ile çakışmış, yoğun rağbet gören turizm bölgelerinde, turizmin olumsuz etkileri olması ile sonuçlanmıştır. Kamu otoriteleri ve yerel halkların işbirliğinde sorumlu turizm anlayışıyla, turizmin yarattığı aşırı kalabalıkları azaltmak için bazı önlemler almak zorunda kalmışlardır. Son yıllarda dünyada İspanya, İtalya, Yunanistan gibi turizmde iddialı ülkelerde turist yoğunluğunu kısıtlayıcı önlemler alınmış, İspanya'da bazı bölgelerde ya doğrudan turist sayısına sınırlama getirilmiş ya da yüksek vergi vb. ödemelerle talebin kısılmasına çalışılmış, bazı tarihi alanlara, caddelere vb. yerlere girişlerde turist sayısına kısıtlar getirilmiş,¹⁷⁷ İtalya'da Sardunya Adası'na plajlara havlu konulmasının yasaklanması, plaj girişlerinde ücret alınması, turist sayısına sınır konulması vb. önlemler alınmış ¹⁷⁸, Yunanistan'ın Mikonos ve Santorini adalarında yapılaşma izinleri askıya alınmış ve imar planlarında bina boyutlarının ortalama %10 küçülmesi öngörülmüş,¹⁷⁹ pek çok destinasyonda kontrolsüzce artan talebin kısıtlanması için mali ve idari yaptırımlar uygulanmaya başlanılmıştır.¹⁸⁰ Tüm dünyada farklı örnekleri görüleceği üzere turizmde taşıma kapasitesinin aşılması, zaten kıt olan kaynakların yönetimini ve yerel halkın, bölgede çalışma amaçlı ikamet eden insanların yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Bozcaada'nın alt yapı çalışmalarında kış ayları için nüfusun 1000 kişi/gün, yaz ayları için 10000 kişi/gün olarak esas alındığı görülmektedir. Geleceğe dair öngörüler ise Bozcaada'nın temiz su alt yapı çalışmalarında 2041'de Bozcaada'nın nüfusunun 3.188 kişi, turistlerle 11.188 kişi, 2050 yılı için Bozcaada'nın nüfusunun 5.000 kişi, turistlerle birlikte 12.000 kişi olarak belirlenmiştir. Bu planlamada turist sayısının hiç değişmeyeceği 7.000 kişi olacağı öngörülmüştür. Diğer yandan atık su alt yapı ve katı atık bertarafı planlamalarında 2040 yılına kadar kışlık nüfus 1.000, yazlık nüfus 10.000 kişi/gün olarak öngörülmüştür. ¹⁷⁴ Bu iki limit faktör taşıma kapasitesi hesaplamalarında

temel gösterge olarak dikkate alınmıştır. Bozcaada'nın taşıma kapasitesiyle ilgili başlıca değerler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 35. Taşıma Kapasitesine Ait Temel Göstergeler

Temmuz 2020 Dönemi	Şehir Planlarında, Verilerle Belirtilen/Öngörülen	Mevcut/Hesaplanan
Nüfus Yoğunluğu (Kişi) (Kayıt Dışı Konaklamalar Hariç)	10.000	15.722
Plajlar (Kişi)	17.469	24.000
Yeme-İçme (Kişi)	31.250	24.000
Otopark (Araç)	575	4.200
Trafik (Araç)	2.150	4.200
Katı Atık (Kişi)	10.000	24.000
Atık Su (Kişi)	10.000	24.000
Su (Kişi)	10.000	24.000
Yeşil Alan (m2)	30.520	7.208

Bozcaada'nın turizm cazibesini artıran en önemli kaynakların başında doğal güzellikler gelmektedir. Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere Bozcaada'nın yeşil alanlarının artırılması gerekmektedir. Bozcaada'nın koruma kullanma dengesinin sağlanabilmesi için özellikle turizm hareketlerinin yoğun olduğu dönemlerde taşıma kapasitesinin aşılmaması gerekmektedir. Turizm işletmelerinin doğrusal ekonomiden döngüsel ekonomi modeline geçmeleri, tasarım aşamasından işletme aşamasına kaynak kullanımına özen göstermeleri, doğayla dost üretim ve tüketimin önceliklendirilmesi, özellikle başta gıda atıkları olmak üzere atık üretimini azaltacak önlemler almaları, sosyal çevreyle işbirliği halinde faaliyetlerine devam etmeleri esastır. Aşağıdaki tabloda taşıma kapasitesine dair yapılan hesaplamalar neticesinde aşırı turizmin etkileri özetlenmiştir.

Tablo 36. Taşıma Kapasitesi Aşımı Olası Etkileri

Limit Faktör	Yaz Dönemi Planlanan/Öngörülen Yoğunluk (Kişi/Gün)	Yaz Dönemi Gerçekleşen/Hesaplanan Yoğunluk (Kişi/Gün)	Etki
Su	10.000	24.000	Yıkıcı
Atık Su	10.000	24.000	Yıkıcı
Katı Atık	10.000	24.000	Yıkıcı
Plajlar	17.469	24.000	Yıkıcı

Elde edilen veriler, yapılan analizler, mevcut alt yapı incelemeleri sonucunda Bozcaada'nın anakara ile olan bağlantısının yaz dönemlerinde giderek artacağı varsayımıyla, günübirlik turistlerin araçsız giriş yapmaları koşuluyla, korumacı yaklaşımla 10.000 kişi/gün üzerinde bir yoğunluğun, bir diğer deyişle yaklaşık 3.000 nüfus ve 7.000 turistin üzerinde bir yoğunluğun, yeşil alanlar, rekreatif alanlar, tarihi alanlar, sit alanları dikkate alındığında Bozcaada'nın sürdürülebilirliğini tehdit edeceği öngörülmektedir. Bu limit aşıldığında turizmde risk yönetimi zorlaşacak ve yaşanan olumsuzlukların telafisi ciddi kayıplara yol açacaktır. Nazım imar ve uygulama planlama çalışmaları tamamlanmamış olmakla beraber özellikle kent merkezindeki yapılaşma metrekareye düşen nüfus yoğunluğu üzerinde ciddi baskı oluşturmakta, turizmin yoğun olduğu dönemlerde sokaklarda yürümek dahi zorlaşmaktadır. 2020 Temmuz dönemi için belirlenen, kayıtdışı konaklamalar hariç yaklaşık 15.700 kişi/gün nüfus yoğunluğunun, trafik, çevre ve gürültü kirliliği gibi çok yönlü olumsuz etkileri bulunmaktadır ve yakın gelecekte kaynakların yetmemesine yol açacaktır. Ayrıca katı atık analizinde belirlenen yaklaşık 24.000 kişi/gün ve üstü nüfus ve turist yoğunluğunun turizmin sürdürülebilirliğini tamamen tartışmalı hale getireceği, Bozcaada'yı cazibe merkezi olmaktan çıkaracağı, çevresel, sosyal, kültürel yıkıcı etkilerinin telafisinin mümkün olamayacağı değerlendirilmektedir. Pandeminin yoğun yaşandığı dönemde belirlenen bu nüfus yoğunluğu, 2021 yaz döneminde pandeminin etkisinin azalması ile artmıştır. Pandeminin tamamen sona ermesi ile daha vahim yoğunluklar yaşanabilecektir.

Bozcaada içinde özellikle günübirlik turist yoğunluğunun arttığı günlerde, yerel halk, kalabalığın getirdiği trafik, gürültü kirliliği, çevre kirliliği vb. olumsuzluklardan ziyadesiyle etkilenmektedir. Bunun yanı sıra en temel ihtiyaç olan barınma, artan kira bedelleri ya da barınacak konut olmaması nedeniyle sorun olmaya başlamış, özellikle çalışan kesim bundan olumsuz etkilenmiştir. Konut fiyatlarının artması, bağlık evlerin kayıt dışı bir şekilde turizmde kullanılması, tarımsal alanlarının korunmasını güçleştirmiş, adanın sosyo-kültürel ve sosyo ekonomik yapısını olumsuz etkilemiş, Ada'lı Ada'sına yabancılaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Bozcaada için taşıma kapasitesinin aşılmaması, Bozcaada'yı Bozcaada yapan değerlerin korunması, turizmde nicelikli büyümeden ziyade nitelikli büyümenin hedeflenmesiyle mümkündür.

6. TURİZM ANA PLANI VİZYON, HEDEF, STRATEJİ, EYLEM VE TEMEL PROJELERİ

6.1. Bozcaada Turizm Ana Planı Vizyon, Hedef, Strateji ve Eylemleri

Bozcaada Turizm Planının temel gayesi, katılımcı bir anlayışla oluşturulan Bozcaada Turizm Vizyonuna ulaşılabilmesidir. Bu doğrultuda yapılan araştırmalar ve paydaşlarla yapılan odak grup görüşmelerinde söz konusu vizyona ulaşılmasına katkı sağlayacak hedef, strateji ve eylemler oluşturulmuştur. Yerel halkın ve Bozcaada'ya gelen turistlerin ortak görüşe sahip olduğu unsurların bir araya getirilmesiyle oluşturulan vizyon ifadesi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Bozcaada Turizm Vizyonu: Doğal ve kültürel değerleri ile ada kimliğinin yaşatıldığı, tarım ile turizmin bütünleştirilerek uzun vadeli faydaların gözetildiği, yerel halkın yaşam kalitesinin ön planda tutulduğu, nitelikli hizmet anlayışı ile çevreye duyarlı misafirin bulunduğu, geçmişin mirası geleceğin emaneti Bozcaada.

Adadaki turistik ürün seyri, turizmin ada halkı üzerindeki etkileri, Türkiye ve dünyada turizm endüstrisinin durumu, ada halkı ve turizm paydaşlarından elde edilen geri dönüşler, adanın hâlihazırdaki durumu dikkate alınarak Bozcaada'da turizmin gelişme yönünün belirlenmesi ve turizm endüstrisinin yeniden yapılandırılması amacıyla aşağıda belirtilen ana hedefler, temel stratejiler ve eylem planları oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Eylemlerin uygulanmasında sinerjik bir etki yaratılması amacıyla eylemler "Sorumlu Kurum" ve "Destekleyici Kurum" olarak ve gerçekleştirilme önceliklerine göre "kısa", "orta" ve "uzun" olmak üzere dönemlere ayrılarak aşağıdaki tabloda verilmiştir (Bkz. Tablo 37).

- (1) Adada turizmin sürdürülebilir gelişmesi Bozcaada'nın doğal, kültürel, tarihi mirasının korunması, turizmi doğal, kültürel ve tarihi mirasa zarar vermeyecek şekilde planlanması ile mümkündür. Ayrıca nitelikli turist çekebilmek için Bozcaada'ya özgü somut ve somut olmayan kültürel mirasın turizme kazandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda planlama sürecine katılımcı, kapsayıcı, korumacı, eşitlik ilkelerine bağlı bir anlayış çerçevesinde yerel dinamiklerin dahil edilmesi, Boz-

caada tarihinin ve kültürünün gelecek nesillere ve turistlere doğru aktarımının sağlanması ve Bozcaada'nın kültür ve sanat adası haline getirilmesi temel stratejileri benimsenmiştir. Adada turizmin sürdürülebilir gelişimi için tüm paydaşların planlama sürecine dâhil edilmesi büyük önem taşımaktadır.

- (2) Turizm endüstrisinin gelişmiş olduğu yörelerde olumlu ekonomik, sosyokültürel ve çevresel katkılar görülmekle birlikte pek çok olumsuz etkilerinin de olduğu aşikârdır. Turizmin yarattığı ekonomik girdiler halkın refah düzeyini artırmaktadır. Bu bağlamda Bozcaada turizminin gelişmesi için etik ve sorumlu yönetim anlayışının benimsenmesi ile etik ilkeler, sorumlu üretim ve tüketim döngüsü esas alınarak ulusal ve uluslararası sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasının sağlanması temel stratejiler olarak benimsenmiştir.
- (3) Bozcaada yüzyıllardır Türk ve Rum kültürünü yaşatan farklı dokusu, doğal kaynakları, mimarisi ve kimliği ile eşsiz bir destinasyondur. Turizm faaliyetlerinin bu değerleri göz ardı etmeyecek şekilde planlanması önemlidir. Bu haliyle, Bozcaada kentsel tasarımının, turizme özgü bileşenleriyle uyumlu olması, kent kimliği ile turizm kimliğinin bütünleşmesi, adaya ait olmayan değerler arzının kontrol altına alınması; Bozcaada'ya özgü mimari dokunun korunması ve yeniden hayata döndürülmesi; hediyelik eşyaların Bozcaada'ya özgü, el yapımı olması ve Bozcaada'da üretilmesinin sağlanması; gastronomik değerlerin yaşatılarak, ön plana çıkarılması; adaya özgü yeni ürün ve markaların geliştirilmesi, adaya harcama kapasitesi yüksek ve sorumlu ziyaretçilerin gelmesinin sağlanması stratejileri benimsenmiştir. Bu bağlamda, doğal dokuya ve kültürel yapıya uygun bir yapılaşma anlayışı geliştirilmeli, tarihi yapıların koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılması, mekânsal planlamanın doğal dokuya, kültürel geleneklere, yaşam biçimlerine uygun olması sağlanmalıdır. Ayrıca adanın gastronomik değerlerini, kimliğini dikkate alan turizm faaliyetleri ve özgün hediyelik eşyalar geliştirilmelidir.
- (4) Turizm özellikle deniz-kum-güneş turizminin hâkim olduğu yerlerde mevsimlik bir yoğunlaşmaya ve turistik kalabalığa neden olmaktadır. Bu nedenle söz konusu yoğunluğun olumsuz etkilerini azaltmak için turizm faaliyetlerinin on iki aya yayılması, çevreye duyarlı ve nitelikli yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu amaçla araştırma ve bilgi sistemlerinin kullanılması; ziyaretçi deneyimi, ürün ve hizmet kalitesi, ulaşım hizmetlerinin, sağlık, güvenlik ve

trafik alt yapılarının iyileştirilmesi ve turizm altyapı ve üstyapısının geliştirilmesi temel stratejiler olarak belirlenmiştir.

- (5) Tarımsal faaliyetler özellikle bağcılık Bozcaada'nın ana yaşamsal kaynaklarından biridir. Ada bağcılık ve şarapçılıkla ilgili olarak haklı bir üne sahiptir. Planda bu tarımsal değerlerden yararlanılabilmesi için turizmin tarımla entegrasyonunun sağlanması, tarım turizminin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, tarımsal örgütlerin planları ile turizm planlamalarının uyumunun sağlanması; adaya özgü tarımsal ürünlerin çeşitliliğinin korunması ve artırılması; balıkçılık ve hayvancılığın geliştirilmesi stratejileri benimsenmiştir. Böylece, Bozcaada'da tarım turizmi faaliyetleri geliştirilerek atıl tarım arazileri yerel ekonomiye kazandırılabilir.
- (6) Hem adadaki doğal ve kültürel kaynakların korunması hem de yerel halkın yaşam kalitesinin devamlılığı açısından turizmin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda gelişmesi gerekmektedir. Bu kapsamda planda sürdürülebilir kentler ve turizm kapsamında, tehditleri önlemek/bertaraf etmek, gelecek kuşakların yeteneklerine uyumu sağlamak temel hedef olarak belirlenmiştir. Bu amaçla Bozcaada'da sürdürülebilir kent yönetimi ilkelerinin uygulanması stratejisi benimsenmiş ve bu kapsamda atıkların bertarafı, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, plastik atıkların azaltılması, turiste yönelik çevre duyarlılığı çalışmalarının yapılması, turizm işletmelerinde doğa dostu uygulamaların özendirilmesi, adadaki trafik ve gürültü sorununa çözüm üretilmesi gibi pek çok eylem planlanmıştır.
- (7) Tüm dünyada pek çok engelli birey turizm faaliyetlerine erişme imkânından yoksundur. Bunun temel nedeni turistik alt ve üstyapı ile turizm faaliyetlerinin engellilere göre planlanmamasıdır. Bu planda temel hedeflerden biri, turizmin tüm bireylerce erişilebilir olmasını sağlamaktır. Bu amaçla, Bozcaada turizminin turistik alt ve üstyapı bakımından ulusal ve uluslararası erişilebilir turizm ilkeleri dikkate alınarak planlanması temel strateji olarak belirlenmiştir.
- (8) Turizm endüstrisi konjonktürel değişimlere, ekonomik krizlere, salgın hastalıklara, terör olaylarına, doğal felaketlere son derece duyarlı olduğundan riskli bir yapısı vardır. Bu bağlamda, turizmle ilgili risklerin mümkün olduğu ölçüde önceden öngörülmesi ve kriz yönetiminin geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu amaçla, ulusal ve uluslararası gelişmeler ve örgütlenmelerle, küresel iklim değişikliğine, doğal

afet, ekonomik, politik, vb. gelişmelere uyumun sağlanması temel strateji olarak benimsenmiştir.

Bozcaada Turizm Ana Planında, hedef ve stratejiler belirlendikten sonra bu kapsamda yapılması gereken eylemler, bu eylemlerin sorumlu kişi veya kuruluşları, destekleyici kişi veya kuruluşlar ile tamamlanması gereken zaman aralıkları belirlenmiştir (Tablo 37).

Tablo 37. Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Strateji 1	Yerel Dinamiklerin Planlama ve İcra Sürecine Dahil Edilmesi			
Hedef 1.1.	Katılımcı, kapsayıcı, korumacı, eşitlik ilkelerine bağlılık			
1.1.1.	Bozcaada Destinasyon Yönetim Örgütü'nün kurulması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Kaymakamlık Birimleri Bozcaada Kooperatifleri BOZTİD ve ilgili diğer STK	Kısa
1.1.2.	Turizm Ana Planı İzleme Komitesi'nin oluşturulması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi, BOZTİD Bozcaada Kooperatifleri, ilgili diğer STK	Kısa
1.1.3.	Turizmde kooperatifçilik vb. sivil örgütlenmelerin desteklenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
1.1.4.	Kurumlar arası koordinasyonu güçlendirecek mekanizmaların geliştirilmesi (etkili iletişim, sorunlara hızlı çözüm vb.)	Bozcaada Belediyesi		Kısa
1.1.5.	Uluslararası sürdürülebilir destinasyon yönetimi ilkelerine uyulması	Bozcaada Belediyesi		Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Strateji 2	Biyoçeşitliliği Korumak ve Tarımın Geliştirilerek Turizmin Tarımla Entegrasyonunu Sağlamak			
Hedef 2.1.	Ata mirası bağlara sahip çıkarak bağcılık kültürünün devamlılığını sağlamak, iklim değişikliği diğer dış faktörler hesaplanarak bağcılık, üzüm çeşitleri ve üretim kapasitesini geliştirmek			
2.1.1.	Bozcaada'da tarımsal kalkınmanın iyileştirilmesi için tarımsal faaliyetlerin teşvik edilmesi, gerekli çalışmaların planlanması ve uygulanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa
2.1.2.	Tarımsal teşkilatlanmaların teşviki; kooperatif, birlik vb. kuruluşların kurumsal kapasitelerinin artırılması, bağcılığı güçlendirme projesinde etkin rol almasının sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa/Orta
2.1.3.	Bozcaada'nın yerel ürünleri olan "Çavuş, Kuntra, Vasilaki, Karalahna" çeşitlerinin üretimini desteklenerek, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yapılması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.1.4.	Bozcaada Çavuş'u dışında kalan diğer yerel ürünler için de coğrafi tescil alınması konusunun araştırılarak uygun olanların tescilinin sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.1.5.	Atıl tarım arazilerinin mülkiyet durumlarının tespit edilmesi, sahiplerinin üretime teşvik edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
2.1.6.	Atıl bağların, sağlıklı bağlara hastalık bulaşmasının önüne geçilmesi ve devamlılığının sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı, Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi.	Orta
2.1.7.	Atıl bağların bakımının yapılabilmesi için sürdürülebilir önlemlerin alınması	Bozcaada Kaymakamlığı, Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.1.8.	Kullanım hakkı veya bakımı devredilmek istenen bağların tespit edilerek gerekli çalışmaların yapılması	Bozcaada Kaymakamlığı, Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.1.9.	Bozcaada'da tarıma elverişli boş duran (sahibince işlenmeyen veya kamu, vakıf elinde olan) uygun arazilerin ıslah edilerek kamu yararına Bozcaada'ya özgü yerel ürünlerin dikilmesinin sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.1.10.	Üretim kapasiteleri artırılan yerel ürünlerin, katma değerli ürünlere dönüştürülmesi, öncelikle kooperatif eliyle markalaştırılarak, satış, pazarlama faaliyetlerine destek olunması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü BOZTİD S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 2.2.	Bağcılık ve şarapçılıktan yola çıkarak turizm inşa etmek	Bozcaada Belediyesi		
2.2.1.	Bağ rotaları oluşturulması ve içeriğe uygun atölye çalışmalarının düzenlenmesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
2.2.2.	Bozcaada'da faaliyette bulunan turizm işletmelerine bağcılık ve adaya özgü üzüm çeşitleri hakkında eğitimler verilmesi, bilgilendirici dokümanların hazırlanması ve bu bilgileri turistler ile paylaşmalarının teşvik edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
2.2.3.	Üzüm hasadı zamanı turistik işletmelerde turistlere üzüm ve üzümden mamul ürünlerin ikram edilmesinin teşvik ve bu yolla üzüm satışlarının desteklenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.2.4.	Turistlere Bozcaada üzümü, şarabı ve bağcılık kültürünü tanıttıcı yazılı/elektronik dokümantasyonun hazırlanması ve gerekli bilgilendirmenin yapılması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.2.5.	Yiyecek içecek işletmelerinin menülerinde şarap-yemek eşleştirme çalışmalarının yapılması	BOZTİD S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bozcaada Belediyesi	Kısa
2.2.6.	Adanın muhtelif yerlerine Bozcaada üzümü ve şarapları hakkında bilgilendirici tabelalar asılması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
2.2.7.	Bağcılık ve şarapçılık konusunda deneyimlerinden faydalanabilecek yeni kardeş şehir projelerinin yürütülmesi	Bozcaada Belediyesi	S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa/Orta
2.2.8.	Bozcaada'da bağlarda çalışmaya gelen tarım ve turizm işçilerinin konaklama ihtiyaçlarına çözüm üretilmesi	Bozcaada Kaymaklığı	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa/Orta
Hedef 2.3.	Tarımsal kalkınma planlamaları ile turizm planlamalarının uyum sağlanması, tarımsal kapasitenin geliştirilmesi			
2.3.1.	Tarım alanlarının, tapu bilgileri ile fiili kullanımlarının karşılaştırılarak yasal kayıtlara uygun olmayan tarım arazilerinin usulüne uygun kullanımının sağlanması	Bozcaada Kaymaklığı Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tapu Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa/Orta
2.3.2.	Tarım ekonomisi kapsamında her türlü envanter çalışmasının yapılması	Bozcaada Kaymaklığı	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.3.3.	Bozcaada'da yetişen tarım ürünlerinin işlenmesine ve saklanması yönelik, depolama, üretim ve paketleme tesisi kurulması	Bozcaada Kaymaklığı Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
2.3.4.	Bozcaada'da tarım arazilerinin etkin kullanımını için arazi yapısına uygun tarımsal ürün üretimine paralel katma değerli ürün gamının genişletilmesi (Pekmez, üzüm çekirdeği, sirke, şıra, pestil, zeytinyağı, süt ürünleri vb.)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Bozcaada Kadın Koop.	Orta
2.3.5.	Üretim artışına paralel olarak yeni kooperatiflerin kurulmasının desteklenmesi (bal üreticileri, süt üreticileri vb.)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Orta
2.3.6.	Tarımsal faaliyetlerde lojistik hizmetleri destekleyici önlemlerin alınması (Depolama, soğuk zincir, dağıtım vb. konularda finansal destek ve kolaylık sağlanması)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orta
2.3.7.	Bitki ve ürün sağlığı ile toprak ve yeraltı sularının korunması için zararlı mücadeleleri ve gübre kullanımının kontrol altına alınması, iyi tarım-organik tarım üretiminin teşvik edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orta
2.3.8.	Dijital tarım platformu oluşturularak alıcı ve satıcının bir araya getirilmesi	Bozcaada Belediyesi S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü BOZTİD	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 2.4.	Adaya özgü tarımsal ürün çeşitliliğinin korunması ve artırılması			
2.4.1.	İncir, badem gibi yöreye uygun meyve ağaçlarının çoğaltılması, tarımsal ürünlerin katma değerli ürünlere dönüştürülmesi (atıl tarım arazilerinin, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından uygun görülmüş diğer alanlarda üretimin desteklenmesi)	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi	Orta
2.4.2.	Tıbbi ve aromatik bitkilerin üretiminin geliştirilmesi, bu konuda özellikle kekik tarımı için uygun arazilerin tespiti ve gerekli oluşumunun ilgili paydaşlar tarafından kurulması	Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa/Orta
2.4.3.	Adaya özgü bitki çeşitliliğinin korunması ve çoğaltılması, yabani bitki türleri koruma alanları eylem planı hazırlanması	Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa/Orta
Hedef 2.5.	Denizel biyoçeşitliliğin korunması			
2.5.1.	Bozcaada'da nesli tehlike altında olan türler başta olmak üzere deniz ekosisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, deniz koruma alanlarının belirlenmesi	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Orta
2.5.2.	"Bozcaada Kıyı ve Deniz Ekosistemi, Denizcilik, Deniz Turizmi Araştırma ve Uygulama Laboratuvarı" kurulması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale Valiliği	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sahil Güvenlik Komutanlığı Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 2.6.	Balıkçılık ve hayvancılığın geliştirilmesi			
2.6.1.	Balıkçılığın yasal düzenlemelere uygun yapılmasının sağlanması	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Çanakale Valiliği Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada Belediyesi, S.S. Bozcaada Su Ürünleri Koop. Sahil Güvenlik Komutanlığı	Kısa
2.6.2.	Balıkçılık faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin önceliklendirilmesi	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Çanakale Valiliği Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada Belediyesi, S.S. Bozcaada Su Ürünleri Koop. Sahil Güvenlik Komutanlığı	Kısa
2.6.3.	Su ürünleri üreticiliği konusunda eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi	Çanakale Valiliği Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi S.S. Bozcaada Su Ürünleri Koop.	Kısa
2.6.4.	Bozcaada Balıkçı Barınağı ve Yat Limanı Projesinin ivedilikle tamamlanması için gerekli çalışmaların yapılması, projenin yapım aşamasında denizin korunması için gerekli önlemlerin alınması	Çanakale Valiliği Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi S.S. Bozcaada Su Ürünleri Koop	Kısa/Orta
2.6.5.	Küçükbaş hayvancılığın geliştirilmesi, işletmelerde et ve süt ürünlerinde Bozcaada'da üretilen ürünlerin kullanımının ve sunumunun sağlanması	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa/Orta
2.6.6.	Bozcaada'da arıcılığın geliştirilmesi, bal ormanının rehabilite edilmesi, Kuzey Ege Arısı Projesi sonuçlarının turizmle yansımalarının değerlendirilmesi	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
2.6.7.	Kaybolmaya yüz tutmuş hayvan türlerinin popülasyonlarının artırılması (ada tavşanı, ada keçisi)	Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa
2.6.8.	Bozcaada'ya özgü hayvan türlerine zarar veren diğer türlerin yaban hayatı uzmanlarından destek alınarak, ekolojik döngü ilkeleri korunarak gerekli önlemlerin alınması (tavşan-tilki dengesi)	Bozcaada Belediyesi Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
Hedef 2.7.	Ada genelinde peyzaj düzenlenmelerinde doğal dokunun korunarak, kent kimliğiyle örtüştürülmesi			
2.7.1.	Üniversitelerin turizm, sosyoloji, tarih, arkeoloji, tarım, veterinerlik, mimarlık, biyoloji, jeoloji, denizcilik, çevre mühendisliği vb. bölümlerinin Bozcaada ile ilgili araştırma/geliştirme projelerine destek olunması ve bu çalışmaların çıktılarından faydalanılması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Kısa
2.7.2.	Kentsel peyzaj uygulamalarında adaya özgü endemik ve sulama ihtiyacı fazla olmayan bitkilerin kullanılması	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa/Orta
2.7.3.	Turizm işletmelerinin peyzaj düzenlemelerinde adaya özgü bitkilerin kullanılması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa
Strateji 3	Turizm Kaynaklı Kalabalığın Olumsuz Etkilerini Azaltmak			
Hedef 3.1.	Turizmde kaynak kullanımı esaslarının belirlenmesi			
3.1.1.	Taşıma kapasitesinin planlanması, plan uygulama esaslarının belirlenmesi, planın sınırları önleyici tedbirlerin alınması, olağanüstü nedenlerle plana uyulmaması halinde ivedi önlem alınması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	BOZTİD Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Strateji 4	Sürdürülebilir Kentler ve Turizm Kapsamında, Tehditleri Önlemek/Bertaraf Etmek, Fırsatları Geliştirmek, Zayıf Yönleri İyileştirmek, Gelecek Kuşakların Yeteneklerine Uyum Sağlamak			
Hedef 4.1.	Güvenli destinasyon yönetimi			
4.1.1.	Kalıcı ikamet eden kolluk birimlerinin artırılması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada İlçe Emniyet Müdürlüğü Bozcaada İlçe Jandarma Komutanlığı	Orta
4.1.2.	Gece saatlerinde ada merkezinde ve çevresinde devriye gezen güvenlik görevlilerinin sayılarının artırılması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada İlçe Emniyet Müdürlüğü Bozcaada İlçe Jandarma Komutanlığı	Kısa
Hedef 4.2.	Yangın tehlikesinin önlenerek olası durumlarda acil ve etkili müdahale edilebilmesi			
4.2.1.	Karada ve kıyıda yangın söndürme sistemlerinin güçlendirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Bozcaada Sahil Güvenlik		Kısa
4.2.2.	Çöplük ve yangın tehlikesi oluşturan alanların etrafında yangın emniyet yolu ile şerit açılması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
4.2.3.	Ormanlık alanlardan geçen yolların kenarlarının temiz tutulması ve yola yakın ağaçların usulüne uygun, zamanında budanması ve sürekliliğinin sağlanması	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Kısa
4.2.4.	Orman, mera ve tarım alanlarında yangın tehlikesi oluşturabilecek maddelerin düzenli olarak temizlenmesi, ormanlık alanlarda hastalık taşıyan ağaçların rehabilitasyonu ve bakımı	Çanakale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Kısa
4.2.5.	Yangına hızlı ve etkin müdahale edilebilmesi amacıyla gerekli ekipmanların temin edilmesi. (Yangın topu vs.)	Bozcaada Belediyesi		Kısa
4.2.6.	Sokak aralarına yangın hidrant sisteminin kurulması	Bozcaada Belediyesi		Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 4.3.	Denizyolu ulaşımının iyileştirilmesi			
4.3.1.	Günübirlik girişlerin taşıma kapasitesi planlaması dahilinde sınırlandırılması ve rezervasyon sistemi ile yolu alınması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	.	Kısa
4.3.2.	Bozcaada'ya tek ulaşım aracı olan GESTAŞ'ın kapasite, sefer saatleri ve fiyat politikalarında Bozcaada halkının menfaatleri gözetilerek, sefer saatlerinin ve fiyatların karşılıklı iletişim ve anlayışla belirlenmesi	Çanakale Valiliği Çanakale Kaymakamlığı GESTAŞ	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Kısa
4.3.3.	Yaz aylarında Bozcaada'nın günübirlikçi yoğunluğunun alt yapı yetersizliği ve güvenlik sebebiyle hafifletilmesi ihtiyacının GESTAŞ'ın Bozcaada-Geyikli seferlerini gece geç saatlerinde yapmamasının sağlanması	GESTAŞ		Kısa
4.3.4.	Yeni liman projesinin uygulamaya geçirilmesi, gemi araç giriş - çıkışlarının ada merkezinin güneyine çekilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Liman Başkanlığı	Orta/Uzun
4.3.5.	Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün ihdası, liman işletmesiyle ilgili tescil işlemlerinin tamamlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale Valiliği	Bozcaada Belediyesi	Kısa
Hedef 4.4.	Ada genelinde trafik yoğunluğunu azaltmak, karayolu ulaşımı alt yapısını iyileştirmek			
4.4.1.	Trafik yoğunluğunun akıllı trafik uygulamaları ile kontrol altına alınması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu	Kısa/Orta
4.4.2.	Toplu taşıma araç kullanımının özendirilmesi, mevcutların sayılarının artırılması	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa
4.4.3.	Toplu taşıma araçlarını kullanan şoförlere eğitim verilmesi ve ulaşım kalite standartlarının belirlenmesi	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
4.4.4.	Araç girişlerinin sınırlandırılmasına dair hususların belirlenmesine yönelik ilgili bakanlıklarla çalışmaların ivedilikle başlatılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa
4.4.5.	Otopark alanlarının iyileştirilmesi, ulaşımда yönlendirici tabelaların konulması, yol kenarlarına araç park edilmesinin önüne geçilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi		Kısa
4.4.6.	Otopark kullanımına uygun hazine arazileri tespit edilerek otopark kapasitesinin taşıma kapasitesi paralelinde artırılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi		Kısa
Hedef 4.5.	Yaya ve yolcu güvenliğini artırmak			
4.5.1.	Minibüs ve taksi duracağının ada merkezi çıkış yönüne doğru olan alana alınması	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa
4.5.2.	Kasis, gezici radar, trafik kontrolleri uygulamalarıyla yoğun yaz sezonunda trafikin etkin bir biçimde kontrol altına alınması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa
4.5.3.	Taksi, minibüs gibi toplu taşıma araçlarına takometre takılarak hız kontrolü sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu Bozcaada Taşıyıcılar Koop.	Kısa
4.5.4.	Gün batımı alammın ziyaretçi ve trafik yükünü azaltacak şekilde yeniden tasarlanması	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu	Kısa
4.5.5.	Gemi giriş-çıkış saatlerinde, ada merkezinin en yoğun bölgesinde, trafik polisi ve zabıta sayılarının artırılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada İlçe Trafik Komisyonu	Kısa
Hedef 4.6.	Genel alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi			
4.6.1.	Bozcaada'nın alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi (yol, su, kanalizasyon, katı atık toplama ve imha vb.)	Bozcaada Belediyesi		Kısa/Orta
4.6.2.	Mevcut sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
4.6.3.	Olası sağlık sorunlarına acil ve etkili müdahale yapılabilecek personel, ekipman ve araç tahsis	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Kısa/Orta
4.6.4.	Devam eden su, yol, otopark, katı atık ve rihim ve barınak projelerinin kısa sürede tamamlanmasının sağlanması	Bozcaada Belediyesi Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale Valiliği		Kısa/Orta
4.6.5.	Telekomünikasyon ve elektrik iletim hizmetlerinin iyileştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı	Türk Telekom Gn. Müdürlüğü UEDAŞ	Kısa
4.6.6.	Kamu kurumlarının kalıcı personel sayısının artırılması ve buna yönelik lojman ihtiyaçlarının giderilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi	Kısa/Orta
4.6.7.	Atık yönetiminin etkin bir biçimde uygulanması	Bozcaada Belediyesi	İlgili STK'lar	Kısa
4.6.8.	Plajlarda duş, kabin gibi temel toplu kullanım alanlarının modernizasyonunun yapılması, temizliğinin ve mevcut plajların yoğunluğunun azaltılması amaçlı ilave bir plaj oluşturulması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
4.6.9.	Deniz-kum-güneş turizmi hizmetlerinde, alt yapı-üst yapı bileşenlerinin revizyonu; tuvalet, duş, kabin gibi temel toplu kullanım alanlarının modernizasyonunun ve kapasite artışının sağlanması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
4.6.10.	Yoğun sezonda yaşanan çadır-karavan yoğunluğunun yol açtığı trafik, çevre ve güvenlik problemlerinin önüne geçilmesinin sağlanması, çadır-karavan turistlerine uygun görülen yerlerin alt yapılarının tamamlanması	Bozcaada Belediyesi		Orta
4.6.11.	Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince temin edilecek ses seviyesi ölçer kalibrasyonu ile ada şartlarında belirlenmiş ses eşiği aşımının engellenmesi	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Bozcaada Belediyesi		Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
4.6.12.	Bir işletmenin yanında başka bir işletme ve/veya konut bulunması halinde, gürültü yönetimi ilkelerinin belirlenmesi, yasal gerekler çerçevesinde müzik yayını yapılması, desibel kontrolünün sağlanması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
Strateji 5	Bozcaada'nın Kent Kimliğini Korumak			
Hedef 5.1.	Bozcaada kentsel tasarımının, imar planlama ve uygulama ilkelerine, turizm e özgü bileşenleriyle uyumlu olması, kent kimliği ile turizm kimliğinin bütünleşmesi, adaya ait olmayan değerlerin arzının kontrol altına alınması			
5.1.1.	Kentsel Tasarım Rehberi'nin güncellenerek, uygulanmasının sağlanması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
5.1.2.	1/5000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 İmar Uygulama Planlama çalışmalarında turizm bölgelerinin koruma kullanma dengesi gözetilerek planlanması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Kısa/Orta
5.1.3.	Nazım imar ve uygulama planlarının tarım, turizm ve yöresel dokuya dair önceliklerin dikkate alınarak ivedilikle tamamlanması	Bozcaada Belediyesi		Kısa/Orta
5.1.4.	Plan uygulamalarının takip edilmesi, kaçak veya imar plan notlarına aykırı yapılaşmanın etkin bir şekilde denetlenmesi	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
5.1.5.	Yöreye özgü mimarinin korunması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa
5.1.6.	Kırsal alanlarda mevzuata uygun, doğal dokuya ve kültürel yapıya uygun yapılaşmaların sağlanması	Bozcaada Belediyesi		Kısa/Orta
5.1.7.	Kıyı kenar çizgisi ile deniz arasında kalan koyalara giden yollarda güvenli erişimin sağlanması, kıyı kanunu gereğince kıyılar halkın kullanımının sağlanması için gerekli kamulaştırılma vb. prosedürlerin tamamlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi		Kısa/Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
5.1.8.	Kale dibi (kordon) ve liman içindeki işletmelerin sahil projesi kapsamında değerlendirilerek düzenlenmesi		Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Orta
5.1.9.	Yel değirmenlerinin eski sayısına döndürülerek tamamlanması	Bozcaada Kaymakamlığı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Orta/Uzun
5.1.10.	Yel değirmenlerinden en azından birinin buğday öğütmek adına işlevsel hale getirilerek halkın kullanımına açılması	Bozcaada Kaymakamlığı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Orta/Kısa
5.1.11.	Destinasyon Yönetim Örgütü için uygun görülen tarihi yapılardan birinin çalışma mekânı olarak tahsis edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		Orta
5.1.12.	Ada girişine Bozcaada kimliği ve kültürünü yansıtan heykel yerleştirilmesi (üzüm, Tenedos parası, Tenes heykeli vb.)	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
5.1.13.	Yerel ürün ve hediyeelik eşya satıcılarının bir noktada toplanarak sokak araları ve meydanadaki karmaşık görüntünün önüne geçilmesi	Bozcaada Belediyesi		Orta
Hedef 5.2.	Bozcaada'ya özgü mimari dokunun korunması ve yeniden hayata döndürülmesi			
5.2.1.	Tarihi yapıların koruma kullanma dengesi gözetilerek yaşatılması	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Kaymakamlığı	Orta
5.2.2.	Adada renovasyon ve restorasyon yapılacak tarihi eserlerin belirlenerek uygun fonlama ve iş planı dahilinde turizme kazandırılması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
5.2.3.	Kıyı alanlarında gerçekleştirilecek mekânsal planlamanın doğal dokuya ve yerel kültüre uygun olarak revizyonu	Bozcaada Belediyesi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Orta
5.2.4.	Ada'nın antik çağlardan bugüne denizcilik tarihindeki değerlerinin turizme kazandırılması; fenerler, limanlar, tepeler/gözetleme kulelerine dair turistik öykülerin sunulması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Orta
Hedef 5.3.	Bozcaada'ya özgü gastronomik değerlerin yaşatılarak, ön plana çıkarılması			
5.3.1.	Bozcaada'ya özgü gastronomik değerlerin envanterinin çıkarılması	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Kısa
5.3.2.	Yöresel yemeklerin yiyecek içecek işletmelerinin menülerinde daha fazla yer almasının sağlanması	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
5.3.3.	Şarapçılık, bağ ürünleri, deniz ürünleri ve Bozcaada yemekleri üzerine butik organizasyonlar düzenlenmesi	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa
5.3.4.	Yiyecek içecek işletmelerinin menülerinde, deniz ürünleri çeşitliliğinin artırılması	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Bozcaada Su Ürünleri Koop.	Kısa
5.3.5.	Yöresel yemek kültürünün yerel işletmelerde yaşatılmasının ve turistlere sunulmasının teşvik edilmesi (Kahve yanında adada üretilmiş üzüm, kuru üzüm, pestil v.b. ikramı)	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İlçe İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Kısa
5.3.6.	Hızlı yemek (fast food) tarzı yeme içme işletmelerinin sınırlandırılması	Bozcaada Belediyesi		Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 5.4.	Alternatif destinasyonlardan farklılıklarını ön plana çıkarmak			
5.4.1.	Hedef pazarın adaya çekilebilmesi için akademik çalışmalarla turizm pazarının belirli aralıklarla analiz edilmesi, işletmelerin ve yerel yönetimlerin pazarlama politikaları ve stratejilerinin bu yönde değiştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
5.4.2.	Bozcaada'nın uluslararası turizm platformlarında tanıtılmasının sağlanması, turizmde dijital yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa/Orta
5.4.3.	Yerel turistik ürün tasarımı ve üretiminin sağlanması, Bozcaada'ya özgü yeni markaların yaratılması, bu amaçla akademik etkinlikler, yarışmalar düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
5.4.4.	Restoranların sunum kalitelerinin artırılması, bu konuda işletme sahipleri ve çalışanlarına eğitimler verilmesi	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa
5.4.5.	Konaklama ve diğer turistik işletmelerin hizmet kalitesinin artırılması (iletişim, sosyal medya, gastronomi, hijyen, müşteri ilişkileri eğitimi vb.)	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
5.4.6.	Kalite-fiyat dengesinin sağlanması, tavsiye edilen fiyat listelerinin oluşturulması, etkin denetim sistematığının kurulup işletilmesi	Sanayi ve Ticaret Odası Esnaf ve Sanatkarlar Koop.	Bozcaada Belediyesi	Kısa
5.4.7.	Dijital yatırımlar aracılığı ile adaya özgü ürün ve markaların ön plana çıkarılması (ulusal/uluslararası)	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Strateji 6	Bozcaada'nın Doğal, Kültürel, Tarihi Mirasını Korumak, Turizmi Doğal, Kültürel ve Tarihi Mirası Koruyarak Geliştirmek			
6.1.	Turizmde Mavi-Yeşil öncelikli kaliteli büyümeyi sağlamak			
6.1.1.	Kaliteli, çevreye duyarlı yeni ürün ve hizmet çeşitliliğinin sağlanmasına yönelik esasların belirlenmesi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada Kaymakamlığı	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü BOZTİD, ilgili STK'lar, Çanakkale Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü BOZTİD, ilgili STK'lar Kooperatifler	Kısa
6.1.2.	Turistik tesislere ayırt edici özellikler (hizmet kalitesi/çevreci politikalar ve uygulamalar/ hijyen standartlarının yüksekliği vb.) belirlenerek turistin gözünde farklılaştırabilecek ödüllendirici, motive edici simgeler belirlenmesi	Bozcaada Belediyesi BOZTİD		Orta
6.1.3.	Alternatif, ada içi/dışı yeşil ulaşım modlarının geliştirilmesi	Bozcaada Belediyesi Bozcaada Kaymakamlığı	Çanakkale Valiliği Ulaştırma Bakanlığı Bursa Bölge Müdürlüğü Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü İlçe Trafik Komisyonu	Orta
6.1.4.	Doğa dostu turistik işletme ve konut uygulamalarının yaygınlaştırılması, bu kapsamda enerji ve su tasarrufu sağlayacak önlemlerin uygulamaya geçirilmesi (Yağmur suyu hasadı vb. uygulamaların yeni imar plan notlarına eklenerek zorunlu hale getirilmesi)	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Orta
6.1.5.	Sahillerde, ormanlık alanlarda ve ada genelinde çevrenin kirlenmesinin engellenmesi, buna yönelik etkin denetlemelerin yapılması ve ihlal edenler hakkında cezai işlemlerin ivedilikle uygulanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi		Kısa
6.1.6.	Deniz ve kıyı temizliği için profesyonel ve gönüllü ekiplerin oluşturulması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, ilgili STK'lar	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.1.7.	Bozcaada'ya gelen turiste çevre duyarlılığı kazandırma amaçlı çalışmaların yapılması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
6.1.8.	Bozcaada merkezinde, plajlara ve yol kenarlarına çevre bilinci konulu uyarıcı tabela vb. konulması	Bozcaada Belediyesi	İlçe Trafik Komisyonu	Kısa
6.1.9.	Bisiklet rotası/yollarının geliştirilmesi, yenilenebilir enerjiyle çalışan ulaşım araçlarının kullanımı, trafik yoğunluğunun ve trafik kaynaklı hava ve gürültü kirliliğinin azaltılması, yoğun dönemde Karayolları Taşıma Yönetmeliği'nin 11. maddesi doğrultusunda araç büyüklük/türlerine göre (kamyon, karavan, büyük otobüs vb) giriş-çıkışlara saat sınırlaması getirilmesi	Bozcaada Belediyesi	İlçe Trafik Komisyonu	Kısa/Orta
6.1.10.	Oteller bölgesinden merkez içine kadar yaya yolları yapılması ve gerekli trafik alt yapısının temini	Bozcaada Belediyesi	İlçe Trafik Komisyonu	Kısa
6.1.11.	Yemek atıklarından kompost gübre üretimi için gerekli girişimlerin başlatılması	Bozcaada Belediyesi	İlgili STK'lar	Orta
6.1.12.	Atık yağların kanalizasyon/fosseptik sistemine karışmamasının sağlanması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa
6.1.13.	Turizm işletmelerinin gıda üretim yerlerinin alt yapılarında, yağ tutucu/ayırıcı kullanılması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa
6.1.14.	Atık yağların ev ve işletmelerden belirli dönemlerde çevre lisanslı tesisler tarafından toplanmasının sağlanması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa
6.1.15.	Elektronik atıkların ve atık pillerin mevzuata uygun toplanması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa
6.1.16.	Ada genelinde sıfır atık projesinin uygulanması, özellikle plastik kullanımının minimal düzeyde tutulması, biyobozunur ürünlerin kullanımı, olağanüstü haller dışında tek kullanımlık ürünlerin kullanımının asgari düzeyde tutulması	Bozcaada Kaymaklığı Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa/Orta
6.1.17	Çöp kutularının ihtiyaca göre artırılması ve kaynağında ayrıştırmanın yapılması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD, İlgili STK'lar	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 6.2.	Bozcaada doğasının, tarihinin ve kültürünün gelecek nesillere ve ziyaretçilere doğru aktarımını sağlamak			
6.2.1.	Doğal, kültürel, tarihi mirasın korunması için, yerel halkın, kamu otoritesinin, özel sektörün iş birliğinin sağlanması ve elektronik paylaşım uygulamalarının geliştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Orta
6.2.2.	İlgili ulusal ve uluslararası örgütlere (Avrupa Kaleli Kentler Birliği vb.) dahil olunması, iyi uygulama örneklerinin deneyimlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa
6.2.3.	Somut ve somut olmayan kültürel miras ürünlerinin envanterinin çıkarılması ve turizme kazandırılması	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi	Kısa
6.2.4.	Kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması için kültürlerarası diyalogun geliştirilmesine yönelik etkinliklerin (ortak festivaller, sanat ve bilimsel etkinlikler vb.) planlanması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
Hedef 6.3.	Bozcaada'nın kültür ve sanat adası haline getirilmesi			
6.3.1.	Bozcaada'nın kültür/sanat faaliyetlerinin kısa-orta- uzun vadede planlanması, projelendirilmesi ve çalışmaların komisyon kurularak sürdürülmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İlgili STK'lar	Kısa
6.3.2.	Bozcaada ile ilgili kitap, makale vb. yazılı ve görsel dokümanların bir birimde/merkezde toplanarak dijital arşiv oluşturulması	Bozcaada Kaymakamlığı	İlgili STK'lar	Kısa/Orta
6.3.3.	Geçmişten günümüze Bozcaada ile ilgili tüm kitap ve görsellerin bir satış noktasında toplanarak ilgililere ulaştırılmasını sağlamak	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	İlgili STK'lar	Kısa
6.3.4.	Tematik basılı/sanal haritaların yapılması	Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.3.5.	Ada Merkezi Kültür Rotası Projesinin hayata geçirilerek ziyaretçilerin yönlendirilmesinin sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
6.3.6.	Bozcaada'ya özgü simgelerin belirlenmesi, simgelerin ürünlere (peyza), hediyeelik eşya vb.) dönüşümü, tasarımı, üretimi konulu atölyeler, çalıştaylar, eğitimler ve yarışmalar yapılması (Seramik, resim, heykel, cam, toprak işlemler, sus eşyaları vb.)	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.7.	Uluslararası düzeyde Bozcaada konserleri (farklı müzik türlerinde) düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Orta
6.3.8.	Uluslararası sempozyum/söyleşi vb. etkinlikler düzenlenmesi (Mümkün mertebe turizm sezonu dışında)	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.9.	Tematik müzelerin kurulması (Arkeopark, Bağcılık, Deniz, Denizcilik Tarihi Müzesi vb.)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD Bozcaada Su Ürünleri Koop. Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta
6.3.10.	Kültürel faaliyetlere ev sahipliği yapabilecek, sokak, depo, şarap fabrikaları, tarihi alanlar vb. yerlerin tespiti edilmesi ve kontrollü kullanımının sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa
6.3.11.	Taş ocağının kültür/sanat organizasyonlarının düzenleneceği bir amfi tiyatroya dönüştürülmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İlgili STK'lar	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.3.12.	Ege adaları ile bilim, kültür, sanat, buluşma etkinliklerinin düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa
6.3.13.	Adalar Dans Festivali düzenlenmesi yoluyla adaların yöresel danslarının öne çıkarılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa
6.3.14.	Anadolu Mirası: Troas Kültür Rotaları ile Ada rotalarının ön plana çıkarılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.15.	Her yıl düzenli olarak tematik sergiler açılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
6.3.16.	Ulusal ve uluslararası resim, heykel, seramik sanatçıların eserlerinin sergilendiği alanların oluşturulması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.17.	Bozcaada sanatçıların ve adalı sanatçıların evsahipliğinde ada dışından gelen diğer sanatçıların etkinlik yapabilecek bir sanat merkezinin oluşturulması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Orta
6.3.18.	Tarihi alanlarda kazı çalışmalarının desteklenerek uygun fonların sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Kısa/Orta
6.3.19.	Arkeolojik bilimsel kazıların tamamlanması sonrasında kazı alanının "Arkeopark" olarak düzenlenmesi (Kazı Alanı 1)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta

Tablo 37 (devam). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.3.20.	Bozcaada kazılarında çıkan arkeolojik eserlerin tanıtılması	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Orta/Uzun
6.3.21.	Bozcaada Kalesi içerisindeki arkeolojik çalışmaların desteklenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta
6.3.22.	Bozcaada Kalesi'nin yaşayan bir kale olmasının sağlanması (Bozcaada tanıtımlarında daha fazla ön plana çıkarılması; Kale içinde daha kapsamlı, artırılmış gerçeklik uygulamaları ile müze oluşturulması; özellikle yaz aylarında Kale'nin temizliğine özen gösterilmesi)	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta/Uzun
6.3.23.	Bozcaada Kalesi'nde taşıma kapasitesi ölçüsünde gerekli izinler alınarak yasalara uygun etkinliklerin düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi	Kısa
6.3.24.	Bozcaada Kalesi'nin bakım, onarım çalışmalarının düzenli olarak yapılması ve çevre düzenlenmesinin gerçekleştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Orta
6.3.25.	Ada girişindeki atıl görüntünün düzenlenmesi amacıyla Kale Hendeği Projesi'nin hayata geçirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi Çanakale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.3.26.	Bozcaada Kalesi'nin UNESCO Dünya Mirası listesine girmesi için çalışmalar yapılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Orta/Uzun
6.3.27.	Eski Bozcaada hikâyelerinin derlenerek turistler ile paylaşılması, ada kültürünün hikâyelerle yaşatılması	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa/Orta
6.3.28.	Mitolojide geçen Bozcaada hikâyelerinin derlenerek paylaşılması ve bu hikâyelere atıfla etkinlikler düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Çanakkale Onsekiz Mart Ün.v. BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.29.	Bozcaada mitolojik hikâyelerinde geçen sembol isimlerin ve Bozcaada kargasının ikonografilerinin, kent kimliğine dahil edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Orta
6.3.30.	Bozcaada hikâyelerinde geçen mitolojik söylemlerin semboller ile ön plana çıkarılması (Homeros "Tanrı insanlar uzun yıllar yaşasınlar diye Tenedos'u (Bozcaada) yarattı", "Tenes'in baltası ile kesti" vb.)	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa/Orta
6.3.31.	Bozcaada'da ölen gökbilimci Thales'in hikâyesine atıfla gökyüzü gözlem noktaları belirlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Kısa
6.3.32.	Bozcaada ve bu bölgeye ait mitolojik hikâyelerin temsil edildiği sanatsal, kültürel ve bilimsel etkinliklerin yapılması	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	BOZTİD	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.3.33.	Ada merkezinde belli bir alana toplanan turist gruplarının "Ada Kültür Rotaları" aracılığı ile farklı alanlara yönlendirilmesi, Rota içerisinde adanın kültürel ve tarihi değerlerinin tanıtılması	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Kısa/Orta
6.3.34.	Turizm işletmelerinde, ada içi kültür rotalarının tanıtılarak ziyaretçinin yönlendirilmesi	BOZTİD		Kısa/Orta
6.3.35.	Kaybolmuş veya kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarının belirlenerek yeni nesillere öğretilmesi (Yunan keteni, delik işi, dantel angles vb.)	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Orta
6.3.36.	Hediyelik eşyalarda üzüm, şarap, zeytin gibi unsurların ön plana çıkarılması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
6.3.37.	Bozcaada kazılarında ortaya çıkarılan eserlerin replikalarının hediyelik eşya olarak sunulmasına yönelik çalışmalar yapılması (Amforalar /paralar vb.)	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Orta
6.3.38.	Hediyelik eşya satıcılarında sadece yörede üretilen ürünlerin satışının teşvik edilmesi	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa/Orta
6.4.	Ziyaretçi deneyimlerinin iyileştirilmesi			
6.4.1.	Tematik bağ ve şarap rotası (şarap yolu; bağlardan başlayarak şarabın tarih, üretim, satış vb. dahil olduğu bir tur) oluşturulması	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Bozcaada Belediyesi BOZTİD	Kısa
6.4.2.	Bozcaada sualtı zenginliklerinin tanıtımının yapılması, sualtı turizminin geliştirilmesi, sualtı fotoğrafçılığının ve dalış turizminin canlandırılması, geliştirilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bozcaada Su Ürünleri Koop.	Orta

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
6.4.3.	Deniz kültürünün öneminin rekreatif faaliyetlere yansıtılması, spor ve yat turizminin çeşitlendirilmesi, her türlü su sporlarının (yelkenilik, rüzgâr sörfü, uçurtma sörfü, kano, sualtı dalgı vb.) geliştirilmesi için gerekli altyapıda mevcutların iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, yeni düzenlemelerin yapılması, Bozcaada Deniz Sporları Merkezi kurulması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa /Orta
6.4.4.	Adanın coğrafi şartlarına uygun sportif faaliyetlere yönelik bir spor kulübü kurularak, Bozcaada gençlerinin bu faaliyetlere dahil edilmesinin teşvik edilmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Bozcaada Belediyesi Çanakkale Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	Kısa
6.4.5.	Bozcaada dalgı noktalarının tespit edilerek, dalgı yapılabilecek bölgelerin ulusal ve uluslararası dalgı rotalarına dahil edilmesi üzerine için gerekli çalışmaların yapılması için ulusal ve uluslararası kuruluşlarla entegrasyonun sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bozcaada Su Ürünleri Koop. Bozcaada Spor Kulübü	Kısa /Orta
Strateji 7	Bozcaada Halkının Refah Düzeyini Artırmak			
Hedef 7.1.	Etik ilkelerle turizmde sorumlu yönetim anlayışıyla, sorumlu üretim ve tüketim döngüsü esas alınarak, ulusal ve uluslararası sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasının sağlanması			
7.1.1.	Turizm kapsamında verilen hizmetlerin, fiyatlarının, davranış şekillerinin ve çevre duyarlılıklarının belirlenecek etik ilkeler kapsamında uygulanması	Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
7.1.2.	Turizm işletmelerinin, Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği'ne dahil olması özendirilerek, birlik ruhu yakalanmasının sağlanması. Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği paydaşları tarafından etik ilkeler manifestosu oluşturulması, bu sayede kendi içinde öz denetim sağlanması	BOZTİD	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kısa

Tablo 37 (devamı). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
7.1.3.	Denetim mekanizmasının etkin bir biçimde gerçekleştirilerek, turizm sektöründe kayıt dışılığın önüne geçilmesi	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
7.1.4.	Şikâyet süreçlerinin etkin hale getirilmesi, yasal çerçevede yaptırımların uygulanarak caydırıcılığının sağlanması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
7.1.5.	Kaçak olduğu tespit edilen işletmelere uygulanacak cezai müeyyidelerin tavan fiyatı üzerinden uygulanması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
7.1.6.	Ruhsatsız ev pansiyonculuğu yapanların denetlenerek kayıt altına alınması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa
7.1.7.	Talebi artırma potansiyeli taşıyan tüm etkinliklerin, taşıma kapasitesi gözönünde tutularak yoğun sezon dışında düzenlenmesi	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi		Kısa
7.1.8.	Turizme yönelik verilerin (turizm istatistikleri; konaklama, yeme-içme, araç girişi, ziyaretçi sayısı, yat sayısı v.b.) düzenli tutularak, çevrimiçi (online) ortamda güncel olarak paylaşılması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
7.1.9.	Kamuya ait iş yerlerinde, işletme devirlerinin Bozcaada Belediyesi kontrolünde gerçekleştirilmesi	Bozcaada Belediyesi		Kısa
7.1.10.	Kamu girişimlerinin işletme hakkının, adil ve yasal şartlar gözetilerek yalnızca Bozcaada halkının oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarına devredilmesinin sağlanması	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada Kaymakamlığı Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa
7.1.11.	Bozcaada Belediyesi'nin eylem önerilerini gerçekleştirebilmesi için gelir kaynaklarını arttıracak girişimlerde bulunulması	Bozcaada Belediyesi		Kısa
7.1.12.	Turizm gelirlerinin olabildiğince adil dağılımı amacıyla turistik hizmet ve ürün bileşenlerinin yerelde üretilip yerelin gelir kaynaklarını artırmasının sağlanması	Bozcaada Kaymakamlığı Bozcaada Belediyesi	Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü BOZTİD	Kısa /Orta

Tablo 37 (devam). Bozcaada Turizm Ana Planı Eylem Önerileri

Strateji/ Hedef	Eylemler	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum	Zaman Aralığı
Hedef 7.2.	Ulusal ve uluslararası erişilebilir turizm ilkelerini uygulamak			
7.2.1.	Açık alanların düzenlenmesi (rekreatif alanlarda, engelliler için park alanları, araç indirme bindirme uygulamaları, yol düzenlemeleri, erişilebilir plajlar vb.)	Bozcaada Belediyesi	Bozcaada Kaymaklığı BOZTİD	Kısa
7.2.2.	Turistik işletmelerde iç alanların erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi (Odalar, toplantı salonları, giriş holleri, yürüme alanları vb.)	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Orta
7.2.3.	Yeme-içme ünitelerinin erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi (yükseklik ayarları vb.)	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Orta
7.2.4.	Sosyal alanların erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi (Dokunsal/kontrast tabelalar, görsel-işitsel simgeler, uygulamalar vb.), yaşlı ve çocuk dostu düzenlemelerin yapılması	Bozcaada Belediyesi	BOZTİD	Kısa/Orta
Strateji 8	Turizme Dair Risk ve Kriz Yönetimini Geliştirmek			
Hedef 8.1.	Ulusal ve uluslararası gelişmeler ve örgütlenmelerle, küresel iklim değişikliğine, doğal afet, ekonomik, politik, vb. gelişmelere uyumun sağlanması.			
8.1.1.	Deprem, tsunami, yangın, salgın, deniz kirliliği vb. Acil Durum Risk ve Kriz Yönetimi Planı'nın yapılması, Bozcaada turizmi risk analizi ve değerlendirmelerinin entegrasyonunun sağlanması, sürecin periyodik olarak izlenmesi ve revizyon sistematığının kurulması	Bozcaada Kaymaklığı	Bozcaada Belediyesi Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü BOZTİD	Orta
8.1.2.	Olası depremde zarar görececek binaların riskinin azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması, yapı stoku envanteri çalışmasının başlatılması ve halka acil durum eğitimlerinin verilmesi	Bozcaada Belediyesi		Orta
8.1.3.	Destinasyon Yönetim Örgütü'nce belirli periyotlarla iklim değişikliğinin turizme olası etkileri değerlendirilerek, doğal ve tarihi yapının korunması için konunun uzmanlarıyla gereken önlemlerin alınması	Bozcaada Belediyesi Bozcaada Kaymaklığı		Orta

6.2. Bozcaada Turizm Ana Planı Kapsamında Önerilen Temel Projeler

Bozcaada Turizm Ana Planı kapsamında oluşturulan öneriler paketi içerisinde öne çıkan bazı eylemler proje haline dönüştürülmüş ve aşağıda sırasıyla belirtilmiştir.

Proje 1: BOZDES Bozcaada Destinasyon Yönetimi Oluşturma Projesi

Bu projede, turizmin planlı gelişiminde koordinatör rol oynayacak bir destinasyon yönetim örgütü kurulması önerilmektedir. Bu yapının statüsü Turizm Yönetim Kooperatifidir. Kooperatifin ortakları:

- Kaymakamlık
- Belediye
- BOZTİD
- Diğer STK ve kooperatifler
- Diğer üyeler

Destinasyon Yönetim Örgütünün Amaçları

- Turizm plan, program ve uygulamalarıyla ilgili kurumların entegrasyonunu sağlamak, koordinasyon görevini üstlenmek, turizmle ilgili risklerin yönetimine katkı sağlamak.
- Turistik tesisler yapmak için gerekli arsa ve arazi almak, kiralamak, turistik tesis kurmak, işletmek veya işletlendirmek.
- Turistik ürünlerin imali, değerlendirilmesi ve tanıtım ve pazarlamasını yapmak.

Proje 2. Bozcaada Üzümünü Yaşatma ve Üretimi Arttırma Amaçlı Bozcaada Tarım Kooperatifini Destekleme Projesi

Proje Yürütücüleri

- Bozcaada Kaymakamlığı
- Çanakkale İl Tarım ve Orman Md.
- Bozcaada İlçe Tarım Md.
- Bozcaada Belediyesi
- Bozcaada Tarım Kredi Kooperatifi

Amacı

- Kişisel kaygıları kişisel sorunları kooperatif çatısı altında üstlenmek ve planlayarak bakımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak.
- Ata mirası bağlara sahip çıkarak devamlılığını sağlamak, kültürel mirası korumak,
- Yerel üzümlerin varlığını koruyarak üretimi desteklemek,
- Atıl bağların, sağlıklı bağlara hastalık bulaştırmasının önüne geçmek,
- Bakımı yapılamayan bağların bakımını desteklemek,
- Pazarlama ve dağıtımını desteklemek,
- Mevcut üretimi arttırmak,
- Satış, pazarlama ve teşvik imkânlarını araştırmak ve uygulamak,
- Sermaye, iş gücü ve ilgili ekipmanı sağlamak,
- Adanın gerçek çekicilik unsurunu üzüm bağları ve ürünleri haline getirmek,
- Tüketicinin değil üretimin ön plana çıkarılarak turizm sezonu dışında yaşayan bir ada yaratmak,
- İş gücü oluşturmak,
- Üzüm ürünlerini çeşitlendirmek,
- Ortak iş yapma kültürüne, sermaye birikimine ve gelir dağılımına, olumlu katkı sağlamak,
- Yenilikçi ve inovatif gelişmeleri desteklemek,
- Eğitimler, sempozyumlar organize etmek,
- Genç nesli özendirmek.

Gerekçesi:

- Yüzlerce yıllık üzüm bağlarının sökülerek bağ evi veya turizm amaçlı olarak kullanılması,
- Miras/devir sonucu el değiştiren bağ sahiplerinin yeterli bilgi ve donanımına sahip olmaması veya 12 ay adada yaşamamalarından dolayı ilgilenememesi/ilgilenebilecek iş gücüne ulaşamaması,
- Bağ bakımı ile ilgilenilecek kişilerin azlığı ve kaynak yetersizliği,
- Her yıl artan maliyetler ile gelir arasındaki dengesizlik,
- Dışarıdan gelebilecek iş gücüne karşı yeterli alt yapı ve sermayenin olmaması,

- Küresel ısınmanın rekolteye etkisi,
- Üretilen üzümlerin pazarlama ve dağıtım kısıtlılığı,
- Üzümden elde edilen gelirin düşmesi,
- Yeni neslin tarım ile uğraşmak istememesi.

Projeyi Hayata Geçirme, Çalışma Konuları

- Gelecekte yaşanabilecek küresel ısınma ve diğer dış faktörler hesaplanarak bağcılık, üzüm çeşitleri ve üretim kapasitesi hakkında öngöründe bulunmak ve planlamak,
- Oluşturulacak uzman ekip ile aşamaları belirleyip iş planını yaparak yol haritasını oluşturmak,
- Ölçülebilir hedefler saptamak,
- Atıl ve bakımsız bağların tespitini yapmak,
- Bakımı devredilmek istenen bağları tespit etmek,
- Tarım arazilerinin korunması, kullanılması ve planlamasına dair yönetmeliğe uygun olarak; bir diğer ifade ile Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda öngörülen toprak ve arazi varlığının belirlenmesi, tarım arazilerinin sınıflandırılması, geliştirilmesi, toprak koruma plan ve projelerinin hazırlanması ve uygulanması, erozyona duyarlı alanların belirlenmesi, toprak koruma kurulunun teşekkülü, görevleri, çalışmaları ile çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine doğrultusunda, arazilerin planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirleme faaliyetleri kapsamında, bakımsız bağların sahiplerini gönüllülük esaslı bağ bakımının devri için ikna etmek,
- Uygun ürün, araç, gereç, donanım ve ekipman sağlamak,
- İhtiyaç duyulan iş gücünü sağlamak,
- Faaliyetlerin sonucunda elde edilen ürünlerin pazarlama ve satışını yapmak,
- Tam zamanlı maaşlı çalışan bir kooperatif çalışanı ile işleyişi takip etmek, planlama, raporlama, teminat vb. teknik konularda çalışmalar yapmak, yurtiçi veya yurtdışı hibe, teşvik, kredi ve her türlü destekten yararlanmanın yollarının aranması konularında destek almak,
- Bağ, bağcılık ve üzüm ile ilgili bilgi merkezi oluşturmak (Merkezin kendi alanlarında uzman kişilerce kurulması ve yönetilmesi, bağcılıkla ilgili araştırmaların incelenmesi, yeni araştırmaların yapılması,

halen uygulanan ve uygulanması düşünülen tarım politikalarının, tarımsal istatistiklerin incelenerek karar alıcılara destek olacak görüşlerin bildirilmesi),

- Bitki hastalıklarını denetlemede uydu merkezinden destek almak.

Kooperatif Faaliyet Alanları:

- Bakım, üretim, ürün toplama, sevkiyat, iletişim, satış ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
- Personel Eğitimi, hizmetlerin yönetilmesi ve yönlendirilmesi,
- Satış, pazarlama ve üretimi arttırmaya yönelik projeler hazırlanması ve yürütülmesi,
- Kooperatif çalışmalarını incelemek üzere model alınacak bölgelerin (ulusal, uluslararası) ziyaret edilmesi,
- Bağcılık ve üzüm ile ilgili tarihsel dönemi temsil eden tematik müze yapılmasına katkı sağlanması.

Proje 3: Bozcaada Tarımsal Ürünler Üretim Merkezi (BOZTÜM)

Bu proje ile Bozcaada'da yetişen üzüm başta olmak üzere çeşitli tarımsal ürünlerin, işlenerek katma değer yaratan ürünlere (şaraba ek olarak üzüm şırası, sirke, pestil, reçel, zeytinyağı, kekik yağı, süt ürünleri v.b.) dönüştürülmesi, böylece yöresel ürünlerin ada halkı için gelir yaratıcı etkisinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu ürünler ayrıca turistik ürünün zenginleşmesine de katkı sağlayacaktır.

Proje Faaliyetleri

- Pazar araştırması yapılarak satılabilecek ürünlerin belirlenmesi,
- Bozcaada kimliğine uygun ambalaj ve etiket tasarımı,
- Zeytin sıkma atölyesinin kurulması,
- Üzüm suyu sıkma atölyesinin kurulması,
- Süt ürünleri üretim atölyesinin kurulması,
- Ürünlerle ilgili internet tabanlı tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yapılması,
- Atölyeden satışa imkân veren bir satış mağazasının kurulması ve yaygınlaştırılması.

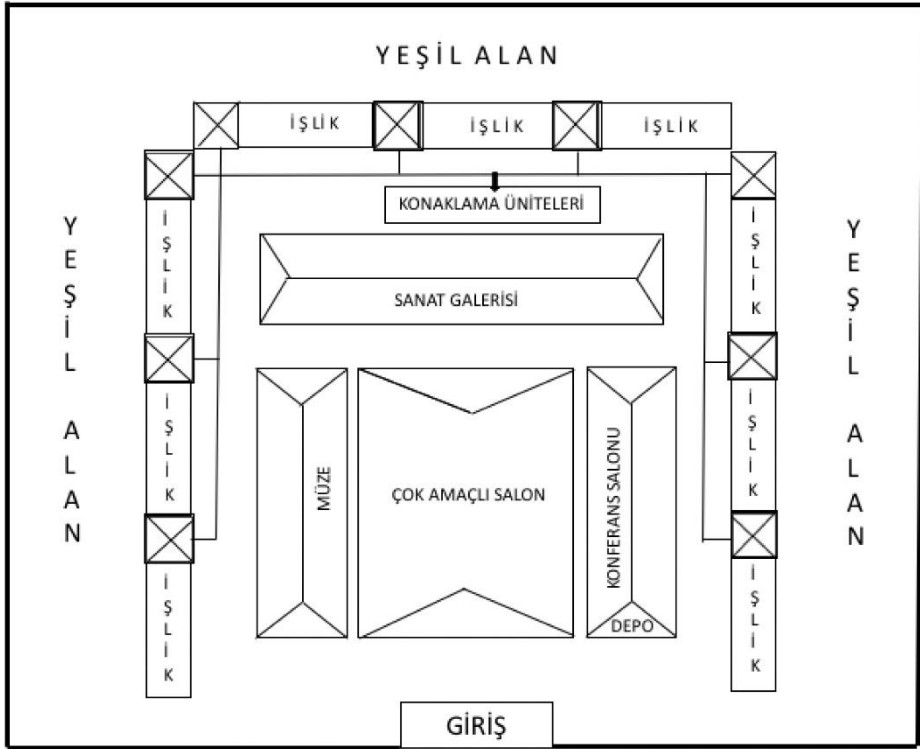
Proje 4. Bozcaada Sanat ve Tasarım Merkezi (BOZSİM)

Proje ile dünyadaki ve bölgedeki üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde sanat ve tasarım üzerine çalışmaların yapılabilmesi, sosyal inovasyon eksenli fikir ve projelerin geliştirilebileceği, çok disiplinli eğitim, araştırma ve geliştirme, yayım çalışmalarının yapılmasını sağlayacak bir merkezin kurulması amaçlanmaktadır. Ayrıca sanat ve el sanatlarına yönelik faaliyetlerin, beklentileri tam olarak karşılaması projenin ana hedefleri arasındadır.

Proje Faaliyetleri

- Sanat ve kültür merkezi için yer tahsisi,
- Restorasyon işleri; eski birkaç Bozcaada evinin sanat ve tasarım atölyesi olarak projelendirilmesi, dönüştürülmesi (bu mekân yeni inşa edilecek bir sanat ve kültür merkezi de olabilir),
- İç mekânın sanat ve tasarıma uygun hale getirilmesi, atölyeler kurulması (resim, heykel, cam, seramik, geleneksel Türk el sanatları vb.), sergi alanlarının, satış biriminin, kafeteryanın, tuvaletin oluşturulması,
- Atölyede kullanılacak malzemelerin (boya, tuval, kil, vb.) temini,
- Tanıtım broşürlerinin hazırlanması, basılması, adadaki turistik tesisler (konaklama tesisleri, restoranlar, vb.) ile adaya ulaşımı sağlayan GESTAŞ gibi kurumlara gönderilmesi ile turistlerin bilgilendirilmesi,
- Sanat Merkezi internet sitesinin kurulması,
- Sanatseverlerden oluşan bir ağ oluşturulması,
- İnternet ve sosyal medya üzerinden tanıtım ve halkla ilişkiler faaliyetlerin yürütülmesi (gazete haberleri vb.),
- Hediyeelik eşyalarda, yerelde üretilmiş Bozcaada kültürünü yansıtan el emeği hediyeelik eşyaların tasarlanması,
- El sanatları eğitimlerinin verilebileceği atölyeler kurulması.

Uygun Araziye Yapılabilecek Örnek Vaziyet Planı*

* Ölçeklendirme yapılmamıştır.

SONSÖZ

Bozcaada; kuşkusuz doğal güzellikler, kültürel zenginlikler ve tarihi doku açısından bakıldığında Türkiye'nin en nadide yerleşim yerlerinden biridir. Ada olmasının getirdiği bazı zorluklara rağmen ülke genelinde insanları güçlü bir biçimde cezbetmektedir. Son yıllarda söz konusu çekicilikler, adaya gelen turist sayısında önemli düzeyde artışlar yaşanmasına yol açmıştır. Bu durum; bir taraftan adada ekonomik açıdan canlılığa yol açarken diğer taraftan aşırı turizm ve taşıma kapasitesinin aşılması gibi nedenlerle adanın doğal ve sosyo-kültürel zenginliklerini tehdit eder hale gelmiştir. Aşırı turizm, özellikle yaz aylarında ada halkının yaşam kalitesinin düşmesine de sebep olmuştur.

Bu çalışma yukarıda sıralanan koşullar altında başta Bozcaada'nın tüm dinamikleri olmak üzere, ilgili paydaşların katılımıyla hazırlanmıştır. Bozcaada Turizm Ana Planı, yukarıda da ifade edildiği gibi "Doğal ve kültürel değerleri ile ada kimliğinin yaşatıldığı, tarım ile turizmin bütünleştirilerek uzun vadeli faydaların gözetildiği, yerel halkın yaşam kalitesinin ön planda tutulduğu, nitelikli hizmet anlayışı ile çevreye duyarlı misafirin bulunduğu, geçmişin mirası geleceğin emaneti Bozcaada." vizyonuna ulaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Eylem planında ifade edilen faaliyetlerin sorumlu ve destekleyici kuruluşlar vasıtasıyla hayata geçirilmesi sayesinde Bozcaada turizm vizyonuna ulaşılması mümkün olabilecektir. Aksi takdirde Adanın tüm değerleri aşırı turizmden zarar görecektir ve Ada zaman içerisinde hâlihazırdaki popüleritesini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir. Bu nedenle Ada'nın tüm dinamiklerini planı uygulama ve süreçleri izlemeye davet ediyoruz.

KAYNAKÇA

- 1) Doğan M., Beşeri Coğrafya Açısından Bozcaada, İmleç Yayınları, İstanbul 2011.
- 2) İdari Durum, Bozcaada Kaymakamlığı, <http://bozcaada.gov.tr/idari-durum>. (Erişim tarihi: 2 Ağustos 2021).
- 3) Korkmaz Ş., Bozcaada'nın 1840'da Sosyal ve Ekonomik Yapısına Dair Tespit ve Değerlendirmeler, Tarih İncelemeleri Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, Aralık 2011.
- 4.) Bozcaada Kaymakamlığı, İlçe Brifing Notları, Çanakkale 2020.
- 5) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu, 2021.
- 6) Mağ D., Türkiye'de Merkezi İdareye Bağlı Taşra Örgütlenmesi ve Mali-İdari Özerklik İlişkisi: Bozcaada Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- 7) Bozcaada Coğrafi Konumu, earth.google.com/web/search/Bozcaada (Erişim Tarihi: 4 Temmuz 2022).
- 8) Anık D., Bozcaada Yerleşiminde Geleneksel Dokunun Koruma Amaçlı Çözümlemesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- 9) Takaoğlu T., Bamyacı A. O., Antik Çağda Bozcaada Tenedos, Bozcaada Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 71-82, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, 2008.
- 10.) Takaoğlu T., Sevinç N. , The Early Bronze Age on Tenedos/Bozcaada, Studia Troica, 14, 135-141, 2004 .
- 11) Homeros, İlyada, Çeviren: Erhat A., Kadir A., Can Yayınları No:91, 24. Baskı, 2008.
- 12) Homeros, Odysseda, Çeviren: Emre A.C., Varlık Yayınları, 3. Baskı 1971.
- 13) Takaoğlu, T., Yaman, H., Arkaik Dönem Kuzeydoğu Ege Kültürel Etkileşim Ağı İçinde Tenedos Adası, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Ek Dizi 1.4, 321-338, 2019 .
- 14) Durmuş H. Bozcaada'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kültürü, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- 15) Mutlu, A.N., Bozcaada'nın Demografik ve İktisadi Yapısı (XVI.- XVIII. Yüzyıllar), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 201816.
- 16) Orhonlu C., 1657 Tarihli Bozcaada Tahriri ve Adadaki Türk Eserlerine Ait Bazı Notlar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi 0(26), 67-74, 1972.
- 17) Gürenay M. H., Tenedos'tan Bozcaada'ya Unutulmuş Bir Ada Hikayesi, Bozcaada Yerel Tarih Araştırma Merkezi Yayınları, 2009.
- 18) Barış, K.E. Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 16(24), 211-244, 2018.
- 19) Karaağaç Arazisi ile Bozcaada ve İmroz Adalarına Dair Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Türkiye Tarafından 24.07.1923 Tarihinde İmzalanan Protokol, ua.mfa.gov.tr/files.ashx?77690 (Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2022).

- 20) Atabay M., Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bozcaada (1912-1923), Bozcaada Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 90, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, 2008.
- 21) Bozcaada'nın Tarihi, bozcaadamuzesi.net/tarihce/ (Erişim Tarihi: 12 Aralık 2021).
- 22) Bozcaada Tarih ve Mitoloji, /www.boztid.org.tr/bozcaada-tarih-ve-mitoloji/ (Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022).
- 23) Anadolu Mirası Troas Kültür Rotaları, Güney Marmara Kalkınma Ajansı www.gmka.gov.tr/haber/anadolu-mirasi-troas-kultur-rotalari-projesi-hayata-gecti (Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2022).
- 24) Güney Marmara Kalkınma Ajansı "Troya Kültür Rotaları Projesi" İnteraktif Harita, www.troaskulturrota.com/interaktif-harita (Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2022).
- 25) Takaoğlu T., Kleostratos: Antik Tenedos'lu Bir Gökbilimci, Bozcaada Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 83-88, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, 2008.
- 26) Commercial Navigation in the Greek and Roman World, Danny L., Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin, May 2009.
- 27) Sarton D., Ancient Science Through the Golden Age of Greece, Dover Publication New York, ISBN 0-486-27495-0 (pbk.).
- 28) Humboldt Jan von A. 1892, Cosmos: A Sketch of a Physical Description of the Universe, Volume 3 G.Bell, 1892.
- 29) Kurul, E. Antikçağdan Ortaçağa Propontis, Hellēspontos ve Bosporos: Thalassografik Bir Değerlendirme, 569-584, Ege Yayınları, 2020.
- 30) Bozcaada Hava Durumu, Yandex Hava Durumu Son 10 Yıllık Ortalama Veriler, (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 31) Altan G., Türkeş M., Çanakkale Yöresinde Oluşan Orman Yangınlarının Hidroklimatolojik Karakterleri ve İklim Değişimleriyle İlişkisi, Ege Coğrafya Dergisi, 20(2), 1-25, 2011.
- 32) Güzel B., Açık Deniz Rüzgar Enerjisi, Fizibilite Adımları İle Bozcaada Ve Gökçeada Örnek Çalışması, İstanbul Teknik Üniversitesi, Enerji Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- 33) Yaşar O., Bozcaada'nın Su Sporlarından Rüzgar Sörfü (Windsurfing) Ve Uçurtma Sörfü (Kitesurfing) Potansiyelinin Coğrafi Temelleri, Turkish Studies Academic Journal, International Periodical for Languages, Literature and History of Turkish, 9(2), 2014.
- 34) Kayan, İ. Anadolu'nun Ege Kıyılarında Holosen Deniz Seviyesi Değişimleri ve Jeoarkeolojik Etkileri, Tina (Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı) Denizcilik Arkeolojisi Dergisi, 12, 11-35, 2019.
- 35) Güzel M., Bozcaada'da Turizm: Siyasal Ekolojik Yaklaşım. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

- 36) Yiğini, Y., Ekinci, H. Bozcaada'nın Uzaktan Algılama ve CBS Teknikleri Kullanılarak Detaylı Toprak Etüdü ve Toprak-İklim-Coğrafi Konum (Terroir) Özellikle Göre Bağcılığa Yönelik Arazi Değerlendirmesi, 6. Uzaktan Algılama-CBS Sempozyumu Bildiri Kitabı, 287-294, 2016.
- 37) Bozcaada Tarım Master Planı, Bozcaada İlçe Tarım Müdürlüğü, 2020.
- 38) Çanakkale İli Bozcaada İlçesi Doğal Sit Alanlarının Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Projesi Raporu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Nisan 2019.
- 39) Çanakkale İli 2020 Yılı Çevre Durum Raporu, Çanakkale Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, ÇED ve Çevre İzinlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü, 2021.
- 40) Emre G., Tuzlacı E., Bozcaada'nın Çiçekleri ve Yararlı Bitkileri, Bozcaada Kaymaklığı, 2009.
- 41) Akbaş, M., GAP (Boşluk) Analizi Yöntemiyle Bozcaada'nın Korunan Alanlarının İrdelenmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- 42) Okumuş D., Seasonality and Out-migration of Residents: The Case of Bozcaada, Turkey, plaNext - Next Generation Planning 9:83-96, 2020, Doi:10.24306/plnxt/61.
- 43) Saygı, A.S., Sahil S., Çanakkale-Bozcaada Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 5(3), 13-35, 2017.
- 44) Saatci, G., Demiral, N.Ö. ve Eğilmezgil Yılmaz, S. Kültürel Miras Kaynağı Olarak Bozcaada'nın Somut ve Soyut Kültürel Varlıkları Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme. 7. Ulusal 3. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, İskenderun Teknik Üniversitesi, 2018.
- 45) Çanakkale Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Bilgi Notu, 2020.
- 46) Bölgesel Çevre Merkezi (2015). Natura 2000 ve Doğa Koruma Terimleri Sözlüğü. Natura 2000 Gerekliliklerinin Uygulanması için Ulusal Doğa Koruma Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi 2015-2018. https://rec.org.tr/wp-content/uploads/2019/07/glossary_25122018.pdf
- 47) Prof. Dr. Turhan Takaoğlu, Kazı Çalışmaları Mülakat Notu 2022.
- 48) Yıldırım.Ö. C. & Yavşan Ç. 2022, "Tenedos Nekropolis'inden Seramik Askos'lar". Phaselis VIII, 73-82. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6572019>.
- 49) Türkylmaz, M. Tenedos Sikkeleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- 50) Kerim Kılavuz, Sünger Dalgıçlığı Mülakat Notu, 2021.
- 51) Akkoç T. Bozcaada, Eceabat ve Gökçeada İlçeleri (Çanakkale İli) Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- 52) Tenedos Dive Project Report, <https://www.gue.com/files/annualreports/2017-Project-Reports.pdf>.

- 53) Bozcaada Batığı; Eleni Trajedisi, <https://www.atlasdergisi.com/dergide-bu-ay/bozcaada-batigi-eleni-trajedisi.html>.
- 54) Galon Dimitri, The World War II Wreckls Tenedos, https://www.academia.edu/42749558/The_World_War_II_Wrecks_of_Tenedos (Erişim Tarihi 01 07 2022).
- 55) Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanan Çanakkale İli Profesyonel Dalış Merkezi Yatırımı Ön Fizibilite Raporu, Kasım 2022. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/canakkale-ili-profesyonel-dalis-merkezi-yatirimi-on-fizibilite-raporu2022.pdf>.
- 56) Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Su Altı ve Su Üstü Turizmi ve Parkur Alanları, <https://canakkale.ktb.gov.tr/Eklenti/59597,2018-yili-bozcaada-parkur-alanlaripdf.pdf?0> (Erişim Tarihi:16 Temmuz 2022).
- 57) Dalış / Cankurtarma, Uzman Eğitim Merkezleri, <https://tssf.gov.tr/dalis-cankurtarma-uzman-egitim-merkezleri/> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).
- 58) Bozcaada'nın Yadigar Tekstil Ürünleri Üzerine Bir Araştırma, Aylin Özcan, Folkor/Edebiyat, 25(100), 2019.
- 59) Akgezer Bülent, Tenedos Rüzgârlı Söylencelerin Adası, Yitik Ülke Yayınları, 2017.
- 60) Şahin H., Bozcaada Kitabı, Troya Yayıncılık, 2005.
- 61) Şahin H., Poyrazaltı Bozcaada Değişirken, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2013.
- 62) İnceoğlu, N. Bozcaada Yazıları, Bozcaada Mendirek Yayınları, 2020.
- 63) Tunç L., Kırkambar Bozcaada, Bozcaada Günlükleri 1995-2015, Bozcaada Mendirek Yayınları, 2019.
- 64) Takaoğlu T., Atabay M. Tenedos / Bozcaada Tunç Çağı'ndan Günümüze bir Ada Tarihi, İstanbul 2021, ISBN / ISSN: 9786057673886.
- 65) Aygen, M.S. Bütün Yönleriyle Bozcaada, Türkeli Matbaası, 1985.
- 66) Bozcaada Belediyesi, Bilgi Notu, 2021.
- 67) Hamlacıbaşı Ü., Kala Afiyet - Bozcaada Yemekleri, Chivi yazıları Yayınevi; 2015.
- 68) Hüseyin Durmuş, Bozcaada Yöresel Mutfağı Mülakat Notları, 2021.
- 69) Nadire Köken, Bozcaada Yöresel Mutfağı Mülakat Notları, 2021.
- 70) T Güzel, T Yalçınkaya, Ş Aydın, Geçmişten Günümüze Bozcaada'nın Gastronomik Kimlik Değişimi, 4. Uluslararası Gastronomi Turizmi Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, Nevşehir, 2019.
- 71) Yardımcı, S. 2 Mahalle 1 Ada Bozcaada: Ada Monografisi, Literatür Yayınları, Eylül 2021.
- 72) Tıp Doktoru Elif Gülen, Bozcaada Toplum Sağlığı Merkezi Mülakat Notları, 2021.
- 73) Çalışkan, C. Gökçeada ve Bozcaada'dan 01.01.2009-31.12.2013 Tarihleri Arasında 112 Ambulansları ile Sevk Edilen Hastaları Ambulans Hasta Kayıt Formlarının Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- 74) Ulaşım İstatistikleri Raporu, GESTAŞ Deniz Ulaşım Turizm Ticaret A.Ş., 2021.

- 75) Bozcaada İlçe Emniyet Müdürlüğü, Bilgi Notu, 2021
- 76) T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Kuzey Ege Nehir Havzası Yönetim Planının Hazırlanması Projesi, Nehir Havza Yönetim Planı Nihai Raporu, 2020. <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/kuzey%20ege%20aylin/Kuzey%20Ege%20Havzas%C4%B1%20Y%C3%B6netim%20Plan%C4%B1.pdf>
- 77) Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş. Bozcaada İşletme Şefliği, Elektrik Üretim, Dağıtım, Tüketim Bilgi Notu, 2021.
- 78) Adalı, Y. Bir Masal Ada Bozcaada, Akademik Kitaplar, 2011.
- 79) 'Bozcaada' Marka Başvuruları Listesi, Türk Patent ve Marka Kurumu, Marka Araştırma Sistemi, (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 80) Çay R.D., Taşlı T.C., Determination of Recreation and Tourism Use Value of Bozcaada by Travel Cost Analysis Methods, 2020. Polish Journal of Environmental Studies, Vol. 30, No. 1 (2021), 35-45, doi: 10.15244/pjoes/120387.
- 81) İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırma Raporu, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayınları Sayı: 35, Şubat 2022.
- 82) 7334 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 28 Temmuz 2021 tarihli Resmi Gazete.
- 83) Basit Konaklama Tesislerinin Belgelendirilmesi İle Plaj İşletmelerinin Asgari Nitelikleri İle Belgelendirilmelerine İlişkin Usul ve Esasların Belirlendiği Yönetmelik, 25 Eylül 2021 tarihli Resmi Gazete.
- 84) Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2020 Brifing dokümanı.
- 85) Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022 Bilgi Notu.
- 86) Durmuş E., Yüceer S. E., Tan S., Coğrafi İşaret Tescilinin Yaratacağı Sosyoekonomik Etkilerin İncelenmesi, Bozcaada Çavuş Üzümleri Örneği, Tarım Ekonomisi Dergisi, 28 (1) 2022.
- 87) Yiğini, Y. Bozcaada Topraklarının Detaylı Etüt Haritalanması ve Sınıflandırılması, Toprak-İklim-Coğrafi Konum (Terroir) Özelliklerine Göre Bağcılığa Yönelik Arazi Değerlendirmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- 88) Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Bilgi Notu, 2021.
- 89) Tournefort J., Tournefort Seyahatnamesi, Derleyen:Stefanos Yerasimos, Kitap Yayınevi, 2013.
- 90) Sarı M., Musilaj Ağıt mı Umut mu?, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Nisan 2022.
- 91) Çınar M. E.(Proje Yürütücüsü), Akdeniz Kıyısındaki Sularının "İyi Ekolojik Durumunu" Belirlemeye ve İzlemeye Yönelik Korallijenli Türlerle Dayalı İndikatörler (CIGESMED) Proje Raporu, TÜBİTAK, 2016. <https://tinyurl.com/3m9n4cbb>.
- 92) Salıhoğlu, B., Öztürk, B. (Ed.) 2021. İklim Değişikliği ve Türkiye Denizleri Üzerine Etkileri, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV) Yayın No: 60, İstanbul, Türkiye, 266 s.

- 93) Gattuso, J.-P., O. Hoegh-Guldberg, and H.-O. Pörtner, 2014: Cross-chapter box on coral reefs. In: *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 97-100. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-CCboxes_FINAL.pdf.
- Jean-Pierre Gattuso (France), Ove Hoegh-Guldberg (Australia), Hans-Otto Pörtner (Germany) https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-CCboxes_FINAL.pdf.
- 94) UNDP, GEF, Protection for Corals, Turkey Project Number: TUR/SGP/OP7/Y2/MAVA/2022/20 <https://sgp.undp.org/spacial-itemid-projects-landing-page/spacial-itemid-project-search-results.html?view=allprojects> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).
- 95) Nurse, L.A., R.F. McLean, J. Agard, L.P. Briguglio, V. Duvat-Magnan, N. Pelesikoti, E. Tompkins, and A. Webb, 2014: Small islands. In: *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part B: Regional Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Barros, V.R., C.B. Field, D.J. Dokken, M.D. Mastrandrea, K.J. Mach, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 1613-1654.
- 96) Doğanın Çılgılığı: Marmara Denizi'nin Kâbusu Müsilaj, Mustafa Sarı, Koç University Science Club, <https://www.youtube.com/watch?v=ypcpuSg6Q4M> (28:24/56:39, (Erişim Tarihi: 01 Mayıs 2022).
- 97) Prof. Dr. Mustafa Sarı, mülakat notları, 2022.
- 98) Bozcaada Belediyesi, <http://www.bozcaada.bel.tr/20-eylul-bozcaadanin-kurtulusunun-93-yil-donumu-kutlamalari-2/> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).
- 99) Köksal, D., Güven, B., Yayıntaş, Ö., Ergün, S., Büyükkateş, Y., Odabaşı, D. A., Çelik E. Ş. "Çanakkale Deniz Aşıkları Projesi" Eğitim Kitabı. Deniz Temiz Derneği, TURMEPA, 2016.
- 100) Aysel V., Erdoğan H., Okudan E.Ş., Erk H., Bozcaada Deniz Algleri ve Deniz Çayırıları, E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, 22(1-2), 2005.
- 101) Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, Denizel Biyoçeşitlilik, Deniz Çayırıları, <https://tudav.org/calismalar/denizel-biyocesitlilik/deniz-cayirlari/>, (Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2022).
- 102) Kalem S., Korumazsak Kaybederiz: Sürdürülebilir Bir Türkiye İçin Korunan Alanlar Hedef: 2030'a Kadar %30, 2020, WWF Türkiye Yayınları, ISBN: 978-605-9903-29-5.

- 103) "Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Deniz Yönetim Planı ve Uygulaması Güney MedPAN Türkiye Pilot Projesi", WWF Türkiye, <https://www.wwf.org.tr/?1336/teknelerdenizcayirlarinirahatbirakacak>.
- 104) Esenlioğulları Mete A., Tosunoğlu Z., Saygı H., Kaykaç M. H., Aydın C., Ege Denizi'nde Küçük Ölçekli Balıkçıların Deniz Kaplumbağaları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Bu Canlılara Karşı Olan Tutumları, *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(12): 1860-1867, 2018.
- 105) Eryılmaz L., A study on the fishes of Bozcaada Island (North Aegean Sea). *Turkish Journal of Marine Sciences*, 9(2), 2003.
- 106) Yığın, C. Çiğdem, Özalp, H. B., Çelik, E. Şanver ., Ak, İlknur ., Ayaz, A., Altınağaç, U., Kedioğlu, Çetin, Çolakoğlu, F., & Öztekin, A. A Study on Marine Biodiversity in Bozcaada, *Ejons International Journal*, 6(21), 136–149, 2022.
- 107) Akyol.O. Ceyhan T., Bozcaada (Ege Denizi) Kıyı Balıkçılığı ve Balıkçılık Kaynakları, *Coastal fisheries and fishing resources of Bozcaada (Aegean Sea)- 2011*. 5(1) Doi:10.3153/jfscm.2011008.
- 108) 5/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ(2020/20).
- 109) Hüseyin Bilgin, Bozcaada Liman Başkanlığı Mülakat Notları, 2021.
- 110) Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Yönetmeliği. www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.1426.pdf, (Erişim Tarihi: 1 Ağustos 2022).
- 111) Tür R. Balıkesir-Çanakkale İleri (TR22 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması Araştırma Raporu Su Ürünleri Balıkçılık Kıyı Yapıları Uzman Değerlendirme Raporu, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/5.4.4.1-su-urunleri-balikcilik-kiyi-yapilari-20201218094951.pdf> (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 112) Schoof, N.; Kirmer, A.; Hörl, J.; Luick, R.; Tischew, S.; Breuer, M.; Fischer, F.; Müller, S.; von Königsłow, V. Sheep in the Vineyard: First Insights into a New Integrated Crop–Livestock System in Central Europe. *Sustainability* 2021, 13, 12340. <https://doi.org/10.3390/su132212340>.
- 113) "Bozcaada, Avrupa'nın En Büyülü 10 Adası Arasında" Haber Metni, www.turizmgunlugu.com/2022/07/14/bozcaada-avrupanin-en-buyulu-10-adasi/ (Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2022).
- 114) Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bozcaada Gökçeada Değerlendirme Raporu, 2012.
- 115) Gastronomi Turizmi Raporu, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği, 2015. www.tursab.org.tr/dosya/12302/tursab-gastronomi-turizmi-raporu_12302_3531549.pdf (Erişim Tarihi: 6 Şubat 2022).
- 116) Çanga A. Ç. , Kutlu T. , Çalışkan, H. Tarım Turizminin Dünyada ve Türkiye'deki Uygulamaları, *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(2), 450-457, 2019.
- 117) Kasırğa, M. Değişen Tarım Politikaları ve Plan Kararları Çerçevesinde Bağcılık ve Bağ Evlerinin Dönüşümü Üzerine Bir İnceleme; Bozcaada Örneği, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Yüksek Lisans Tezi 2015.

- 118) İnanç Turizmi, istanbul.ktb.gov.tr/TR-276236/inanc-turizmi.html (Erişim Tarihi: 9 Mart 2022).
- 119) Akin, A. Spor Turizminin Etkileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Journal Of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(2), 20-30, 2015.
- 120) Cengiz Taşlı, T.; Şahinoğlu, B. & Eren, B. (2019). "Determination Of Potential Ecotourism Areas In Bozcaada Through Gis", *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(16): 538-546.
- 121) Yılmaz, M. Açık Deniz Rüzgâr Türbini Tasarımı İçin Bir Yaklaşım ve Ülkemiz Bozcaada Sahillerinde Örnek Uygulaması, İzmir Rüzgar Sempozyumu, 23-24 Eylül 2021.
- 122) Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Bilgi Notu, 2021.
- 123) Türkiye Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Onbirinci Kalkınma Planı, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwia-tvpulj6AhXCX_EDHWRMDgsQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.sbb.gov.tr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F07%2FOn_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf&usg=AOvVaw1XcjYNXgWPhRb5YMDMYqxU.
- 124) Güney Marmara Kalkınma Ajansı, Kooperatifçilik Analizi Raporu, www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Kooperatifcilik-Analizi.pdf (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2021).
- 125) 02 03 2007 Tarihli Resmi Gazete, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjnmus57If6AhVhVPEDHdNyD-UQFnoECAYQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.resmigazete.gov.tr%2Feskiler%2F2007%2F03%2F20070302-17-1.doc&usg=AOvVaw0v_JuZVasY4UrHdx1LcTc- (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 126) Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007, https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57769,3turizmsurasieylemlanipdf.pdf?0&_tag1=20A4137D0428F6042AA8FB9CB5993ACE6C941A5F, (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 127) 3. Turizm Şurası Turizm Politikaları Komisyon Raporu, <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57383,turizmpolitikalarikomisyoneraporupdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 128) 3. Turizm Şurası Eylem Planı (Mart 2018).
https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57769,3turizmsurasieylemlanipdf.pdf?0&_tag1=20A4137D0428F6042AA8FB9CB5993ACE6C941A5F, (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 129) 3. Turizm Şurası Çevre-Planlama-Alt Yapı Komisyonu Raporu, <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57380,cevreplanlamaaltayapikomisyoneraporupdf.pdf?0>, (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 130) Turizm Şurası, Yerel Yönetimler ve Turizm Komisyonu Raporu. <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/TR-204584/yerel-yonetimler-ve-turizm-komisyonu-sonuc-raporu.html> (Erişim Tarihi: 01 Eylül 2021).
- 131) 3. Turizm Şurası, Konaklama Sektörü Komisyonu Sonuç Raporu.

- 132) 3. Turizm Şurası, Dijital Turizm ve İnovasyon Komisyonu Sonuç Raporu, turizm-surasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57391. <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57391>, dijitalturizminovasyonkomisyonraporupdf.pdf?0.
- 133) Çanakkale Destinasyonu Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması Raporu, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Canakkale-Turizm-Envanteri-Strateji-Calismasi.pdf (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2022).
- 134) Balıkesir- Çanakkale İlleri (TR22 Düzey-II Bölgesi) 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, mpgm.csb.gov.tr/balikesir-canakkale-planlama-bolgesi-1-100.000-olcekli-cevre-duzeni-plani-i-82273 (Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2022).
- 135) Balıkesir- Çanakkale İlleri (TR22 Düzey-II Bölgesi) 1/50000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planı 4- Bozcaada Bölgesi, https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/bc_4-20201030112141.pdf (Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2022).
- 136) Kıyı Mevzuatı ve Planlanması Uzman Değerlendirme Raporu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/5.4.3-kiyi-mevzuati-planlasi-20201218094930.pdf> (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 137) Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı IV Bölge Müdürlüğü, Bozcaada Balıkçı Barınağı İskelesi ve Rıhtımın Geliştirilmesi Projesi Tanıtım Dosyası, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, eced.csb.gov.tr/ced/jsp/ek1/24397 (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 138) Bozcaada (Çanakkale) Balıkçı Barınağı Amaçlı 1/50000 Nazım İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, Çelik Şehir Planlama Bürosu, Şubat 2019. https://webdosya.csb.gov.tr/db/canakkale/duyurular/rapor_5000.docx-20190412103512.pdf (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 139) 2022 Yılı Yatırım Programı, Türkiye Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ocak 2022.
webdosya.csb.gov.tr/db/canakkale/duyurular/rapor_5000.docx-20190412103512.pdf (Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2022).
- 140) T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 3. Bölge Müdürlüğü, Çanakkale Şube Müdürlüğü, Çanakkale Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023.
- 141) Türkiye Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı.
webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editordosya/file/eylem%20planlari/Iklim%20Degisikligi%20Eylem%20Plani_TR.pdf (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2022).
- 142) Kahraman, E.D. Aydın, M.B. Deniz Seviyesinin Yükselmesi Tehdidine Karşı Kıyı Kentlerinin Morfolojik Açından Kırılabilirlik Düzeylerinin Belirlenmesi, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu 13-14 Ekim 2016.
- 143) Balıkesir-Çanakkale İlleri (TR22 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması Araştırma Raporu, Deniz Ekosistemi Uzman Değerlendirme Raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/5.4.6-deniz_ekosistem_rev-20220125074104.pdf (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).

- 144) Avrupa Birliği Çevre Entegre Uyum Stratejisi(UÇES) (2016-2023), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler//uces-belges--20180125144313.pdf> (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2022).
- 145) Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan.
www.tarimorman.gov.tr/SGB/Lists/Duyuru/Attachments/87/2019-2023%20stratejikplan.pdf (Erişim Tarihi: 02 Ekim 2021).
- 146) Tarım ve Orman Bakanlığı Gökçeada-Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Proje Dokümanı, <https://www.tarim.gov.tr/BUGEM/Belgeler/b%C3%BCt%C3%A7e/G%C3%96K%C3%87EADA%20-BOZCADA.doc>.
- 147) Gökçeada ve Bozcaada Tarım Master Planı için Pilot Stratejik Çevresel Değerlendirme Projesi Raporu, Mart 2016, webdosya.csb.gov.tr/db/scd/menu/sea-report_final_tr_14_20181108013916.pdf (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2022).
- 148) Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölge Gelişme Planı, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR-22-Guney-Marmara-Bolgesi-2014-2023-Bolge-Plani.pdf> (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2022).
- 149) Çanakkale İli Agro-turizm Tesisi Yatırımı Ön Fizibilite Raporu, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2022).
<https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/fizibilite/canakkale-ili-agroturizm-tesisi-on-fizibilite-raporu2022.pdf>.
- 150) Çanakkale İli Ekoturizm Sektörü Ön Fizibilite Raporu, Güney Marmara Kalkınma Ajansı (Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2022).
- 151) Çanakkale İli Deniz Çöpleri Eylem Planı 2020-2025, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/dcep_-canakkale-20210617131448.pdf (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2022).
- 152) Kaplan H. Duman Ü., Yalçın Ö., Kentsel Sit Kapsamındaki Ada Yerleşmesinde Kentsel Tasarım ve Yenileşme Sorunları: Bozcaada Örneği, Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu Kitabı, Mimar Sinan Yayınevi, 2003.
- 153) Özhatay N., Byfield A., Atay S., Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı, WWF Türkiye, 2005. https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/122turkiyeninonemlibitki_alanlar.pdf?10320/Turkiyenin-122-Onemli-Bitki-Alani.
- 154) Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).
- 155) Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, <https://turkiye.un.org/index.php/tr/sdgs/11> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).
- 156) Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030), Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı, http://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf.
- 157) 'Virtual Power Plant for Interoperable and Smart Islands' projesi web sayfası, <https://vpp4islands.eu/index.php/project/> (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022).

- 158) Tourism and the Sustainable Development Goals, www.undp.org/publications/tourism-and-sustainable-development-goals-journey-2030.
- 159) Hall, C. M. and Page, S. J. The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space., Second edition, 2002., Taylor & Francis e-Library.
- 160) Kurt E., Turizm Destinasyonlarındaki Yerel Halkın Gözünden Kalabalık Ve Aşırı Turizm: Bozcaada Örneği, T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- 161) Bildin E., Bozcaada'daki Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Karşı Yaklaşımlarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, T.C. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- 162) Faiz S.A. and Komalasari R.I., The Assessment of Tourism Carrying Capacity in Lombok Island, The 5th PlanoCosmo International Conference IOP Publishing IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 592 (2020) 012002 doi:10.1088/1755-1315/592/1/012002.
- 163) The ESPON 2020, EGTC is a European Grouping on Territorial Cooperation Carrying capacity methodology for tourism. https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Tourism_final-report.pdf
- 164) Turizm Geliştirme Ajansı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli Konaklama Tesisleri Sorgulama, tga.gov.tr/search-hotel-general/ (Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2022).
- 165) Aslan R., Çanakkale'nin Adaları, Çanakkale'de Adalı Olmak, Sf. 163-176, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, YKB Yayınları, İstanbul, 2012.
- 166) Ç. K. Ayhan, Ş. Hepcan, Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği, Te-kirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 6(1), 2009.
- 167) Plajlar ve Yüzme Alanları İçin Kontrollü Sosyal Hayat Çalışma Rehberi, T.C. Sağlık Bakanlığı, https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/38059/0/covid-19plajlar-veyuzmealanlariicinkshcalismarehberiafis50x70pdf.pdf?_tag1=2886C228BE5EB7E3A0B842410B1599D57D5854F2 (Erişim Tarihi: 11 Aralık 2020).
- 168) M. Andrea Huamantincio Cisneros, Natalia V. Revollo Sarmiento, Claudio A. Delrieux, M. Cintia Piccolo, Gerardo M.E. Perillo, Beach carrying capacity assessment through image processing tools for coastal management, Ocean & Coastal Management, Volume 130, 2016, Pages 138-147, ISSN 0964-5691. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2016.06.010>.
- 169) Bozcaada Karayolları Haritası, Karayolları Genel Müdürlüğü. <https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Merkez-Birimler/TesislerveBakimDairesiBaskanligi/SKliyollaricinbitumsinifi-harita.pdf> (Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2022).
- 170) Otopark Yönetmeliği, www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24408&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

- 171) Shqiprim A., Sürdürülebilir Ulaşım Politikaları Bağlamında Ekohareketlilik Yaklaşımının İncelenmesi ve Uygulanması – Bozcaada Örneği T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2018. www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMimages/Bolgeler/14Bolge/Subeler/Canakkale.jpg (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 172) Farklı Nüfus Gruplarında Asgari Sosyal ve Teknik Altyapı Alanlarına İlişkin Standartlar ve Asgari Alan Büyüklükleri Tablosu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/ek-2-tablo-17-mayis-20180214143000.pdf (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 173) 2020 Yılı Türkiye İstatistik Kurumu, 2020 Yılı Su ve Atık Su İstatistikleri, Haber Bülteni Sayı:37197 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Su-ve-Atiksu-Is-tatistikleri-2020-37197>, (Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2022).
- 174) İller Bankası A.Ş. Proje Dairesi Başkanlığı Onaylı Bozcaada Çanakkale İçme Suyu Kesin Projesi Açıklama Raporu, Pirsu Mühendislik, 2017.
- 175) Evsel Katı Atık Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, <https://web-dosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/ekatybk-20201208140420.pdf> (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 176) Demiral N.Ö., Hasan Azize, Kadın Girişimciler ve Sosyal Medya: Bozcaada Konaklama İşletmelerinin Instagram Sayfalarına Yönelik Bir Araştırma, AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 23 (2), doi: 10.34189/tfd.23.02.007.
- 177) Barcelona: One-way streets and no more megaphones in crack down on disruptive tourists <https://www.euronews.com/travel/2022/06/27/barcelona-one-way-streets-and-no-more-megaphones-in-crack-down-on-disruptive-tourists>. (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 178) Sardinia: Popular beaches to be protected with towel bans, pre-booked tickets and entry fees, <https://www.euronews.com/travel/2022/06/27/sardinia-popular-beaches-to-be-protected-with-towel-bans-pre-booked-tickets-and-entry-fees> (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2022).
- 179) Building plans to be put on fast track procedure, Business Daily, https://www.businessdaily.gr/english-edition/23206_building-plans-be-put-fast-track-procedure (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).
- 180) Henley J., 2020, Jan 25) Overtourism in Europe's historic cities sparks backlash, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/25/overtourism-in-europe-historic-cities-sparks-backlash> (Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2022).